

APPELTJES
VAN HET

Greetjesland

Bandversiering van Luc Verstraete

APPELTJES
VAN HET
MEETJESLAND

J A A R B O E K
VAN HET
HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP
VAN HET MEETJESLAND

Nr 5 — 1953

EEKLO - 1954

UIT DE BRIEVEN VAN EEN FRANS GENEESHEER NAAR EEN EEKLOSE FAMILIE

(1796 tot 1805)

Beroerde tijden schudden de mensen dooreen ; ze zijn tevens bevorderlijk voor de kennis van de aardrijkskunde. We hebben het sinds 1940 nog eens ervaren ; we weten nu al beter tot wat werelddeel Tobroek en Seoel behoren ; onze mensen hebben centraal Europa leren kennen, zijn er blijven hangen of liggen, en vaak kunnen ze meepraten van een heel eind verder oostwaarts.

Er was onder de bezetting die de adhaerenten der Franse Omwenteling van 1789 over onze gewesten brachten, meer dan één die in Vlaanderen relaties aanknoopte en het hier zo prettig vond dat hij bij ons zijn beroep kwam uitoefenen, er zich metterwoon vestigen, huwen en met haar en huid in onze samenleving opgenomen worden. Van hier uit trok er ook meer dan één naar het zuiden ; hij vond daar het gedroomde vaderland zijner ideeën ; zijn kindskinderen legden dan later voor goed het contact met het land van oorsprong af.

*

* *

Zo was er te Eeklo in die tijd een zekere meneer Jean-Baptiste Tronche de Perain verzeild ; hij noemde zich *médecin*. We lezen het zo in zijn brieven. Hij was uit de streek van Angoulême en Périgueux afkomstig. Wat hem naar het Meetjesland bracht, blijkt niet uit de ons ter beschikking staande documenten (het zijn zeven brieven behorend tot een bundel familiepapieren, en geschreven van uit Frankrijk naar een Eeklose bakker-handelaar in de jaren 1796 tot 1805). Deze medicus had te Eeklo praktijk

uitgeoefend en was om een ons niet bekende reden naar Frankrijk teruggekeerd. Edoch het heimwee naar het Meetjesland was hem te sterk en hij droomde ervan nog eenmaal daar opnieuw een praktijk te beginnen.

Een zekere Victoire, zijn Eeklose dienstbode, vond het hier evenmin naar haar zin ; ze wendde de steven naar haar oude meester bij wie ze het meende prettiger te treffen. Ze kwam te Perigueux aan *sans le sol*, en had te Parijs bij een vriend van J.B. Tronche *dix louis d'or* moeten ontleenen, weshalve onze dokter zich beledigd voelde.

De Eeklose handelaar die van uit Périgueux of Angoulême door J. Bapt. Tronche de Perain wordt aangeschreven, wordt telkens als *Cher Ami* geadresseerd. De correspondentie van hier uit naar ginder was in den beginne niet zeer druk ; daarover spreekt de Fransman zijn verwondering uit ; hij vraagt zich af waarom men zo stug is in die uithoek van het *Département de l'Escaud*. Dàt is de grondtoon van de eerste brieven die hij in 1796 schrijft ; hij was maar gerustgesteld wanneer hij vernam van de meid Victoire, dat ze hem te Eeklo niet scheef bekijken : *les bonnes intention que vous avez pour moi*.

Hoe hij Eeklo verlaten had, kan men uit die brieven niet opmaken ; het zal hem daar waarschijnlijk te warm geworden, of alleszins niet voor de wind gegaan zijn. Hij vraagt dat men hem *trente louis d'or* zou opsturen en geeft daarvoor heel zijn te Eeklo achtergebleven bezit *en caution*, *y compris mon cheval et ma voiture qui se trouvent chez Hanseman lequel ie vous prie de bien y faire des compliments, de même qu'à la chère famille Lipens ; ensuite de retirer tous les effets que se trouvent chez Kop Vershelde, desquels la fille de Miene vous donnera la liste ; ma servante m'a appris avec surprise que la femme de Vershelde ne lui avait pas laissé prendre des effets à moi appartenant, lui disant qu'elle savoit bien ce que ie lui avoit dit avant mon départ... La présente est une procuration qui vous autorise à prendre tous mes effets chez vous et au cas que la présente ne soit suffisante, je vous prie de vous adresser à la municipalité afin quelle vous donne main forte s'il le faut*.

De Franse dokter moet in geldnood verkeerd hebben, want uit de eerste brieven na zijn terugkeer in Frankrijk, is geen andere klok te horen ; hij vraagt aan zijn Eeklose vrienden hem wat op te zenden ; ge moet niets vrezen, zegt hij, de inboedel die ik bij u achtergelaten heb, is genoeg waard om u schadeloos te stellen indien ik niet tijdig mijn schuld afbetaal. Zo hij in zijn vaderland niet genoeg uit de geneeskundige praktijk haalt, vindt hij een bron van inkomen met de (zwarte ?) handel ; het vee, de *eau de vie* en de wijn worden er door Spanje opgekocht tegen hoge prijzen, men laat het geld rollen, *le numéraire commence un peu mieux à circuler*.

Jean Bapt. Tronche de Perain spant zich in om Meetjeslanders naar zijn vaderland te lokken. Hij schrijft aan de Eeklose vrienden : *Si vous êtes l'ami de Scholaerd, conseillez lui de venir dans ce pays, lui assurant de ma part qu'il sera plus heureux que jamais ; s'il se déside, il n'a qu'à me l'écrire, ie lui donerais en flamand les renseignements nécessaires*. En verder : *J'avois marqué au Maître d'Ecole de Waerscott de ce rendre ici pour donner des instructions à la jeunesse ; eh bien je peut vous assurer qu'il y serait très heureux, attendu qu'il n'y en a pas, vu que tous ceux qui sont instruits dans cette science sont au service de la république et pour des prêtres, on en veut pas*.

Ook op een der zonen van de Eeklose bakker doet de dokter een heroep om naar Frankrijk zaken te gaan doen. *Je vous assure qu'il y ferait avec le tems la fortune ; il n'y a personne qui sache faire le pain d'épice, et pour l'amidon on le fait venir à trente lieu d'ici, n'ayant personne, dans le circuit qui sache faire l'un ou l'autre*. Suivant moi, il faudrait aussi qu'il aprit à faire de la bière et du Genièvre, qu'on ferait à bon marché vu que l'orge et le seigle sont à très bon marché ; il serait une prompte fortune ; voyez si ça convient à Jean et à sa favorite, Les assurant qu'ils n'ont jamais habité un pays aussi beau et aussi heureux, tant pour le climat, la bonne chère et la société.

Altijd die geldnood. De dokter gelast Melle Amélie d'avoir la bonté de dire au Groffier de Meyere de me faire payer de nos créanciers et de faire passer l'argent à mon

adresse de Paris. Hij heeft ook de goede kwaliteit van de medicijnen die men in Vlaanderen verkoopt, leren kennen en je désirerait avoir de Midelbourg en Zélande quatre livres du meilleur Cortex Rouge. Le tout vous coulera trente deux fleurins de Zélande ; en le mettant dans deux vessies de cochon ou de Vache, vous pourriez l'adresser à Paris, et il me parviendra, de même que l'argent... Au cas où ne vous ne seriez pas payé d'ici à le fin de décembre de cette année, je vous donne plein pouvoir de vendre autant jusqu'à que vous vous seriez payé avec l'intérêt. Vous pouvez commencer par le cheval et la voiture.

*

* *

Maar de Eeklose vrienden van onze dokter talmden wat lang naar zijn zin om de vriendschapsbanden opnieuw aan te knopen en hem van geld te voorzien. *Vous ne risquez rien en me procurant la bagatelle d'argent que je vous demandais ; je vous rendis autrefois le pareil service sans vous demander caution ; je vous demande aujourd'hui qui peut être la cause de votre ingratitude. Hij heeft het, drie maand na zijn eerste brief, wat beter : vous prevenant que Grâce à Dieu je n'ai plus besoin de rien ; vous pouvez garder l'argent de mon cheval jusqu'à mon arrivée. Il faut qu'il y ait des mal intentionnés qui vous ont détourné à me rendre service ; tant pis pour eux ; tant à moi, ma conduite est intègre et je me moque de tous les mal intentionnés, mes ennemis ; j'ai des armes pour les vaincre, c'est la justice. Je me porte à présent très bien ; je me flate sur la fin de mars d'être de retour (dat zou voor Maart 1797 zijn) ; je désirerais avoir une maison pour ce tems-là, ce serait celle qui j'ai habité ou celle où Marthie de Vos a demeuré. Il n'y a rien de nouveau ici, si non que le vin est très cher vu que l'Espagne l'achette tout, de même que les bestiaux ; à dieu mon cher ; donnez moi de vos chères nouvelles, de même que de nos amis, lesquels je désire et espère sans faute les voir vers le mois d'avril.*

*

* *

Maar in de maand April van het jaar 1797 was Tronche de Perain nog niet naar Eeklo teruggekeerd. Van uit Angoulême, waarheen hij verhuisd is, schrijft hij een en ander i.d. 12 Juli 1797 ; het meest belangrijke zal hij liever mondeling mededelen, het gaat om een aangelegenheid die ten zijne voordele uitgevallen is. Het zal waarschijnlijk een geldaffaire geweest zijn of iets in verband met Victoire. Nog vanwege twee oorzaken toeft hij in Frankrijk voordat hij *le plaisir d'embrasser* zijn Eeklose vrienden zal hebben. *La première pour avoir l'argent de mes débiteurs, chose bien difficile dans ce pays où l'argent est presque aussi rare que les enfans à deux têtes et que tous les honnetes gens sont ruinés à platte couture.* Wat een tegenspraak met hetgeen hij vroeger schreef, nog geen jaar geleden. En hij gaat voort. *Oui, cher ami ; se n'est pas croyable ce qu'on a souffert et souffre encore, et ce qu'il y a de plus surprenant, c'est que tout est très cher. Le mois dernier je fut à Bordeaux et je vous assure qu'on donnoit deux et même deux et demi par décade pour cent du numéraire à ceux qui voulait ou pouvait prêter ; vous voyez par là qu'il fait bon pour les agioteurs* (naam te dien tijde in Frankrijk gegeven aan hen die speculeerden op en handel dreven in biljetten) *qui ont de quoi faire des avances ; c'est pourquoi que les citoyen juifs y sont presque tous riches.*

La seconde raison pourquoi je ne me rend de suite à Ecloo est que ie n'ai pas un logement en arrivant et que je ne suis pas intentionné, comme vous pensez bien, de me Loger sur la rue où à l'auberge. Je ne sais si on est las de moi à Ecloo et qu'on ne veuille pas m'avoir, ou qu'on ne s'est pas assez donné de mouvement. Je ne sache pas avoir fait du tort à personne. De Franse dokter begint dan toch te vermoeden dat er iets hapert en dat niet elkeen gesteld is op de vriendschap waarmee hij in zijn vroegere verblijfplaats zijn vrienden overstelpt. Hij laat allen groeten en vraagt ondertussen dat men hem een *bonne barique de la bierre de Louvain* zou opzenden. *Je monterait dessus jusqu'à ce quelle serait vide.* In afwachting zal hij liever Victoire vooropzenden om het terrein te Eeklo te gaan verkennen. Hij kan er niet over zwijgen ; *faites moi le plaisir de me marquer sincèrement si on désire à Ecloo de me re-*

voir, car sans quoi je resterais encore ici quelque tems. En er volgt een post scriptum dat heel wat laat veronderstellen : Vous pouvez écrire en flamand si vous le préférez.

*

* *

Het moet zijn dat de berichten uit Eeklo weinig geruststellend waren voor dokter Tronche de Perain, want het duurt tot 8 Juli 1799 vooraleer hij nog iets schrijft aan de Eeklose bakker-handelaar met wie hij op voet van vriendschap schijnt gestaan te hebben. Veel complimenten, zegt ie ; ik denk vaak aan u en de vrienden, spreek veel over uw stad, en drinkt jullie maar een glas *à ma santé chez Poorter, j'en fais de même avec Victoire* ; maar we kunnen nog niet zeggen wanneer we terug naar Eeklo komen. Voorts gaat het over de prijs van de boter, de honig, *la graisse de cochon ofte shmout* ; hij wil dat men hem 't een of 't ander opzendt, maar eerst moet hij de prijs weten.

Si la mort ne me surprend pas, je reverez d'Ecloo, mes amis et l'indigne Vershelde. Deze laatste is het die de in Eeklo achtergelaten voorwerpen, die aan Perain toebehoorden, verwaarloosd of verkwanseld heeft ; het proces dat tegen hem ingespannen werd, heeft hij verloren, ook in beroep. In deze brief vraagt de dokter, tot driemaal toe, om hem te laten weten of hij in 't Meetjesland kans heeft in zijn praktijk te slagen ; hij spreekt maar over de prijs van de wijn en de brandewijn ; laat er komen naar uw land, schrijft hij, *sur lesquels vous pouriez gagner gros. Vous pouvez m'écrire en flamand et marquez moi aussi si l'on serait content de me revoir comme médecin ; de ma part je le désire bien et ce sera, mais je ne sais quand !*

*

* *

Weer verlopen twee jaar. Op 7 October 1801 (*vieux stile*, zegt hij tussen haakjes) schrijft de dokter opnieuw, uit Angoulême. Hij heeft berichten van de Eeklose vrienden gekregen. Hij is in de hemel. Er is daar een dokter gestorven en ofschoon een andere in zijn plaats kwam,

beslist hij, voor de zoveelste maal, af te komen. *Vous savez, mon cher ami, que ce n'est pas le nombre des médecins et chirurgiens de Eecloo ou d'ailleurs, où j'aurais l'envie d'habiter qui me ferait peur, au contraire, je voudrais qu'il y en eut vingt à trente mille de plus à Eecloo, alors nos affaires n'en ieraient que mieux ; Bref, je désirerais avoir pour le mois de mai prochain un jolie maison à louer ; faites avertir la femme Vershelde amicalement à tenir mes effets prêts, que sans quoi je vois me munir à Paris des droits de la justice et de la faire punir suivant la vigueur des lois. En cas que vous n'oseriez par ménagement en faire part à la veuve Vershelde, je vous prie de le faire faire par un ami, si non par le juge de Paix ou le maire d'Eecloo ; lesquels je vous prie de me marquer leur nom, afin qu'étant à Paris je puisse les nommer au ministre de la police corectionnelle, car le procès sera aujourd'hui bien différent avec celui des lois de la cidevant belgique.*

De Eeklonaar heeft de dokter om een vaatje *eau de vie* gevraagd. Het antwoord komt : *impossible d'en acheter, étant à un prix fou* ; op zes maand van 130 tot 400 pond gestegen ; daarenboven heeft het gevrozen en gehageld, en de wijngaarden zijn zwaar beschadigd ; en de *banqueroutes sont ici très fréquentes*. Voorts gaat hij steeds te keer tegen die vrouw Vershelde die hem wil ontlasten van zijn bezit dat hij bij haar achterliet. Hij bedreigt haar met alle processen en boeten, en verzoekt zijn vrienden haar te verklikken bij de vrederechter of de maire ; letterlijk komt die bedreiging tweemaal in elke brief voor. Victoire de meid, is nu zijn *gouvernante* geworden. Ze verlangen allebei om ter meest naar het goeie Eeklo : *elle autant que moi le plus tot possible pour manger du Keermelck*. Zorg inmiddels voor dat huis van Vershelde, ik zal één jaar huishuur op voorhand betalen, maar ik moet er een paardenstal en een koetshuis bij hebben.

*

* *

Twee maand later 30 December 1801. Het wordt de dokter ernst om naar Eeklo terug te keren. Hij praat er al vier jaar over, maar hij is steeds te Angoulême. Hij dankt

zijn vriend de Eeklose bakker-handelaar voor zijn bemoeiingen om dat huis ; met wat kamers hij een zekere dame Gaernaer kan hij het niet stellen ; *il me faut une maison à moi ; attendu que je tiendrai des malades comme j'ai toujours fait.* En, daar de moeder van de Meetjeslandse correspondent ziek is, voegt hij er uit dankbare vriendschap gracieuslijk veel medische raad en aanwijzingen voor het bereiden van verzachtende drankjes bij. Hij kent de diagnose op afstand en hij was *assez heureux dans sa pratique, que de soulager bien des personnes attaquées de cette maladie, qui fait souffrir mais ne tue pas. La moutarde, prise au repas, soit avec de la viande ou du poisson frais, est un bon remède pour votre chère mère.* Aan de Eeklose bakker die zeker interesse zal hebben voor de prijs en de kwaliteit van de tarwe, wordt nieuws uit Frankrijk medegedeeld ; maar de tarwe staat in Vlaanderen hoger dan in de streek van Bordeaux. *La majeure partie des bourgeois d'ici sont en abonnement avec leur boulanger, qui leur donne pour chaque boisseau de froment 66 fr. de pain et il faut livrer au boulanger le grain ou l'argent d'une année d'avance, sinon le boulanger augmente son pain, de sorte que les boulangers sont ici l'état le plus riche et la majeure partie sont fortune au bout de douze à quinze ans et ont des biens et des maisons magnifiques.*

*

* *

Drie jaar later, 3 prairial van het jaar XIII (d.i. 25 Mei 1805), een nieuwe brief, uit Périgueux, van Tronche de Perain naar zijn Eeklose vrienden. Van al zijn plannen en goede bedoelingen, ondanks Victoire die watertandt naar « keermelck » en hun sterke afhankelijkheid aan Meetjeslands hoofdplaats is er niets terechtgekomen. De betrekkingen tussen het noorden en het zuiden zijn minder actief : het wordt een klaaglied. *Je ne sais si vous avez perdu de vue l'amitié et l'attachement qui nous unissait sincèrement à Eecloo pendant le court espace de mon séjour ; de tout mon cœur je vous prie de me rapeller tous de moi dans vos moments perdus. j'ai fait toutes les informations possible pour en avoir quelques lueurs, peines inutiles.* Wat

wil men, na drie jaar? Uit de ogen is uit het hart. De Fransman schijnt het zo niet op te nemen. Of heeft hij geld nodig? Het toeval wilde dat de Périgueux een afdeling recruten, uit het *département de l'Escaud* gecaserneerd werden; en de dokter daarheen om te vernemen of er geen jongen uit Eeklo onder hen is, of wellicht een die zijn oude vrienden kent en hem inlichtingen over hun wedervaren kan geven; ijdele hoop. *Il y en avait pas un seul d'eecloo, le plus près étoit de Lockren; de sorte que ie ne pus savoir si quelqu'un des vôtres était tombé au sort; en tout cas cela me rassure, m'imaginant que s'il y a en avoit de tombé, vous deviez leur avoir acheté leur confet.*

Daarna begint onze Tronche de Perain dezelfde litanie: over de duurte van de wijn en de boter. *Tout y est en abondance quoi que cher; si l'on pouvait faire passer en quantité du beurre de flandre, c'est à dire en secret, on l'aurait bientôt vendu à un bon prix, alors en retour prendre du vin et de l'eau de vie dont la plus bonne ne vaut que vingt sols la pinte.* En hij speculeert al op de prijs van de wijn, van de ledige vaten zelfs. Hij wil de zonen van de bakker laten overkomen en een wijnzaak beginnen; ge kunt u bevragen bij de jonge recruten uit Vlaanderen die hier liggen en vooral bij twee Bruggelingen die hier gebleven zijn en *ils vous diront qui ie suis, ma conduite et ma réputation.*

En parlant de conduite, ie ne peux concevoir pourquoi vous et bien d'autres avez pu m'oublier; je ne sache pas l'avoir mérité, ayant toujours fait tout ce que j'ai pu pour me rendre utile; d'ailleurs les cures que j'ai oppéré à Eecloo et aux environs devrait m'avoir mérité l'estime et l'approbation d'un chaqu'un; je me suis mille fois examiné la dessus et n'ai rien trouvé à me reprocher; je pense qu'on m'accuse d'avoir repondu trop à la vérité, sur l'article de la révolution, mais je ne pouvais répondre aux questions qu'on me faisait, que la vérité; j'ai perdu plus de soixante mille francs par la révolution; d'ailleurs ie n'ai jamais été perturbateur du repos public, ie me suis au contraire conduit exemplairement, ayant refusé des plans comme vous savez qui m'aurait pu mettre en même à persécuter. Ainsi que diable peut on me reprocher et d'où vient cette froideur et ce silence qui me fait de la peine? Marquez moi donc,

mon cher, de quoi on peut m'accuser si ça a lieu, ou au contraire si l'on me désire encore, alors ie tacherai de mettre fin à mes tristes affaires et viendrai mourir à eecloo, car ie ne vous cache pas que ie préfère Eclo à Périgueux. Il est très naturel de n'aimer pas un endroit ou l'on a perdu sa fortune par des injustices.

En vous parlant de revenir à Eecloo, ce n'est pas pour y faire fortune, ce serait un vain projet, non mon cher, malgré les injustices j'ai assez de quoi vivre honnettement ; ce n'est que pour me rendre utile à mes semblables, ce qui est un devoir commun de tous les hommes. Veuillez ie vous prie me marquer votre sentiment là dessus en guise de conseil, ce que j'exécuterai à la lettre, mettant toute ma confiance en vous ; je vous assure que ie vous porterai l'amitié et la franchise que ie vous ai voué à jamais.

Je ne suis plus à Angoulême, j'avois un procès que i'ai perdu là qui m'y retenait ; vous pouvez m'adresser votre réponse ici ce que ie vous demande en grace, en m'i faisant un détail de Eecloo, de nos amis communs que j'embrasse de cœur, ainsi que de tout ce qu'il s'est passé et passe, sans oublier Poorter et sa bonne bière que ie me flate de boire encore en bonne société, dont j'espère vous serez du nombre ; cette pensée me fait un grand plaisir et me réjouit toujours dans mes tristes réflexions.

Victoire vous salue et ce recommande, désirant beaucoup que vous me doniez une bonne réponse, mais vraie, pour revenir à Eecloo ; cependant elle dit que quand on est malade, un peu de bon vin fait plus de bien que de la bière, ie pense qu'elle à raison, mais ie préfère les bon amis à tous les vins du monde ; saluez votre chère épouse que ie prie de vous engager à n'être pas si négligeant à me donner de vos chères nouvelles.

Voici l'adresse d'un des jeunes gens que ie vous ai parlé et que ie désire que vous lui parlez afin de vous mettre au courant de ce pays et de la conduite que j'ai tenu envers eux et pour tous les pauvres flamands...

*

* *

Na die datum is er van dokter Tronche de Perain geen spoor meer te vinden in de papieren van de Eeklose familie waar men nochtans alles met de meeste zorg bewaarde. We geloven niet dat hij ooit naar het Meetjesland teruggekeerd is.

*
* *

Deze bloemlezing heeft ondertussen bewezen, naar we vermenen, dat die geneesheer uit het zuiden die op het akeligste moment van de Franse bezetting onzer gewesten een tijdje te Eeklo verbleef, een weinig opmerkelijk persoon is geweest door zijn morele en intellectuele kwaliteiten. Tevens is het gebleken dat al de problemen door een bezetting van het grondgebied door een vreemd leger gesteld, steeds dezelfde blijven. Zowel bij de bezetter als bij de bezetten keren immer dezelfde menselijke motieven weer die al de snaren van psychisch klavier aan het trillen brengen, in het goede en in het boze. Die uitersten zijn wel zeer verscheiden, maar tussenin liggen oneindig veel toonschakeringen, en naar gelang ze goed of verkeerd harmoniëren, geven ze een mooi of een vals akkoord dat het gemoed tot het edele bezielt of tot in zijn merg kwetst.

Dr L. ELAUT (Gent).

HET GOED TE GEETSCHUUR TE EVERGEM

Geetschuur behoort tot de oudste in cultuur gebrachte gronden van de St-Baafsabdij te Evergem. De naam wordt reeds geattesteerd in de XIIe eeuw en komt doorlopend voor in de XIIIe eeuw o.a. in 1210 (1), ± 1223 (2), 1233 (3), 1259 (4), ± 1260 (5), 1262-1279 (6), 1276 (7), 1280 (8). Aldus behoort hij samen met Doornzele en Elslo (9) tot de oudst vermelde (vóór 1200) plaatsnamen van Evergem.

De betekenis van de naam is doorzichtig : Geetschuur = Geit-schuur of « geitenstal » (10). Na 1615 is de naam in het levend taalgebruik vrijwel uitgestorven. Wij treffen hem nog slechts aan in de pachtbrieven van het Goed te Geetschuur, waar de naam in copistentraditie bleef voortleven tot op het einde der XIXe eeuw.

Het uithatingscentrum van de jegenode Geetschuur was het Goed te Geetschuur, dat behoorde aan het St-Annahospitaal, een afhankelijkheid van de Aalmoezenij der Gentse St-Baafsabdij. Naast deze rechtstreekse bezittingen bezat de abdij te Geetschuur verschillende lenen onder haar leenhof ressorterende, benevens tientallen cijnsstroken, waarvoor de laten aan de abdij cijnsplichtig waren. Gans de structuur van Geetschuur wijst er dan ook op

-
- (1) Archief van het Bisdom - Kathedraal VII, 5 (oude nummering).
 - (2) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 30, 5 v.
 - (3) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, oorkonde.
 - (4) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, oorkonde.
 - (5) Rijksarchief Gent, fonds Boudelo nr 332, 7 v.
 - (6) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, supplement, leenrol.
 - (7) Archief van het Bisdom - Kathedraal XIX-1-18.
 - (8) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafsabdij 31, 6r.
 - (9) Archief van het Bisdom - Kathedraal VI, 58 (oude nummering).
 - (10) Mondelinge mededeling van Dr M. Gysaeling, waarvoor hartelijke dank.

dat de stichting en organisatie van dit uitbatingscomplex, nog eeuwen ouder is.

Het oudst bewaarde pachtcontract dateert van 3 November 1345 (zie bijlage I). De grootte van het Goed wordt er niet in gespecificeerd evenmin de begrenzing. Uit latere bronnen nochtans weten wij dat het Goed een oppervlakte had van ± 21 bunder of ± 27 ha en het geheel een betrekkelijk smalle doch diepe strook omvatte, voor het grootste deel vervat tussen de Doornzeelse straat en de Gentweg, met meersen in de oude Durme-vallei, later Sasse Vaart, huidig kanaal Gent-Terneuzen te Langerbrugge. Enkele partijen evenwel lagen aan de overzijde van de straat, los van het uitbatingscomplex (zie kaart).

In 1345 dan werd het goed verpacht aan Oste de Bacheleer (11) voor een termijn van 18 jaar, voor 26 pond parisis ingaande op St-Martensmisse (11 November) 1345. Van deze pachtsom moest de eerste helft betaald worden op Kerstavond en de andere helft op St-Jansmisse (25 Juni). Oste zal daarvoor telken jare mogen halen « een last broencorne ». Verder zal hij verplicht zijn de hoevegebouwen goed te onderhouden om ze bij het verstrijken van zijn termijn in een behoorlijke staat aan de nieuwe pachter te kunnen overlaten (12).

Als tegemoetkoming leende de prior van St-Baafs hem een beginkapitaal van 4 pond 10 schellingen par., alsmede 10 gemeten land (1/6 van de totale oppervlakte van het Goed) bezaaid met rogge en bemest met 130 behoorlijke « voeren » mest. Dit om het bedrijf op gang te krijgen en van meetaf rendabel te maken. Op het einde van zijn termijn is de pachter gehouden het geld terug te betalen en de 10 gemeten land in de oorspronkelijke toestand terug te bezorgen. (Lening en lating) (13). Onvoorziene tegensla-

(11) Mnl. Bacheleer = jong edelman, jonggezel.

Hieruit ontwikkelde zich later de Evergemse familienaam : Baetseleer, Baetsel  , Baetsl  .

(12) Zie P. Lindemans : Geschiedenis van de Landbouw in België. Deel I. Het Landbouwkapitaal - De Gebouwen, blz. 212.

(13) Zie P. Lindemans : Geschiedenis van de Landbouw in België. Deel I. De lening en lating der winnende landen, blz. 254.

gen (stormen, oorlogen) zullen een vermindering van de pachtsom voor gevolg hebben. Wanneer de pachter binnen zijn pachttermijn zou komen te overlijden, dan komt het goed automatisch in handen van zijn weduwe of erfgenamen.

Oste blijkt gedurende zijn pachttermijn goede zaken gemaakt te hebben want in 1360 betaalde hij reeds 47 pond par. (14).

Bij het ingaan van een nieuwe termijn (1364-64) blijft deze verhoogde pachtsom bewaard (15).

Blijkbaar waren de lasten van het bedrijf voor één pachter alleen te hoog, want een nieuwe termijn, ditmaal van 9 jaar, ingaande na de oogst 1394, specificeert dat er 3 pachters samen het goed zullen in uitbating nemen nl. Gillis van den Wale, Jan Utenwulghen en Jan de Potter fs. Willem. Zij betalen hiervoor gezamenlijk een som van 66 pond par. licht (geld) gelijkgeldende met 5 p. 10 sch. gr. licht (geld) of 44 p. par. sterk (geld). Gillis van den Wale betaalt voor zijn deel 15 p. par., Jan Utenwulghen 15 p. 4 sch. en Jan de Potter 13 p. 16 sch. par., te betalen de ene helft te St-Martensmisse, de andere helft half Maart (16).

-
- (14) «Item oste baceleer de curti te gheetscure xlvii lb.»
Rolrekening 1359-1360, Archief van het Bisdom, thans gedeponeerd in het Rijksarchief Gent.

Deze en volgende bescheiden geklasseerd onder de voorlopige nummers 895 tot 938 werden mij gesignaleerd en ter inzage gegeven door Dr M. Gysseling, Rijksarchivaris te Gent, waarvoor mijn recht hartelijke dank.

- (15) «Item de gheetscure per osten baceleer xlvij lb.»
Rolrekening 1363-1364, Archief van het Bisdom.

- (16) «In Euerghem prochie ouer de langhe brughe.
Eerst tgoed datmen heet gheetscuere met lande met mersche ende met al datter toebehoert, groot ontrent .xxij. bunre lettelt min ofte meer houden in pachte gillis van den wale, Jan vten vulghen ende Jan de pottre .ix. jaer lanc ingaende na den oust Int Jaer .xciiij, Omme .v lb. gr. ende een alf -licht-ofte omme .lxvi. pond par. -licht- elx Jaers te betaelne deene heelt van den pachte te sente martins messe Ende dander heelt te alf maerte. Ende dat met zulken goeden ghelde alsoe vors. es ofte omme xliiii lb. par. fortis.

hier af ghelden elx jaers.

Gillis van den Wale

Jan vten vulghen

Jan de pottre Willems zone

Archief van het Bisdom, legger van geldrenten en pachtgoederen, ± 1399, B 895.

XV lb. par. fortis

XV lb iiiii s. par.

XIII lb. xvi s.

Tijdens deze termijn overlijdt Gillis van den Wale en wordt door zijn zoon Willem opgevolgd (17).

Aldus wordt op kerstavond 1403 het goed aan de drie pachters onder dezelfde voorwaarden verpacht (18).

Op kerstavond 1412 bij het ingaan van de volgende voorwaarde, is het slechts Jan Utenwulghen, die als oude pachter zijn contract hernieuwt, samen met de twee nieuwe pachters : Arend Gheerards en Laureins Bake (19), ditmaal voor een verhoogde pachtsom van 50 p. par., te betalen op Kerstavond en te Meie.

Voor schepenen van de Keure te Gent, verschenen op 17 Mei 1427 Jan van Keercvoorde fs. Arend, Joos Yswijn en Arend de Man, die verklaarden dat zij hadden « ghenomen in loyalen pachte, een goed gheleghen ouer de langhe brugghe in euerghem gheheeten tgoed te gheetschuere » (20), een termijn van 9 jaar voor een jaarlijkse pachtsom van 7 p. 6 sch. gr. (zie bijlage II).

Voor het eerst zijn er nauwkeurige stipulaties voorzien betreffende de houw. In onze landstreek immers was het onderhoud en toezicht op het hout en de kanten van het grootste belang om noodlottige verstuivingen tegen te

(17) In de legger van $\pm$ 1399 werd reeds de naam van Gillis van den Wale doorstreept en vervangen door Willem van den Wale f. gillis.

(18) « In everghem prochie over de langhe brugghe. Eerst tgoet dat men heet gheetschuere met lande met mersschen met al datter toebehoort groot omtrent xxii bunre lettelt min ofte meer, houden in pachte Jan uten Wulghen, jan de potter ende Willem van den wale fs. gillis ix jaer lanc Ingaende ende beghinnende te kerssavondt int jaer xiiic ende drie, xliiii p. par. met allen den condicien ende vorwaerde alsoe de lettren verclaren ende inhouden die daer af ziin. »
Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 768, 5 v.

(19) « In euerghem prochie ouer de langhe brugghe. Eerst tgoet datmen heet gheetscuere met lande met mersche ende met al datter toe behoort groot omtrent xxij. buunder lettelt min oft meer hauden in pachte Jan huten Wulghen, arend gheerards ende lauwereyns bake den termijn van ix. Jaren lanc om vijftich pont par. tsiaers te betaelne te twee terminen in elc Jaer te wetene deen heelt te kersauonde ende dander heelt te meye, daer af den pacht begonste te kersauonde int Jaer XIIIIC ende XII. »
Archief van het Bisdrom, Legger B 896, $\pm$ 1420.

(20) Stadsarchief Gent, 301/29 II, 105 v.
Archief van het Bisdrom, Legger B 897 en B 898.

gaan. Deze nauwlettende zorg zal in al de volgende pachtbrieven verder tot uiting komen.

De pachters zullen een houw hebben « binnen haren termine ende elc te ziere rechter tiid ». Steeds moeten de scheuten van minstens drie jaar, bij het verstrijken van de pachttermijn blijven staan. De lating zal bestaan in 10 gemeten lands, geploegd met « eener vp ghesetter maertscher voren » (21).

Het verandzaden d.i. in een van de « zaden » van het drieslagbedrijf een andere vrucht zaaien dan de normale graangewassen, was ten strengste verboden. De pachters moesten het goed houden « wel te ghereke ende in siin note » volgens het strenge systeem van het drieslagstelsel dus afwisselend telken jare $\frac{1}{3}$ van het goed braak, $\frac{1}{3}$ van het goed met winterkoren (rogge), $\frac{1}{3}$ met zomerkoren (haver). De weiden en meersen besloegen ruim 6 bunder hetzij nagenoeg $\frac{1}{3}$ van de totale oppervlakte van het goed (20 bunder).

Aan dit schema kon niet getornd worden, zonder het hele systeem in de war te brengen. Om het goed in zijn oorspronkelijke staat te « laten » werden de pachttermijnen daarom steeds bepaald op een veelvoud van drie : 6, 9 of 18 jaar.

Een volgende clause heeft betrekking op het wegvallen van een der pachters : indien een of twee partners overlijden nemen de andere respectivelijk de derde, de volle pacht over. Wanneer zij alle drie wegvallen, zal het goed behoorlijk geprezen worden, teneinde de wederzijdse rechten te kunnen vaststellen.

(21) Zie hierover P. Lindemans : Geschiedenis van de Landbouw in België. - Deel I. - Wijzigingen aan de « gerechte Voren », blz. 139.

« Het driesbedrijf, dat eigen was aan de zandstreek, had zijn eigen grondbewerking, althans om van een oude dries terug winnende land te maken.

Oorspronkelijk volgde op de dries een braakjaar. De oude pachtbrieven spreken hier van een « upgesette maertsche vore », als eerste grondbewerking. Wij veronderstellen dat deze voor, die in Maart uitgevoerd werd, hierin bestond : de ploeger rijdt een eerste voor overeind ; dan rijdt hij er een tweede naast en kantelt ze tegen de eerste ; en zo bewerkt hij verder het hele veld in tegen elkander aanleunende voren. » P. Lindemans ibid.

Slechts twee pachters nl. Gillis de Man fs. Arend en Pieter Sloc, gaan op kerstavond 1437 de nieuwe 9-jaarse termijn in voor 8 p. gr. sjaars, onder nagenoeg dezelfde voorwaarden (22).

Alleen worden nog aanvullende bepalingen betreffende de houw gestipuleerd. Wanneer de pachters van plan zijn met de houw aan te vangen, moet het beheer van het St-Annahospitaal verwittigd worden, opdat zij een toezieners kunnen zenden. Veertig tot vijftig opgaande plantsoenen moeten blijven staan. Verder zijn de pachters verplicht op het goed jaarlijks aan te planten 200 elsen- en 50 wilgenpoten.

Een chirograaf van 3 Januari 1443 n.s. verklaart ons dat dezelfde pachters, onder dezelfde voorwaarden, mits een verhoogde pachtsom van 8 p. 10 sch. gr. het goed op Kerstavond 1447 opnieuw in pacht zullen nemen (zie bijlage III).

Zoals hoger gezegd zijn de pachtvoorwaarden identisch aan de voorgaande, alleen is er een aanvullende clause aan toegevoegd, die betrekking heeft op het heffen van de speciale belastingen zoals te Evergem « de ghefgheerste » (23) en de « swijns penninc » (24), die de pachters verplicht zijn te betalen « sonder eenighen cost of last van den hospitale vorseit » (25).

(22) Pachtvoorwaarde in de Legger B 898, bijgewerkt tot $\pm$ 1440.

(23) De « ghefgheerste » was een heerlijke rente, die oorspronkelijk in « natura » diende betaald te worden : een halster gerst per omschrijving. Later werd de gerst in een penningrente omgezet en jaarlijks opnieuw geprezen.
« Int jaer m c c c ende lx soe was de ghefgheerste ghepriest talster xii s. ende liid. par. ende naer dien prise so heeft men de beloepe betaelt », 1360, Rijksarchief Gent, fonds St-Baafsabdij nr 34, 36r.
Deze heerlijke rente was oorspronkelijk ten laste van de eigenaar. Voor Evergem-St-Baafs bedroeg zij in 1360, 25 halster.

(24) Heerlijke rente oorspronkelijk eveneens ten laste van de eigenaar. Reeds in 1360 betaalde het hospitaal daarvoor 6 d. par. uit hoofde van zijn Goed te Geetschuur. Een zwijn gold 30 d. par., te betalen op St-Jansdag. Geetschuur stond getaxeerd op een zwijn en dit werd dan verdeeld over de verschillende eigenaars. Het St-Annahospitaal betaalde dus 1/5 van de ganse omschrijving. Sinds 1443 werd zij in het contract opgenomen als zijnde door de pachter te betalen.

(25) Zie bijlage III.

Zij kunnen eveneens gevorderd worden om de dam te helpen herstellen, die hun landerijen moet beveiligen tegen de overstromingen van de Durme-Moerwater, de latere Sasse vaart.

Ondertussen had het goed erg te lijden bij de schermseligen tussen Filips de Goede en de Gentenaren, die in 1452 de slag bij Gavere voorafgingen. Toen Filips in datzelfde jaar met zijn Picardiërs vanuit Aksel oprukte, werd hij nabij Langerbrugge door de Gentse stadsmilitie opgehouden.

Geetschuur, met het Goed ten Overlope en het Goed ter Beken, een van de drie grote hoeven aan deze zijde van het Moerwater, in de onmiddellijke buurt van Langerbrugge, kreeg het hard te verduren. De hoeve werd door de optrekkende soldeniers grondig verwoest.

In 1457 wordt het goed als volgt beschreven : « te gheetschuere... daer af de huusinghen daer up stonden Inde lestvorleden orloghe gheessiliert ende verbrandt werden met zekeren steenen noch ter tijd daer up staende ende rustende (26).

Blijkbaar kwamen de pachters slechts moeizaam deze verwoestingen te boven, want in 1467 staat Pieter Sloc reeds voor 16 p. 10 d. gr. in het krijt als achterstal van pacht voor het jaar 1466 en voorgaande jaren (27).

Zijn zoon en opvolger Roegier Sloc had het niet gemakkelijker. Ten jare 1477 was de oude schuld slechts gedelgd tot op 13 p. 1 sch. 5 d. gr. (28).

Het moet zijn dat in 1480 het goed nog niet volledig rendabel geacht werd en de pachtsom te hoog beschouwd, want het wordt in dat jaar voor een nieuwe termijn van 9 jaar aan drie pachters samen verhuurd nl. Rogier Sloc, Dancel Gheeraerts en Cornelis Colpaert, voor de jaarlijkse

(26) Stadsarchief Gent, Reg. van Gedele 330/27, 461r.

(27) « Eerst pieter sloc van achterstelle van pachte vanden Jaere lxxvj ende daer te voeren xvj lb. xd. gr. » Archief van het Bisdom, B 906, Rekening 1463-1467.

(28) « Item Rogier tsloot van 1/2 oust lxxvii ende daer te voren xiiij lb. i sch. vd. gr. » Archief van het Bisdom, B 907, Rekening 1477.

verminderde pachtsom van 6 p. 10 sch. gr. Hierbij moet jaarlijks in natura geleverd worden een vet varken ter waarde van drie schilden en twee steen (29) boter. De andere voorwaarden zijn dezelfde van de voorgaande pachtbrief. Alleen wordt er nog gestipuleerd dat elk der drie pachters borg is voor de ganse pacht en dat zij elk afzonderlijk verplicht zijn « thaeren coste » te presteren twee « kraweien » van vier dagen « buten ougste ende saettijde » (30).

De volgende pachttermijn moest normaal aanvangen in 1489 voor dezelfde pachtsom. De oorlog bracht echter opnieuw een streep door de rekening.

Gedurende de jaren 1488, 1489, 1490, 1491 en 1492 lag het goed verlaten en onverhuurd (31) en meester Adriaan de Hase, prior van de abdij, mocht zich al gelukkig achten, dat de twee afgaande pachters Daneel Gheeraerts en Roegier Sloc ten jare 1493 hun pacht wensten te vernieuwen voor het jaar 1493 aan 2 pond en de volgende jaren voor 5 p. sjaars (32).

In de pachtbrief van 1489 was naast de vroeger vermelde vierdaagse karweien, een jaarlijkse eendaagse karwei toegevoegd (33).

Dezelfde twee pachters vernieuwen hun pachttermijn voor het jaar 1502 (Kerstmis 1501) voor de opnieuw verhoogde pachtsom van 6 p. gr. zonder enige tegenprestaties in natura (34). Reeds vóór 1507 overleed Daneel Gheeraerts en werd door zijn zoon Christoffel opgevolgd (35), die in 1510 samen met Roegier Sloc een nieuwe termijn ingaat.

(29) 1 steen = zes of acht pond, 3 tot 4 kg.

(30) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs nr 866. Pachtbrief 1480.

(31) « Item daneel gheeraerts & Roegier Sloc vanden goede te gheertschuere dat plochte te gheldene vl lb. x sch. gr. tsiaers djaer lxxxviii, lxxxix, xc, xci, ende xcij onverhuert de selue personen hebben tgoed hernomen jeghen meester adriaen de hase pryoor, te wetene djaer xcij om ij lb. gr. » Archief van het Bisdum, B 908, Rekening 1488-1494.

(32) Ibidem.

(33) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs nr 866. Pachtbrief 1489.

(34) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs nr 866. Pachtbrief 1502.

(35) Archief van het Bisdum, B 910, Rekening 1507.

Tijdens deze periode (1516) verliet de medepachter Christoffel Gheeraerts het goed. Zo viel ten jare 1519 alles terug op de overblijvende pachter of zijn weduwe. Inderdaad. Roegier Sloc was gestorven en zijn weduwe Lysbette vander Bruggen, pachtte samen met haar zoon Jan het ganse goed voor de aanzienlijk gestegen pachtsom van 7 p. 15 sch. gr., een vet varken en 10 steen boter. Nu het goed opnieuw door één pachter in gebruik wordt genomen, wordt er een clause ingelast, die het voortverhuren verbiedt (36). De lating van de vroegere medepachter Christoffel Gheeraerts « metter helft vanden huusen die mede ghepresen waren loopt tzamen tien ponden » (37). Deze som moet door de overblijvende pachter in 10 jaarlijkse afkortingen van 1 pond terugbetaald worden, te beginnen met Kerstavond 1516.

Bij het ingaan van de nieuwe pachttermijn in 1528 heeft Jan Sloc de pacht van zijn moeder overgenomen voor een opnieuw verhoogde pachtsom van 9 p. gr., een vet varken ter waarde van 12 sch., « ofte betere » en 12 steen boter. De clause betreffende de karweien wordt voor de eerste maal niet meer vermeld (38).

Ook Jan Sloc had veel last om de jaarlijks verschuldigde pachtsom op te brengen. Dat bewijst bv. een uittreksel uit zijn rekening voor het jaar 1529 : op 24 Juli 1530 worden de 12 steen boter voor 1529 geleverd. De betaling in speciën volgt slechts onregelmatig en steeds in kleine hoeveelheden : 9 December 1530 : 17 sch. ; 10 Februari 1531 n.s. : 30 sch. ; 30 Mei 1531 : 20 sch. ; 1 September 1531 : 20 sch. ; 30 October 1531 : 20 sch. ; 22 December 1531 : 13 sch. ; 16 Februari 1532 n.s. : 22 sch. 4 d. ; 17 Mei 1532 : 2 p. gr. en tenslotte op 11 October 1532 voor de

(36) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs nr 866. Pachtbrief 1519.

(37) Men mag niet uit het oog verliezen, dat in tegenstelling met de huidige tijd, de hoevegebouwen vroeger eigendom van de pachter waren en beschouwd werden als roerend goed. Bij het verstrijken van de pachttermijn mocht de uitgaande pachter dan ook zijn « huizingen » — meestal uit hout — afbreken en meenemen. Gewoonlijk echter liet hij de gebouwen staan die dan geprezen en door de nieuwe pachter overgenomen werden.

(38) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs nr 866. Pachtbrief 1528.

volle betaling van het jaar 1529, mits 12 sch. voor het niet geleverde varken : 9 sch. 8 d. (39). Drie jaar moest er dus moeizaam bijeengegaard worden om een jaar landpacht te betalen. En de volgende jaren zijn niet beter.

Op het einde van zijn pachttermijn tussen 7 December 1537 en 1 Mei 1538 stierf Jan Sloc (40) en werd in 1538 als pachter opgevolgd door Andries van den Sompele. Op verzoek van deze laatste werd op 13 April 1537 o.s. het goed nauwkeurig gemeten door Jacob de Bijlde, gezworen landmeter, en groot bevonden 20 bunder 1 gemet 128 roeden. Op deze basis werd dan de pachtsom berekend aan 10 sch. per bunder. Dit maakte een jaarlijkse pachtsom uit van 10 p. 3 sch. 4 d. gr. sjaars. Het vet varken en de 12 steen boter bleven behouden. Er kwam echter een nieuwe verplichting bij. Aan de gezellen van de « bottelrie » moest 6 sch. 8 d. gr. of 1 gouden kroon betaald worden en tot onderhoud van de « choralen » of « der kinderen inde schole » nog eens hetzelfde bedrag. Later werd deze belasting vervangen door het « wijngeld », dat het ganse Oud-Regiem door, gehandhaafd bleef. De nieuwe pachter moet met de oude pachter Jan Sloc onderling tot een vergelijk komen betreffende de bezaaidheden, dit zonder tussenkomst van het hospitaal (41). De lating, die vroeger 10 gemeten bedroeg met « eender upghesette Maertsche vuere » is thans omgezet in twee bunder (6 gem.) braakkoren (winterkoren) en « twee bunder euene jn mesrechte » (6 gem. haver of zomerkoren na een gemest wintergraan (42). Wanneer de pachter een vol jaar nalaat zijn pacht te betalen, vervalt automatisch de bestaande pacht-overeenkomst.

Deze Andries van den Sompele houdt het goed in pacht van 1538 af, tot hij zijn dood tussen 1564 en 1571, want wij vinden hem als pachter terug in de voorwaarden van

(39) Archief van het Bisdom, B 901, Ontvangboek 1528-1545, f. 36 r.

(40) Archief van het Bisdom, B 901, Ontvangboek 1528-1545.

(41) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs nr 866. Pachtbrief 1538.

(42) Zie P. Lindemans : *Geschiedenis van de Landbouw in België*. - Deel I, blz. 247. Mestrecht. - Mestrecht is eigenlijk het recht op de « navette » en op de « volle vette » in de grond.

1546 (43), 1555 (44) en 1564 (45). De pachtsom blijft ongewijzigd, het wijngeld schommelt nogal eens. Het planten van wilgenpoten reeds in de pachtbrief van 1442 vermeld, mag thans vervangen worden door het planten van « abeelen oft popelieren poten ofte dat den gront best nemen sal ». De laatste twee jaar mag niet meer gehouwen worden. Recht van snoeien heeft hij niet. Om in een bestendige goede afwatering te voorzien zal Andries jaarlijks moeten graven 20 roeden (= $\pm$ 75 m) afwateringsloten « daert meest van noode zijn zal eenen steecke Int sandt duer den ouden bodem ». Eventuele buitengewone belastingen van de Ve, Xc of XXe penning op het goed zijn eveneens ten laste van de pachter. Bij een gebeurlijk vertrek van Andries zullen de huizingen staande op het goed « ghepresen worden ghemerct den grooten cost die andries voorn., daer ane ghehanghen heeft » (46).

In de voorwaarde van 15 Maart 1564 n.s. ingaande Kerstavond 1564 is de pachtsom opnieuw verhoogd tot 16 pond grote. De bijkomende verplichtingen in natura en speciën zijn echter weggevallen. De pachter moet er op waken « de palen ende Lemiten van den voorn. goede wel ende ghetrauwelic te bewaeren ende onderhouden zonder die te verminderen ofte Laeten verminderen » (47). Voor het eerst wordt de toestand van elke houw nauwkeurig en afzonderlijk gespecificeerd. Bij het einde van de pachtermijn moeten de scheuten de volgende ouderdom hebben : op de twee stukken genaamd de « Blombilken » en op de twee stukken genaamd de « Mouwen » twee jaar oud, op de « Grote Blombilk » en het « Klein Spitaalke » vijf jaar oud, op de « Achterste Molenwal » en op het « Slagbilkske » drie jaar oud, de vier gemeten boven de « Gaver », vier jaar

(43) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs nr 866. Pachtbrief 1547.

(44) « Item van Andries vanden Zomple die In pachte haut tgoet ter gheertschuere groot Int gheheel xx bund. een ghemet jc xxviii r. naer dvutwijs der voorwaerde ix jaeren XVc lvi tje om xii lb. gr. xx steen botere en de x s. gr. Inde bottelrije tsiaers ontfæen ouer teerste te kerssavont XVc lvj. »

Archief van het Bisdom, B 920, Rekening 1556.

(45) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs nr 866. Pachtbrief 1564 n.s.

(46) Idem.

(47) Idem.

oud ; op de « Kruisbilk » zes jaar oud, op de « Grote Molenwal » zeven jaar oud ; op de « Lammensakker » acht jaar oud, en tenslotte op de « Grote Hospitaalbilk » negen jaar oud.

Kort na het ingaan van deze voorwaarde moet Andries van den Sompele overleden zijn, want reeds in 1571 wordt zijn weduwe als pachteres van het Goed in het kohier van de XXe penning, getaxeerd aan 19 pond 15 sch. (48).

Op Kerstavond 1573 gaat dezelfde Katelijne van Wayenberghe, weduwe van Andries van den Sompele, een nieuwe termijn van 9 jaar in, voor dezelfde pachtsom en onder dezelfde voorwaarden als hierboven beschreven (zie bijlage IV).

Op het einde van deze termijn nochtans (1582-1583) worden als pachters vermeld Gillis Everaert en Andries van den Sompele, vermoedelijk de zoon van Andries en Katelijne van Wayenberghe.

Ter oorzaak van de Geuzentroebelen breekt opnieuw een rampspoedige tijd voor het goed en zijn bewoners aan. Ten jare 1584 werden het woonhuis en de duivetoren door Engelse huurtroepen in asse gelegd (49). Wat konden de arme bewoners anders doen, dan met hun schamele handen, de afgebrande gebouwen zo haast mogelijk heropbouwen ? Over de jaren 1582 en 1583 had Gillis Everaert nog een achterstallige pacht van 9 p., 10 sch. gr. te beta-

(48) « De Weduwe van Andries van den sompele haudt in pachte van mijn heere den proost van ste baefs xxlich hauwe huenders onder Landt ende mersch in diuersche parceelen ligghende met een scoefthiendekin xixp. xv s. gr. » Stadsarchief Gent, XXe Penning Evergem, 1571 fo 41r.

(49) « Gillis eueraert ende Andries van den zompele houden tsaemen In pachte tgoet ter gheertschuere ligghende ter kerckbrugghen Inde prochie van Euerghem, groot In tgheele xx bunderen ilic xxviir. neghen Jaeren Lxxiiij t je, voor zestien ponden grooten tsiaers daerof dat tWoonhuus ende duuekeete afghebrant was van den Inghelschen ende bij hemlieden wederomme nieuwe opghetemmert, midts dat de zelue huusen metter nieuere onderhouden, de pachters ancommen ende toebehooren, daerbij de voorn. Gillis ouer de Jaeren Lxxxii & lxxxiii bij der lester Rekeninghe schuldich was, neghen ponden thien scellinghen grooten & midts der voors. ruyne en schade hemlieden tderde quyt gescholden van den jaere Lxxxiiij dus hler maer ontfanghen vi lb xvi s. viii gr. » Archief van het Bisd., B 931, Rekening 1586-1589.

len, Andries van den Sompele 12 p. gr. Tengevolge van deze tegenslagen nochtans genieten zij 1/3 vermindering.

Nadat het uitgebrande goed een vol jaar verlaten had gestaan, hernemen dezelfde twee pachters het goed, ditmaal slechts voor 10 p. gr. sjaars (50).

Wanneer de nieuwe pachter Willem van Hyfte in 1593 het goed in pacht neemt, betaalt hij een licht verhoogde pachtsom van 10 p. 10 sch. gr. (zie bijlage V). Van de overleden pachters kocht hij de huizingen, stallen, schuur en ovenbuur. Wederom wordt het houwrecht nauwkeurig gespecificeerd. Deze Willem van Hyfte zal tot bij zijn dood (tussen 1629-1638) het goed pachten en het in deze periode van betrekkelijke rust, tot een grote bloei weten op te voeren, getuige de steeds maar verhoogde pachtsommen : in 1612 24 p. gr. + 4 p. wijngeld (51), in 1629 reeds 46 p. gr. met de zesde penning wijngeld (52).

Op een termijn van 4 x 9 j. tijdens zijn leven was de pachtsom meer dan vervierdubbeld. De jaarlijkse pachtsom mag nu opnieuw in tweemaal betaald worden met Kerstdag en Pasen « naer vrome ».

Willem van Hyfte wordt als pachter opgevolgd door zijn zoon Jan, die in 1638 het goed pacht voor 63 p. 6 sch. 8 d. gr., ditmaal voor een termijn van « drij zes ofte negen Jaren ter keure van *den* hueraere » (53). De stipulaties betreffende de houw blijven streng gehandhaafd. De zoon had echter minder voorspoed dan de vader, want tijdens zijn eerste termijn, begin 1646 overleed hij reeds. Zijn Staat van Goed opgemaakt op 13 Maart 1646 vermeldt ongeluk-

(50) « angande tJaer Lxxxiiii midts tnonghebruuck niet ontfæen
ergo hier af Niet.

hernomen bij de voornomde twee pachters Jegghens Mr. Gerard de pauw Raedt sconincx Eenen termijn van neghen jaeren lxxxv t je voor thien ponden grooten tsaers vrij ghelt. Ontfaen ouer kerssauont Lxxxv, zessentachtentich, zeuenentachtentich, achtentachtentich ende neghentachtentich tsaemen tot L lb. gr. »

Archief van het Bisdom, B 931, Rekening 1586-1589.

(51) Archief Bisdom Gent, Parochiebundel Evergem III. Pachtbrief 1612.

(52) Archief Bisdom Gent, Parochiebundel Evergem III. Pachtbrief 1629.

(53) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 785, 3 v. Pachtbrief 1638.

kig geen boedelinventaris. Wij vernemen er slechts uit dat zijn weduwe Margareta Coomans achterbleef met 6 minderjarige kinderen : « Guilliaemken (aldus genaamd naar zijn grootvader), Joosken, betken, Janneken, mayken ende pierken van hyfte » (54).

Deze Margareta Coomans huwt kort daarop Lieven Dobbelaere, die in 1648 bij het ingaan van de volgende pachttermijn, het goed huurt voor dezelfde prijs als zijn voorganger. Nadat het goed in Mei 1651 door de gezworen landmeter Jan Baele opnieuw werd nagemeten en ditmaal bevonden werd ter grootte van 20 bunder, 2 gemeten 53 roeden, hetzij 195 roeden meer dan bij de meting van 13 April 1537, vernieuwde Lieven Dobbelaere in 1657 (55) en nog eens in 1666 (56) zijn pachtcontract voor een andere termijn van 9 jaar.

Tijdens deze termijn overleed Lieven Dobbelaere, want op 27 Maart 1671 betaalde Joris de Muynck, de oude, gehuwd met diens weduwe, het wijngeld en voorwaarderecht ten bedrage van 14 p. 11 s. 1 g. (57). Op 27 October 1675 vernieuwt Joris de Muynck, de oude, dan ook het pachtcontract van zijn voorzaat met de bijgevoegde voorwaarde : « Indien dat hij pachter gheduerende den selven termijn eenighe merckelicke schaede leede, In sijne besaethede door den ouervloet van water, ofte dat de graenen veel merckelick betercoop wierden dan dat die jeghenwoordigh zijn, dat hij pachter danof recompense of diminue sal ghenieten als naer reden » (58).

Reeds in 1678 vernieuwt dezelfde Joris de Muynck zijn contract om een gunstiger pacht prijs te bedingen. Hij betaalt nu nog slechts 40 pond « ende dat in consideratie van de groote ende excessiue oncosten met de welcke de

(54) Rijksarchief Gent, fonds Evergem, nr 229, 20r.

(55) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 785, 25r. Voorwaarde 1657.

(56) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 785, 25r. Voorwaarde 1666.

(57) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 785, 25v. Nota 1671.

(58) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 785, 25 v. Voorwaarde 1675.

prochie van Euerghem jeghewordich beswaert is door den oorloghe (59).

Maar nog zijn de tribulaties van Joris de Muynck, de oude, niet ten einde. Door de voortdurende oorlogen en overstromingen, veroorzaakt door te natte winters, krijgt hij het steeds lastiger zijn pachtsom op te brengen. Het contract van 1684 stipuleert de eerste drie jaar nog maar een pachtsom van 37 pond, de overblijvende jaren 40 pond (60).

In 1691 zal dit bedrag nogmaals dalen tot 30 pond gr. sjaars « in consideratie van de groote lasten ende oorloghe ende dat soo langhe den oorloge sal duren, tusschen de croonen van Spainguen ende Vrankerijck en de soo haest als den selven sal cesser en de peys wesen sal, gehouden wesen, jaerelickx te betaelen veertigh ponden gr. siaers (61). Men ziet dus hoe zelfs de uiterlijke militaire gebeurtenissen in ons geval de oorlogen van Lodewijk XIV tegen Spanje, hun weerslag vonden in de pachtbrieven. Boven deze pachtsom was de pachter verschuldigd de zesde penning (16 %) van een jaar pacht aan wijngeld, waarvan 3 sch. 4 gr. ten ponde, voor de aalmoezenij en 2 sch. ten ponde voor de ontvanger, eveneens berekend aan een hoofdsom van 50 of 40 pond naargelang de oorlog zou voortduren of dat het vrede zou worden. De « huysynghen sullen vermoghen ten expireren van desen pacht bij het voorseyde hospitaal van ste anne ste baefs, anveert worden op prijsje van mannen hemlieden, dies verstaende van beide sijden, daertoe gecoren » (62).

In deze periode gaat het de pachters bepaald niet voor de wind op de hoeve. Ten jare 1697 bij het einde van deze zesjaarlijkse termijn is alleen de pachtsom tot 1694 betaald (63). Tot overmaat van ramp wordt het goed door overstromingen geteisterd. De meersen slaan tot ver in het voor-

(59) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 785, 73r. Voorwaarde 1678.

(60) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 785, 77r. Voorwaarde 1684.

(61) Archief Bisdom Gent, Parochiebundel Evergem V. Pachtbrief 1690.

(62) Archief Bisdom Gent, Parochiebundel Evergem V.

(63) Archief Bisdom Gent, Rekening St-Annahospitaal 1701-1702.

jaar blank en zijn practisch waardeloos, de aangrenzende landen verzuren, bij zoverre dat aan de pachter de volledige jaarpacht 1697 wordt kwijtgescholden « ter oorsaeken dat het selvue goet ten vuyttersten subject is an het waeter vuyt welcke oorsaeke oock bij den heere aelmoessenier anden pachter bij voorwaerde is quytgescholden 't Jaer 1697 » (64).

De nieuw aangegane voorwaarde ten jare 1698 is wederom een tegemoetkoming aan de pachter. De eerste drie jaar zal hij slechts 24 pond, de laatste drie 30 pond betalen. Ondanks al deze gunstvoorwaarden beweert Joris de Muynck nog de pachtsom niet te kunnen opbrengen.

In 1704 is de pacht reeds 7 jaar achterstallig. De ontvanger schrijft in zijn rekening : « sonder dat den rendant niet Jeghenstaende veele deuoirs tot betaelynge vande verachterde pachten van tJaer kerss. 1697 voorts ghedaen, jet het minste heeft connen ontfanghen, Jae zelfs oock niet het wijngelt van den seluen nieuwen pacht soo ter oorsaeken van de groote ende excessiue oncosten daermede den pachter hem heeft ouer vallen ghevonden » (65). Zo wordt hem evencens het jaar 1703 kwijtgescholden en gaat zijn nieuwe voorwaarde slechts in aan 20 pond (66).

Wanneer 4 jaar later in 1708, de pacht slechts betaald is tot 1699 wordt de zaak bij het gerecht aanhangig gemaakt en noteert de ontvanger : « ende alhier naer menighvuldigh deuoirs wederom naer betreck in Justitie soo verre dat de Saecke op acte staet » (67).

Onder deze benarde omstandigheden overleed Joris de Muynck, de oude, die in zijn jeugd betere tijden op het goed gekend had. Hij werd opgevolgd in 1710 door zijn zoon, eveneens Joris. Deze lost gedeeltelijk de schulden van

(64) Archief Bisdóm Gent, Rekening St-Annahospitaal 1699-1700.

(65) Archief Bisdóm Gent, Rekening St-Annahospitaal 1703-1704.

(66) « het jaer 1703 aenden pachter int gheheele is quytgescholden »
Archief van het Bisdóm B 938, Rekening 1711-1712.

(67) Archief Bisdóm Gent, Rekening St-Annahospitaal 1709-1710.

zijn vader in en pacht het goed voor 26 pond 's jaars. Ten jare 1716 krijgt hij hierop nog afslag en huurt « alleenelijck ten twintich ponden gr. sj. wt consideraetie van *den* oorloghe ende dat oock anderssints het voorn. goet ten vuyttersten subiect is aen *den* ouervloet van het waeter » (68).

Bij het ingaan van de volgende termijn (1716) is het eindelijk terug vrede geworden en wordt de pachtsom ineens verhoogd tot 32 pond. Op het einde van de volgende termijn (1722-1728) verlaat Joris de Muynck, de jonge, het goed en geniet als laatste afkorting van zijn pacht, die hij sinds het einde van de oorlog min of meer regelmatig betaald had, een afslag van 30 p. 18 s. 1 g. op het bedrag der laatste twee jaren, waarvoor hij dan inplaats van 68 pond slechts 37 p. 1 sch. 11 d. hoefde te betalen (69).

Van de afgaande pachter neemt de nieuwe pachter Lieven Dhooghe de huizing en schuur in prijzij over en pacht het goed voor 34 pond sjaars.

Jan Slock stelt zich borg voor zijn schoonzoon. Deze laatste hernieuwt zijn voorwaarde in 1734 en 1740 telkens voor een periode van 6 jaar, ditmaal slechts aan 30 pond sjaars (70).

Bij het overlijden van Lieven Dhooghe fs. Karel op 15 Februari 1746, in het laatste jaar van zijn pachtermijn, krijgen wij langs zijn Staat van Goed om, voor de eerste maal een nauwkeurige boedelbeschrijving van het Goed te Geetschuur (71).

Allereerst vernemen wij er uit dat zijn weduwe Petronella Slock op het goed achterblijft met 5 minderjarige kinderen : Joanna 19 jaar, Pieter 14 jaar, Jan 8 jaar, Lievijne 7 jaar en Lieven 4 jaar.

De onroerende goederen der wezen hebben natuurlijk

(68) Archief Bisdom Gent, Rekening St-Annahospitaal 1713-1714.

(69) Archief Bisdom Gent, Rekening St-Annahospitaal 1729-1730.

(70) Archief Bisdom Gent, Parochiebundel Evergem V. Voorwaarde 1734, 1740.

(71) Rijksarchief Gent, fonds Evergem nr 244, 108r. Staat van Goed van Lieven Dhooghe, overleden op 15 Februari 1746.

geen betrekking op het goed zelf : het betreft hier een hofstede en elf partijen land in de wijk Schoonstraat, voorkomende uit de verdeling van zijn vader Karel Dhooghe, met daarbij 9 percelen land en meers, tijdens huwelijk verworven. Al deze percelen zijn betrekkelijk ver van Geetschuur gelegen.

Hoewel Lieven Dhooghe aanzienlijke goederen in eigendom bezat — hij streek er een jaarlijkse pachtsom voor op van 38 p. 15 sch. 9 d. — wenste hij toch pachter te worden op Geetschuur en zelf zijn eigen hoeve, landerijen en meersen te verpachten.

Houden wij ons thans op bij de bijzonderheden van het sterfhuys, de gebouwen van het Goed te Geetschuur, die als roerend goed beschouwd werden en dus eigendom van de pachter waren.

Het woonhuis bestond uit een keuken, kelder, weefkamer, een grote kamer en de zolder. In de keuken, kelders en weefkamer van het Goed werd de volgende boedel genoteerd : « een hanghel, brander, Rooster, tanghe, Sautcleppe, setel, taeffel, Stoelen, haspe, spinnewiel, Spae, mande, waeffelijser, hanghenijser, Coeckpannen, groote Coperen ketel, minderen ketel, handketel, papketel, Cleyn papketelken, twee haeckers, coperen stermijne, Seye, strijckijzers, twaelf tinne lepels met Lepelbert, vijf tinne taillioiren, tinne kanne, al het geleyert ende aerde werck, boterteele, kannen, Cuypen, saenpot, hoterpot, pot met Smeer, rebhanck, keirne mette toebehoorten, eene quairne, troch, twee ekels, spinwiel, een gebrocken weefgetauwe, Streck Coetse met Slaeppijnghe ende voordere prondelynghe oock op het kelderkamerken ». Dit alles ter waarde van 15 pond 9 sch. 10 gr.

In de grote kamer bevond zich : « eenen poffet, vier stoelen, quaeke keirne, bijle, Coelvat, mande, groote Coflere, twee kaskens, noch een kasken, Cleyn kofferken, acht steen geswijngheelt vlas, eenen steen geekelt vlas, acht pond gaeren, Spieghel, Slaepkoetse, pluymbedde, hoofpulm, twee oircussens, twee Spaensche Sargen, Waeghewijte, Eynden lijnwaet, Slaeplakens, twee gaudé pendants, ende rin-

gen met eenighe Cleederen van *de* hauderigge, al het Swijnevleesch ende voordere Cleenigheden », dit alles ter waarde van 17 pond, 12 sch., 8 gr.

De rest van de klederen en het lijnwaad werd aan de houderigge Petronella Slock gelaten « voor een rauwcleet naer Costume ».

Op de zolder : « eenen sack taerwe, twaelf meukens (72) Boucquyt, twaelf meukens Cooren, 26 banden rauw vlas, Repe, Wan, Cuypen, baensten, wat boontjens, drij picquen mette haecken, thoom, Seynsen, 32 meukens Lynsaet, een meuken Wat aver, wat ertappels kaf ende eenighe voordere prondelynghe ». Dit alles ter waarde van 10 p. 19 sch. 8 gr. In contante penningen was er een som van 19 pond 19 sch. gr.

De grootste waarde van het pachtgoed was natuurlijk te vinden in de schuur en op het hof. Wij krijgen hier een hoogst interessante inventaris betreffende het bedrijfskapitaal van een grote hoeve uit onze zandstreek : « drij peerden met hun arnasch, vijf koyen ende een kalf, cuypen, Backen, rieck, Meshaeck, Streckcoetse met eenighe Slaepijnghe voor de knechten, Schuppe, heemer, noch een Cleyn kalf, Snijpeert, Leere, wat hoy mette dilte peertsen boven de Coestal ende peerde stal mitsgaeders Waeghenhuijs, al het stroot, Seven hondert ongedosschen Cooren Schooven, knippeseefde, Wan, raecke ,vlegghels ende boot-haemers, Landtwaeghen, slez, ploegh, twee heeghden, hoepels ende ander arnasch, al het mest in den put ende in de stallen, vier drayboomen, een vigghen, al het brandhaut ende voorder Cleenigheden ende prondelijnghe ontrent den hove » werden op 5 Mei 1746 door de gezworen prijer Hieronimus van Hecke geschat op 114 pond 0 sch. 4 gr.

De generale akkerprijs van het bedrijf (20 b, 458 r, of 27 ha 42 a) werd geprezen op 81 pond 8 sch. 6 gr., en bestond uit « vette, naevette, Labeur, Saet ende dricht soo van de harte vruchten als Somervruchten mitsgaeders de taillie ende verwasch van haute naer de deductie van de Laetijnghe daer op volghens voorwaerde moeten blijven ».

(72) 1 meuken = 1/8 hl.

Al de hoevegebouwen waren pachterskapitaal en werden eveneens in baat gebracht en op 23 Mei 1746 geprezen op 89 pond 8 sch., « soo veele bedraecht in liggende Weerde den prijs van alle de Catheylen van huysse, Scheure ende Stallen aen desen sterfhuyse competerende ende staende op den gront van de almoessenije van Sinte Baefs, sonder dat daerinne begrepen sijn eenighe boomcatheylen ».

Pro memorie wordt medegedeeld dat de overleden pachter Lieven Dhooghe « veele differente waeghereden ende diensten in proffijte vande prochie van everghem » gepresteerd heeft, waarvoor hij nog niet vergoed werd.

Aldus bedroeg de totale som der baten 397 pond 13 sch. 9 gr.

Aan de « ontfanghere van het hospitaal van Ste Anne Ste Baefs ende D'aelmoesenije van St Baefs » diende nog twee jaar landpacht betaald te worden (2 x 40 pond). Er was verder nog een hangend geschil met de eigenaars betreffende het houtgewas van enkele boomen, die ten onrechte door de huurders zouden gekapt zijn.

Belangrijke uitgaven waren verder nog 43 p. 3 sch. 7 gr. « prochie oncosten » van het jaar 1745, kosten van de begrafenis 9 pond 9 sch. 2 gr., en de redemptie van het beste hoofd — belasting verschuldigd aan de heer bij sterfgeval — 8 pond.

Deze staat licht ons bijna volledig in, betreffende de sociaal-economische structuur van het goed. Niet alleen kennen wij nauwkeurig de huisraad, maar wij vernemen er kostbare gegevens uit betreffende de uithating van het goed, gegevens die wij in geen enkel pachtcontract vermeld vinden. Aldus weten wij precies dat er op de hoeve naast rogge ook vlas, tarwe, bockweit, koolzaad, haver en zelfs een weinig aardappelen geteeld werden.

Ook omtrent de veestapel krijgen wij hier uitzonderlijke gegevens : het goed had 3 paarden in gebruik, naast 5 kocien, een betrekkelijk klein aantal voor de grootte van het bedrijf. Het valt echter op dat er practisch aan geen varkensteelt gedaan werd : er wordt slechts melding gemaakt van een « vigghen ».

Kort nadien hertrouwde Petronella Slock met Pieter Bracke. Zij blijven echter niet op de hoeve, want op Kerstavond van hetzelfde jaar (1746) werd het Goed in pacht genomen door de We Jan Hanselaere voor een jaarlijkse pachtSom van 40 pond (73), in 1758 bij het ingaan van de derde pachttermijn verhoogd tot 53 pond (74).

De pachteres ontvangt in 1762 van de administrateurs van het St-Annahospitaal 2 sch. 4 gr. voor het afdoen der poppen (75). Er doen zich geen moeilijkheden meer voor bij het betalen van de pacht.

Passchier de Bruycker die het goed in 1764 pacht, houdt het er maar een termijn vol. Hij wordt van de eigenaars vergoed voor het « verschot bij hem gedaen van 83 plantsoenen ende arbeyt van steken, aenhalen en planten tot iij. viiis. iijgr. » (76). Er wordt een ernstige inspanning gedaan om het goed behoorlijke aanplantingen te bezorgen. Gedurende het jaar 1770 werden er 300 eikenplantsoenen, 5.000 stekken en 100 abelen aangeplant (77).

Tijdens hetzelfde jaar op 15 November werd door de gezworen landmeter Carolus Benthuis een figuratieve kaart van het goed opgemaakt in opdracht van de ontvanger van

(73) Archief Bisdom Gent, Rekening St-Annahospitaal 1748-1749.

(74) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 771 (Rek. 1761-1762). « Everghem.

De We van Jan hanselaere fs. jans te vooren Lieven d'hooge het goet genaemt de gietschure gelegen binnen de voornoemde prochie van Everghem bij Kerckbrugge, groot in diversche partijen onder Landt ende meersch twintich Bunderen twee gemeten Liii r.; doende te noteren dat de huyssinge schuere en stallen aende pachters sijn competerende als de selve van den afgaenden pachter op prijsie aenveirt, als oock alle de boomen soo opgaende als troncken staende op het hof, boomgaert ende ter straeten voor d'hofstede sijn aende gemelde pachtersse oock op prijsie vande taillie van haute gelaeten, ter reserve alleenelijck vande boomen staende aen de Landen soo breeder te sien doet bij Leste voorwaerde ende de Continuatie van diere aengegaen voor ses jaeren jngegaen Kersavont 1758 ten advenante van 53. 0. 0 p. tsjaers bij voorgaende rekeninge syn de pachten goet gedaen tot Kersavont 1760 ende alhier over de jaeren 1761 ende 1762 tot jc vi p. gr.»

(75) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 771 (Rek. 1761-1762).

(76) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 774 (Rek. 1766-1770).

(77) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 775 (Rek. 1770-1772).

de Aalmoezenij en naar aanwijzingen van de toenmalige pachter Passchier de Bruycker (78). De gezamenlijke oppervlakte bedroeg toen 18.362 roeden of 20 bunders 1 gemet 62 roeden (79).

Een maand nadien komt de nieuwe pachter Pieter de Beule op het hof.

- (78) « Ten versoeke van den Seer Eerweirden heer De Ro, Canonick van het Capittel van Sinte Pharailde in ghendt ende ontfanger van de aelmoessenije van Sint Anna, Sinte Baefs, hebbe Ick onderschreven Carolus Benthuijs geswornen Lant ende Edifitie meter residerende Buyten de Dampoorte in het voorghebaw der Stadt ghendt tot Exercitie van dien gheadmitteert Bij hooghe ende Moghende heeren vanden Raede in Vlaenderen, Mij op den Eersten der ghepasseerde Maent octobre 1770 ende volghende daeghen getransporteert Binnen de prochie van Everghem onder het Ressort der Casselrije vanden auden Burgh van ghendt ende aldaer gedaen Metynge van Een Behuyt pachthof met de Landen ende Meirsschen daer medegaende van auts ghenaeamt het goetd ter geetschuere gelegen inden wijck ofte Canton, genaemt Kerckbrugghen ende uyt desselfs Metynge ende annotatie gemaect ende geformeert de Bovenstaende Caerte figurative verbeeldende de waere consistentie ende geleghenthijs van de respectie partijen Soo landt als meirs met den voorschreven goede gaende, wanof jedere partije met den nevenstaenden index in numeris & grooten ampel gededuceert sijn aldus de voors. Metynge & annotatie wel en ter goeder trauwen gedaen met de gentsche Lant maete op het Beleeth & den aenwijs van passchier de Bruycker als pachter van diere. Mij toorconden 15 novembre 1770.

Carolus Benthuijs. »

Deze kaart berust in het Archief van de Commissie van Openbare Onderstand te Gent, Dienst der Goederen. Zij werd ons zeer bereidwillig ter inzage gegeven door de heer Hebbrecht, onderbureauchef, waarvoor hartelijke dank.

- (79) « Index vande naemen numerons ende grooten van elcke int particulier.
1. Dhofstede met den grondt van diere groot 365r.
 2. Een partijken Lant genaemt het lochtynk Stuccken groot 195r.
 3. Een partije Lant genaemt het mistael groot 1070 r.
 4. Een dreefken groot van de letter A tot aen dhofstede numero 1 tot 101 r.
 5. Een partije Lant genaemt den voorensten blomacker groot met het dreefken daer aen gelegen 516 r.
 6. Een partije Lant genaemt den achtersten blomacker groot met het dreefken tot 544 r.
 7. Eene partije Lant genaemt den haeyhoeck groot 1321 r.
 8. Eene partije Meirs ofte Ettynghe groot 1099 r.
 9. Eene partije Ettynghe als vooren groot met het dreefken daer an geleghen tot 862 r.
 10. Eene partije Ettinghe groot met het dreefken 889 r.
 11. Een partijken Ettynghe groot tot 108 r.
 12. Een partije Ettynghe groot tot 581 r.
 13. Een partije Saeylant genaemt boven meirs groot tot met het straetjen 1219 r.
 14. Een partije Saeylant genaemt den Cauter groot 482 r.
 15. Een partije saeylant genaemt den voorensten Cauter groot 408 r.

Nopens de veestapel van deze pachter vernemen wij uit de veetellingen van 11 Februari 1772 (80) en 20 December 1779 (81) kostbare inlichtingen.

Op eerstgenoemde datum stonden in de stallen van Pieter de Beule fs. Christiaan volgende stuks hoornvee : *Stieren* : een « swarten gebonten » en een « rooden gebonten » ; *koeien* : een « roode bonte », een « zwarte bonte », een « bleecke roode », een « roode gebonte », een « witte », een « bleecke roode bonte », samen 6 stuks ; *vaarzen* : een « Swarte », een « Swarte gebonte » ; tenslotte nog 2 kalveren : een « bleeck roodt » en een « roodt gebont ». Dit maakt samen 12 stuks hoornvee uit.

Hiermede was de veestapel van het Goed te Geetschuur de aanzienlijkste van gans Evergem-St Baafs.

In hetzelfde register komen de mutaties in de veestapel voor tot 1777. Het is wel interessant deze interne verschuivingen op de voet te volgen, omdat zij een enige bron uitmaken betreffende de evolutie van de veestapel. Beginnen wij met de *aanwinsten* :

-
16. Een partije Maeymeirs groot 38 r.
 17. Een partije Maeymeirs groot 1193 r.
 18. Een partije Maeymeirs groot 377 r.
 19. Een partijken Maeymeirs groot 60 r.
 20. Een partije Saeylant genaemt den Cauter. groot 238 r.
 21. Eene partije Saeylant genaemt den hoogen bilck groot 637 r.
 22. Eene partije Saeylant genaemt de Langhe Braecke groot 401 r.
 23. Een partije Meirs ofte Ettynghe groot 325 r.
 24. Een partijen Saeylant genaemt het meirsselken groot 245 r.
 25. Een partije Saeylant genaemt teynden de mauwe groot 314 r.
 26. Een partije Saeylant genaemt de achterste mauwe groot 628 r.
 27. Een partije Landt genaemt de Mauwe groot 1085 r.
 28. Eene partije Saeylant genaemt de vier gementen groot 1179 r.
 29. Eene partije Saeylant genaemt het Cruysken groot 284 r.
 30. Eene partije Saeylant genaemt den cleenen Meulewal groot 560 r.
 31. Eene partije Saeylant genaemt den grooten Meulewal groot 1238 r. »
- Vergelijk met bijgaande kaart, waarin deze nummers behouden werden. Zie blz. 19.

(80) Rijksarchief Gent, fonds Evergem nr 19.

(81) Rijksarchief Gent, fonds Evergem nrs 17 en 23.

- 25 Februari 1772 : « vermeerdt met een Swart gebondt Stiers kippelinck » (82).
- 21 Juni 1772 : « een rood gebont veirse Kalf, dito een swart gebont veirse Kalf kippeling ».
- 23 October 1772 : « Ghekocht eenen Swarten, geblaerden Stier van Jacobus Vermeire tot Everghem ende gekomen van Brugghe ».
- 29 December 1722 : « een wit met roode plecken Stiere Kalf van Gillis de wever gekocht overwaeter, nr 55 » (85).
- « dito een rood gebont Stiere Kalf, Kippelinck ».
- 29 Maart 1773 : « rood bont Stiere Kalf audt 8 dagen ».
- 20 April 1773 : « rood bont Stiere Kippelinck ».
- 15 Mei 1773 : « rood bont Stiere Kippelinck ».
- 8 Mei 1774 : « gekocht een rood bont veirse Kalf van jan van hecke, Elslo, nr 65 ».
- 19 Mei 1774 : « gekocht een rooden bonten Stier van pieter van de veire, overwaeter nr 23 ».
- 30 Juni 1776 : « gekocht een grijsen Stier van pieter de wever, Cluysen ».
- « gekocht eenen Swarten bonten Stier van jan verdonck, roygem » (84).

Hierna volgen dan de *verminderingen* :

- 16 April 1772 : « gestorven van de longer Sieckte een zwart gebont Stiere Kalf ».
- 27 April 1772 : « verkocht een bleeck rood mest Kalf, aen martinus brondeel, meulestede om te slachten ».
- 2 Mei 1772 : « verkocht een bleecke roode Koey, aen joannes Everaert tot Loochristij ».
- 9 December 1772 : « verkocht een Swarte bonte veirse aen pieter van acker tot Saffelaere ».

(82) « kippelinck » — pasgeboren kalf, komt van het werkwoord « kippen », dialect voor kalven.

(83) In elke wijk van Evergem werden de stallen genummerd. Dit is dus stal nr 55 in de wijk Over het Water. De stal van Pieter de Beule droeg het nummer 83 in de wijk Over het Water.

(84) « roygem » — Rooigem, onder Gent.

- 17 December 1772 : « verkocht eenen Swarten gebonten osse aen Sr. Christiaen Cnudde tot Cluysen ».
- 7 Februari 1773 : « gestorven een Swarte bonte Koey van een opgeslotenheydt ».
- 14 Februari 1773 : « verkocht een rood Bont Stiere kalf aen Sr. van melle tot gendt ».
- 30 April 1773 : « verkocht een Swart bont Stiere mest Kalf aen Christiaen van melle tot gendt ».
- 7 April 1774 : « verkocht een Swarten bonten Stier en roode bonte veirse aen Sr. Christiaen Knudde tot Cluysen ».
- 30 Januari 1776 : « verkocht een Grijsen Stier aen joannes verdonck tot roygem. verkocht een roode bonte Koey aen hieronimus van hulle ».
- 16 Januari 1777 : « verkocht een rood bont en Swart grijs mest Kalvers aen Sr. van melle tot gendt ».
- 12 Februari 1777 : « verkocht een Swarte blaere Koey aen judocus van de velde, St amands Berg ».
- 7 April 1777 : « verkocht een roode bonte Koey aen joannes haegeman Elsloo, nr 90 ».

De hernieuwde telling van 20 December 1779 gaf volgend resultaat : *stieren* : een « grijse » ; *koeien* : een « grijse », een « swarte gebonte », een « Roode gebonte », een « witte geblaerde », een « Swarte geblaerde », een « Swarte gebonte » ; *ossen* : « rooden gebonten osse », een « grijsen gebonten » ; *vaarzen* : « een Swarte geblaerde » ; *kalveren* : « Swart grijs », een « wit geblaerd » en een « rood gebont » hetzij in totaal 13 stuks hoornvee.

De volkstelling van 12 Augustus 1786 (85) doet ons de samenstelling van het gezin de Beule kennen : het bestond uit 13 personen. Op 22 December 1792 telde het gezin nog 11 leden (86). Vermoedelijk waren de oudere kinderen toen reeds uitgetrouwd.

Aanvankelijk (1770, 1776) pacht Pieter de Beule, even-

(85) Rijksarchief Gent, fonds Evergem nr 16. Volkstelling 12 Augustus 1786.

(86) Rijksarchief Gent, fonds Evergem nr 16. Volkstelling 22 December 1792.

als zijn voorgangers voor 60 pond sjaars (87) maar reeds in 1782 (88) en 1788 (89) werd de pachtsom verhoogd tot 70 pond, om in 1794 bij de aanvang van zijn laatste pachttermijn reeds gestegen te zijn tot 85 pond (90). Het zou meteen de laatste pachttermijn worden ten voordele van het St-Annahospitaal. Tijdens deze termijn (1794-1800) werd het goed gesecculariseerd en werd het zoals alle hospitaalgoederen onder het beheer geplaatst van het nieuw opgerichte « Bureau de bienfaisance » de latere Commissie van Openbare Onderstand te Gent, die het goed de 4e nivose van het jaar IX (1800) verpacht aan Jan Goossens uit Destelbergen voor 85 pond gr. (91).

Bij het ingaan van de volgende pachttermijn op 25 December 1806 vinden wij naast de reeds vermelde Jan Goossens als medepachter Joos de Clerck. Het Goed behield nog zijn oorspronkelijke grootte van 20 bunder 580 roeden of 27 ha 65 a 62 ca. De pachtsom bleef eveneens gehandhaafd maar werd omgezet in fr. 83 pond = 903,40 fr. (92).

Jan en Pieter Goossens die het goed huren voor de periode 1812-1818 betalen dezelfde prijs (93).

Een laatste maal in 1818 wordt het goed voor een 6-jaarlijkse termijn in pacht gegeven aan Jan Goossens

(87) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 776, 777, 778 (Rek. 1772-73, 1774-75, 1778-79).

(88) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 780 (Rek. 1782-1783).

(89) Rijksarchief Gent, fonds St-Baafs, nr 783 (Rek. 1788-1791).

(90) Archief Bisdom Gent, Rekening St-Annahospitaal 1797 (20 fruct. V).

(91) Van hieraf werden al de gegevens geput uit het Archief van de Commissie van Openbare Onderstand te Gent.

Wij danken langs deze weg zeer hartelijk de heer Van Wassenhove, onderbureauchef, voor de grote bereidwilligheid en dienstvaardigheid, waarmede hij ons dit archief ter beschikking stelde.

Eveneens gaat onze dank naar Dr J. Denys, Conservator van het Rijksarchief te Gent, voor de vriendelijke aanbeveling, die hij wenste te schrijven, alsmede naar de heer Voorzitter en de leden van de Commissie, voor het welwillend verlenen van hun toestemming tot het raadplegen van het archief.

Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, fonds Verpachtingen nr 323.

(92) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, fonds Verpachtingen nr 488

(93) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, fonds Verpachtingen nr 561.

voor een verhoogde pachtsom van 1.034 fr. of 488 gulden 57 cent, nederlands (94).

De nieuwe termijn van 9 jaar wordt in 1825 ingezet door Jan Goossens voor 426 gulden 86 cent. (95).

Volgens de nieuwe kadastrale indeling wordt in 1834 het goed als volgt beschreven : « Een hofstede met landen bosschen ende meerschen genaemt de Geetschuur groot 28 hectaren 12 aren 70 centiareen bekend Kadaster sectie A nrs 1462, 1463, 1464, 1475, 1476, 1477, 1478, 1479, 1480, 1514bis, 1544, 1559, 1560, 1572, 1574, 1576, 1577, 1684, 1685 tot ende met 1701, 1706, 1707, 1708, 1709, 1715, 1716, 1717, 1718, 1719 en sectie B 665, 672, 727 en 735 verpagt aen Joannes Goossens, landsman tot Evergem, onder de solidaire borgtogte van Jan Claes tot Destelbergen voor negen jaeren ten 1200.00 fr. sjaers boven de lasten in te gaen 2e January 1834 » (96). Het is de laatste maal dat het goed in zijn oorspronkelijke grootte behouden en verpacht bleef. Immers bij verpachting van 22 Augustus 1842, ingaande op 1 Januari 1843 werd de hofstede gereduceerd op 18 hectaren 10 a 60 ca. Perceel B 727 werd verkocht en de percelen A 1462, 1463, 1464, 1475, 1476, 1477, 1478, 1479, 1480 en B 665, 672 en 735 werden los van de hofstede afzonderlijk verpacht. Hiervoor betaalde Jan Goossens voor de periode 1843-1852, 900 fr. sjaars (97).

En steeds maar meer wordt het goed versnipperd. Bij het ingaan van de volgende termijn 1852-1861 worden de percelen A 1577 en 1680, samen groot 2 ha 58 a 50 ca eveneens afzonderlijk verpacht en Joannes Goossens samen met Joannes Vereecke pachten de overblijvende 15 ha 9 a 20 ca van het goed voor een jaarlijkse pacht prijs van 770 fr. (98).

(94) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, fonds Verpachtingen nr 604.

(95) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, fonds Verpachtingen nr 629.

(96) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, Register 10, 92r.

(97) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, fonds Verpachtingen nr 655.

(98) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, fonds Verpachtingen nr 676.

Notarieel Archief Notaris De Canck, Evergem, 1851 (Not. Van de Velde nr 26).

De nieuwe pachters Amatus Van de Velde, gehuwd met de We van Jan Goossens, en Serafien Van de Velde, die het goed op 1 Januari 1861 betrekken, zien hun pacht-som merkelyk verhoogd tot 1400 fr. maar door bijvoeging van vroeger afgenomen percelen bedraagt de oppervlakte thans 19 ha 44 a 90 ca (99).

Op 26 April 1866 evenwel werd het goed opnieuw verkleind met 4 percelen (A delen van 1514bis, 1559, 1560 en 1574) verkocht aan de Belgische staat voor het aanleggen van de spoorlijn Gent-Zelzate te Langerbrugge (100).

Typisch blijft het ondertussen dat de voorwaarden van 1861 nog voor een groot deel teruggaan op de eeuwenoude clausules van vroeger. Ter illustratie en vergelijking geven wij hier enkele artikelen uit bovengenoemde voorwaarde :

« VI. Den pagter zal exactelyk moeten conserveren de limiten ende uytwegen van zijn gepagte goederen, ende geenzins gedoogen eenige nieuw passagien ofte servituten, op pene van pagtbrake, ter keure van deze Administratie, ende bovendien te moeten presteren schaede en intresten.

VIII. Den pagter en zal niet vermogen te snoeyen eenige opgaende boomen, nemaer eeniglyk kappen het hair der tronken, voor zoo veel de zelve zyn staende op ofte rond zyne gepagte goederen, ende hebbende hunne behoorlyke oude, conforme aen den XXI artikel dezer conditien.

IX. Den pagter zal t'allen tyde, immers op het eerste vermaen, zonder vergeld moeten aenhalen alle de plantsoenen, die de Administratie zal geraedig vinden te doen planten op de verpagte goederen.

X. Den pagter zal gehouden zyn t'zynen koste behoorlyk immers volgens de wetten ende reglementen in vigueur zynde geduerende zynen pagt, te onderhouden alle de straeten,

(99) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, fonds Verpachtingen nr 691.
Notarieel Archief Notaris De Canck, Evergem, 1860 (Not. Van de Velde nr 16).

(100) Archief Commissie Openbare Onderstand, fonds Verkoopingen nr 33.

beken ende waterloopen voor zoo veel de zelve zyn paelden aen zyne gepagte goederen, gelyk ook behoorlyk ende tydelyk delven, zuiveren, ende ruymen de kanten ende gragten met de zelve goederen gaende, op pene dat alle het zelve t'zynen dobbelen koste zal mogen gebeuren.

XI. Den pagter en zal om wat reden het zy, geenen afslag konnen vraegen op zyne jaerlyksche pagtsomme, zelfs niet voor schaede veroorzaakt door onvrugtbaerheyd, overstroominge, hagel, vorst ende andere diergelyke gevallen, voorzien ende onvoorzien.

XII. Den pagter is gehouden seffens naer de verpagting te stellen goeden ende suffisanten mede-pagter, zeker ofte borge verbonden als principal, ten appaisement van deze Administratie, zoo voor de verzekeringe van de betaeling van de jaerlyksche pagtsomme, als voor de voldoeninge aen den inhoud dezer conditien ; de zelve borgen zullen moeten vermeerderd worden aen alle requisitien van deze Administratie en gedomicilieerd zyn binnen het canton alwaer de goederen gelegen zyn.

XV. Den pagter is gesteld in de rechten van deze Administratie om hem door den afgaenden pagter te doen overleveren de landen in den staet van onderhoud waer in die moeten gelaeten worden, dus moet hy pachter ten zynen koste possessie nemen.

XVI. Met het eyndigen van dezen pagt zal aen den pagter betaeld worden het pagters-recht dat in den zelven pagt zal bevonden worden, ter exceptie van den kalk en assche die zoude gestrooyd worden het laetste jaer, en mids by hem in alle deelen observerende het reglement ende gebruyk ten dien¹ pointe in vigueur, ende met den aenkomen den pagter maeken de pryzye door mannen hun dies verstaende van wederzyden te kiezen ; het is verboden widauw te planten op het eynde van den paght, op pene van het pachters-recht niet te genieten.

XVIII. In den gevalle en voor zoo veel met dezen pagt eenige huyzingen, schueren, stallingen, ofte andere gebou-

wen zyn gaende, den pagter zal t'zynen koste behoorlyk moeten onderhouden de stroy-dakken liggende op de zelve gebouwen, dusdanig dat by gebrek van dit onderhoud geenszins beschaedigt worden de timmeragien ofte mueren, op pene van te moeten presteren schaeden ende intresten, ende dat deze reparatien zullen gebeuren ten koste van den pagter : ten effecte dies zal hy pagter gehouden zyn 't zynen aenkomen de stroy-dakken te aenveirden in leeninge ende laetinge op den prijs die danof door geswoorne pryzers zal gemaakt zyn, dit om 't zynen afscheeden wederom geprezen te worden. en in cas van verslegtinge, den prys der zelve verslegtinge door den pagter opgeleyd, ende in cas van verbeteringe geprofitteert te worden : hy zal ook gehouden zyn te onderhouden en ten zynen afscheede in goeden staet over te leveren de glaeze vensters en de pompe boven de aerde, grendels, sloten, sleutels, en lood der vensters. Hy moet de solementen rond de gebouwen ophoogen en bevryden van staende waeter, als ook vernieuwen de steene en houte heulen ofte mynegaeten.

XIX. In den gevalle eenige van de voorzeyde gebouwen geduerende dezen termyn van pagt reparatie ofte reconstructie noodig hadden, zal den pagter alsdan gehouden zyn zonder vergeld te bezorgen den kost ende drank aen alle het werkvolk dat tot deze werkingen en geduerende dien tyd zal moeten gebruykt worden, ende zal bovendien zonder vergeld als boven met waegens ende peerden moeten aenhaelen alle de materialen tot de zelve werkingen noodig.

XX. In den gevalle de goederen met dezen pagt gaende be-loopen in breedde tot zesthien hunderen ofte meer, zoo is den pagter gehouden het laetste jaer van zynen termyn, van zyn gebruyk te bezaeyen in zuyver land daertoe behoorlyk gereguleert tot twee hunderen klaevers, om door zynen opvolger op behoorlyke pryzie aenveirt te worden, op pene van te moeten presteren schaede en intresten.

XXI. Zoo wanneer met dezen pagt is gaende eenig slagthout ofte hair van tronkboomen, en zal den pagter alle het zelve niet vermogen te kappen 't en zy hebbende zyne

behoorlyke jaeren, te weten het eeken ende het hart hout zeven jaeren, ende het elzen ende murm zes jaeren, op pene van te moeten presteren schaede en intresten, ende zal het slaghout ende snoey van tronkboomen onder de voorschrevene jaeren t' zynen afscheeden te bevinden, aen hem pagter worden vergoed volgens pryzye te doen inder manieren als hier vooren artikel XVI geconditionneerd.

XXV. Den pagter en mag zyne vruchten ten velde niet verkoopen nogte de natuer zyner gepagte goederen niet veranderen, gevolgentlyk zyne meerschen niet scheuren ofte in land verkeeren, zonder expres consent van de Administratie op pene van pagtbraeke ter keure dezer en boven-dien te presteren schaede en intresten. » (101).

Op 1 Januari 1870 had het goed nog een oppervlakte van 19 ha 18 a 50 ca en werd opnieuw in pacht genomen door Amatus en Serafien Van de Velde voor een 9 -jaarse termijn mits 1650 fr. per jaar (102). Door dezelfde pachters werd het goed op 1 Januari 1879 in pacht genomen voor een verhoogde pachtsom van 1750 fr. (103).

Tijdens deze termijn stierf Amatus Van de Velde. Aldus pacht op 1 Januari 1888 zijn weduwe, met als medepachter Charles Louis Desmet, landbouwer te Boekhoutte, het goed voor 1400 fr. (104). Beide pachters hernieuwen hun pacht voor 9 jaar, ingaande op 1 Januari 1897 voor 1300 fr. per jaar (105).

Op 1 October 1902 werden de percelen A 1572, 1576, 1544 en 1577, hebbende een totale oppervlakte van 2 ha 35 a 30 ca afzonderlijk verpacht. Daardoor daalt de pachtsom tot 1140 fr. (106).

(101) Notarieel Archief Notaris De Canck, Evergem, 1860 (Not. Van de Velde nr 16).

(102) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, Register 15, blz. 102.

(103) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, Register 15, blz. 102.

(104) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, Register 15, blz. 102.

(105) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, Register 15, blz. 102.

(106) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, Register 15, blz. 102.

Het aldus opnieuw verbrokkelde goed met nog een oppervlakte van 16 ha 80 a werd op 1 Januari 1906 in pacht genomen door Henri Van de Velde-Leirens met als medepachter (107) Jan Baptist Lippens voor een jaarlijkse pachtsom van 1200 fr. (108). Deze voorwaarde verviel op 1 Januari 1915. Tengevolge van de oorlogsomstandigheden werd de pacht van het goed jaarlijks verlengd en dit tot 1 Januari 1920. Op 4 Juni 1919 was ondertussen een nieuw perceeltje verkocht. Zo werd dan het Goed te Geetschuur, eigendom van de Commissie voor de laatste maal verpacht aan Gustaaf de Causemaecker, gehuwd met de weduwe van Henri Van de Velde, die het goed sinds 1 Januari 1917 reeds in pacht genomen had, samen met zijn medepachter Jules Goethals voor een jaarlijkse pachtsom van 1500 fr. (109). Deze termijn die normaal op 1 Januari 1929 moest eindigen zou slechts één enkel jaar ingaan.

De ligging nabij de geïndustrialiseerde kanaaloevers zou Geetschuur fataal worden. Sinds 1913 had zich te Langerbrugge de Electriche Centrale voor Vlaanderen en Brabant gevestigd. Deze machtige maatschappij zocht naar nabijgelegen gronden voor de uitbreiding van haar gebouwencomplex en liet haar begerige ogen op het domein van Geetschuur vallen. Voorafgaande onderhandelingen met de Commissie werden afgesloten door de publieke verkoop van gans het goed, ter uitzondering van twee perceeltjes. Koper van deze goederen (14 ha 15 a 60 ca) was de Electriche Centrale te Langerbrugge voor 170.000 fr. (110).

Wat gebeurde er toen verder met Geetschuur ?

De hoevegebouwen (huis, schuur en stallen) wer-

(107) De medepachter is eigenlijk borg voor de echte pachter. Zie artikel XII der voorwaarden.

Hij bewoonde het goed niet. Sinds 1519 werd het goed steeds maar door een pachter uitgebaat. Het voorkomen van die twee namen in de XIXe eeuwse namenlijsten is dus slechts een formaliteit. Alleen de eerste naam telt.

(108) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, Register Verp., blz. 125.

(109) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, Register Verp., blz. 125.

(110) Archief Commissie Openbare Onderstand Gent, fonds Verkopen nr 163.

den door de koper in prijsij van de toenmalige pachter overgenomen. De gebouwen hoorden tot dan toe nog steeds aan de pachter.

Het huis staat er nog, wordt thans verhuurd aan een werkman van de Centrale. Gezien de armzalige toestand ervan, zal het heel binnenkort gesloopt worden. De landerijen zijn gedeeltelijk in de uitbreidingsplannen der fabriek gevallen, en verkeren gedeeltelijk nog in hun oorspronkelijke toestand. In 1928 werd een aanvang gemaakt met het bouwen van 12 villa's voor de ingenieurs en technici van de centrale. Deze « tuinwijk » of « tuindorp » bevindt zich eveneens op het domein van Geetschuur, samen met de « Casino » en de thans verlaten velodroom van Langerbrugge.

De oorspronkelijke plannen van de aankopers tot vestiging van een industriedorp, naar Amerikaans model, zijn wel ter oorzaak van de crisisjaren van 1930 gedeeltelijk mislukt. Aldus draagt het vroegere Goed te Geetschuur de sporen van deze mislukking met zich mee : gedeelten ervan zijn waarlijk geïndustrialiseerd en beantwoorden ten volle aan hun nieuwe bestemming : men kan er 's avonds bij kunstlicht het aristocratisch tennisspel bewonderen ; andere gedeelten doen nog volkomen landelijk aan : bij deemsterende Juliavonden staat de rogge er nog zwaar in aren, zoals eeuwen tevoren ; nog andere gedeelten dragen het teken van hun onwaarde : waar eens welig landbouwland lag, tieren thans op braakliggende gronden welig de distel en de doorn (111).

Achiel DE VOS.

(111) Deze laatste aanvullende inlichtingen werden mij mondeling medegedeeld door ons medelid de heer August De Meyer te Kerkbrugge. Hiervoor eveneens onze hartelijke dank.

CHRONOLOGISCHE LIJST
VAN DE PACHTERS VAN HET GOED TE
GEETSCHUUR (112)

- 1345 : Oste (den) Bacheleer, 26 pond par., 18 jaar.
1363 : Oste (den) Bacheleer, 47 pond par.
1394 : Gillis van den Wale,
Jan Utenwulghen.
Jan de Potter fs. Willem, 22 bunder, 66 p. par.
licht (113) = 44 p. par. sterk = 5 p. 10 sch. gr.,
9 jaar.
1403 : Jan Utenwulghen,
Jan de Potter fs. Willem,
Willem van den Wale fs. Gillis, 44 p. par., 9 jaar.
1412 : Jan Utenwulghen,
Arend Gheerards,
Laureins Bake, 50 p. par., 9 jaar.
1428 : Jan van Kercvoorde fs. Arend,
Joos Yzewyn,
Arend de Man, 7 p. 6 sch. gr., 9 jaar.
1437 : Gillis de Man fs. Arend,
Pieter Sloc, 8 p. gr., 9 jaar.

(112) In deze tabel duidt het jaartal het jaar aan, waarbij, volgens de documenten, die wij konden in handen krijgen, een nieuwe pachttermijn inging. Hierna volgen de namen der pachters. Voor de XIXe eeuw eveneens de namen der medepachters of borgen (steeds de tweede naam). Daarna volgt de oppervlakte. Zij wordt slechts aangegeven indien er wijzigingen in aangebracht zijn, ten opzichte van de voorgaande pachttermijn. Daarna volgt de pachtSom. Een kruisje duidt aan dat er naast de hoofdsom, nog bijkomende verplichtingen in natura of speciën dienden nageleefd te worden. Tenslotte werd de duur van de pachttermijn aangegeven (18, 9, 6, 3, 6 of 9 j. naar keuze).

(113) In 1394 gold het pond grote dus 12 pond parisis licht of 8 pond parisis sterk. De pachtSommen van 1403 en 1412 nog in ponden parisis uitgedrukt, zijn naar deze laatste verhouding berekend (1 p. grote = 8 p. parisis). De pachtSom werd dus in 1428 merkelyk verhoogd. In p. parisis zou zij bedragen hebben 7 p. 6 sch. gr x 8 = 58 p. 8 sch. parisis.

- 1446 : Gillis de Man fs. Arend,
Pieter Sloc, 8 p. 10 sch. gr. + 9 jaar.
- 1465 : Pieter Sloc.
- 1477 : Roegier Sloc fs. Pieter.
- 1480 : Roegier Sloc fs. Pieter,
Daneel Gheeraerts,
Cornelis Colpaert, 6 p. 10 sch. gr. + 9 jaar.
- 1488-1492 : Onverhuurd.
- 1493 : 1493 : Daneel Gheeraerts,
Roegier Sloc fs. Pieter, 5 p. gr. + 9 jaar.
- 1501 : Daneel Gheeraerts,
Roegier Sloc fs. Pieter, 6 p. gr. + 9 jaar.
- 1510 : Christoffel Gheeraerts fs. Daneel,
Roegier Sloc fs. Pieter, + 9 jaar.
- 1519 : Lijsbette van der Bruggen, We van Rogier Sloc,
7 p. 15 sch. gr. + 9 jaar.
- 1528 : Jan Sloc fs. Rogier, 9 p. gr. + 9 jaar.
- 1537 : Andries van den Sompele, 20 b. 1 gem. 128 r.,
10 p. 3 sch. 4 d. gr. + 9 jaar.
- 1546 : Andries van den Sompele, 10 p. 3 sch. 4 d. gr. +
9 jaar.
- 1555 : Andries van den Sompele, 12 p. gr. + 9 jaar.
- 1564 : Andries van den Sompele, 16 p. gr. + 9 jaar.
- 1573 : Katelijne van Wayenberghe, We van Andries van
den Sompele, 16 p. gr. + 9 jaar.
- 1584 : Onverhuurd - verlaten.
- 1585 : Gillis Everaert,
Andries van den Sompele, 10 p. gr. + 9 jaar.
- 1594 : Willem van Hyfte fs. Pieter, 10 p. 10 sch. gr. +
9 jaar.
- 1603 : Willem van Hyfte fs. Pieter, + 9 jaar.
- 1612 : Willem van Hyfte fs. Pieter, 24 p. gr. + 9 jaar.
- 1621 : Willem van Hyfte fs. Pieter, 24 p. gr. + 9 jaar.

- 1630 : Willem van Hyfte fs. Pieter, 46 pond gr. + 9 jaar.
- 1639 : Jan van Hyfte fs. Willem, 63 p. 6 sch. 8 d. gr. + 3, 6 of 9 j.
- 1648 : Lieven Dobbelaere + We Jan van Hyfte, 63 p. 6 sch. 8 d. gr. + 3, 6 of 9 j.
- 1657 : Lieven Dobbelaere, 20 b. 2 gem. 53 r., 63 p. 6 sch. 8 d. gr. + 3, 6 of 9 j.
- 1666 : Lieven Dobbelaere, 63 p. 6 sch. 8 d. gr. + 3, 6 of 9 jaar.
- 1672 : Joris de Muynck, de oude, + We Lieven Dobbelaere, 63 p. 6 sch. 8 d. gr. + 3, 6 of 9 j.
- 1678 : Joris de Muynck, de oude, 40 p. gr. + 3, 6 of 9 j.
- 1684 : Joris de Muynck, de oude, 37 p. eerste drie, 40 p. volgende jaren + 3, 6 of 9 j.
- 1691 : Joris de Muynck, de oude, 30 p. tijdens de oorlog, 40 p. ingeval vrede + 3, 6 of 9 j.
- 1698 : Joris de Muynck, de oude, 24 p. eerste drie, 30 p. volgende drie + 6 j.
- 1704 : Joris de Muynck, de oude, 20 pond gr. + 6 jaar.
- 1710 : Joris de Muynck, fs. Joris, de jonge, 26 p. gr. + 6 jaar.
- 1714 : Joris de Muynck, fs. Joris, de jonge, 20 p. gr. + 6 jaar.
- 1716 : Joris de Muynck, fs. Joris, de jonge, 32 p. gr. + 6 jaar.
- 1722 : Joris de Muynck, fs. Joris, de jonge, 32 p. gr. + 6 jaar.
- 1728 : Lieven Dhooghe, fs. Karel, 34 p. gr. + 6 jaar.
- 1734 : Lieven Dhooghe, fs. Karel, 30 p. gr. + 6 jaar.
- 1740 : Lieven Dhooghe, fs. Karel, 30 p. gr. + 6 jaar.
- 1746 : We Jan Hanselaere, 40 p. gr. + 6 jaar.
- 1752 : We Jan Hanselaere, 40 p. gr. + 6 jaar.
- 1758 : We Jan Hanselaere, 53 p. gr. + 6 jaar.

- 1764 : Passchier de Bruycker, 60 p. gr. + 6 jaar.
- 1770 : Pieter de Beule fs. Christiaan, 20 b. 1 gem. 62 r.,
60 p. gr. + 6 jaar.
- 1776 : Pieter de Beule fs. Christiaan, 60 p. gr. + 6 jaar.
- 1782 : Pieter de Beule fs. Christiaan, 70 p. gr. + 6 jaar.
- 1788 : Pieter de Beule fs. Christiaan, 70 p. gr. + 6 jaar.
- 1794 : Pieter de Beule fs. Christiaan, 85 p. gr. + 6 jaar.
- 1800 : Jan Goossens, 83 p. gr., 6 jaar.
- 1806 : Jan Goossens, Joos de Clerck, 20 b. 1 gem. 280 r. =
27 ha 65 a 62 ca, 83 p. = 903,40 fr., 6 jaar.
- 1812 : Jan en Pieter Goossens, 27 ha 76 a 14 ca, 903,40 fr.,
6 jaar.
- 1818 : Jan Goossens, 1034 fr. = 488 g. 57 c., 6 jaar.
- 1825 : Jan Goossens, 426 g. 86 c., 9 jaar.
- 1834 : Jan Goossens, 28 ha 12 a 70 ca, 1200 fr., 9 jaar.
- 1843 : Jan Goossens, 18 ha 10 a 60 ca, 900 fr., 9 jaar.
- 1852 : Jan Goossens, Jan Vereecke, 15 ha 09 a 20 ca, 770
fr., 9 jaar.
- 1861 : Amatus Van de Velde, Serafien Van de Velde,
19 ha 44 a 90 ca, 1015 fr., 9 jaar.
- 1870 : Amatus Van de Velde, Serafien Van de Velde,
19 ha 18 a 50 ca, 1650 fr., 9 jaar.
- 1879 : Amatus Van de Velde, Serafien Van de Velde,
1750 fr. 9 jaar.
- 1888 : We Amatus Van de Velde, Ch. L. de Smet, 1400
fr., 9 jaar.
- 1897 : We Amatus Van de Velde, Ch. L. de Smet, 1300
fr., 9 jaar.
- 1906 : Henri Van de Velde, J.-Bte Lippens, 16 ha 80 a,
1200 fr., 9 jaar.
- 1915 : We Henri Van de Velde, 1200 fr., 1 jaar.
- 1916 : We Henri Van de Velde, 1200 fr., 1 jaar.
- 1917 : We Henri Van de Velde, 1200 fr., 1 jaar.

1918 : We Henri Van de Velde, 1200 fr., 1 jaar.

1919 : Gustaaf de Causemaecker + We Henri Van de Velde, 1500 fr., 1 jaar.

1920 : Gustaaf de Causemaecker, Jules Goethals, 1500 fr., 9 jaar.

Dank zij de rijkdom der bronnen zijn wij er in geslaagd deze lijst van pachters vanaf 1345 tot op heden vrijwel volledig samen te stellen.

Bij het overlopen van deze lijst treft het dat de meeste pachters voor lange periodes, meestal tot bij hun dood op het Goed blijven. Dikwijls dan nog volgden hun kinderen of erfgenamen hen als pachter op.

Pieter Sloc was minstens 28 jaar pachter (1437-1465). Roegier Sloc, zijn zoon, minstens 42 jaar pachter (1477-1519), daarna volgde diens weduwe en zoon hem op.

Andries van den Sompele 32 jaar (1537-1569), daarna volgde zijn weduwe hem op.

Willem van Hyfte, 45 jaar (1593-1638). Daarna volgde zijn zoon en naderhand dienst weduwe hem op.

Lieven Dobbelaere, 23 jaar (1648-1671), daarna volgde zijn weduwe hem op.

De familie de Muynck, vader en zoon samen 57 jaar (1671-1728). De vader 39 jaar, de zoon 18 jaar.

Lieven Dhooghe 18 jaar tot bij zijn dood (1728-1746).

De We Jan Hanselaere evneens 18 jaar (1746-1764).

Slechts Passchier de Bruycker hield het maar een termijn vol (1764-1770).

Pieter de Beule pachtte het goed 30 jaar (1770-1800). Daarna kwam het voor nagenoeg 60 jaar (1800-1861) aan de familie Goossens. Bij huwelijk van de We Goossens kwam het dan aan de familie van de Velde (1861-1918) hetzij 57 jaar. Bij huwelijk van de We Henri Van de Velde kwam het in 1919 aan Gustaaf de Causemaecker. Vanaf 1800 dus zijn de pachters van het Goed doorlopend met familiebanden aan mekaar geschakeld.

Een indirect bewijs dat de uitbating rendabel moet geweest zijn zodat de meeste pachters er aan hielden het goed niet te verlaten.

Uit de schommelingen der pachtsom kan men eveneens de tijden van depressie en economische laag-conjunctuur vaststellen. In 1573 bv. betaalt Katelijne van Wayenberghe nog 16 pond grote. In 1593 tijdens de periode der troebelen en de raids der vrijbuiters betaalt Willem van Hyfte nog slechts 10 p. 10 sch. Bij het begint van het Bestand (1612) betaalt dezelfde pachter reeds meer dan het dubbel (24 p.) en in 1629 reeds meer dan het vierdubbel (46 p. gr.).

In 1675 betaalt Joris de Muynck 63 p. 6 sch. 8 gr., maar in 1690, 3 jaar nadat de troepen van Lodewijk XIV gans Evergem in as hadden gelegd, is de pachtsom op minder dan de helft gevallen (30 p.) om later tijdens de Spaanse Successieoorlog nog tot op 20 p. te dalen.

Tijdens de periode van welvaart onder het Oostenrijks bewind, zien wij de pachtsom voortdurend stijgen (van 30 p. in 1734 tot 85 p. in 1794).

Tengevolge van de voortdurende wijzigingen in oppervlakte, die het goed tijdens de XIXe eeuw onderging, is het niet mogelijk de pachtommen onderling te vergelijken en daaruit besluiten te trekken.

BRONNEN

Rijksarchief te Gent : R-

- a) Fonds St-Baafsabdij : (-SB) : Nrs 1, 30, 31, 768, 771 tot 785, 866 (voornamelijk pachtbrieven en rekeningen).

Oorkonden 1233, 1259, 1276.

Leenrol 1262-1279.

- b) Fonds Evergem : (-E) : Nr 16 - Volkstellingen 1786, 1792.

Nr 10 - Hoornveetelling 1772 (Wijken Elslo en Over het Water).

Nrs 17 en 23 - Hoornveetelling 1779.

Nr 59 : Landboek Evergem-St-Baafs 1601.

Nrs 229 en 244.

(Staten v. Goed v. Jan van Hyfte en Lieven Dhoo-
ghe.)

*Archief van het Bisdom, gedeponeed in het Rijksarchief
te Gent (ongeklass.) (B) :*

Parochiebundels Evergem (-E) II, III, IV, V (pacht-
brieven).

Rekeningen St-Annahospitaal (1360-1797) met lacu-
nes. Ontvangboek 1528-1545. Oorkonden. Leggers van
geldrenten en pachtgoederen (voorlopige nrs B 895-
898).

Stadsarchief te Gent (S-) :

Register van de Keure 1428 : S-301/29 II, 105 v. :
Pachtcontract.

Register van Gedele 1457 : S-330/27, 461r.

Twintigste Penning : 1571.

Archief Commissie Openbare Onderstand te Gent :

a) Dienst der Goederen : Kaart Geetschuur 1770.

b) Fonds Verpachtingen : Nrs 323, 488, 561, 604, 629,
676, 694. Reg. 10, 15 + ongenummerd Reg. (1906-
1921).

c) Fonds Verkopen : Nrs 33 en 163.

Privaat Notarieel Archief (Notaris De Canck, Evergem) :

Pachtvoorwaarden 1852 en 1861.

Gemeentelijk Archief Evergem :

Kadastrale legger 1834.

BIBLIOGRAFIE

*Ir Paul Lindemans : Geschiedenis van de landbouw in
België. - Eerste Deel, 472 bl. De Sikkel - Antwerpen.
1952.*

BIJLAGEN

I.

1345, 3 November. - Pachtcontract.

Datum per copiam sub sigillo presbyteri Onraci de Euerghem.

Ic heinric vander muden prioer ende meester vanden hospitale van sente baefs te Ghend, doe te wetene allen den ghene die dese presente letteren zullen zien ende hoeren lesen dat Ic bi concente ende goedinkene van min heere den here Janne vanden moere Abd van sente baefs te ghend ter seluer stede, ten zekeren pachte ghegeuen hebbe hosten den bacheleer tgoed dat toe boert den spetale van sente baefs dat men heet gheetscuere dat ghelegghen es in de prochie van Euerghem met lande mersche ende met al datter toe boert alsoet ghelegghen es, Eenen termin van achtien Jaren lanc durende deen Jaer achter dandere eenparlike volghende, welke termin Ingaen zal ende beghinnen tsente martins messe inden Winter dat compt alse men scriuen zal xiii c ende Viuendevirtech elx Jaere omme sesse ende twintech ponden parisis deen heelft vanden voers. ghelde te gheldene te kersauende dat commen zal Int Jaer van zesse ende virtighe, ende dander heilft te sente Jans messe in midden zomere daer naer volghende ende alsoe voert van Jare te Jare ende van termine te termine den voers. pacht durende. Ende hoste voers. zal elx Jaers also langhe alse de voers. pacht duren zal, moghen halen een last broencorne vpt tvoers. spetaels moer ende die te ladene vte den hoepe daer sij wlvonnen staen. Ende hoste voers. zal houden alle de husinghen die ten voers. goede toe boeren wel te ghereke van dake ende van weeghen alsoe goed pachtere schuldech es te doene ende alsoe laten ten hutegaene van sinen pachte ghelijc dat mense hem leueren zal ten ingaene van sinen pachte. Ende Ic heinric voers. gheloue hosten te leuerne ten Jngaene vanden voers. pachte vier pond ende tien scellinghen goeder parisis in ghereeden ghelde ofte in redeliken prise ende tien ghemete lands besayt met rogghe van braken ende ghemest met on-

derden ende derteghen loueliken voederen mes. Ende dier ghelike zal hoste tvoers. ghelt ende land besait laten ten huutgane van sinen pachte. Ende Ware dat zake dat hoste voers. ten huutgane vanden voers. pachte meer liete vpt goed besayt dan voers. es, dat zoude men hem verghelden ten zegghene van goeden lieden. Ende Ware oec dat zake dat den voers. hospitale cost ofte scade quame biden ocoysoene van hosten voers. ofte van hiemene van sinen wegghen dat hoste dat vp rechten zoude den voers. hospitale ten zegghene van goeden lieden voert ware dat zake dat de voers. hoste scade ontfinghe Int voers. goed binnen sinen pachte waert van ghemeen en tempeeste ofte van ghemeen en orloghe ofte bi ocoysoene van hiemene vanden hospitale dat men hem de scade verzetten zoude ten zegghene van goeden lieden. Voert ware so zake dat de voers. hoste vp eenich Jaer binnen sinen pachte meer scaden ontfinghe Int voers. goed dan siin pacht ghedroughe nochtan so ne mochten die vanden hospitale ne meer verliesen no toelegghen dan de vroeme van die Jare daer scade In gheviele. Ende ware dat zake dat de voers. hoste huut sinen pachte sceeden moeste binnen sinen Jaershuren bi fortsen, ofte bi ocoysoene van den meesterscepe ofte van hiemene vanden hospitale ofte van bi eenegghen zaken huut ghedaen alleene vanden voers. pachtere commende, dat men hem die scade versetten ende ghelden zal die hi dar af ontfien zal ten zegghene van goeden lieden. Voert es de voers. pachtere sculdech goeden zekeren borochtocht te doene Jaerlix den voers. Meester vanden hospitale eer hi hant mach slaen ande vrucht vanden voers. goede vp dat hijs an hem beghert. Voert ware dat zake dat tvoers. pachtere ghebrake binnen sinen pachte bi versterfenessen so zoude de voers. pacht comen in siins wijs ende in siins hoers handen den voers. pacht durende in allen dien manieren ende condicien dat bouen bescreuen staen. Ende alle dese voers. dinghen ende elc sonderlinghe heeft hoste voers. belooft te Welcomene ghelijc dat sij bouen bescreuen siin vp hem ende vp alt siine waert ghelegghen es, ende goed ende ghetrouwe te wesene den voers. hospitale tecuweliken daghen. Ende Ic heinric meester bouen ghenoeft gheloue den voers. pachtere sinen pacht te waranderne wel ende ghetrouwelike also

goed heere sinen pachtere sculdech es te doene. Ende omme dat alle dese voers. dinghen zullen bliuen goed vast ghescade ende Welghelouden ghelijc dat sij voerzeit siin hebbic heinric bouen ghenoeemt alse prioer van sente baefs ende meester vanden hospitale ter zeluer stede, dese jeghenwordeghe lettren gheseghelt met minen ende met hospitaels zeghele huutanghende voers. Dit was ghedaen Int Jaer ons heeren alse men screef m.ccc ende Viue ende virtech den derden dach van nouembre.

Rijksarchief Gent, fonds St-Baafsabdij, bundel 866.

II.

1428, 17 Mei. - Pachtcontract.

Kenlic zij *allen lieden* dat Jan van kerckuoerde fs. arends, Joes yswiin ende arend de man siin *commen voor scepenen vander kuere in ghend* kenden ende lijden dat zij hebben ghenomen in loyalen pachte, een goed ghelegghen ouer de langhebrugghen in euerghem gheheeten tgoed te gheetschuere *met Winnenden lande mersche ende hettin*ghe alsoet ghestaen ende ghelegghen es toebehorende den hospitale van sente baefs, jeghen h.ghiselbrecht ruels prioer van s.baefs ende gouuernuer van den seluen godshuze. Ende dit den termin van ix Jaren lanc duerende elcx Jaer omme vii lb. vi s. gr. te betaelne ten ii paeumenten in elc Jaer, waeraf deerste vallen sal te kerssauonde anno xxix. Ende dandere te meye daer naer volghende. Ende also vort van Jare te Jare den vorn. termin gheduerende vort hebben de vorn. pachters belooft vp te latene gaen alle plantsoene van houten vp tselue goed hoorbuerlic siinde, als oft haers selfs goed ware, vort so sullen de pachters hebben eenen hau binnen haren termine ende elc te ziere rechter tiid. Ende van al haren hauwe sullen zij laten tende van haren termine de schueten van iii Jaren oud of houdere. Vort moeten zij laten tenden van haren pachte x ghemete lands gheheert *met eener vp ghesetter maertscher* voren. Vort moeten zij dit vors. goed laten wel te ghereke ende in siin note sonder veranzaden. Ende waert bij also dat eenich van desen pachters storue of de twee so soude

de langxtleuende van den vors. pachters den pacht vul besitten. Ende quamen zij alle iij van liue ter doot, so sou-den die van den spittale huer hand slaen an haer goed, bij goeden lieden die men daer toe nemen soude, omme elken thebbene dat hij sculdich ware thebbene, vort gheuelt in eenich Jaer dat die van den hospitale niet vul betaelt en waren van haren ghevallen paeymente, so es elc borghe ouer al, verzekert vp heml. ende vp al thare. actum xvii d. may anno xxviii.

Stadsarchief Gent, Register van de Keure, 301/29 II, 105 v.

Copij in het Archief van het Bisdom, voorlopige nummers 897 en 898, thans gedeponeerd in het Rijksarchief te Gent.

III.

1443 n.s., 3 Januari. - Pachtcontract, (Chirograaf.)

Kenlic zij allen lieden dat gillis de man ende pieter sloc hebben ghenomen jn loyalen pachte Een goed gheleghen ouer de langhebrugghe jn de prochie van euerghem gheheeten tgoed te gheetscuere met winnende lande mersche ende hettinghen alsoot ghestaen ende gheleghen es toebehoorende den hospitale van sente baefs jeghen meester oliuier de langhe upperprior van sente baefs als gouuerneur van den vors. hospitale Ende dit eenen termijn van neghen Jaren lanc duerende omme de somme van acht ponden tien scellinghen grooten sjaers, den vors. pacht te betaelne gheel telken kerssauonde naer vroomc Waer af deerste Jaerscare ende paeyment vallen sal te kerssauonde jnt jaer viertien hondert ende zeuenenviertich Ende also voort van Jare te Jare de vors. neghen Jaer lanc. Item zullen de vorn. pachters hebben eenen ouergaenden hau aldaer haecx ende haumes ouerghegaen heeft ende niet vordere. Ende van allen hauwe zullen zij laten staen de scooten van drie Jaren oud of oudere ende als zijt hauwen willen zullen zijt te kenne gheuen omme den hau te commen besiene ende daer te laten stane vpgaende plantchoene toot

viertighen of vijftighen toe, Welke hauwe zij doen moeten jn rechten saeysoene elc te ziender tijt naer loyalen pacht. Item zullen zij elc *sjaers* planten vp tvors, goed te meesten proffijte vanden seluen goede twee hondert helsplanten ende vijftich wulghinpoten. Item zullen zij laten te haren afscedene tien ghemeten lants gheheert met eenre vpghe-setter maertscher vore. Item moeten de vors. pachters dit goed laten ende houden wel te ghereke sonder veransaden. Ende gheuielt dat tvorn. goed moeste gheuen ghefgheerste of swijns penninc ende helpen den dam maken dat moeten de vors. pachters vprechten ende betalen sonder eenighen cost of last van de hospitale vors. Welken loyalen pacht ende voorwaerde voorscreuen hebben de vors. pachters ghe-looft bekent ende verzekert vp hemlieden ende vp al thare, ende elc van hem beeden es borghe voor al den gheelen pacht ende voorwaerde vors. Ende es voort voorwaerde waert bij also dat jn eenich Jaer gheuiete dat die van den hospitale vors. beteren zeker begheerden dat de vors. pach-teren beteren zeker zullen moeten doen welken tijt datmens an hemlieden begheeren sal, ofte haer handen doen van den vorn. goede, hier ouer waren als orconden van den vors. pachte her boudin van lancmersch, her jan droogh-mont Religieusen van sente baefs, gillis claeus, Johannes oliuiers, pieter van doreselaer ende Wouter van den stee-ne. Dit was ghedaen vp den derden dach van laumaent jnt jaer ons heeren duust vierhondert twee ende viertich.

Rijksarchief Gent, fonds St-Baafsabdij, bundel 866.

IV.

1573, 30 November. - Pachtcontract.

Viglius van zuichem Bij den ghedooche des heeren Proost vander kercke Cathedrale van Sente Baefs binnen der stadt van Ghendt, doen te wetene eenen yeghelijcken dat wij verhuert ende jn loyalen pachte ghegheuen hebben verhueren ende gheuen In loyalen pachte bij desen Onse wel gheminde Catheline van Wayenberghe Weduwe van Andries van *den zomple Tgoedt* ter gheertschuere binnen der prochie van Euerghem, toebehoorende den hospitale

van Ste Anna, ghefondeert binnen onser heerlijchede van Sente Baefs, groot jnt gheheele ontrent twintich bunderen een ghemet, hondert achtentwintich Roeden, emmers In zulcker grootte als de voorn. pachteresse tselue goedt Letst In pachte ghebruuct heeft, daermede zij haer te vreden houdt. Eenen termijn van neghen Jaeren jnnegaende ende beghinnende te kerssavondt xv c drijentseuentich Omme de somme van zesthien ponden grooten zuuer en vrij ghelt tsiaers, danof den eersten pacht ende betalinghe vallen ende verschijnen zal te kerssauondt XVc vierentseuentich ende alsoo voort van Jaere te Jaere de voorn. neghen Jaeren continuelic gheduerende. Te betaelene jaerlijcx binnen Ghendt In zulcken ghelde als telcken daeghe van payementen cours ende ganck hebben zal binnen Vlaendren ende daermede sconinx demeynen betaelt zullen werden. Ende voorts op ende metten naervolghende conditien ende bespreken die de voorn. pachteresse ghehouden werdt alle te vulcommen ende onderhouden theuren coste ende pericle zonder verghelt oft afslagh van pachte. Eerst werdt de selue pachteresse ghehouden alle de canten palen ende Limiten vanden voorn. goede wel ende ghetrauwelick te bewaeren ende onderhouden zonder die te verminderen, nochte laeten verminderen ofte verdonckeren In eenegher manieren ende Jaerlycx doen grauen twintich Roeden grachten ende de canten van den voorn. Lande ende grachten Jaerlijcx beplanten ende daerop houden groyende twee hondert elsen plantsoen, ende vijftich abeelen ofte poplieren poten oft andere naer den heesch van elcken grondt. Ende ooc zooverre als ons liefde vpt selue goedt eecken plantsoenen te doen planten die zal de voorn. pachteresse theuren coste moeten doen halen daert ons belieuen zal, ende die oock zonder onsen oft des voorseyts hospitaels cost doen planten ende hauden groyende zonder dat de selue pachteresse nochtans daeranne oft aen andere opgaende hautten eenigh Recht zal hebben, niet meer van snoijen dan andersins. Nemaer zal vermoghen al thaut daer haecx ende hautmes ouerghegheuen hebben te hauwen elck tzijnder Rechter tijt eens binnen desen pacht, danof zij de schueten laeten zal ten vulgaene van desen pacht jnder manieren naervolghende. Te wetene. Op de twee sticken ghenaemt de blom-

bilcken ende op de twee sticken ghe-naemt de mauwen de
 schueten twee Jaeren oudt. Item op den grooten blombilck
 ende tleen spetaelken van vijf Jaeren oudt. Item opt stick
 gheheeten den achtersten muelewal ende sticxken ghe-
 naemt tslaghbilcxken van drie Jaeren. Item de vier gheme-
 ten bouen den gauere van vier Jaeren. Item op den Cruus-
 bilck den hauw zess jaeren oudt. Item vp den grooten mue-
 lewal zeuen Jaeren. Item den Lammins ackere acht Jaeren
 oudt. Ende den hauw van *den* grooten hospitaelbilck van-
 der oudde van neghen Jaeren. Voorts zal de voorn. pach-
 tersse theuren afscheeden moeten Laeten jn besaethede
 twee hunderen coorens ende twee hunderen euene jn mesch
 Rechte. Ende Indien gheduerende desen Jeghenwoordeghen
 pacht den voorn. goede eenighe Lasten ouerquamen als van
 Ven, Xen ende XXen penninghen ofte andere hoedaneghe
 die zouden moghen wesen tzij van sconincx wegghen oft
 anderssins, de selue zal de voorn. pachtersse thueren coste
 Jaerlijcx dooghen ende betalen zonder verggelt oft afslag
 van pachte. En zal voorts de selue pachtersse niet vermo-
 ghen desen pacht yemant voort verhueren nochte ouerlaeten
 jnt gheheele nochte jn partien zonder onsen oorlof ende
 consent op verhuerte vanden gheheelen pacht oft van *den*
 voort verhuerde partie, zooverre ons zoo belieuen zal. Aen-
 gaende de huusinghen opt voorn. goedt staende, der voorn.
 pachtersse toebehoorende, die zullen theuren afscheedene
 bij twee ghezworen prijsers ghepresen werden, ende zullen
 wij alsdan die vermoghen tandveerden tot behouf vanden
 voorn. hospitale zooverre ons zo belieuen zal, mids opleg-
 ghende ende betalende, zoo die zullen ghepresen werden
 staende. Welcke voorscreuen conditien ende bespreken de
 voors. pachtersse ghehouden werdt alle te vulcommen ende
 onderhouden jnder manieren voorscreuen ende daervoren
 metgaders voor de voorscreuen Jaerlijcxsche betalinghe goe-
 den ende souffisanten zekere te stellen wettelick voor onse
 Officiers ende Wethauders van Euerghem thueren coste
 ende ten contentemente van *den* ontfanghere van den voorn.
 hospitale. In kennesse van welcke voorscreuen verpachtin-
 ghe hebben Wij ghedaen maeken twee voorvaerden van
 ghelijcken Inhoudene deene vuter andere ghescreuen, daer-
 af Wij deene, ende de voorn. pachtersse dander ghetee-

ckent ende behauden hebben. Ghedaen te Ghendt den Letsten van Novembre XVc dryent seuentich. Viglius.

Rijksarchief Gent, fonds St-Baafsabdij, bundel 866.

V.

1592, 3 December. - Pachtcontract.

Ik Willem van ijfte kenne Wel ende In Loyalen pachte ghenomen thebbene Jeghens Jan horenbault als ghecommitteert ten ontfanghe van *den* hospitale goederen van St Anne ghestaen wijlent tsente Baefs, alzulck pachtgoet als tvoorn. hospitaal heeft Ligghen In *de* prochie van Euerghem ter kerckbrugghe ghenaemt tgoet ter Gheertschuere groot Jnt gheheele twintich hunderen iiic xxvij r. onbegrepen daervan de huysinghen stallen, schuere ende ovenhuer mij onderhands zijn competerende bij coope van *de* voorgaende ouerleden pachters, Eenen termijn van neghen Jaeren, waeraf den eerste pacht van betalynghe vallen ende verschijnen zal kerssavont XVc vierentneghentich voor de somme van thien ponden thien schellynghen grooten tsiaers vrijts zuvers ghelts bouen de lasten ordinaire ende extraordinaire als Ve, Xe, XXe penn. ende dierghelijcke Lasten metsg. de heerl. ende kerckel, Renten daer vute gaende al zonder afslach van pachte, Dies en vermacht Ick tzelue goedt niet voorts verhuere Int gheheele nochte zom, vp verbuerte van pachte, Indient den voorn. ghecommitterden belieft, nochte en vermacht tvoorn. goet niet te veransaten binnen de drij letste Jaeren, ende moet tzelue ooc bevrijden van allen boeten, bruecken, oncosten sheeren schauwynghen ballucken ende andersints, Ende moet ooc tvoorn. goet Laten In sulcker vormen van slachaute als Ic tzelue bevonden hebbe te mijnen aencommen, te wetene, Het slachaut staende vp tstick achter de schuere ende Lochtyneck moet hij laten bloot ten afscheeden, Item het stick ghenaemt tspittaet neghen Jaeren oudt, ende het cleyn spitaelken zes Jaeren audt, Item den meesten bloemackere oock zes Jaeren audt, Item vp alle de meerschen ende ettiynghen moet de Lucke ofte schueten van *den* tronckwilghen blijven een Jaer audt, Item tstuck daer teijnden vpden cautere

bloot ten afscheeden. Item stuck vpden zeluen cautere teghen den bucht bloot ten afscheeden. Item vp den bucht wesende maeymeersschen de Lueke een Jaer audt. Item tcleen gauerkin, den voorderen bloemacker ende den cleenen bloemackere het haut twee Jaeren audt. Item tghemet vpt cauterken thaut bloot. Item de vier Lammerackers een Jaer audt. Item de groote ende cleen Mauwe met het slockbulcxken het haut drie Jaeren audt. Item den meersten Muelenwal zeuen Jaeren audt, Item den cleenen muelenwal twee Jaeren, Ende ten Letsten het cruystick moet blijuen zes Jaren audt ten afscheeden. Dies en vermach Ick pachtere voorn. gheen voorder Recht pretenderen aen *den* vpgaenden boomen dan haepe ende haumes ghewoone es van cappen, mits oock belouende dat Ick souffisanten zekere stellen zal die verzocht zijnde zonder den cost van *den* voorn. hospitale. In kennessen der waerheden zijn hier af ghemaect twee ghelijcke voorwaarden ghesneden deur de woorden *Sancta Anna ora pro nobis* waervan Ick als pachtere deene ende de voorn. ontfangher In zijne qualiteyt dandere gheteekent hebben. Actum ter presentie van Sr. Jan Spira Schauteete van Ste Baefs, desen iijen decembris XVc tweent neghentich.

Solv. xlb. x sch. gr.

(get.) giegame van hyfte.

94/95/96/97/98/99/1600/1601/1602.

Bisdom Gent, Parochiebundel Evergem II (1501-1600), thans gedeponoord in het Rijksarchief te Gent.

WESSEGEM

In ons lief Meetjesland kan men zo hier en daar nog een plaats vinden, waar men de geest van het verleden aanvoelt. Bijvoorbeeld langs een boerenstraat, waar nog hofsteden staan die met stro bedekt zijn. Of ergens op een vierweegse, waar nog een zeer oude herberg staat. Of ten slotte, op een of ander verlaten gehucht. Zo 'n mooi gehucht vindt men te Knesselare, dichtbij de grenzen van Ursel en Aalter. Dat gehucht wordt de Dries genoemd en wie het bezoekt zal er zeker onder de indruk van komen. De houten molen van Tiste Taets met de achttiende eeuwse huizen er rond, het Blauwgoed en de eigenaardige Driepikkel, al die gebouwen spreken van het verleden. Men zou bijna denken dat men het hier met een kleine dorpskern te doen heeft.

DE DRIES.

CENTRUM VAN EEN PRIMITIEVE PAROCHIE ?

Het Woestijngoed op Aalter en het Koningsgoed op Ursel, respectievelijk leenhoven van het Land van de Woestijne en van Wessegem, liggen dicht bij de Dries en zelfs niet ver van elkaar. Men ondergaat onwillekeurig de bekoring te denken dat zij vroeger een eenheid uitmaakten. Er zijn daar, tot nog toe, geen degelijke bewijzen voor, maar in een baanbrekend artikel van professor Strubbe (1) wordt gezegd dat de primitieve parochies een zeer grote uitgestrektheid hadden. Sijsele, bijvoorbeeld, omvatte oorspronkelijk het tegenwoordige Sijsele en daarbij nog Oedelem, Assebroek, St Kruis en een deel van Brugge. Het ambacht van Maldegem strekte zich uit over Maldegem, Adegem, St Laurins en Bentille. Dat zou ook oorspronkelijk slechts één parochie gevormd hebben. Ecklo, Kaprijke en Lembeke schijnen ook familie te zijn van elkaar. Zouden

(1) Prof. E. I. Strubbe : De parochies te Brugge vóór de 12e eeuw, in Album English - Brugge 1952.

Ursel, Aalter en Knesselare ook een oude grote parochie gevormd hebben? Dan zouden wij, zonder bewijzen er voor te hebben, moeten veronderstellen dat de moederkerk op de Dries stond. Het is nu wel een feit dat juist op de plaats waar de grenzen van Ursel, Aalter en Knesselare samenkomen, dus op de Dries, al zeer vroeg een kapel gestaan heeft. De oudste, mij bekende, vermelding van de Pietenkapelle, want zo werd die bidplaats genoemd, dateert van 1487 (2). Ze behoorde toen tot de dekenij Aardenburg, maar de kapelaan, Nicolaas van Praat, verbleef niet ter plaatse. Dat bewijst ons dat die kapel toen reeds haar belang verloren had en dat ze dus al sedert langere tijd moet bestaan hebben. In 1545 stond de kapel daar nog en een stukje grond er achter gelegen was begrepen in het domein van Wessegem (3). De mensen lieten er hun vee grazen maar zij zouden daar in het vervolg een vergoeding moeten voor geven. Er groeiden eiken op dat stukje grond. Uit een kerkvisitatie van 1623 blijkt dat de kapelanij van Ter Pieten belast was met drie missen per week (4). De pastoors van Aalter, Ursel en Knesselare moesten daar elk op hun beurt een mis lezen. Aan de kapelanij was een tiend verbonden, verdeeld tussen de bovengenoemde pastoors en de kapelaan van de heer van het land van de Woestijne (5). Te Aalter bestond er, vanouds, een plechtige processie, de Dinsdag na Pinksteren, naar de Pietendries (6) en de mensen hebben in de 17e eeuw getracht de sinds de godsdienstberoerten verdwenen kapel terug te doen herophouwen omdat zij zo gemakkelijker zouden kunnen mis horen.

Een ander feit dat op een zekere eenheid tussen Ursel, Knesselare en Aalter wijst, is het maalrecht dat de heer van het Land van de Woestijne in die dorpen bezat (7).

(2) Brugge, R.A. - Kerkelijke archieven 371 - Computus van rekeningen.

(3) Brussel, R.A. - Rekenkamer 7776 - Rekeningen van Wessegem.

(4) A. Verhoustraete : De kerk en de kerkelijke instellingen te Aalter omstreeks 1600 - Beernem 1947.

(5) Gent, R.A. - St Baafs 287 : goederen van de priesterage van Knesselare.

(6) A. Verhoustraete op. cit.

(7) Denombrement van het Land van de Woestijne - Archief van de gravin de Henricourt de Grune te Aalter (medegedeeld door de heer Verhoustraete).

Op het gehucht Oostmolen te Aalter stond een paal en in een omtrek van één mijl rond die paal, mocht, zonder de toelating van de heer van het Land van de Woestijne, geen nieuwe molen opgericht worden (8). De molen op de Roze te Ursel, bijvoorbeeld, stond op cijnsgrond van de heer van het Land van de Woestijne en de weg die er, over het IJzeren Hand te Ursel, naar toe leidde, heette in 1538 « Lodewijcks, heere van Praet, meulenwegh » (9). Ook op Knesselare stonden de molens onder het maalrecht van het Land van de Woestijne en zelfs de molen op Oetsel te Zomergem, verkeerde in dat geval. Eigenaardig is het nochtans dat de molen die gestaan had te Pilkem, niet in dat geval verkeerde. Die molen was reeds verdwenen in 1438 maar de plaats waar hij gestaan had (gans ten noorden van Pilkem, dichtbij de Oude Brugse Heerweg) werd de Meulestake genoemd en behoorde tot het domein van Wessegem (10). Die plaats ligt nochtans dicht bij Oostmolen dan Knesselare. Maar Pilkem vormt op zichzelf reeds een groot vraagteken. Heden ten dage vindt men daar slechts twee hoeven maar in de 16e eeuw moeten daar heel wat woningen gestaan hebben. Wessegem bezat veel renten op dit gebied en in de oudste renteboeken worden verschillende « steden » of « hofsteden » vermeld, vooral langs de Pilkemstraat waarlangs heden ten dage nog een oude linde staat. Die Pilkemstraat ligt in de verlenging van een weg die van het Koningsgoed komt en tot op de Oude Brugse Heerweg loopt. Van Pilkem liep een kerkweg naar Ursel en dwars door Pilkem, maar ook verder door Ursel, liep een weg die in het begin van de 16e eeuw « mijns heeren van Praet moerweg » werd genoemd (11). Dat is het tegenwoordig Hekelstraatje, in oude teksten ook wel Tegelstraatje of Lostraatje genoemd, dat men kan volgen over Knesse-

(8) A. Verhoustraete : Molens binnen het maalggebied van het Land van de Woestijne. Appeltjes van het Meetjesland nr 2 - 1950.

(9) Departementaal archief te Rijsel - XXXIII H 205 : Renteboek van de abdij van Marquette.

(10) Brussel, R.A. - Rekenkamer 773 - Rekeningen van Wessegem : « d'une mote ou soulait être un moulin, appellé Meulne Staeeke ».

(11) Brussel, R.A. - Rekenkamer 45410 - Rentén van Wessegem (begin 16e eeuw).

(12) Brugge, R.A. - Praat nr 1 - Denombrement.

lare tot op Oedelem, heerlijkheid van Praat, aan de Witte-moervijver. Het is best mogelijk dat de heer van Praat, die in die tijd ook heer was van het Land van de Woestijne, rechten had op die weg en langs daar zijn grote vijver bereikte, zoals hij die ook bereikte van uit het hof van Praat op Oedelem, langs de Praatstraat (12).

Dat zijn dus allemaal feiten die op een zeker verband wijzen tussen Ursel, Aalter en Knesselare. Moeilijker wordt het wanneer wij over een ambacht beginnen te spreken. Door sommige geschiedschrijvers wordt aangenomen dat een ambacht zijn naam zou ontleend hebben aan de moederparochie (13). Dat zou zo misschien kunnen toegepast worden op Maldegem. Ik heb echter nergens iets gevonden dat er zou kunnen op wijzen dat het Land van de Woestijne eens de naam droeg van ambacht. De heren van die heerlijkheid waren meester over « de lande van Woostijne » en gewoonlijk ook over de « heerlichede van Woeste » die zich grotendeels over Aalter uitstreckte. Wat Ursel betreft, dat was wel een ambacht. Voor zover er bronnen zijn die ons daarover inlichten, en dat is van de 14e eeuw af, vinden wij voortdurend de vermelding « Ursel-ambacht ». Hiermede worden dan Ursel-'t Gentse, Ursel-'t Vrije en dikwijls ook 't Knesselaarse bedoeld. De baljuw van Ursel had rechtsmacht in die drie delen. Ursel-'t Gentse en Ursel-'t Vrije lagen allebei op het tegenwoordige Ursel ; die namen zijn ontstaan door het feit dat de grens tussen de Oudburg van Gent en het Brugse Vrije, dat dorp doorsnijdt (14) : het grootste gedeelte van het tegenwoordige Ursel lag op het Vrije, slechts de zuid-west hoek en dan nog een smalle strook op het gehucht Berken, lagen op het Gentse. Dit deel vormde juist de heerlijkheid Wessegem maar er lagen toch nog enkele lenen van die heerlijkheid op het grondgebied van Ursel-'t Vrije. Ook het Land van de Woestijne bezat heel wat lenen op grondgebied van Ursel, ook op Zomergem had die grote heerlijkheid nog lenen en

(13) L. Vanheule : Ichtegem en de villa Koekelare, bldz. 38. Verwijst naar Collationes Brugenses, deel 22 (1922), bldz. 292 : R. Deschepper : Kloosters in Vlaanderen vóór de 9e eeuw.

(14) D. Verstraete : De grens tussen de Oudburg van Gent en het Brugse Vrije, in Ons Heem, jaargang 9, 1951, nrs 3-4.

we hebben reeds gezegd dat de molen op Oetsel onder haar maalgerechtigdheid behoorde. Op die gemeenten trouwens had de heer van het Land van de Woestijne het recht twee schepenen aan te stellen om over de belangen van zijn grondgebied te waken (15). Wat het Knesselaarse betreft, dat, sedert midden van de 15e eeuw, samen met Ursel werd beheerd, dat lag op het grondgebied van Oedelem, dus op het Vrije, juist aan de grens tussen de kasselrijen van de Oudburg en het Brugse Vrije (16), grens die daar samenvalt met de tegenwoordige grens Oost- en West-Vlaanderen. Ten zuiden van het Knesselaarse, en steeds op het grondgebied van Oedelem, lag een andere kleine heerlijkheid, Wulfsberge namelijk. Of die heerlijkheid ooit betrekkingen zou gehad hebben met het complex Ursel-Knesselare-Aalter, weet ik niet. Er zijn feiten die er op wijzen dat het meer familie was van St Joris-ten-Distel : de heer van dat dorp bezat in 1650 de hoge justitie over Wulfsberge (17) maar hij bezat die rechtsmacht als heer van de heerlijkheid van den Houtsen die zich over veel dorpen uitstreckte. Op Lissewege lag er ook een stuk van Wulfsberge, nog heden ten dage vindt men daar een hoeve die deze naam draagt. Maar ook op Ursel bestond een Wulfsberge, deel uitmakend van Wulfsberge op Oedelem (18).

Tussen het Knesselaarse, Wulfsberge op Oedelem en Ursel, lag Knesselare maar dat dorp behoorde grotendeels tot het Land van de Woestijne. Het noordelijk deel van dit dorp, met nog enkele gemeten in het zuiden, dichtbij het kanaal en zelfs nog een deeltje op St Joris-ten-Distel, vormden echter een afzonderlijke heerlijkheid : de Grafelijkheden van Knesselare. Het polderijn en de vierschaar van die heerlijkheid stonden echter niet ver van het leenhof van het Knesselaarse, zodat het best mogelijk is dat Grafelijkheden en Knesselaarse oorspronkelijk één geheel vormden (19).

(15) Denombrement van het Land van de Woestijne (zie nota 7).

(16) D. Verstraete en A. Rijserhove : Het Knesselaarse en het Prinsengoeud. Eeklo 1950.

(17) Brugge, R.A. - Burg van Brugge, Leenboek van de 17e eeuw.

(18) Gent, R.A. - Ursel nr 787.

(19) Brussel, R.A. - Rekenkamer Nr 45410 - Renten van het Knesselaarse, 18e eeuw.

De toestand schijnt dus tamelijk verward. De feodaliteit heeft de verhoudingen tussen verschillende dorpen zo ingewikkeld gemaakt, dat wij bijna niet meer klaar kunnen zien. Laat ons bijvoorbeeld eens terugkeren naar de kern van het zogenaamde complex Ursel-Aalter-Knesselare, de Pietendries zelf. De mooie hoeve, die wij daar niet zo ver van Tiste Taets molen zien, is het Blauwgoed, of het Goed ter Pieten. De grens Ursel-Knesselare loopt dwars door dat hof ; ze valt samen met de vroegere grens tussen het Land van de Woestijne en Wessegem. Het Goed ter Pieten was echter een leen van het Land van de Woestijne. Joos van Bassevelde hield dat goed in leen in 1453 en hij verkocht het in dat jaar aan Joos de Baenst. Bij die verkoop moest markgeld betaald worden aan de heer van het Land van de Woestijne en aan de hertog van Bourgondië die toen Wessegem bezat : één derde aan de heer van het Land van de Woestijne, want één derde van het Goed ter Pieten lag op zijn grondgebied, en twee derden aan de hertog want het grootste gedeelte van Ter Pieten lag op Wessegem (20). Een beetje meer naar het noorden toe, aan de grens Ursel-Knesselare, lagen het Goed te Lembeke (nu Driepikkel genaamd) en Levendale. Dat waren lenen van Wessegem maar zij lagen op het grondgebied van Knesselare, dus op het Land van de Woestijne (21). Die ingewikkelde toestanden bewijzen ons dat de grens tussen de parochies Ursel en Knesselare, jonger is dan die oude hoeven, dat die grens daar willekeurig getrokken is tussen Wessegem en het Land van de Woestijne en dat zij, om zo te zeggen, er vroeger geheel dwarsdoor heeft gesneden. Hetzelfde zouden wij kunnen zeggen voor de westkant van Knesselare, waar het Knesselaarse en de Grafelijkhede van Knesselare, zo dicht bij elkander liggen en op sommige plaatsen in elkaar gestrengeld zijn. De Grafelijkhede paalde daar bijna aan het leenhof van het Knesselaarse (het Prinsengood) en wij hebben boven reeds gezegd dat het pelderijn en ook de vierschaar van de Grafelijkhede daar dichtbij stonden. Wat de grens tussen de kasselrijen betreft, die moet ook jonger

(20) Brussel, R.A. - Rekenkamer 14455 - Baljuwsrekeningen van Ursel, Wessegem en Knesselare.

(21) Brussel, R.A. - Rekenkamer 1107 - Lenen van Wessegem, 15e eeuw.

zijn en zij heeft de vermoedelijke eenheid van Ursel, Aalter en Knesselare, lelijk in de war gestuurd. Algemeen wordt aangenomen dat de kasselrijen opgericht werden onder Boudewijn V (22), in het midden van de 11e eeuw. Als de grens tussen de Oudburg en het Brugse Vrije in die tijd ook op Ursel vastgelegd werd, zo dwars door bossen en akkers, alleen maar het grondgebied van Wessegem volgende, dan moet de gebeurlijke eenheid tussen Land van de Woestijne en Wessegem reeds vóór die tijd verbroken zijn. Zo ook de eenheid tussen het Knesselaarse en de Grafelijkhede van Knesselare, want die twee heerlijkheden werden ook door de kasselrijgrens gescheiden. Daar schijnt die grens tamelijk aannemelijk te zijn, zij volgt immers een eind de Flabbaartbeek tot aan het Prinsengoed, loopt dan tamelijk recht door de vroegere heide van het Knesselaarse, om dan terug een beek te volgen, de Kwawal of de Vijvereekebeek. Dan valt die grens op de Oude Brugse Heerweg die Maldegem van Knesselare afscheidt en vroeger waarschijnlijk ook de grens vormde tussen de pagus Mempiscus en de pagus Rodanensis (23). Maar op Ursel is de toestand veel willekeuriger. Het is alsof men daar opzettelijk de heerlijkheid Wessegem bij de Oudburg van Gent heeft willen doen behoren. En waarom de grens tussen de kasselrijen daar zo 'n diepe bocht maakt en gans Ursel-'t Vrije bij het Brugse Vrije doet behoren, zal ook nog lang een open vraag blijven. De pagus Flandrensis strekte zich oorspronkelijk slechts langs de kust uit en reikte niet ver over de polderstreek, zo lezen wij in het artikel van professor Dhondt. Als de kasselrij van het Brugse Vrije zich later vormde en zich een heel eind ten oosten van Brugge uitstrekte, dan heeft men daar grondgebied aangehecht van de pagus Mempiscus en dat zal misschien ook het geval geweest zijn met Ursel-'t Vrije. Het moel ons dan ook niet verwonderen dat deze heerlijkheid, alhoewel appendante van het Brugse Vrije, steeds in nauwe betrekkingen bleef

(22) Prof. J. Dhondt : Oorspronkelijke ligging van Vlaanderen - Album Dr F. Baur, deel I, bldz. 192 en vlg. In tal van werken overgenomen o.a. in *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, deel II, bldz. 162.

(23) Ibidem. Daar wordt gezegd dat Maldegem deel uitmaakte van de pagus Rodanensis, pagus die echter reeds in de 9e eeuw bij de pagus Flandrensis werd gevoegd.

met de Oudburg. In de 14e eeuw kwam Ursel nog voor op de rekeningen van de baljuw van Gent (24). De baljuw van Ursel had rechtsmacht in twee heerlijkheden die van het Vrije afhingen (Ursel-'t Vrije en het Knesselaarse), maar ook in een heerlijkheid die van de Oudburg afhing. Wanneer die baljuw zware straffen deed uitspreken door de schepenen, moest eerst het advies gevraagd worden van de Raad van Vlaanderen, de Ontvanger Generaal of de Souvereine Baljuw (25). Hij bleef echter ook onder toezicht staan van het hoofdcollege van Gent. En toch deed die baljuw in 1498 beroep op de scherprechter van Brugge, om Willeken van den Dale, die een diefstal begaan had, drie keren op de pijnbank te leggen (26).

Dit alles bewijst ons dat het gebied dat wij hier bespreken om zo te zeggen uit elkaar gerukt werd. Maar toch is het niet gemakkelijk een zekere eenheid te zoeken in Ursel, Knesselare en Aalter. En om de kapel van de Pietendries als kern van een oude parochie te beschouwen zouden nog meer bewijzen moeten aangebracht kunnen worden.

HET KONINGSGOED, LEENHOF VAN WESSEGEM

Nu wij zo het een en het ander gezegd hebben over betrekkingen tussen het Land van de Woestijne en Wessegem, gaan wij eens onze aandacht vestigen op Wessegem zelf. Eigenlijk zouden wij beter het Woestijnegoed onder de loupe nemen, omdat wij verondersteld hebben dat Wessegem uit die heerlijkheid zou kunnen gegroeid zijn. Maar er is iemand die dat veel beter kan doen, dat is onze medewerker de heer Verhoustracte. Hij zal daar ten gepasten tijde over schrijven. Hier gaat het dus over Wessegem en om te beginnen, over het leenhof dat de naam draagt van Koningsgoed. Dat is een zeer oud hof. Misschien was een zekere Witto er de bezitter van in 970 want in dat jaar schonk hij goederen weg aan de St Pietersabdij op de plaats

(24) Nowé : Les baillis comtaux de Flandre - 1929.

(25 en 26) Brussel R.A. - Rekenkamer 14455 - Rekeningen van de baillage van Ursel, Wessegem en het Knesselaarse.

die « Wessingim » genoemd werd (27). Het is eigenlijk slechts op het einde van de 14e eeuw dat wij inlichtingen krijgen over Wessegem, maar de plaatsnaam, de ligging en de uitbatingsmethode laten ons vermoeden dat de Franken die hoeve reeds gebruikten. Juist zoals het Prinsengood te Knesselare ligt het Koningsgoed aan een beek die de grachten rond het hof van water voorziet. Die beek ontspringt op de helling van een hoogte van 25 meter (de pachters hadden bestendig last van het water dat van die hoogte naar het hof toe vloeide), loopt rond het Koningsgoed en stroomt dan verder naar het Goed ter Pieten waar zij zich in de Driesbeek stort die op haar beurt de grachten spijst van die hoeve. Het Koningsgoed ligt dus in een dal en dichtbij natuurlijke weiden, die zich dan verder naar het zuiden van Ursel uitbreiden. Dichtbij de hoeve lagen dan ook de vruchtbaarste stukken land en de beste weiden, hoe meer men naar het noorden opklimt, hoe dichter men nadert bij de heide- en bosstreek die gans het noordelijk gedeelte van Ursel bedekte. Tussen het akkerland en de heide had het hof zijn bos, de Wessegemse bossen of het Koningsbos genoemd, waar het nodige hout gehakt werd voor de bouwwerken. Dat bos was 29 gemeten 278 roen groot en het hout dat er op groeide werd steeds afzonderlijk verkocht in zeven houwen per negen jaar. Een deel van het Koningsbos heette de Herentebos. Bij het domein van Wessegem hoorden nog veel andere stukken bos of akkerland die steeds afzonderlijk verpacht werden. Zo bijvoorbeeld twee vijvertjes te Pilkem, de Meulestake die wij hoger reeds vermeld hebben, bossen en land op Ursel-'t Vrije die bij het domein gevoegd werden op het einde van de 14e eeuw na de dood van Jan vander Donk wegens het recht op goederen van bastaarden, gronden ten noorden van de kerk van Ursel aan het Hekelstraatje en de Handelstraat, ook aangeslagen wegens recht op bastaardgoederen (van Jan Shorgers begin 15e eeuw), zeven gemeten akkerland in 1467 aangeslagen van Zeger van Hulle wegens niet betalen van renten, vier gemeten heide bij de Brugstraat in cijnspacht uitgegeven, en dan nog het bosje bij de kapel Ter Pieten

(27) A. Fayen - Liber traditionum sancti Petri Blandiniensis.

dat wij boven reeds vermeld hebben (28). Over al deze goederen van het domein van Wessegem kunnen wij het hier niet hebben. Wat de renten van Wessegem betreft, daar zullen wij later een woordje over zeggen. Hier gaat het voorlopig alleen over de pachthoeve. Wij moeten echter nog twee stukken grond vermelden die nauw verbonden waren aan de hoeve alhoewel zij aanvankelijk afzonderlijk verpacht waren. Dat waren het Nieuwbos en het Hofveld. Het Nieuwbos lag ten noorden van het Koningbos, over de Oude Gentweg en ten oosten van de Pilkemstraat en het Hofveld lag ten westen van de Pilkemstraat maar grensde ten zuiden ook aan de Oude Gentweg. Dat Nieuwbos was in het begin van de 14e eeuw aangelegd op bevel van Victor van Vlaanderen die toen heer was van Wessegem (29). Het Hofveld wordt slechts sedert het midden der 16e eeuw vermeld. Dat was een stuk heide gedeeltelijk begroeid met struikgewas dat men echter hier en daar had uitgehakt om de heide als weiland dienstig te maken. Dat Hofveld werd aanvankelijk afzonderlijk verpacht maar in de 17e eeuw werd het ook door de pachter van het Koningsgoed gebruikt. Nieuwbos en Hofveld bewijzen ons dat van uit het hof aan ontginning gedaan werd, dat men trachtte stukken van de heide die zich ten noorden van Wessegem uitstreckte, dienstig te maken voor uitbaling.

Zonder het Hofveld en het bosje op de Pietendries, was de hoeve van Wessegem 118 gemeten 270 roen groot (het Hofveld was 6 gemeten groot). Uit de pachtvoorwaarden van die hoeve kunnen wij leren dat men hier het driesbedrijf en de vruchtopvolging toepaste van de Vlaanderse zandstreek, zoals Ir P. Lindemans ons die heeft leren kennen (30). De pachter moest er voor zorgen dat, op het einde van zijn pacht, 39 gemeten bezaaid land aanwezig waren : 13 gemeten met braakkoren, 13 gemeten met stoppelrogge en 13 gemeten haver. De dries werd hier dus niet gebrakt vóór hij bebouwd werd, maar diep omgeploegd en dadelijk bezaaid met haver. Op deze haver volgde dan een braak

(28 en 29) Brussel, R.A. - Rekenkamer 7773 tot 7778 - Rekeningen van Wessegem.

(30) Ir P. Lindemans : Geschiedenis van de Landbouw in België, bldz. 110 - Antwerpen 1952.

die gemest werd en waarin de landbouwer winterkoren zaaide. Dat was het « braakkoren ». En na dat koren werd een tweede oogst koren gezaaid « die stoppelrogge ». Dat is hier dus een inbreuk op het drieslagstelsel. Ongeveer één derde van de gecultiveerde grond werd gebruikt als akkerland en de rest was weide of dries. Maar er waren in elk geval stukken land bij die bestendig als weide gebruikt werden. Zo b.v. de Oostmeers, waarvan het hooi soms verkocht werd, en misschien ook de Briel. Maar op het gezamenlijk akkerland paste men het systeem toe dat Ir Lindemans ons beschrijft in deel I van zijn werk, blz. 112 : zoals op veel plaatsen van het Brugse Vrije werden de landerijen ingedeeld in houwen. Op het Koningsgoed waren het nochtans geen negen houwen zoals b.v. te Zoetendale. Het pachtcontract eiste dat, bij het einde van de negenjarige pacht, die met de maand Mei begon, het hout rond volgende stukken land en weide zou gehakt zijn : rond de Vijver, de Mote, de Ommeloper, de Evenbilk, de Singel, de Zestiengemeten, de Ettinge, het Hekstuk, de Weide bij de Briquetterie, de Vijfgemeten en rond het Schildeken. Die stukken waren dus bezaaid op het einde van de pacht want het jaar van het hakken, zo lezen wij verder bij Ir Lindemans, en de drie daaropvolgende jaren, droeg de akker gewone veldvruchten ; het vijfde jaar werd de akker begraasd en bleef kunstmatige weide gedurende vijf jaar. Van deze hierboven opgesomde stukken land, komen alleen maar de Zestiengemeten, het Hekstuk, de Evenbilk, de Vijfgemeten en misschien het Schildeken in aanmerking als zaai-land. De rest was waarschijnlijk weide. Als wij de oppervlakte van die partijen samentellen, komen wij ongeveer aan 30 gemeten. Dat was bijna genoeg om die 30 gemeten braakkoren, stoppelrogge en haver te zaaien die de pachter bij het einde van zijn pacht moest klaar hebben. Maar hij had nog meer plaats dan die dertig gemeten. Het pachtcontract zegt immers dat de Briel, de Zak en de Twaalfgemeten, moeten omringd zijn met houtkanten van één jaar. En rond de Dierickxmeers, de Briquetterie en de Weide-bij-het-Hof, moesten scheuten staan van twee jaar. Dierickxmeers en Weide-bij-het-Hof lagen waarschijnlijk bestendig in weiland, maar de rest bestaat zo ongeveer 20 geme-

ten. Die oppervlakte kon dus ook nog bezaaid worden bij het eindigen van de pacht, zodat wij moeten besluiten dat naast de granen nog heel wat andere gewassen geteeld werden, waarschijnlijk meest vlas. Dan bepaalt het pachtcontract verder dat de Oostmeers, het Wulvekot en de Grote Lijne moesten omringd zijn met scheuten van vier jaar (de Oostmeers was weiland en het Wulvekot werd dikwijls in helftwinning uitgebaat). Rond het Stuk-voor-'t hof en de Dertiengemeten moest hout staan van vijf jaar. En ten slotte moest hout staan van acht jaar rond een deel van de Weide-bij-het-Hof voorbij het Zwijntje of het Brugje. Tot zover dan de voorwaarden voor de uitbating van het akkerland. De pachter moest verder een zeker aantal plantsoenen laten opgaan uit de houwen die hij mocht hakken, hij moest het huis onderhouden, de schuren en de stallen : de spleten in de lemen wanden met klei stoppen, timmerwerk doen uitvoeren en de horebomen in goede staat bewaren. Deze herstellingen werden echter van zijn pachtsom afgetrokken. Verder moest hij, op eigen kosten, ieder jaar 300 bonden gleistro op de daken leggen. De gebouwen moesten, in 1575, bij het einde van de pacht, een waarde hebben van 43 pond groten. Wij kunnen ons wel een gedacht vormen van die gebouwen op het hof van Wessegem : op het einde van de 15e eeuw stonden daar een woonhuis met een bijtrek die het kaashuis werd genoemd, een schuur, stallingen, een duiventil waaronder de zwijnenstal was ingericht, een kiekenshok, een schaapsstal, een wagenkot, een open hooischelf en het ovenbuur (31). De duiventil was in steen gebouwd en zij bevatte een honderdtal gemetste nesten. Boven de deur was een versiering aangebracht : een houten plaat waar een wagenspan stond in gesneden. Die duiventil werd midden de 15e eeuw afzonderlijk verpacht, maar het was altijd de pachter van de hoeve die ze in pacht nam. Aan het woonhuis was meer steen verwerkt dan aan de andere gebouwen. Maar toch had dit woonhuis ook nog lemen wanden en een dak van stro. De kelder en de opkamer waren in steen en het water van het strooien dak, stroomde af in een goot die gemetseld was in blauwe steen, « stekens

(31) Brussel, R.A. - Rekenkamer 7774 - Rekeningen van Wessegem.

steen » genaamd. De gebouwen die hier vermeld worden zijn deze die opgetrokken werden in 1492-93. In 1488 immers, was de hoeve bijna volledig afgebrand. Duitse soldaten van keizer Maximiliaan, die gelegerd waren te Evergem, hadden die brand veroorzaakt.

Het woonhuis was gedeeltelijk herbouwd met stenen die op het hof lagen en gedeeltelijk met hout dat men had gekocht te Schuurveld op Wessegem (het bos van Wessegem was immers ook afgebrand) en met leem dat men opdolf te Westvoorde. De schuur en een paar stallen werden echter volledig gekocht op andere plaatsen. Zo werd de schuur te St Joris-ten-Distel gekocht. Men ging ze daar keuren en prijzen en, na de aankoop, gingen de boeren uit de omgeving van Wessegem die schuur met hun karren halen. Zij werd dus te St Joris-ten-Distel volledig afgebroken en op Wessegem heropgebouwd. De boeren die bij dat werk geholpen hadden, werden getraceerd op bier, kaas en brood. Het gebeurde wel meer dat de boeren uit de omgeving elkaar hielpen bij het werk. Zo was dit ook het geval bij het maaien van de Oostmeers in 1393 (32).

Sedert de herophouw van 1492, bleef Wessegem een gewone maar toch tamelijk grote hoeve. Maar vóór de brand moeten daar toch belangrijker gebouwen gestaan hebben. Dat hof was immers gedurende lange tijd privaat bezit van de landsvorsten en het is een feit dat de Bourgondiërs, op weg van Brugge naar Gent of omgekeerd, er dikwijls verbleven (33). In de oudste rekeningen van Wessegem wordt dan ook wel eens gesproken over « le manoir de Wessegem ». De in arduin en gebakken steen gebouwde duiventil, bleef een bewijs van de vroegere grootheid van het hof. Victor van Vlaanderen, bastaard van Lodewijk van Male, deed vóór 1430 een nieuw gebouw in steen optrekken en de ingangspoort vergroten. Het is best mogelijk dat de oude muur en de schouw die in 1464 in de gracht vielen, nog afkomstig waren van de vroegere manoir. Van die muur kon men naderhand 27.000 stenen uit de gracht trekken.

(32) Brussel, R.A. - Rekenkamer 533 - Rekening van Wessegem 1393.

(33) D. Verstraete : Oude wegen in het Meetjesland - Appeltjes van het Meetjesland nr 1, 1949.

Die stenen werden gedeeltelijk verkocht aan de kerk van Ursel en gedeeltelijk gebruikt bij herstellingswerken aan het hof (34).

DE HEREN VAN WESSEGEM

In de oudste rekening van Wessegem (1392-93), vinden wij Lodewijk de Haze vermeld als heer van Wessegem (35). Zo zegt men daar onder andere dat mijnheer de Haze en mijnheer van Liedekerke te Wessegem kwamen jagen. Men kocht poeder voor hen te Brugge. Er moest voor haver gezorgd worden voor de paarden van mijnheer de Haze als die te Wessegem was en een deel van het hooi van de Oostmeers diende uitsluitend voor de voeding van die paarden. In die rekening kan men ook lezen dat Lodewijk de Haze op pelgrimstocht naar het H. Land trok in 1392, dat zijn kind Reinierken, te Wessegem werd opgekweekt. Voor dat Reinierken kocht men een wieg te Brugge en men deed ook een bedevaart naar Brugge als het kind ziek was. Het blijkt zelfs dat Reinierken te Wessegem werd geboren, want de moeder van Lodewijk de Haze kwam naar dit hof, als het kind « geheven » werd.

Volgens Vredius zou Lodewijk de Haze, bastaardzoon van Lodewijk van Male, Wessegem gekregen hebben nadat de graaf dit goed had aangeslagen omdat de vorige bezitter, Geraard de Moor, in 1370 veroordeeld was wegens moord (36). Wessegem wordt eigenlijk niet vermeld bij Vredius, hij spreekt alleen over de goederen van Geraard de Moor. Maar in de renten van Assenede, die zich ook over Ursel uitstrekten, wordt nog in 1531 een, sedert lange tijd niet meer betaalde, post vermeld, die ons bewijst dat de graaf van Vlaanderen in het bezit is gekomen van Wessegem, na Geraard de Moor : « de graeve van Vlaenderen over

(34) Brussel, R.A. - Rekenkamer 7773 - Rekeningen van Wessegem.

(35) Brussel, R.A. - Rekenkamer 533 - Rekening Wessegem 1392-93.

(36) Vredius : *Genealogiae Comitum Flandriae*, deel II. (Deze passage werd mij medegedeeld door de heer Verhoustraete.)

dominum Gheeraert de Moor » (37). Het is een feit dat de familie de Moor in de 13e en 14e eeuw eigenaar geweest is van Wessegem, Zo vinden wij een Gautier van Wessegem in 1264 (38). In de Guldensporenslag speelde een lid van die familie ook een rol (39). Zo wordt er een Geraard de Moor, heer van Wessegem, vermeld in 1297 en in 1304. In 1300 zat die Geraard de Moor, samen met de graaf van Vlaanderen, gevangen in Frankrijk. Zijn broer Philips, wordt vermeld in de Brugse rekeningen van Juli 1302 en heeft waarschijnlijk meegestreden in de Guldensporenslag. In 1187 is er een Walter Mor de Wissengem die tekent bij een gift van de kastelein van Gent aan Papinglo (40). In 1216 is er ook een Geraard Mor die tekent bij een gift van de heer van Zomergem aan Papinglo (41).

Lodewijk de Haze sneuvelde in 1396 te Nicopolis tijdens een kruistocht tegen de Turken waaraan ook Jan zonder Vrees deel nam (42). Of kinderen van Lodewijk de Haze hun vader opgevolgd hebben als heer van Wessegem, weet ik nog niet. Vermoedelijk wel, want het archief van Rijsel bevat rekeningen van een de Haze voor 1399-1401 (Serie B 3658). In elk geval vinden wij Victor van Vlaanderen als heer van Wessegem in 1419 want in dat jaar tracht hij zijn aanstaande vrouw, Jeanne d'Escornaix, en gebeurlijke kinderen uit dat huwelijk, medeerfgenamen te maken van zijn goederen op Ursel en Oostburg (43) en later vinden wij hem, tot aan zijn dood in 1430, als heer van Wessegem vermeld (44). Victor van Vlaanderen was ook een bastaardzoon van Lodewijk van Male (45) en zo

(37) Brussel R.A. - Rekenkamer 45198 - Renten van Assenede op Ursel.

(38) Duchesne : *Histoire généalogique des maisons de Guines, etc.*, Paris 1631, p. 327 (vermelding mij ook medegedeeld door de heer Verhoustraete).

(39) Dr J. Verbruggen : *De slag der Guldensporen*, bldz. 12, 116, 217, 228 en 228. Antwerpen 1952.

(40) Miraeus : *Opera diplomatica*, deel III, bldz. 63.

(41) Van Lokeren : *Histoire de l'abbaye de St Bavon*, bldz. 95.

(42) Vredius : *Op. cit.*

(43) Rijsel, Archives départementales du Nord - Série B 1452.

(44) Brussel, R.A. - Rekenkamer 45406 - Renten van Wessegem 1433.

(45) In mijn boekje over het Prinsengoed te Oedelem-Knesselare, staat foutieveeljk dat Victor van Vlaanderen bastaardzoon was van Filips de Stoute. De fout werd mij aangeezen door de heer Verhoustraete.

zien wij dat Wessegem in het bezit bleef van de grafelijke familie. Victor verbleef veel op zijn leenhof te Ursel en, zoals boven gezegd, deed hij daar nieuwe gebouwen oprichten en legde het Nieuwbos aan. Het blijkt nochtans dat zijn bastaardzoon, Adam, hem niet is opgevolgd als heer van Wessegem want in 1431 is dit domein terug in het bezit van de hertog van Bourgondië en van dit jaar af beginnen de rekeningen, opgemaakt door ontvangers van Wessegem op bevel van de Rekenkamer te Rijsel. Van de eerste Mei 1433 tot St Jansdag 1434 nochtans, kwam Wessegem nog eens in handen van een ander leenheer, Roland van Duinkerke namelijk, maar na die laatste datum bleef het bestendig aan de vorsten van het land (46). Slechts gedurende de godsdienstberoerten kwam de heerlijkheid nog eens in vreemde handen. In Augustus 1579 kocht Karel Alexander de Croy, markies van Havré, de heerlijkheid van Wessegem. Dat was aanvankelijk een aanhanger van Oranje en hij voerde het bevel over een regiment van 1500 zwarte ruiters, t.t.z. Waalse soldaten die voor de opstandelingen streden. Later zou de markies van Havré in het kamp van de malcontenten terecht komen. Wanneer hij heer werd van Wessegem, werd door hem een banket aangeboden aan de welhouders van Ursel, Wessegem en het Knesselaarse toen dezen een nieuwe eed moesten afleggen voor de markies (47). Hij heeft Wessegem zeer zwaar belast met allerlei geldsommen die hij aan zijn vrienden deed betalen. De rekening van 1580-81 werd dan ook door de ontvanger van Wessegem, Gillis Hebberecht, afgesloten met een tekort van 2549 pond. Gelukkig dat de markies Wessegem slechts voor drie jaar gekocht had! Met de komst van de Spanjaarden kwam de heerlijkheid dan ook terug in het bezit van de vorsten en het zou zo blijven tot in 1626. In Augustus van dat jaar verpande Filips IV de ammanie en

(46) Brussel, R.A. - Rekenkamer 773 - Rekeningen van Wessegem. In de eerste rekening, opgemaakt door Jan Boninck, ontvanger van Wessegem, leest men het volgende: « compte depuis St Rémi 1431 jusque 1 mai 1433 que les dites terres furent baillis par mondit seigneur à monsieur Roland Dunckercke, que fait un an et sept mois ». En in de tweede rekening, ook opgemaakt door Jan Boninck: « depuis St Jean 1434 exclu que mondit monsieur deprit les dites terres de Mr Roland Dunckercke ».

(47) Brussel, R.A. - Rekenkamer 7778 - Rekening van Wessegem 1579.

het baljuwschap van Ursel, Wessegem en het Knesselaarse aan Frans Antoon van Ursel (48) en in Mei 1642 werd de hogere rechtspraak over die heerlijkheden verpand aan Konrad, graaf van Ursel (49). Maar de leenhoven van Wessegem en het Knesselaarse zelf, dus het Koningsgoed en het Prinsengood, bleven tot het domein behoren. Slechts in 1761 werden die beide hoeven verkocht aan Jan de Graeve, griffier van Ursel (50). Sedert dat ogenblik bleven de hoeven van Wessegem en het Knesselaarse in privaat bezit (51).

D. VERSTRAETE.

-
- (48) Brussel, R.A. - Rekenkamer 14459 - Rekening baljuw Wessegem 1626 en R.A. Gent - Archief Staten van Vlaanderen 4765 Rekening van de domeinen (deze laatste bron mij medegedeeld door de heer Verhoustraete).
 - (49) De Potter en Broeckaert : Geschiedenis van Ursel. En Inventaire des arch. départem. du Nord, tome III, Série B nr 1665.
 - (50) D. Verstraete en A. Rijserhove : « Het Prinsengood » bldz. 10. En Brussel, R.A. - Rekenkamer 6930 - Domaines de Bruges.
 - (51) Dit artikel is niet volledig. Er zou hier nog een hoofdstuk moeten bijgevoegd worden over de lenen en renten van Wessegem, over de baljuws en het bestuur en ten slotte over de geschiedenis van het leenhof. Wij zullen deze stof echter in een volgend jaarboek behandelen.

UIT HET VROEGERE VOLKSLEVEN

VERBEURDVERKLARING VAN GOEDEREN

Op 27 Juli 1541 spraken schepenen van het Graafschap Evergem recht en veroordeelden Joris de Muunck wegens manslag tot verbanning uit het Graafschap Vlaanderen met verbeurdverklaring van zijn goederen. Hier volgt allereerst de tekst van het vonnis : « Omme dieswille dat Jooris de muunck fs, Jans hoe hij anders ghenaeemt ofte ghebinaemt es, hem vervoerdert heeft zekeren tijdt gheleden te quetsene ende wondene eenen gheerolf de nokere fs, danneels jn zulcker wijs dat de zelve gheerolf curts daer naer danof ghecommen es van de levende live ter doot, ende naerdien de zelve Jooris, ter zelve Ursachen jnneghedacht es gheweest, up peyne van banne ende confiscatie van goede, van derden daghe te derden daghe, de welcke hem heeft laten versteken ende contumacieren, van zijnen eersten tweesten derden ende uterlicken vierden daghe te wette dabbondant van gracen ende noodzinne naerde jnthimatie bij bailliu ende Schepenen tsvoorseyts Jooris lester domicilie ghedaen, So eyst dat wij Scepenen mijns heren sprelaets ende der keercken collegiaele van sente baefs, van zijnder gravelichede van Everghem met datter toebehoort u Jooris de muunck fs, Jans voorn. verbannen huuter gravelichede van Everghem, ende voorts uut allen den heerlichenen mijnen heere van sente baefs, toebehoorende metgaders uutten lande ende graefschape van Vlaanderen den termijn van vijftich Jaren up hu hooft, te rumene de gravelichede van Everghem binnen sonneschijne, ende alle dander heerelicheden metgaders dlant van Vlaanderen binnen derden daghe. Wijsende ende verclarende voorts al u goetd tzij leen eerve ofte catteyl waer tzelve ghestaen ofte ghelegghen zij niet huutghesteken nochte bij zondere, verbuert ende gheconfisqueert ten profijte van mijnen voorn. heere. Actum den xxvijen jn hoymaent XVc xli. »

Op 13 October van hetzelfde jaar begaven haljuw, schout met de gerechtsdienaars van het graafschap zich naar de woning van de veroordeelde te Sleidinge om van ambtswege beslag te leggen op de roerende goederen en ze over te brengen naar het grafelijk kasteel te Evergem. De volgende goederen werden meegenomen : « dheelft vander hautmite zuudwaert, een braetpanne, eenen ketele, eenen mottalenen pot, een saulvat, een vispaen, drij akers, noch een cleen ketelken, een tenen vierendeel, seven steenen vlas, twee sitte cussenen, een oorcussen, eenen ghevoerden keerle, en slaepplaken, een chaerge, een bedde, eenen hooftpueluwe, eenen grooten ketele, een meerie met eenen vuelene, een roo coe, een witte coe ende een bondt call ». Deze goederen werden meegebracht « up mijns heeren hof ende casteel van Everghem, omme zijnen wille daermede te doene ».

De onroerende goederen, met het graan, hooi en stro in de schuur zouden vier dagen later op Maandag 17 October te gelde gebracht worden.

Op deze dag verschijnt de broeder van de veroordeelde, Jan de Muunck, voor de schepenbank en lost de verbeurd verklaarde goederen van zijn broer Joris in, voor de som van 24 pond grote Vlaams. De eerste helft ervan betaalt hij seffens, de andere 12 pond belooft hij te betalen in Mei 1542. Als waarborg berent hij daarvoor zijn hofstede te Sleidinge, Hooiwege.

(Kathedraal Archief, Suppl. St-Baafs, XXIII, 6-8, bewaard in het Rijksarchief te Gent.)

EEN NACHTELIJKE AANRANDING EN DE GEVOLGEN ERVAN

Op 9 Maart 1547 n.s. velden schepenen van het Graafschap Evergem ten laste van de gebroeders Jan en Christoffel Dellaert, vonnis. De volgende feiten werden hun te laste gelegd : op Woensdag 25 Augustus 1546 was Jan van der Straten, officier en schout van het Graafschap « gheweest hebbende tzijnder vierschare met baylliū ende scepenen omme elcken bij Rechte te helpen bescuddene ende

goede chiere aldaer ghemaect hebbende in meeninghe wesende (langhe naerder zonnen onderganck) tuswaert te gaene », opgewacht door de gebroeders Christoffel en Jan Dellaert « bij quaden voordrachtegghen ende upghesetten Wille... tenden van de houfbeerck aldaer zij wel wisten dat hij passeren moeste over eenen brugstock omme naer huus te gaene, hem aldaer deen te weten den de voorseyde xpistoffels voorsien van eender grooter vurcke van vooren ende hij Jan met eenen stock ghelijck eender codde van achtere te smijtene inde gracht ende hem van der Straeten te ghevene acht ofte neghen wonden ende bledtsueren zonderlinghe vive zo zesse opene wonden in zijn hooft also den zelve zo quetsende ende wondende dat hij danof gheleghen hadde te bedde het dan drij weken tijts onder zijne sacramenten naerdere der doet dan den levende ».

Het vonnis zegt verder dat, aangezien het schelmstuk bij nacht en ontij gepleegd werd, beide beschuldigten dienden aanzien te worden als straatschenners en moordenaars en tot voorbeeld van anderen « ghecomdemneert zauden zijn van int casteel alhier ghesleept te werdene up eene hurde totter plaetsen daermen ghec Costumeert es Justitie te doene ende aldaer elc bij zonder thoof afghesleghen te wordene van huerlieder buuck, dlichaam ghestelt te werdene up een rat ende thoof onder den staec ».

Onder de rechtspraak van de kromstaf komen beide beschuldigten er echter heel wat goedkoper van af. Christoffel bekent, Jan loochent de feiten. Zichier dan de uitspraak: « Eerst zo verre alst angaet xpistoffels dellaert voornompt wijsen ende condempneren den zelve xpistoffels over tmeshuus ende faict bij hem ghecommitteert inden persoon van Jan van der straten, te commene ende gaene uuten castele van Everghem, bloots hooft ontgurt in zijn lijwaet tusschen twee dienaers ende officiers, alhier hebbende eene tortse van zes ponden was onghelant, in zijn handt binnen deser vierschare knielende up eenen knie biddende godt van hemelrijcke, den haylliu inden name van den heere, ende scepenen inden name vander justitie verghessenesse van den voorn, faict ende meshuuse, zegghende hooghe ende over luut dat hem tzelve hertelicke

leedt es, ende voorts van daer de selve tortse te draghene voort helich sacrament jnde kercke van Everghem latende die aldaer ten lichte vanden goddelicken dienste ende voorts den eersten toecommenden sondach daer naer in zijn lijwaet alvooren metter zelve tortse in processien te gane achter den priestere die den dienst doen zal ende int incommen vander processie voort helich sacrament up bede zijn knien te hoorene de hoogmesse ende goddelicken dienst. Ende omme dat zelve niet ghenouch es, condempneren voort den zelve xpistoffels jnde hooghste boete tot proffijte van den heere ende te betalene tot proffijte vanden Arenen deser prochie de somme van tsestich ponden parissisen ». Verder moest Christoffel nog tussenkomen in de helft van de kosten van het geding.

Zijn broer Jan was er nog goedkoper vanaf : hij moest slechts de andere helft van de kosten betalen.

Op beide dagen van deze openbare strafuitvoering zal het aan kijklustigen niet ontbroken hebben te Evergem.

(Kathedraal Archief, Collegiale St-Baafs V, 164 ; bewaard in het Rijksarchief te Gent.)

RUMOER OP EEN BRUILOFT

Op 2 Augustus 1551 vierde Bouwen Dierick, de Jonge, bruiloftsfeest « met Janne Vrients zijne bruyt, die sittende was met haren vrienden, maghen ende ander diverssche brulocht lieden ter tafele in een schuere ». Tijdens het feest ontstond er twist tussen twee genodigden Willem van Ghent en Pieter Baute « welcke pieter baute was nemende in zijn hant een steenen kanne met biere, die hij up de tafele in sticken smee, segghende hoere, bespeytende alsoe de bruyt vanden biere ». De bruidegom Bouwen Dierick, « wezende nochtans gram, en seide daertegens niet ». Nadat de bruiloftslieden hun bruidsgift hadden gegeven, zoekt dezelfde Pieter Baute moeilijkheden met de zwager van de bruidegom, door opnieuw de bruid te beledigen « hem segghende u swagher die heeft die bruyt getrouwt, ende ic hebber mijnen wille of ghehad, alsoe dickwils als hij in een

maent hebben zal ende mochte mijnen wille af gecrijgen alzoewel als hij, ende zij en zout mij niet ontsegghen dat ic up haer begheren zoude ». Hierop ontsteekt de bruidegom, die deze woorden gehoord had, in heftige gramschap en « seyde tot zijnder bruyt laet mij duere, ende de bruyt ziende dat hij suppliant (de bruidegom) gram was seyde tot hem suppliant Waer wildij gaen laet ons in huys gaen tellen ons ghelt ». Toen zij daarmee bezig waren, komt men in huis, roepende « men vecht inde schuere ende men werpter potten ». De bruidegom wil er naartoe, maar wordt door Bouwen Witte en Jacob Benne tegengehouden, die hem trachten te kalmeren. Hierop antwoordt hij « Ic en zal van desen dage niet mesdoen ». Ondertussen werd de woelmaker Pieter Baute uit de schuur weggeleid en gedwongen naar huis te gaan. Bij de dijk gekomen keerde hij op zijn stappen terug en schreeuwde tot het gezelschap « Ic zal hem hebben levende oft doot ». De bruidegom « meende dat de voirs. pieter tselve up hem hadde ghemerckt dat hij van te voren zijn bruyt gedislameert hadde als voirs. es waer, waeromme hij suppliant noch in furie ende gramschap wesende... den zelve pieter haute segghende salt nemmermeer ruste wesen, ende gaf hem met zijnen snijder eenen steke, commende van boven de kele naer de slincker borst, van welcker wonde de... ure daer nae oft daerontrent gevaren es van levende lijfve ter doot, ten grooten leetscepe van hem suppliant, die anders es van goeder fame name ende conversatie, sonder dat hij oyt yemant... noyt gecommitteert en zoude hebben, te waere dat hem de zelve pieter alzoewel vanteerde van zijnder bruyt, die hij grootelick dislameerde ende sonderlinghe up haren dach van eeren daer alle vergadert waeren ».

Voor deze manslag werd Bouwen Dierick veroordeeld tot eeuwige verbanning uit het Graafschap Vlaanderen. Hij dient echter een genadeverzoek in. Gezien de verzachtende omstandigheden (beledigingen en doodsb bedreigingen door het slachtoffer tot hemzelf en zijn bruid gericht, benevens zijn voorgaand goed gedrag) en op advies van de schepenen van Akselambacht, binnen welks rechtsgebied de feiten plaats grepen en opdat de beschuldigde niet zou « eeuwelick verloren moeten loopen, ende derven ons lant van

Vlaenderen, tzijnder bederfffenisse ende grooten verdriete » besluit Keizer Karel V, Bouwen Dierick's verzoek in te willigen en de banneling genade te verlenen. Hij wordt slechts veroordeeld tot de proceskosten. De keizerlijke genadebrief werd gegeven te Brussel in September 1552, een jaar na de feiten en vernietigde het eerst uitgesproken vonnis tot verbanning.

(Stadsarchief Gent, Reg. van Gedele, Reeks 330/117. De keizerlijke oorkonde dient er als schutblad van het Register van Gedele 1594-1595 I.

Achiel DE VOS.

DE FAMILIE RYSERHOVE

De familie kunde vormt een van de interessantste facetten van de wijdvertakte heemkunde, daar zij de grote nadruk legt op het menselijke dat er in ons landschap steekt. Immers, al het andere dat ons omringt kwam slechts tot stand door en voor de mens. De onverdroten arbeid van ganse geslachten heeft het lot van ons gewest bepaald en onze streek gemaakt tot wat zij thans is. Onze talloze voorouders, nu al te vaak vergeten, hadden daar hun noodzakelijk aandeel in ; zonder hen ware het heden anders geweest.

Wanneer men zich met liefde aan het genealogisch onderzoek wijdt, dan gaat er welhaast een nieuwe gezichtskring open. Ganse rijen vaders doemen op, uit de herinneringen van het verleden van ons geslacht ; veelal zijn het boeren en ambachtslieden, met gekromde en vereelde handen, sterk in hun arbeid, sterk in hun geloof, trouw aan ploeg en kruis ; die mannen werkten « alsof alles van de mens, en baden alsof alles van God alhing » (Mgr Cruysberghs). Zij kenden geen mechanisatie, geen syndicaten, geen vorstpremies, geen werklozensteun, geen gezinsvergoedingen. Zij stonden alleen, tegenover de natuur en de hemel. Maar zij wonnen het dagelijks brood voor een kerngezond en levenskrachtig gezin van tien, twaalf, vijftien kinderen. Weliswaar spraken zij ook niet over de 40-urenweek : hun dag telde vijftien en meer werkuren. Zij klaagden niet, daar zij het juiste besel hadden van een diep in hen gevestigde vrede ; rusteloos stonden zij gekromd over de velden of over hun weefstoelen, onder de druk van hitte en koude der wisselende seizoenen ; zij kropen voort over hun schrale, halfbemeste akkers, vechtend uit levensnood, daar waar nu de pikbinders rijden. Wij denken er zo weinig aan, hun onnoemlijke inspanningen zijn voorbij en vergeten, maar zij zijn het, die ons landschap bevrucht en gefatsoeneerd hebben. Langs hen en hun overleg is het heden tot ons geko-

men. Met hun zweet is de grond gedrenkt, hun inzicht heeft die voren, kanten en grachten getrokken. Wij teren nog gestadig op hun arbeid en zorgen ; zwoegend voor zichzelf en voor hun zwaar gezin, hebben zij, zij het dan onbewust, ook voor ons gewerkt en geleefd...

Wandelend doorheen het land van herkomst van onze stam, ontmoeten wij ook de vele moeders van ons geslacht. Milde, gevende, lijdzame moeders. Vele kinderen hebben zij gebaard, in de overtuiging van hun volbrachte plicht, in de volkomen negatie van zichzelf te lieven en te troosten. Zij leefden midden de zorgen van hun overbevolkte huiskamer en God was hun Heer en daarbuiten was er voor hen weinig ; zij kenden slechts de weg naar de kerk en naar hun akkers. Zij zijn gestorven en bijna niets is er over hen opgetekend, zelfs hun namen gingen soms verloren, zo luttel werden zij geacht. Soms traden die moeders dan nog de dood in, met de bittere ondank over zich van een verlopen kind, of met de schrijnende onzekerheid nopens een vermiste jongen in het leger. Vaak bleef er een in het kinderbed, een half dozijn kleine weesjes onbeholpen nalatend. Al die moeders zijn er geweest, zij vormen een voorbijge, doch ware werkelijkheid. Hun aardse lied is uitgeruist in Gods eeuwigheid, maar zij hebben niet vruchteloos geleefd. Brekend het brood voor hun kinderen, met milde en zegnende hand, braken zij het ook voor ons, hun verre nakomelingen...

Welbegrepen en eerlijke studie van de eigen afstamming grijpt ons aan, beroert ons door haar innig contact met zoveel jammer, noden en vreugden. Ons « Liber Familiaris » wordt weldra een lichtbaken in de duisternis van deze apocalyptische tijd. Daarin glanst immers nog het oeroude gelaat van het heilige Vlaanderen uit vorige eeuwen. Wie eenmaal de trekken van dit nobele aangezicht verkend hebben, beminnen het des te meer.

Met alle vezels van onze wezenheid ankeren wij in dit verleden vast, zijn wij er onontkoombaar mee vergroeid. Wat wij nu beleven, hebben anderen vóór ons beleefd, zij hebben gehoopt wat wij nu hopen, zij hebben gesmaakt

wat wij nu smaken, zij hebben geleden, gefaald en liefgehad als wij... Over dit alles wil ik U in deze bijdrage gaarne iets vertellen, voor een tak van mijn eigen familie, de Ryserhove's. Het gaat hier om een geslacht van gewone volksmensen, één uit de vele, die geen bijzondere sporen nalieten, geen schitterende figuren voortbrachten en geen hoge functies veroverden, maar thans nog voortleven in talrijke nazaten.

*

* *

Elke familienaam is eerbiedwaardig, door zijn ouderdom en zijn betekenis. Of wij het vermoeden of niet, steeds bevat hij een gegeven over een verre stamvader of over de bakermat van de familie, op het ogenblik dat de eigennamen in zwang kwamen. Gezien die tijd, in onze streken tenminste, reeds zo veraf ligt, is het lang niet altijd gemakkelijk deze betekenis nog met zekerheid te achterhalen.

Ongetwijfeld is de naam « Ryserhove » geen patroniem, doch wel van aardrijkskundige en Nederlandse oorsprong. Het is immers niet alleen een « -hovenaam », maar wij vinden bij de oudste schrijfwijzen steeds het voorzetsel « van » er vóór geplaatst (1).

Men treft de naam « Ryserhove », vooral in vroegere eeuwen, zeer zelden aan. Na jarenlange opzoekingen, kennen wij slechts drie dergelijke plaatsnamen :

1) Rysselhof, een oude hofstede te Kaprijke (2) ; bemerk dat « Rysselhof » door assimilatie zeer gemakkelijk « Ryserhove » kan worden ; vgl. Amsteldam = Amsterdam ; ook een paar afspanningen zijn ons bekend, die « 't Hof van Ryssel » noemden, en de wijk « Ryseleinde » te Ardooie ;

(1) Tot hertoe is de oudste vorm : « van Reijserover », Brugge, 1693.

(2) Karel De Flou : « Woordenboek der Toponymie van Westelijk Vlaanderen... », 13de deel, blz. 1083 ; Brugge, 1932. De Flou geeft echter alleen op : « Rysselhof, ferme, 1846 (B. W.) », hoewel de hoeve reeds in de late Middeleeuwen vermeld wordt.

2) 't Rysenhof, een stuk land te Ruddervoorde (3) ;

3) Rijsenhove, benaming van een oude herberg te Sint-Pieters-op-de-Dijk (Brugge), langs de steenweg op Meetkerke ; dit toponiem werd later verruimd tot een ganse wijkbenaming ; als herbergnaam is het aldaar herhaaldelijk te vinden van 1618 tot 1901 (4). Eigenaardig is het, dat de familienaam « Ryserhove » in de volksmond overal « Rijsenhove » wordt uitgesproken, tot de dag van heden toe, zowel te Zeebrugge en te Brugge, als te Beernem en te Knesselare.

Indien er één van de drie bovenstaande plaatsnamen kans heeft, in verband te staan met het geven van een naam aan onze familie, dan moet het voorzeker de derde benaming zijn. Immers, te Kaprijke en te Ruddervoorde was er op geen enkel tijdstip een spoor te vinden van onze stam, terwijl alle oudere gegevens omtrent de familie Ryserhove naar het Brugse verwijzen.

In 1618 was de herberg « In Rijsenhove », te Sint-Pieters-op-de-Dijk, betrokken door Joannes Carpentier, filius Joos, ongeveer 60 jaar oud en geboren te Antwerpen (5) ; hij verbleef daar met zijn vrouw, Jozyne Montens, filia Joos, 60 jaar oud, geboren te Waregem (6) en met zijn

(3) De Flou, op. cit. : « ... ende is een stuck genamt trysenhof... » (omstreeks 1700 ; Landboek van Ruddervoorde, nr 358). Een latere hand heeft daarbij geschreven : « nu 't Cleen Vitsebiloecken » (het paalde nl. aan de Vitsenbusch). « 't Rysenhof » was dus de oude benaming.

(4) De Flou, op. cit., blz. 1073-74. Onder meer vinden wij daar : « ... herberghe ghehouden hebbende by dese stede in Rijsnoo » (Strafvonniss, fol. 64, Rijksarchief Brugge) ; 28 Juli 1618 ;

« Rijsno boven sandweghe,... ten lande vanden Vrijen » (Specificatie herberghen), 1649 ;

« St Pieters op den Dijck, Rijssenhove, langhts de calsijsde van meetkercke » (Herberghen, fol. 22), 1768 ;

« Te Sint-Pieters, in d'herberge Ryssenhove », (Adv.), Jan. 1835 ;

« Te St-Pieters-op-den-dyk, in de herberg Ryzenhove » (Adv.), Juli 1855 ;

« Ryssenhove » (Lijst van 1901), enz.

(5) « Joës Carpentier filius Joos, gheboren tot andtwerpen, jeghenwoordich wonende in de herberghe Rysnoo oudt ontrent de lx jaeren... zegt dat hy hem gheneert in merserie te vercoopen tot zynen ~~huse~~... » ; « Crimbouck van lauwe 1615 tot ende met 25en April 1619 », Rijksarch. Brugge, nr 17.043, fol. 178.

(6) « Jozyne (Scheemaeckers werd doorstreept !) Montens, filia Joos, ghebortich van Wareghem by Cortrycke huysvrauwe van Joos Carpentier oudt ontrent de lx jaeren... » ; ibid., fol. 179.

zoon, Anthone Carpentier, ongehuwd, 20 jaar oud en geboren « in 't legher, zo zyn vader ende moeder tzelve volghende waeren, up de zyde van haerlieder Majesteyt » (7) ; verder was er nog een jong dienstmeisje in huis (8). Het gezin Carpentier was in 1611 uit Antwerpen gekomen, alwaar het tevoren twee jaar gewoond had, halfweg de Sleutelstraat (9) en had toen te Brugge-Sint-Pieters de herberg « In Rijsenhove » gehuurd (10). Het bleek dat die mensen

-
- (7) « Actum xvijen maerte 1618, in de vanghenesse, present Schepenen Bosschaert ende Damhoudere. - Antheunis Carpentier filius Joës, oudt twyntich jaren, joncman onghewet, ondervraegt waarmede dat hy hem gheneert ende den cost wint, zeght dat hy is mastelynmaker van zynen styl ende dat hy hem somtyts gheneert met ghebreyde coussen te vercoopen, welcken styl hy zeght te doene ten huuse van zynen vader ende aengaende van de coussen dat hy dye haelt tot doornycke op de groote marct by twitte cruuse van een man ghenaeamt Pieter... » ; *ibid.*, fol. 176 verso.
- (8) Het proces suggereert dat dit meisje de minnares van Anthone zou geweest zijn ; het was echter niet dezelfde, waarmede hij twee jaren tevoren naar Amsterdam trok en een ganse tijd samenleefde. Zulks wordt uitgebracht, bij confrontatie, door een andere betichte in deze zaak, nl. Guille Bate :
- « Guille zeght dat hy met den voors. Anthone gheweest is tot Amsterdam, leden bet als twee jaeren ende tsamen ghelogeert in een herberghe by de buerse naest de halve mane daer Kuelen vuyt stack wesende de waert eenen kuele-naere, eenen nacht ende dat sdaechs er naer Anne de concubine by den voors. Anthone wert gheapprehendeert ter causen dat bevonden wert dat zy een ghestolen heucke inden lombaert hadde ghedreghen. Zeght dat hy met den voors. aldoen weder afquam naer andwerpen, ende aldaer tsamen ghelogeert hebben twee nachten, zo zyn zy ghescheeden ende Anthone dye trock naer Holland tot amsterdam voornemt om naer de voors. concubine te zyen (zo hy Anthone hem te kennen ghaf, ende dat hy aldaer wiert ghevanghen zo denzelven Anthone hem er naer heeft te kennen ghegheven, tsamen ghelogeert zynde in de Trauwe tot andwerpen voorn.), twelck ooc leden is ontrent de twee jaeren.
- Den voors. Anthone ondervraecht zynde op alle de voorschr. circonstantien, zeght dat dezelve nyet zyn waerachtich ende dat hy noynt tot amsteldam gheweest en is ; kent dat hy een concubine by hem heeft ghehouden dye hem nu heeft verlaten. » *Ibid.*, fol. 177.
- (9) « Jozyne zeght ghevraecht zijnde dat zy woonde inde sleutelstraete tot Andwerpen voors. ontrent de halve straete, zonder eenighe nerijnghe te doene ontrent twee jaeren, teerende op tgonne zy ghewonnen hadden... zeght dat zy aldaer niemant nyet en kende anders dan Nicolais wesende matsenare ende eenen Andreas tigheldeckere tighenover haer deure zonder zynen naem te weten... » ; *ibid.* fol. 179.
- (10) « Joozyne zeght dat zy van andwerpen quamen als zy de herberghe Rysnoo huerden twelck is leden zeven jaeren, ende dat zy de stadt abandonneerden ter oorzaeck dat heuren man wiert lastigh ghevallen met waken... » ; *ibid.*, fol. 179. Hieruit blijkt, dat de familie Carpentier de naam

te Antwerpen en ook elders (11) reeds in aanraking waren gekomen met het gerecht. Te Brugge zou het al niet veel beter wezen, want nauwelijks zeven jaar later, op 2 Maart 1618, werd gans het gezin aangehouden, beticht van diefstal en verheling :

« De 2n Martij 1618.

Up tvertooch vanden clercq crimineel als datter daghelix clachten vielen tot laste vanden weert ende gheheel menaigie vande herberghe ghenaeemt Rijsnoo van dat zij soudén eenighe daeghen vutloopen sonder te weten waer sy middeler tijd blyfven ende ooc andersints domineren sonder dat men can achterhaelen waerop, ende dat van al tzelve soude volle kennisse hebben de vader van het meysken yegenwoordelick aldaer woonachtich, es gheresolueert den zelve hier te doen commen om van al tzelve te ghetuughen naer syn beste wetenschap, ten ende welcke hy ooc sal hier doen commen syn voorseyde dochterken ten syne alsvooren » (12).

« Dat ghylieden tzydert ontrent zeven jaeren herrewaerts vuyt Andtwerpen alhier ghecommen ende herberghe ghehouden hebben by dese stede in Rijsnoo, is bemerct gheweest... dyveerschelycke onbekende persoonen ende die van dieverie zyn achterhaelt gheweest, nyet zonder grote suspitie dat ghylieden zyt gheweest hemliedder onthouders ende medepleghers tot grooten naerdeele vander ghemeene ruste ende schaede van uwen evennaesten. Desen 28 Julii 1618 » (13).

« In Rijsenhove » niet uit Antwerpen meebracht, maar dat de taveerne reeds dit uithangbord droeg toen zij haar huurden. Onze opsporingen te Antwerpen, zowel naar de Carpentier's als naar de naam « Rijsenhove », leverden geen enkel resultaat op.

(11) « De voors. Guille bate heeft den voorschr. Anthone anghezeyt als dat hy hem heeft te kennen ghegheven zo ooc den vader, nu laetst tot hemliedder huuse ghelogeert zijnde, als dat zy tot andtwerpen hadden ghevanghen ghezeten ende dat zy vandaer alhier quamen wonen in Rysnoo, 't welck leden is ontrent zeven jaeren » ; *ibid.*, fol. 177. Ook te Amsterdam (zie voetnota 8) en te Maastricht hadden zij moeilijkheden met de justitie.

(12) « Crimbouck van lauwe 1615 tot ende met 25en April 1619 », fol. 175 verso.

(13) Strafvonnis, 28 Juli 1618 ; fol. 64 ; Rijksarch. Brugge.

Het werd een langdurig en interessant proces, waarbij veel onguere elementen van die tijd betrokken werden (14). Eindelijk legden de schuldigen op de pijnbank bekentenissen af, na maandenlang hardnekkig en hopeloos liegen. Allerhande diefstallen kwamen toen aan het licht. Anthone Carpentier werd gebrandmerkt en voor eeuwig verbannen, terwijl zijn vader en moeder voor zeven jaar « uulten Graef-schepe van Vlaenderen ghejaecht » werden (15). Andere leden van de bende kregen nog zwaardere straffen.

Uit bovenstaand proces menen wij te mogen besluiten, dat de herberg reeds bestond en « In Rijsenhove » noemde, toen zij in 1611 door de familie Carpentier gehuurd werd. Zij bleef daarna nog drie eeuwen bestaan, onder dezelfde naam, en werd aan talrijke andere, meer treffelijke lieden verpacht.

Op 26 December 1693 huwen in de O. L. Vrouwenkerk te Brugge : Frederik van Reijserove en Maria-Anna de Gersem (16). Uit andere bronnen weten wij (o.a. uit de sterfakte), dat Frederik van Reijserove toen 25 jaar oud was

-
- (14) O.a. de beruchte Jan Martyn, « by zyn rechte name Guillebate » ; Jan lefevre uit Brugge ; « ende eenen Isayas, wonende binnen deser stede » ; de Spaanse soldaat Lucas de St Juan ; « ende eenen Inghelsman dye wonen zoude binnen brugghe oudt ix jaeren, wesende een nastelynck maecker ».
- (15) Zie genoemd Strafvonniss van 28 Juli 1618. De vraag is nog bij ons opgekomen, of het niet mogelijk is dat de Carpentier's, na hun verbanning, de familienaam « Van Rijsenhove » aangenomen hebben (zulke wijzigingen kwamen meer voor in die tijd), naar de naam van hun herberg. Zij konden dit bv. doen om hun schande te verbergen, of om moeilijker door de politie achterhaald te worden, of ook om in Vlaenderen terug te keren, vóór hun straftijd om was. Doch, jammer genoeg, er is na 1618 geen enkel spoor van deze mensen meer te vinden, onder welke familienaam dan ook ; zodat het best mogelijk is, dat zij nooit meer teruggekeerd zijn. Met hetzelfde recht zou men dan trouwens kunnen veronderstellen dat andere mensen dan de Carpentier's, die vóór of na hen de herberg bewoonden, zich naar de taveerne genoemd hebben, ja, zelfs misschien de eerste eigenaars of huurders, die haar oprichtten.
- (16) « 26 Decembris 1693 juncti sunt matrimonio Fredericus van Reijserover et Anna Maria de Gersem ; testibus Christophoro de Gersem et Cornelio de Gersem ». Stad Brugge, Parochieregisters van O. L. Vrouw, 3e portie, register 6a. Cornelis de Gersem, broeder van de bruid, was timmerman en vestigde zich vervolgens ook te Beernem, alwaar zijn nazaten nu nog leven, evenals te St-Joris-ten-Distel. Maria-Anna de Gersem was een dochter van Joannes fs Jan en van Maria Lauwers, ult Moerkerke. Joannes de

en bijgevolg geboren is omstreeks 1668. Nagenoeg alle doopregisters van West- en Oost-Vlaanderen werden geconsulteerd om zijn doopceel te vinden, doch vruchteloos ; deze talloze opsporingen hebben alleen nog enkele bijkomende vragen doen rijzen : Had de man dan geen familie ? Was hij soms een vondeling ? Werd hij niet door zijn verwanten uitgestoten ? Waarop wijst de Bijbelse voornaam « Izaak » ? Op al deze vragen moet ik tot nu toe het beslissende antwoord schuldig blijven.

Had Frederik van Reijserove geen familie ? Van een eeuw vóór zijn huwelijk tot een eeuw daarna, treffen wij te Brugge geen enkel naamgenoot van hem aan. Hij had twaalf kinderen ; welnu, geen enkel naamgenoot komt voor onder de peters en meters, ook niet onder zijn huwelijksgetuigen, die beide broeders zijn van zijn vrouw. Op een totaal van 26 personen is zo iets toch minstens bevreemdend. Sporadisch trof ik hier en daar wel een akte aan, die misschien, met veel goede wil dan nog, in verband zou kunnen gebracht worden met de familie ; geen enkel onderzoek in die richting leverde echter een schaduw van bewijs op (17).

Was Frederik van Reijserove een vondeling of een onwettig kind ? Wij treffen alleszins een tamelijk groot aantal dergelijke kinderen aan, gedurende die periode, te Brugge en in de randgemeenten. Maar nergens duikt omstreeks 1668 de voornaam Frederik op, ook niet wanneer wij alle akten doorlezen, voor die jaren. Dat men een vondelingje zou opgeraapt hebben, ergens in de buurt van de vrij eenzame herberg « In Rijsenhove » en het later naar de vindplaats zou genoemd hebben, blijft voorlopig een goedkope bewering...

Gersem en Maria Lauwers huwden in de abtijkerk Ten Eechoute te Brugge (« in ecclesia quercetana brugis ») op 27 April 1659 (Moerkerke, reg. 2, fol. 411). Zij ook kwamen later te Beernem wonen. Maria Lauwers stierf aldaar op 9 Juli 1704, 73 jaar oud, en werd begraven met een middebare dienst. Joannes de Gersem leefde toen nog. (Fol. 1035.)

- (17) Bv. enkele akten Ruyschave, Ruyschaeghe, te Houtave ; Ruschave, Ruyscave, Ruysgave, Ruyschave te Klemsskerke ; Van Roenshove te Adinkerke ; Reeschavers en Redichove te Brugge (alle uit de 17e eeuw, vaak zelfs van vóór 1640). Ook onder al deze is er geen geboorte van een Frederik te vinden, omstreeks 1668.

Werd Frederik van Reijserove niet door zijn verwanten uitgestoten ? In dit geval zou hij van elders moeten afkomstig zijn, wat ik overigens bijna niet betwijfel. Hij was goed geleerd, ja, klaarblijkend had hij gestudeerd. Hij oefende te Brugge en later ook te Beernem het beroep uit van « chirurgijn », en zonder de minste studie ware zulks omstreeks 1700 niet meer mogelijk geweest, zeker in de stad niet. Er zijn trouwens heel wat doktersrekeningen van hem bewaard gebleven. Het is misschien niet uitgesloten, dat hij met zijn familie in onverschil leefde, bv. omwille van zijn huwelijk met de doodgewone Maria-Anna de Gerssem (18) of om wat dan ook. Doch, ik herhaal het, dan moeten zijn verwanten toch op verre afstand van Brugge geleefd hebben. Aldus zou het eveneens mogelijk zijn, dat zijn ouders zeer vroegtijdig stierven en dat er geen andere kinderen in leven waren, zodat hij misschien te Brugge opgevoed of uitbesteed werd, ofwel later naar deze stad afzakte.

Onlangs vond ik een akte, te Beveren-bij-Veurne, die mij veel belang inboezemde : « 10 Augusti 1615 baptisatus est Christianus filius Isaaci Ryshof, ex uxor, Susceptore Christiano Prijs, Susceptora Arnolda Patvoors » (19). Niets belet dat deze Christianus Ryshof de vader, of zelfs de grootvader zou kunnen zijn van Frederik, maar de nodige schakel ontbreekt helemaal. Het valt nochtans op, dat Frederik van Reijserove, onder zijn twaalf kinderen, er twee heeft waaraan hij de voornamen geeft van « Christoffel » en « Izaak ». Vooral deze laatste naam is treffend, daar hij bijna nooit voorkomt in de registers. Wie zal zeggen of hij, naast een mogelijke verwantschap, ook niet kan wijzen op een zekere Hervormingsgezinde geest, onder de voorouders van die jaren ? Immers, de godsdiensttroebelen waren nog niet zo heel ver achter de rug en zij toch hebben vaak aanleiding gegeven tot verhuizing en verspreiding van mensengroepen en families.

(18) Maria-Anna de Gerssem was niet geleerd ; haar ouders waren werkmensen ; haar broer Cornelis werd te Brugge door de Schepenhank vervolgd, omdat hij zich voor een bepaalde termijn verbonden had aan een meester om zijn ambacht te leren en daarna het contract verbrak.

(19) Rijkarch. Brugge, Parochieregisters van Beveren-bij-Veurne, geboorten van 1615, fol. 19, akte 153.

Het is duidelijk, dat er hier nog heel wat duistere punten overblijven, voldoende om nog lange tijd onze opsporingen voort te zetten.

Vanaf 26 December 1693 echter, datum van het huwelijk van Frederik van Reijserove met Maria-Anna de Gersem, beschikken wij over volledige gegevens tot heden. Terecht mogen wij deze personen dus als de stamouders van het geslacht Ryserhove betitelen. Zelfs is het waar, dat alle naamgenoten van waar dan ook, of zij nog leven of reeds lang overleden zijn, afstammen van dit ene mensenpaar. Nooit en nergens vonden wij een Ryserhove, sinds 1693, die niet aanstonds onder hun nazaten kon ingeschakeld worden, hoewel wij zoveel varianten aantroffen in de schrijfwijze (20).

*

* *

Nog 4 à 5 jaar bleef Frederik van Reijserove na zijn huwelijk met Maria-Anna de Gersem te Brugge wonen, op de O. L. Vrouwenparochie, 3e portie. Daar werden ook zijn eerste kinderen geboren : Josephus-Fredericus, op 5 Nov. 1694 ; Maria-Anna-Theresia, op 14 Oct. 1695 en Maria-Francisca, op 20 Oct. 1696. Er blijkt een zekere voornaamheid uit het geven van deze verschillende voornamen, op het einde van de 17e eeuw.

In 1698, gedurende de zomer, treffen wij het gezin aan te Beernem, alwaar er nog negen kinderen zullen geboren worden. De reden der verhuizing is ons onbekend, maar toch weten wij dat er op dit ogenblik juist geen heelmeester te Beernem was. Meester Guillaume Minet had het kort tevoren laten steken. Gedurende ruim twintig jaar is Frederik van Reijserhove « Meestre Chirurgien » van de Ar-

(20) Deze varianten zijn : Reijserhove, Reijsserhove, Reygerhove (te Moerkerke en zeker behorend tot dezelfde familie), Reyserhove, Reyzerhove, Rijserhoven, Rijsserove, Ryserhove, Ryshoove, Rysserhove, Reijserhoven, Reiserhoven, Van Reijssenhove, Reiseroven, Reisroove (St-Joristen-Distel), Reissenove, Reyserhoven, Reyserove, Reyserover (Brugge), Rijserhove, Rijsseroven, van Reyserhooven, Riserhove, Reyseroven, Rijsserhove, Rijssenove, Rijseroven, Van Reyserhove, Van Ryserhove, Van Rysserhove, Van Rijserhoven, van Reijserove, enz...

mendis te Beernem. De betalingen blijven soms lang uit, het gezin groeit gedurig aan en zo komt het, dat de heemeester zelf al eens moet gesteund worden, gedurende de wintermaanden. Ook tijdens de eerste weken van zijn verblijf te Beernem, onstreeks de geboorte van het vierde kind, kende hij armoede. De dismeester, Jan van Beveren, kon blijkbaar moeilijk van zijn geld scheiden en er was een bevelbrief van de dorpspastoor nodig, opdat de « Surrisein » zou krijgen wat hem toekwam ; die brief is bewaard gebleven :

1698 tot 27 Joune van — 1 — 0 — 13 — 0 —
 Item betaeldt den meester Fredryckx onse
 we Waghebrugghen van Anna Waeghebrugghes
 kindt volgens de oordenancije van den paestoor
 aectum desen 27 van September 1698 tot
 de somme van — 1 — 0 — 4 — 0 —
 Item betaeldt den meester Fredryckx onse

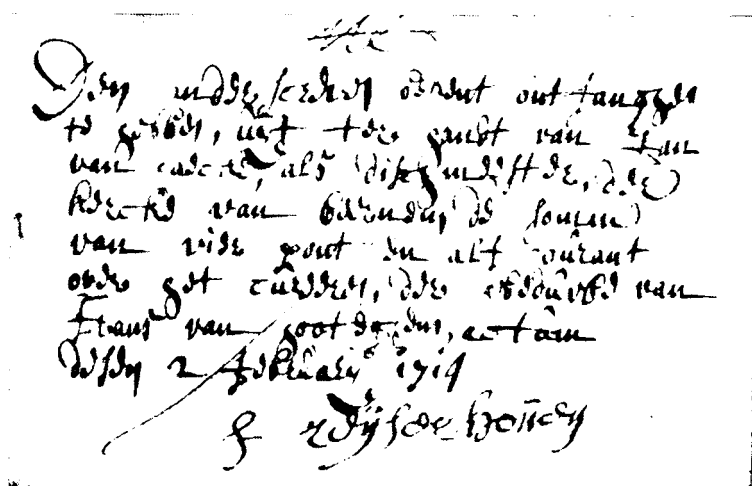
Betaling gedaan aan Frederijck van Reijserhove (nr 1) op 27 Sept. 1698, ingeschreven in de Disrekening van dat jaar :
 « Item betaeldt aen mester Fredryck over het mesteren van Anna Waeghebrugghes kindt volgens de oordenancije van den paestoor, aectum desen 27 van September 1698, tot de somme van — 1 — 0 — 4 — 0 — ».

« Pax Christi. Bernem, 26 Septembris 1698.

Eersaemen van Beveren, Dischmeestere, alsoo aen U ordonnere te willen voldoen aen Meester Fredryckx onsen Surrisein altoos tot één pont grooten, over syn meesteren aen het arm kint van de We Waghebrugghen, om reden aen mij bekent, want meer als redelijck is, daer hy heeft niet de minste incommen alhier, daerby denselven noch dickmals noodich connen hebben ende veele anderen mensen in uwen dienst, soo ist dat hy gheen gelt connende becommen van den Baljeuw Saylly by mynne ordonancie het niet redelijck en is dat hy sal moeten wachten van in deele voldaan te wesen, want hy nooyt en conde becommen yet van een andere, soudde hy moeten vasten van betaelinghe naer rechte ende soo ist dat Ick supposere meer als rede-

lijck te wesen van hem altoos één pont Vlams te geven, om daer naer door U debvoiren een andere by rechte ende eerelyck hant te doen betaelen dat hem geenszins en competeert. Soo sal deze mynne tweede ordonancie dienen tot Uw ontlastinghe ende naer acquyt doen in rekenijnghe. Desen 26 7bris 1698. (Get.) Sigismundus Ameloot, pr., pastor in Bernem » (21).

Aldus bekwam Frederik zijn honorarium. Op de binnenzijde van het blad schreef hij dan eigenhandig de kwijting :

Ick onderschreven kent ontfanghen te hebben
 te hebben, uyt ter handt van Jan van Haecke,
 als dischmeester der kercke van Beernem,
 de somme van vier pont en alf courant
 over het cureeren der weduwe van Frans
 van Hooiteghem, actum desen 2 Februarij 1714
 F. Reijserhove

Doktersrekening van Frederik van Reijserhove (nr 1) :
 « Den onderscreven bekend ontfanghen te hebben, uyt ter handt van Jan van Haecke, als dischmeester der kercke van Beernem, de somme van vier pont en alf courant over het cureeren der weduwe van Frans van Hooiteghem, actum desen 2 Februarij 1714. - F. Reijserhoven ».

« Ick onderschreven kenne ontfanghen te hebben vutter handt van Jan van Beveren de somme van een pondt groot ende vier schellijnghe ende dat in voldoenije van zijn meesteren van Anna Waeghebrugghe's kindt per ordenancije van den here paestoer op den 29 van September 1698. (Get.) Frederijck Reijserhove » (22).

(21) Beernem, Gemeentearch. ; Brief bij Rek. Disch 21, 1697-98.

(22) Id., kwijtschrift voorkomend op dezelfde brief van Pastoor Ameloot.

Omstreeks dezelfde tijd verrichtte Frederik een zware boodschap voor de pastoor : hij bracht een brief van Beernem naar de deken van Ecklo :

« Betaelt aen Frederycke van Reyserhoven over eene ghedaene voyagie naer Eecloo met eenen brief aenden Eerw. Heere lantdeken, als per ordonnantie ende quitantie comt de somme van III schell. VI gr. » (23).

In de bescheiden en bewijsbrieven van de Armendis te Beernem steken er nog verschillende doktersrekeningen van onze stamvader, zo bv. :

« Item betaelt aen Frederijck Rijserhove meestere Chirurgien ter deser prochie van Beernem, de somme van vijftien schellijnghe grooten, over het cureren van Janneken Haelevoet ende haer kijndt, als per acquyt comt hier xv sch. gr. » (24).

« Voorts betaelt aen Frederyck Reyserhoven de somme van een pont vier schellynghen grooten over het curreren vanden ghebroken aerm van Anna Waeghebrugghe als per quitantie comt I P. iij sch. gr. » (25).

« Voorts betaelt aen Frederick Reysenhove meestre Chirurgien ter deser prochie de somme van thien schellynghen grooten over het cureren van Joanna Allevoet aerme dogter, als per quitantie, dus hier X schell. » (26).

« Item betaelt aen Frederijck Van Reyserhooven de somme van vier ponden thien schellynghen grooten over het cureren van de weduwe François van Hooteghem over haere accidenten als per quytantie, dus comt IIII P. X schell. » (27).

« Voorts betaelt aen Frederick Reyserhove de somme van vier ponden dry schellynghen ende vier grooten over

(23) Kerkrekening Beernem, R.K. 26, jaren 1697-98, fol. 31 recto en verso.

(24) Beernem, Gemeentearch. ; Rek. Disch 22, 1699-1700-1701, fol. 37.

(25) Id., Rek. Disch 20, 1695-96, fol. 28-29.

(26) Id., Rek. Disch 23a, 1702-03-04, fol. 62.

(27) Id., Rek. Disch 25, 1712-13, fol. 59-60.

het cureren van Joannes Broutain als per quitantie van den achtsten meye XVII c. twintich. Dus hier

IV P. - III schell. - IIII gr. » (28).

« Item betaelt aen den selven de somme van vijf ponden grooten over het cureren van den ghecankereerden voedt van Jacob Lacourt per quitantie van daten eersten february XVII c. een en twintich, comt hier V P. » (29).

« Item betaelt aen Frederick Reijserhoven de somme van neghen schellynghen grooten over het cureren als chirurgin de arme wedewe Van Laeke, ende haere dochter dus per quitantie comt hier ix sch. gr.

Betaelt aen den selven Reijserhoven de somme van acht schellynghen grooten over het cureren der arme huysvrouw van Jan Boydens, ende Joosijne Saeghers, arme dochter, dus per quitantie alsvooren syn hier de selve viii sch. gr. » (30).

« Betaelt aen den selven Frederick Reyserhove de somme van dry schellynghen grooten over Leverynghe van medecynen in de sieckte van Jaacquemyne Coeckyut volgens syne quitantie in daten thienden october XVII c. een en twintich. Dus hier de selve III schell.

Betaelt aen den voorsyden Reyserhove de somme van vier ponden veerthien schellynghen ende vier grooten over het cureren van het been van Martine Rutsaert volghens syne quitantie van daten twintichsten Junij XVII c. twee en twintich comt hier IIII P. - XIII sch. - IIII.

Voorts betaelt aen den meergeseijden Reyserhove de somme van ses ponden grooten over het cureren van het been van Regina Boydens volgens sijne quitantie van den dry en twintichsten september seventhienhondert een en twintich. Dus hier VI P. » (31).

Natuurlijk verzorgde Frederik van Reijserove ook de andere zieken van Beernem, die niet genoten van de Ar-

(28) Id., Rek. Disch 27, 1720-21, fol. 58 verso.

(29) Id., Rek. Disch 27, 1720-21, fol. 59 recto.

(30) Id., Rek. Disch 26, 1714-15, fol. 47-48.

(31) Id., Rek. Disch 27, 1720-21, fol. 59 verso en 60 recto.

mendis, maar het is begrijpelijk dat er daarvan thans geen nota's of rekeningen meer te vinden zijn.

Vanaf 1710 zien wij zijn vrouw, Maria-Anna de Gerssem, regelmatig aangeduid als « vroedvrouw », in de Beernemse doopregisters, bv. ter gelegenheid van het toedienen van een nooddoop, of als meter van een onwettig kind. Naast haar man, blijft zij deze functie uitoefenen tot aan haar dood (32).

Nog in 1707, tijdens een strenge winter, kende het gezin Reijserhove gebrek en ontving gratis brandstof vanwege het Armbestuur :

« Voorts betaelt aen Jacob Jaecques de somme van ses schellynghen grooten over de leverynghen van een viftich busschen (hout), aende huysvrauwe van Frederyck van Reysenhove in haere aermoede, als per quitantie
vi sch. gr. » (33).

Waarschijnlijk bestond er een akkoord, waarbij de huishuur van de heelmeeester ten laste van de Dis viel, want wij treffen herhaaldelijk het volgende aan :

« Voorts betaelt aen Jacob Jaecques de somme van ses ponden grooten over twee jaeren huysheure van het huys gebruyckt by Frederyck Reijsernhove, 't laetste jaer verschenen alsvooren (meye seventhien hondert achte), volghens de quitantie
vi P. gr. » (34).

« Item betaelt aen Jacob Jaecques de somme van drye ponden drye schellynghen ende vier grooten over een jaer woonijnghe van het huys bewoont by Frederycq van Reijserhoven, den jaere verschenen meye seventhien hondert ende derthiene als per quitantie, dus comt
iii P. iii sch. iii gr. » (35).

Op het einde van zijn leven oefende Frederik van Reijserove, waarschijnlijk samen met zijn grote kinderen, ook nog andere beroepen uit ; wij vinden in de kerkrekeningen

(32) Id., doopregisters van 1690 tot 1725.

(33) Id., Rek. Disch 24, 1705-06-07, fol. 54-55.

(34) Id., Rek. Disch 24, fol. 51-52.

(35) Id., Rek. Disch 25, 1712-13, fol. 58.

sporen van hun bedrijvigheid als kleermakers en schrijnwerkers :

« Bringht voor verschot : Betaelt aen Frederick Reijserhove van het naeijen kerckelinwaet	0 - 0 - 8.
Ghelevert aen de kercke eenen sack	0 - 2 - 9.
	0 - 3 - 5. » (36).

« Ontfaen by mij onderscreven, van Fransoijs van der Woestijne, de somme van acht schellingen, en vier groote en dat over repareren van casufels, scoven van den autaer, en autaerkleet, ende den pelder. Actum desen 18 8ber 1720. (Get.) F. Reijserhoven » (37).

Wij stellen trouwens vast, dat de beroepen van timmerman en kleermaker in de familie verder zullen uitgeoefend blijven.

Maria-Anna de Gerssem, geboren in 1664, sterft te Beernem op 27 Maart 1724 : « 27 Martii vesperi obiit et 29. sepulta est in cemeterio Maria Anna De Gerssem, uxor Frederici (« Van » werd hier doorstreept) Rijsseroven, etatis 60. circit. annor. » (38).

De weduwnaar hertrouwde te Beernem de 3 Mei 1727, met de 34-jarige Theresia Martens (39). Kinderen waren er niet meer, want nog geen jaar later overleed Frederik van Reijsserove zelf :

« 19 Aprilis 1728 obiit Fredericus Rijsserhove, viduus Annae Mariae Gerssem, maritus Theresiae Martens, aet. 60 annorum » (40).

Theresia Martens huwde opnieuw, reeds op 29 Juni 1728, met Sebastianus De Mouw, weduwnaar van Maria De Baene ; zij werd echter nog geen 36 jaar oud en stierf te Beernem de 4 December 1728 (41).

(36) Losse nota bij Kerkrekening Beernem, R.K. 37, jaar 1719 ; zie fol. 47.

(37) Id. bij Kerkrekening 1720.

(38) Gemeentearch. Beernem, Overlijdens, fol. 1582/jaar 1724.

(39) Id., Huwelijken, fol. 1503/jaar 1727.

(40) Id., Overlijdens, fol. 1605/jaar 1728.

(41) Id., fol. 1610/jaar 1728. Sebastiaan De Mouw overleed op 26 Juli 1788.

Hieronder volgen nu de kinderen van Frederik van Reijserove en Maria-Anna de Gersem :

1) Josephus-Fredericus, geboren te Brugge, O. L. Vr., op 5 Nov. 1694, en zeer waarschijnlijk jong gestorven (42) ;

2) Maria-Anna-Theresia, geb. te Brugge, O. L. Vr., op 14 Oct. 1695 en ongehuwd overleden te Stalhille op 1 April 1733 (43) ;

3) Maria-Francisca, geb. Brugge, O. L. Vr., op 20 Oct. 1696, gehuwd Beernem, op 11 Mei 1726 met Jozef Veršluys, een metselaar, die vaak voor de kerk werkte, overl. Beernem, op 14 April 1762 ;

4) Catharina, geb. Beernem, op 28 Sept. 1698, en waarschijnlijk vroegtijdig overleden ;

5) Franciscus, geb. Beernem, op 15 Juli 1700 en er overl. op 8 Febr. 1711, ruim 10 jaar oud ;

The image shows two fragments of a handwritten document in Latin. The first fragment, at the top, reads: "Hic est capitulum... 1720...". The second fragment, below it, reads: "Hic est capitulum... 1724...". The handwriting is in a cursive script typical of the 17th or 18th century.

Twee fragmenten uit de notities van de rendant Ghevaert (Armbestuur Beernem, Rekening 1728-29), betreffend verleende steun aan Christoffel Ryserhove (nr 7) en aan zijn weduwe ; zie de tekst in voetnoot 44.

(42) Stad Brugge, Parochiereg. van O. L. Vrouw, 3e portie, reg. 10a ; Stadhuis Brugge.

(43) Id., reg. 10a ; Stadhuis Brugge.

« Prima Aprilis 1733 mortua est Maria-Anna, filia Frederici Rijserhoven et Mariae-Annae Gerssem, conjugum ; etatis quadraginta annorum, celebra ; sepulta est in ecclesia, cum summo officio » ; Parochiereg. Stalhille, boek 3, fol. 49. Het is werkelijk bevreemdend, dat deze ongehuwde dochter te Stalhille terecht kwam en nog meer, dat zij ginder binnen de kerk met de hoogste dienst begraven werd. In dezelfde tijd stierf haar broer Christoffel te Beernem en deze werd op kosten van de Armendis aan de aarde toevertrouwd !

6) Christophorus, geb. Beernem, op 20 Nov. 1701, gehuwd Beernem, op 7 Sept. 1723 met Martina Steyaert, overl. Beernem, op 28 Febr. 1729, op kosten van het Armbestuur begraven, nauwelijks 27 jaar oud ; had twee kinderen ; werd in de wandeling « Stoffel » genoemd (44) ;

7) Guilielmus, geb. Beernem, op 28 Aug. 1703 en er overl. op 6 Nov. 1718, slechts 15 jaar oud ;

8) Isaac, geb. Beernem, op 7 Oct. 1705 en waarschijnlijk nog dezelfde dag gestorven (het doopceel is onvolledig ingeboekt) ;

9) Jacobus, geb. Beernem, op 20 Dec. 1707 ; is drie maal gehuwd geweest (zie verder) ; overleden te Beernem op 20 Nov. 1776, in huwelijk met Livina Van Speybrouck ; werkman (landbouw) ;

Guliamde de Ricker sult believen
te gheven aan Crisstofel de Rizerhove
een maete meel het welcke ick
u sal betaelen torconden desen
17 januarius 1729

Jacobus Ghevaert
1729

Briefje, afgeleverd door het Armbestuur van Beernem, waarmee Christoffel Ryserhove (nr 7) een maat meel mocht halen bij Guliamde de Ricker (zie de tekst, in voetnota 44). De vouwen zijn nog merkbaar, door het plooiën en wegbergen van het papiertje veroorzaakt, in 1729.

(44) Over hem zijn er een paar aantekeningen in de Disrekeningen te vinden :

« Item betaelt door den selven Boschstraete aen de huysvrouwe van Christofel Reyshoven op den 1 September 1728 : 0 - 4 - 0. »

(Notities van de rendant Willeboort Boschstraete, bij de Rek. Disch 29, 1728-29.)

« Guliamde de Ricker sult believen te gheven aen Crisstofel Riserhove een maete meel het welcke ick u sal betaelen, torconden desen 17 Januarius 1729. (Get.) Jacobus Ghevaert. 0 - 6 - 0. »

(Los briefje van de Armmeester Ghevaert, bij de Rek. Disch 29, 1728-29.)

«Item betaelt aen Chrisstofel Riserhove op den 21 Februarij 1729 0 - 3 - 0.

Item betaelt aen Chrisstofel Riserhove op den 28 Februarij 1729 0 - 2 - 0.

Item betaelt aen de weduwe van Chrisstofel Riserhove op den 23 October 1729 0 - 2 - 4.»

(Notities van de rendant Ghevaert, bij de Rek. Disch 29, 1728-29. - Uitbetaalde steun.)

Christoffel Ryserhove liet een dochtertje na, Rosalia, geb. Beernem 6 Sept. 1724; een zoontje, Jozef, was bij zijn dood reeds overleden (zie stamlijsten, III-15). Rosalia huwde te Oedelem op 30 April 1742, rond de tijd dat haar moeder stierf, met Petrus D'oore; het volgend jaar werd hun een kind geboren: Jan D'oore, dat zijn ouders nooit gekend heeft. Immers, Petrus D'oore overleed reeds te Oedelem op 26 Maart 1744 en Rosalia Ryserhove volgde hem in de dood, † Beernem 20 Juli 1744. In 1762, toen het weeskind Jan D'oore ruim 18 jaar oud was, werd er een Staat van Goederen opgemaakt door de wezenkamer van de Baronie van Praet (Oedelem), daar Petrus D'oore bekleed was geweest «met de civiliteit van laet van desen Ambachte». Deze Staat van Goederen geeft nog enige details op en wordt bewaard in het Fonds «Brugse Vrije», 3e Serie, nr 5498, Rijksarch. Brugge. Wij ontleen er het volgende aan:

«Den rendant seght, dat sweese geseijde vader binnen dese prochie insolvent sijnde commen t'overlyden ten wiens sterfhuijse noijt staet van goede en is gemaect nochte overgegeven geworden soo dat dese weese van geene gronden van erfven soo van vader nochte moeder voorsien en is, bij dies hier voor Nihil.

Ontfanck.

Den rendant (d.i. Jacobus Ryserhove, fs Fredericus) maeckt eerst ontfanck met de somme van een pondt dry schellynghen vier grooten soo veele hij heeft ontfanghen vanden Greffier Bogaert over het sterfhuys van Sr Jan vande Wiele overleden Greffier ende Stockhouder der heerlykheid vanden Walschen in Beirnem over t'Restant van t'sweesen part der vercoopynghe van sweese moeders cleederen ende lijnwaet, overleden ter prochie van Beirnem ten jaere 1742 ofte 1743 (lees: 1744), als begraven sijnde geweest uijt t'incommen vanden disch Beirnem ende d'oncosten als van onderhout, kiste, enz. aenden dischmeester Jan Dobbelaere ten dien tyde uyt de gemelde vercoopinghe gerembourseert... P. I : 3 : 4.

Den rendant maeckt noch ontfanck met de somme van twintigh schellynghen grooten soo veele hij heeft ontfanghen over dese weese ten sterfhuyse van Jo^e Marie de Gerssem sweese nichte overleden binnen Brugghe dus hier de selve P. I : 0 : 0.

Den rendant seght dat sedert eenighe jaeren is commen t'overlyden Jacob Bekaert sweese vrient uyt welck sterfhuys soo den rendant verstaen heeft dese weese soude moeten profiteren ter somme van P. (oningeuld) dewelcke ten deele soo den vooght Dhoore seght souden beweeght syn ter Greffie van alhier ende anderdeels rustende onder Pieter Coppé, degonne den rendant niet en can vergoeden als niet wetende waer in die just bestaen by dies hier tot naerder onderricht voor Nihil.

(In de marge werd hier later aangevuld:) Den greffier recherche gedaen hebbende tsynen comptoire seght niet het alderminste in haete voor dese weese bevonden thebben soo dat hetgonne aen de weese in texte saude complteren sal moeten verhaelt worden tot laeste van Pieter Coppé als hoir ten sterfhuyse Joanne Van Hulle, weduwe ten sterfhuyse Jacob Bekaert.

10) Cornelius, geb. Beernem, op 17 Oct. 1710 ; gehuwd Beernem, op 7 Febr. 1734 met Maria Anna Blomme ; overl. Beernem, op 10 Dec. 1790 (zie verder) ;

11) Joanna-Maria, geb. Beernem, op 30 Oct. 1713 en er overleden op 1 Dec. 1715, 2 jaar oud ;

12) Petrus-Jozef, geb. Beernem, op 13 Juli 1716 en er overleden op 3 Mei 1717, ruim 9 maanden oud.

Onze rechtstreekse afstamming gaat nu verder langs Cornelius Ryserhove-Blomme. Deze was timmerman van beroep, « faber lignarius ». Hij woonde te Beernem, Bloemendalstraat. Aldaar werden ook zijn negen kinderen geboren.

Den rendant declareert dat binnen de prochie van Ursel ten jaere seventhien hondert t'sestigh sijnde commen t'overlyden Jacoba Steyaert sweese Moeije ten welcken sterfhuyse den Rendant op den achtentwintighsten junij 1761 heeft ontfanghen sweese paert bestaende inde somme van

P 15 : 9 : 2.

Den Rendant declareert van geene voordere baeten dese weese aengaende te weten.

Nihil.

Iste en totaale somme van baeten beloopt tot

P. 17 : 12 : 6 grooten.

Betaelyngghen uyt synen voorenstaenden ontfanck ghedaen : aen den Greffier De Grave tot Ursel

P. 0 : 16 : 2.

Ende over het verlet van den rendant in gaen vier mael naer Ursel tot vervolgh vande gemelde cessie ende drij mael naer Oedelem tot bekomen d'authorisatie in consideratie vande taire die hij heeft moeten doen

P. 0 : 10 : 0.

Den rendant heeft op den tweeden january 1762 binnen Ghendt betaelt aen Cornelis Van Beneden een pont een schellijnggh grooten wisselghelt voor eene veste voor dese weese in courant

P. 1 : 4 : 6.

Item aen denselven voor sweese hemtrock tot

P. 0 : 12 : 6.

Volghens bescheedt by Van Beneden ontfanghen, by den rendant aende weese gegeven tot coopen van wanten

P. 0 : 1 : 2.

Ende betaelt over taire naer Ghendt met de weese gaende

P. 0 : 2 : 4.

Betaelt by quitantie vanden 17 Dec. 1761 aenden chirurgien Busschaert de somme van een pont twee schellijngghen twee grooten over het cureren eener wonde daer mede dese wese g'affliceert was, dus

P. 1 : 2 : 2.

By den Rendant betaelt voor elf ellen lijnwaet tot maecten van hemden voor de weese tot

P. 0 : 14 : 8.

De weduwe Jooseph Versluijs, sweese moeye pretendeert vier schellijngghen acht grooten soo veele sij seght betaelt thebben aenden heer onderpastor Couthau over sijn recht int begraven sweese moeder, dus

P. 0 : 4 : 8.

... enz. (volgen nog al de rechten en zegels)

Somma totaale van Lasten beloopt tot

P. 8 : 2 : 2.

Dus meer ontfanck dan Last tot

P. 9 : 10 : 4 gr.

Aldus dese Rekenynggh ghehoort, gesloten ende geliquideert... Actum 28 Januarij 1762. (Get.) Jacob Reijserhove ; tmerq van Jooseph D'hoore, paternele vooght, + ; als Bailliu : P. Claeijs, 1762 ; als Burg^{re} ende Schepenen : Martinus Boute, 1762, Albertus De Vlieghe.

In de kerkrekening van 1748 treffen wij een nota aan van zijn hand, zeer mooi geschreven :

« Ontfaen van Franciscus Bariseele als kerckmeester vande kercke van Bernem, de somme van vyfthien schellinghen grooten over het maecken van vier raemen dienstigh tot den autaer vande selve kercke, desen 17n January 1748. (Get.) Cornelis Reyserhoven » (45).

Op 19 December 1755 werd er te Beernem een grote verkoping van bomen gehouden, ten voordele van de Armentis ; als timmerman was Cornelis er natuurlijk bij en hij bracht verschillende kopen op zijn naam. Onhemiddeld was hij toen alleszins niet, want wij zien dat de meeste kopers een persoon moeten opgeven die voor de betaling borg staat, terwijl zulks voor hem en voor nog een paar anderen overbodig geacht wordt.

« Franciscus Bariseele coopt, ten profytte vande kercke :

I Coop : boomckens op de partyc by Jacob Ryserhove,
P. 0 - 12 - 6.

Frans Van Hulle, borghe Amandus van den Bon, ten profytte vanden Disch :

II Coop : op de partije gebruijckt by Jacob Dobbelaere,
eersten coop dry eecken 1 - 7 - 0.
idem op deselve partije dry eecken met een troncke,
coopt Cornelis Reyserhoven 1 - 7 - 0.

Cornelis Reyserhoven, idem Disch,

III Coop : twee eecken op de partije gebruijckt by
Marten Hoste 0 - 13 - 0.

Cornelis Reyserhoven, kercke :

V Coop : een Eecke op het Brauwerijstuck, pachter
Marten Standaert, 1 - 11 - 0.

Cornelis Reyserhove, kercke :

VI Coop : dry eecxkens op de partije Wed. Van Pe-
teghem, 1 - 4 - 0.

Cornelis Reyserhoven, Disch :

VII Coop : op de partije van Amandus van den Bon,
dry eecken, 1 - 13 - 0.

(45) Kerkrekening Beernem, R.K. 44, losse bewijsbrief.

Den selven. VIII Coop : op de selve partij 2 Eecken.

1 - 15 - 0.

Cornelis Reyserhoven, XIII Coop : dry wulghen op de partij van Joseph de Geetere, 1 - 11 - 0. » (46).

Het fonds « Raad van Vlaanderen », Processen, IIe reeks, nr 7573, in het Rijksarchief te Gent, behelst een geding tussen Cornelis Reyserhove en de haljuw van de heerlijkheid van De Nieuwen te Beernem, nopens het denombrement van dit leen.

Cornelis leefde in vijandschap met een verre verwant, de herbergier Martinus De Gersem. Op een zekere avond, in het jaar 1742, was Cornelis hem ten huize gaan opzoeken en het was van wederzijdse beledigingen tot een handgemeen gekomen, na zonsondergang. Martinus De Gersem werd zwaar geslagen, eerst in zijn huis, daarna naar buiten gesleurd en daar nog erger toegetakeld. Er waren daar verschillende getuigen van, pro et contra. Reeds de volgende dag toog Cornelis Reyserhove naar Oedelem, alwaar de ontvanger woonde en betaalde daar geredelijk en uit eigen beweging zijn boete van 3 pond, die op dergelijke vechtpartijen gesteld was. Naar het schijnt zou hij aan verschillende personen verklaard hebben « dat de boete hem niet kon deren, dat het nu wel zou uit geweest zijn met hem voortdurend te treiteren en dat Marten toch zijn pekking vast had, er mocht nu van komen wat er wilde » ; hij beklagde zich dus de zaak niet, maar had er wel voor 3 pond voldoening aan beleefd !...

Gans het langdurige proces dat er niettemin op volgde, liep enkel over het juridisch aspect van de kwestie ; het werd eerst te Brugge behandeld en later voor de Raad van Vlaanderen. Men vond dat er voorbedachttheid in het spel was, gezien de uillatingen van Cornelis, die beweerd had « dat het geld reeds op voorhand klaar lag » en « dat hij al lang geschikt was eens zijn goesting te doen » ; ook het feit dat alles na zonsondergang gebeurde, was van aard

(46) Beernem, Gemeentearch. ; « Vercoopijnghe van Boomen in proffyte vanden Disch der prochie van Beirnem », 1755 ; 7 samengebonden bladen.

de zaak te verergeren, evenals de omstandigheid, dat Martinus De Gersem aangerand werd in zijn eigen huis en tot driemaal toe zwaar geslagen, zowel binnen als buiten de woning, ook toen hij reeds weerloos op de grond lag en ondanks het geschrei van zijn echtgenote. Indien men echter een meerdere boete dan 3 pond toepaste, dan kwam er iets anders om de hoek kijken. Tot het gezegde plafond van 3 pond behoorden de boeten aan de heer van de heerlijkheid, de hogere bestraffingen echter niet meer. Nooit had men zwaardere boeten toegepast voor vechtpartijen en twisten en nu wilde de heer van De Nieuwen blijkbaar geen precedent scheppen, dat hem in het vervolg wellicht een gedeelte van zijn inkomen kon doen verliezen. Nog in 1744 hing het proces ongedecideerd, in de Raad van Vlaanderen en waarschijnlijk is er nooit iets van verdere bestraffing in huis gekomen. Intussen had Martinus De Gersem echter zijn stevig pak slaag vast. Verscheidene kasteelheren gaven attesten en kozen partij in deze kurieuze zaak. Zelfs volgde er een juridisch onderzoek naar dergelijke gevallen, in de andere Kasselrijen van het land (47).

Cornelis Reyserhove treedt ons uit dit proces tegemoet als een heetgebakerd en opvliegend man, die niet toegaf wanneer hij meende gelijk te hebben. Jammer genoeg bevat gans het lijvige dossier van dit geding, geen nadere gegevens over hemzelf, zijn gezin en zijn ouders...

Maria-Anna Blomme, geboren te Beernem op 3 Juli 1711, overleed aldaar op 9 September 1783 ; zij werd, evenals haar echtgenoot Cornelis Reyserhove, met een middelbare dienst op het kerkhof begraven. Thans volgen hier hun kinderen :

1) Joanna-Maria, geb. Beernem, op 12 Sept. 1735 en er overl. op 21 Sept. 1735, 9 dagen oud ;

2) Petrus-Jacobus, geb. Beernem, op 17 Nov. 1736 en er overl. op 30 Mei 1740, bijna 4 jaar oud ;

(47) Rijksarch. Gent, Raad van Vlaanderen, Processen, Ite Reeks, nr 7573, jaar 1742 ; ons welwillendesignaleerd door dhr M. Ryckaert te Zomergem.

3) Joannes-Bernardus, geb. Beernem, op 24 Jan. 1739, gehuwd Beernem, op 17 April 1769 met Cathelijne Geirnaert, overl. Beernem, op 11 messidor XII (1804), 65 jaar oud (zie verder) ;

4) Bernardina, geb. Beernem, op 20 Aug. 1741 ; gehuwd Beernem, 3 Maart 1767, met Joannes De Wispelaere ; naaister ; overl. Beernem, als weduwe, op 26 Febr. 1814, 72 jaar oud (48) ;

5) Anna, geb. Beernem, op 10 April 1744 ; gehuwd Beernem, 4 Juli 1781, met Jacobus Mincke ; landbouwster ; overl. Beernem, op 13 Sept. 1794, slechts 50 jaar oud ;

6) Joanna, geb. Beernem, 13 Maart 1746 en er 's anderdaags overleden ;

7) Monica, geb. Beernem, 16 Febr. 1747 en er overl. op 8 Dec. 1748 ;

8) Franciscus, geb. Beernem, 30 Aug. 1749 ; gehuwd Sint-Michiels-Brugge, 18 Febr. 1772 met Petronella-Theresia Vermeire, uit Sint-Michiels ; timmerman, wonend op de Garenmarkt te Brugge ; overl. te Brugge, op 23 Sept. 1835 (zie verder) ;

9) Jacobus, geb. Beernem, op 24 Jan. 1753 ; gehuwd Beernem, op 12 Febr. 1782 met Anna-Maria Vlaminck, uit Koolkerke ; dagloner ; overl. Beernem, op 4 Oct. 1794, bijna 42 jaar oud en verschillende kinderen nalatend (zie verder).

De afstamming in rechte lijn vervolgt nu langs nr 3. Joannes-Bernardus Reyserhove. Deze was schrijnwerker, evenals zijn vader en zijn broer Francies. Hij woonde levenslang in de Bloemendalstraat te Beernem en bracht het tot een bezit van drie eigen woningen : een tweewoonst met 12 roeden land, op het dorp, bij de kerk en een huis in

(48) Haar overlijdensakte te Beernem zegt « ongehuwd », maar dat is stellig foutief. Bemerkt dat zij lange tijd te Oostkamp woonde en slechts als oude weduwe naar haar geboortedorp terugkeerde. Zo was het mogelijk, dat men zich bij haar afsterven niets meer herinnerde over haar huwelijk en over haar man. In overlijdensakte nr 247, jaar 1860, staat er te Oostkamp te lezen : « ... is overleden Jacobus De Wispelaere, werkman, oud 82 jaren, geboren te Beernem, zoon van Joannes en Bernardina Reyserhove, beide overleden, weduwnaar van Anna Decloedt... ».

de Bloemendalstraat (waar er ook nog een armtierig woningje stond, achteraan op zijn boomgaard en aan arme lieden verpacht).

Joannes-Bernard Reyserhove werd slechts 65 jaar oud ; zijn vrouw echter, Cathelijne Geirnaert, geboren te Beernem op 7 April 1749, bereikte de leeftijd van 88 jaar ; zij overleed te Brugge op 6 Maart 1837. Na 1822 had zij Beernem verlaten en was bij haar jongste dochter, te Brugge, gaan inwonen. Zij verpachtte de tweewoonst bij de kerk aan het Armbestuur en het huis in de Bloemendalstraat was toen reeds het eigendom van haar zoon Jan-Baptist, die eveneens het gebouwtje op zijn boomgaard aan de Dischmeesters verhuurde :

« Op heden den vyfden van den maand meye het jaar acht tienhondert twee en twintig, in vergadering van Dischmeesters uitmaakende den Bureel van Weldadigheid der gemeente van Beernem... is gecompareert de weduwe van Jan Reyserhove de welke heeft verklaard en geconsenteerd in pagte te geven aan ons, dischmeesters, om bewoont te zyn door den dischgenoot Philippus Coeyman, vrouwe en kinderen, eene woonste bestaande in een huis gelegen op de Platse van Beernem, genaamd eene tweewoonste met 12 roeden land. - Voor ende mits de somme van twintig guldens twee stuyvers brabands courant geld, voor een jaar, te beginnen met den eersten meye dezen jaare en eyndegende met eersten meye acht tienhondert drie en twintig ; welke wooning de dischmeesters van Beernem accepteeren voor den tyd ende somme voorschreven, en belooven te doen betaalen door het bureel als naer regte, Actum in vergadering te Beernem, datum als voorschreven, (Get.) J. Vermeersch, F. Persyn, J. Gevaert, R. Dalle ; ter ordonnantie : de Secretaris B. De Souter » (49).

« Op 7 Dec. 1817. Pagt huys Reyserhove, Actum in vergaderinge van den sevensten decembre 1817, present den meyer, Jean Quyssens, en heeren dischmeesters der prochie Beernem is gecompareert Joannes Baptist Reyserhove,

(49) Beernem, Gemeentearch. ; Verslagen van den Disch, reg. I, 1813-36, fol. 55 verso.

den welken heeft geconsenteert van te verpagten aen den disch van Beernem eene woonste, staende op zynen boomgaerd, om bewoont te worden door Josephus Pollet met zyne vrouw en een dochter (deze laatste zeer impotent), dit voor de somme van vijftien guldens sjare te beginnen met den eersten meye achthien hondert achthien. Welke sjaelycksche pagt van 15 guldens beloven te betaelen aen J. B. Reyserhove de bovenschreven disch-meesters van Beernem, (Get.) Jean Baptist Reyserhove ; Robert Dalle, F. Persyn, Pieter Mouton, J. Vermeersch » (50).

Nog jaren later vinden wij bedoelde pachten in de registers van de Dis terug : « Pagt der wooningen : 1 November 1831 aan Jan Reyserhove : 12,85 guldens ; 7 Mei 1832 aan Jan Reyserhove : 12,85 guldens ; enz. (volgt een lijst andere namen) » (51).

Kinderen van Joannes-Bernard Reyserhove en Cathelijne Geirnaert :

1) Joanna-Maria, geb. Beernem op 27 Maart 1770 en er overl. op 7 April 1770, 11 dagen oud ;

2) Joanna-Catharina, geb. Beernem op 5 Maart 1771 en er overl. op 6 Dec. 1793. ongeveer 22 jaar oud ; ongehuwd ; naaister ;

3) Jacobus-Adrianus, geb. Beernem op 14 Sept. 1772 en overl. in huwelijk met Thérèse Vander Burght (zie verder) ;

4) Victoria, geb. Beernem op 13 Juni 1775 en er overl. op 4 Juli 1775 ;

5) Regina, geb. Beernem op 15 Juni 1776 en er overl. op 27 Aug. 1776 ;

6) Joannes-Baptist, geb. Beernem op 18 Juni 1777 en er overl. op 10 Nov. 1843 ; kleermaker, winkelier en overzetter, weduwnaar van Maria-Theresia Brysse en van Joanna Allemeersch (zie verder) ;

(50) Id. ; fol. 31 recto.

(51) Id. ; fol. 70 verso, 71 recto en 78 recto.

- 7) Joannes, geb. Beernem op 18 April 1779 (52) ;
- 8) Constantinus, geb. Beernem op 24 Jan. 1781 (52) ;
- 9) Franciscus-Joannes, geb. Beernem op 9 Maart 1786 (52) ; was tot tweemaal toe vaandelvluchtige in het leger van Napoleon en maakte blijkbaar verschillende onbehaaglijke avonturen mee (53) ;
- 10) Petrus-Jacobus, geb. Beernem op 11 Maart 1790 (52) ;

(52) Van deze vier zonen van Joannes-Bernard Reyserhove en Cathelijne Geirnaert : Joannes (° 1779), Constantinus (° 1781), Franciscus-Joannes (° 1786) en Petrus-Jacobus (° 1790) kennen wij de sterfdata niet. In het Rijksarchief te Brugge bestaat er een register « Etat nominatif et individuel de la Population de la Commune de Beernem, 1er Canton de Bruges, Dép. de la Lys, 1815 ». Daarin vinden wij : Maison n° 80 :

« N° 425 - Geernaert Catharine, 68 ans, propriétaire, fileuse, née à Beernem ;

426 - Reyserhove Pierre, 24 ans, fils, ouvrier, né à Beernem ;

427 - Reyserhove François, 27 ans, fils, ouvrier, né à Beernem ;

428 - Reyserhove Rosalie, 22 ans, fille, fileuse, née à Beernem ».

Deze samenstelling van het gezin toont ons onweerlegbaar aan, dat Joannes en Constantinus in 1815 reeds naar elders vertrokken of gestorven waren. Nochtans is er nergens over hen iets te vinden. Bemerkt dat zij juist geboren zijn in die jaren, waaruit Napoleon zijn kanonnenvlees recruteerde. Behoren zij niet tot de vele vermisten uit de veldtochten van die tijd. in Duitsland, Rusland en elders omgekomen ?...

Hetzelfde kan nochtans niet gezegd van de twee jongste zonen, vermits zij in 1815 nog thuis waren. Over Franciscus-Joannes vernemen wij daarna hoegenaamd niets meer. Misschien vertrok hij naar een vreemd land ?

Petrus-Jacobus wordt eveneens niet meer vermeld te Beernem en omgeving ; waarschijnlijk ging hij naar Brussel en heeft vogende akte, die wij aldaar ontdekten, betrekking op hem (wij zien nl. niet in, wie het anders ook maar zou kunnen zijn !) :

« Année 1838. Nro 3358. Acte de naissance de Jacques Reijserhove, né le dix-neuf de ce mois à dix heures du soir. Fils de Jacques Reijserhove, ouvrier et d'Anne Cathérine Goijentijt, ouvrière, domiciliés en cette ville, rue des Tanneurs, non mariés ».

Doch ook te Brussel is er naderhand over deze personen en over hun kind niets meer te vinden.

(53) Geboren in 1786, behoorde Franciscus tot de lichterling 1806 ; hij deserteerde echter, werd gevat en ondergebracht bij het strafregiment op het eiland Walcheren, doch ontvluchtte zo spoedig mogelijk opnieuw. Volgend schrijven behandelt uitsluitend deze kwestie :

« Sous-Préfecture de Bruges.

Déserteur.

Bruges, le 1 8bre 1811.

A Monsieur le Maire de la Commune de Beernem,
Mr le Conseiller d'état, Directeur Général de la Conscription Militaire, vient, Monsieur, d'adresser à Mr le Préfet un signalement d'un militaire de votre commune,

11) Rosalia, geb. Beernem op 27 April 1792, gehuwd Beernem op 14 Nov. 1818 met Carolus-Franciscus Van der Eecken, uit Ursel, bediende te Brugge; zij overleed te Brugge, Smedenstraat, op 24 Maart 1854, 62 jaar oud (54).

Joannes-Baptist Reyserhove, nr 6 hierboven, was kleermaker van beroep; hij hield ook een stoffenwinkel open en was goed geleerd. Hij woonde in de Bloemendalstraat, nabij de Brug en hield er zelfs een tijdje herberg. In een kohier van de belastingen, voor 1816, vinden wij over hem het volgende:

« Reyserhove Jean-Baptiste, non patenté en 1815

a commencé au 1^r Janvier 1816 la fonction de tailleur et boutiquier,

boutique à domicile;

le débit annuel en épiceries est de cent florins et du café quarante florins » (55).

Bijgevolg bezat hij op dat ogenblik een kruidenierswinkeltje en verkocht koffie! Zijn bedrijvigheid is alleszins veelzijdig geweest!

dont vous trouverez ci joint la liste, qui après avoir été incorporé dans le régiment de Walcheren, en qualité de déserteur ou réfractaire et en avoir été retiré pour servir dans la ligne est déserté de nouveau.

Mr le Conseiller d'état ayant ordonné qu'il seroit placé des garnisaires au domicile de ce déserteur, Mr le Préfet me charge de vous en informer en vous faisant connaître que si cet individu, compris dans l'état ci-joint, n'est pas arrêté ou représenté avant le 5 de ce mois il sera envoyé des garnisaires qui seront à la charge de la commune en cas d'insolvabilité des parens de ce déserteur. Il est donc de l'intérêt des parens, comme de ceux de vos administrés qu'il soit fait des recherches les plus sévères pour parvenir à son arrestation. Je vous recommande donc d'employer tous les moyens que vous jugerez convenables pour lui faire rentrer dans son devoir... (s.) F. De Langhe.

Extrait de la Liste des Déserteurs de la Commune de Beernem:

Reyserhove Charles-François (sic!), Beernem, 1806. N° 1. 27. de Ligne. »

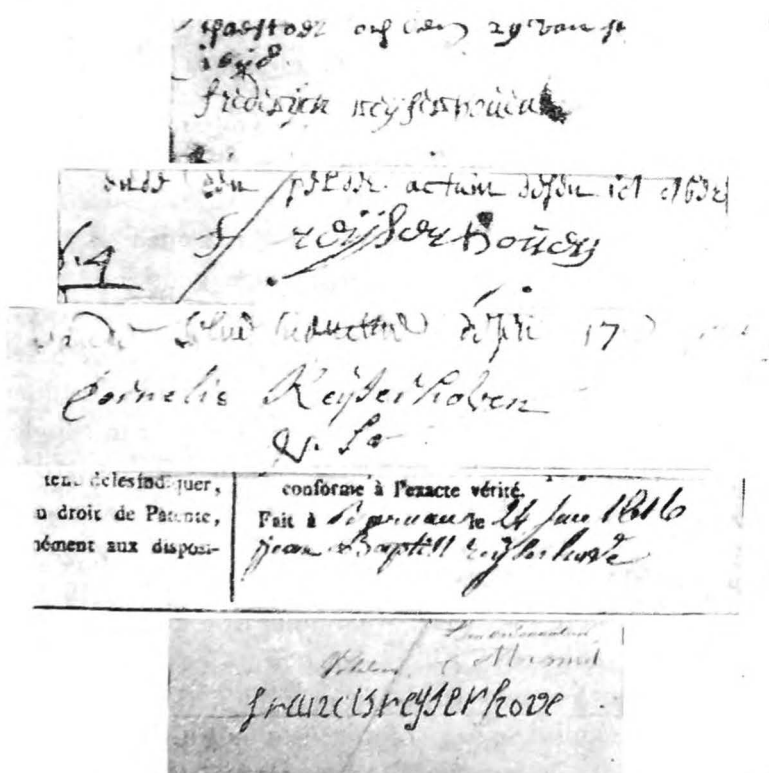
(Gemeentearch. Beernem, Briefwisseling Franse Tijd.)

Of Franciscus naderhand nog gevat werd, weten wij niet. In elk geval, in 1815 was hij thuis en ingeschreven als werkmán te Beernem.

- (54) Men schrijft soms ook Carolus-Franciscus Vereecke; van dit gezin zijn er twee kinderen gehuwd: Jozef-Frederik, † Wetteren, 15 Oct. 1894, in huwelijk met Joanna-Catharina Van der Sijpen; en Charles, † Brussel, 7 Mei 1891, in huwelijk met Julia-Françoise Angillis; een dochter van dit laatste echtpaar huwde met August De Raedt, in 1896 bakker te Eeklo, op de Markt.

- (55) Beernem, Gemeentearch.; Déclarations des Patentables, Exercice 1816.

Pas in 1837 kwam er te Beernem een brug over het kanaal. Welnu, Joannes-Baptist Reyserhove was ook een poos veerman (een kleermaker is toch ten huize werkzaam en toen hadden die lui het waarschijnlijk niet erg druk), zoals blijkt uit zijn overeenkomst met het Armbestuur :

Handtekeningen van Ryserhove's :

- 1) Frederijck Reyserhoven (nr 1), 29 Sept. 1698 ;
- 2) F. Reyserhoven (nr 1), 18 Oct. 1720 ;
- 3) Cornelis Reyserhoven (nr 11), 17 Jan. 1748 ;
- 4) Jean Baptist Reyserhove (nr 53), 24 Jan. 1816 ;
- 5) Francis Reyserhove (nr 84), 1 Mei 1844.

« Op heden vyfden meye 't jaar achttienhondert twee entwintig, in vergaderinge van dischmeesters uitmaakende den bureel van Weldadigheid der gemeente van Beernem, districkt Brugge, proventie Westvlaanderen, is gecompareert Jan Reyserhove, hoversetter met de Blommendaalschuit (56), denwelken naar voorstel hem gedaan, heeft

verklaard, te aanveerden van alle de dischgenooten van deeze gemeente Beernem hover te zetten met de Blommen-daelschuyt voor de somme van eenen frank te maande, welke somme de Dischmeesters toestaan en beloven te betaalen, welke accoord bestaat onder de conditien, dat elken dischgenoot zal moeten voorzien zyn van een attest van de leden van het Bureel om te doen zien zy dischgenooten zyn. Actum in vergaderinge, datum als voorschreven » (57).

Joannes-Baptist Reyserhove kende grote rampen in zijn gezinsleven. Hij huwde te Beernem op 11 floréal XII met Maria-Theresia Brysse, geboortig van Ardooie, doch die met haar ouders te Beernem was komen wonen. Zij was naaister en haar vader en moeder waren gans hun leven marktkramers en kleermakers geweest. Maria-Theresia Brysse bleef in het kraambed van haar vijfde kind ; zij overleed te Beernem op 26 Mei 1813, 31 jaar oud. Een jaar later, op 3 Mei 1814, hertrouwde de weduwnaar te Sijsele, met Joanna Allemeersch, geboren te Sijsele de 1 Jan. 1781 ; bij haar had hij nogmaals drie kinderen. Deze tweede vrouw stierf te Beernem op 19 Mei 1830, pas 49 jaar oud. Van deze acht kinderen uit beide huwelijken samen, zijn er zes vroegtijdig overleden, waaronder drie die reeds meer dan 18 jaar oud waren. Enkel een zoon uit het eerste huwelijk en een uit het tweede bleven in leven ; zij zouden later, in hun persoonlijk gezin, bijna even ongelukkig zijn als hun vader, die vereenzaamd te Beernem stierf. op 10 Nov. 1843, 66 jaar oud...

Kinderen van Joannes-Baptist Reyserhove en Maria-Theresia Brysse :

1) Frédéric-Marin, geb. Beernem op 28 messidor XIII en er overl. op 21 Oct. 1833, ongehuwd, 28 jaar oud ; kleermaker ;

2) Isabelle-Sophie, geb. Beernem op 15 Mei 1808 en er overl. op 9 April 1827, 19 jaar oud, ongehuwd ;

(56) Er waren toen ook nog twee andere veerdiensten te Beernem, nl. op de wijken Miserie en De Gevaerts.

(57) Beernem, Gemeentearch. ; Verslagen van den Disch, reg. I, 1813-36, fol. 55.

3) Karel-Lodewijk (Charles-Louis), geb. Beernem op 21 Maart 1810 en overleden te Ursel (Dries) op 3 Maart 1876, als weduwnaar van Rosalie Van Hulle (volgt hierna) ;

4) Rosalie-Sophie, geb. Beernem op 22 Juli 1811 en er overl. op 1 Dec. 1811, ruim 4 maanden oud ;

5) Joseph, geb. Beernem op 23 Mei 1813 en er overl. op 31 Juli 1813, ruim 2 maanden oud.

Kinderen van Joannes-Baptist Reyserhove en Joanna Allemeersch :

1) Eulalie-Sophie, geb. Beernem op 2 Maart 1815 en er ongehuwd overl. op 23 Sept. 1835, 20 jaar oud ;

2) Martin, geb. Beernem op 8 Maart 1817 en er overl. op 20 Oct. 1818, ruim anderhalf jaar oud ;

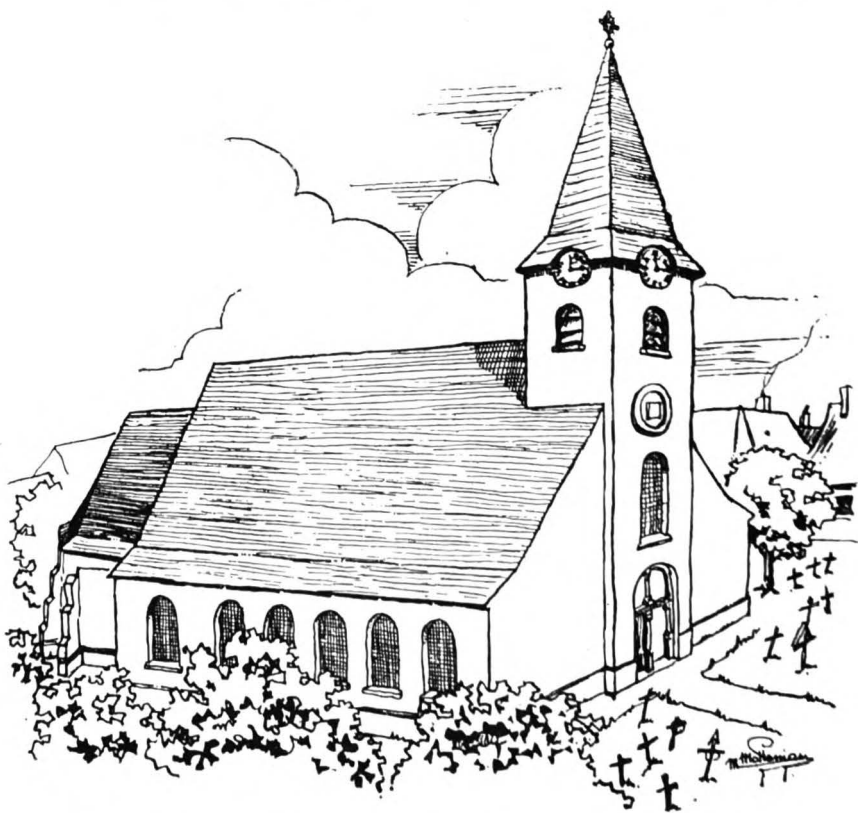
3) Francies, geb. Beernem op 1 April 1820 en overl. te Maldegem op 21 Maart 1899, als weduwnaar van Blondina Van de Castele, uit Knesselare ; was eerst kleermaker te Knesselare, Nieuwstraat, daarna te Maldegem, Kleit ; van zijn acht kinderen verloor hij er zes tijdens de jaren van hongersnood (1845 tot 1857), de twee overige werden zeer oud, doch bleven ongehuwd (zie verder).

Karel-Lodewijk Ryserhove, geb. te Beernem op 21 Maart 1810, was aanvankelijk ook een kleermaker. Men noemde hem steeds « Karelke », want hij was zeer klein van gestalte. Hij is nochtans soldaat geweest onder Leopold I, want zijn trouwakte zegt : « voldaan hebbende aan de militie ». Ook zijn broer Frédéric-Marin was soldaat, want een Beernemse militielijst van 28 Juli 1832 vermeldt : « Klasse 1829, Reyserhove Carel Louis : voor een jaar vrij, broeder in dienst » (58). Frédéric-Marin moet dus kort na zijn militaire dienst overleden zijn.

Op 1 September 1836 huwde Karel-Lodewijk Ryserhove, werkman te Beernem, met Rosalie Van Hulle, dienstmeid, geboren te Knesselare op 28 Augustus 1815 ; het meisje had reeds geen moeder meer. De jonggehuwden vestigden zich eerst te Beernem, in 1840 te Knesselare-

(58) Id. ; Lijsten van de Militie, 1832-33 ; militiaan nr 1.

Eentveld, in 1846 te Oedelem en in 1848 terug te Knesselare (Kluizestraat). Op een kermis had Karel-Lodewijk Ryserhove Rosalie Van Hulle, die toen nog geen 20 jaar was, leren kennen ; het volgende jaar huwde hij haar, ondanks het verzet van zijn vader en zijn halfbroer, die tamelijk welstellend waren en hem zonder een cent aan de deur zetten ; ook de opbrengst van de pachten en later van de verkoop der huisjes te Beernem, ging volledig naar Francies (uit het tweede huwelijk). Later, toen beiden reeds te Knesselare woonden, heeft deze nog hulp willen bieden aan zijn halfbroer, maar deze weigerde dat beslist, hoewel zij zich met elkaar verzoenden. Hierin komt het karakter van Karelke duidelijk tot uiting : hij was een stil en gevoelig mens, bij uitzondering eens uitgelaten plezierig, maar meestal eerder somber en weemoedig van aard ; waar hij éénmaal een

De oude kerk van Knesselare, verbonden met leven en dood van talrijke naamdragers Ryserhove ; volledig gesloopt in 1885.

houding aangenomen had, bleef hij er zijn leven lang trouw en koppig in volharden, vooral wanneer zijn gevoel er een rol in speelde. Hij was niet geleerd, doch een hard werker, die zich niets ontzag en zich ook in geen enkele eerlijke bezigheid schaamde. Zo ging hij bv. dagelijks de paardenmest op straat verzamelen, voor zijn tuin, en haalde zich aldus een weinig vleierende bijnaam op de hals (59).

Voor al te Knesselare, gedurende de jaren van de hongersnood, heeft Karel-Lodewijk Ryserhove met zijn gezin zwarte dagen gekend. Zijn zoon, die mijn grootvader was, vertelde altijd hoe hij, nauwelijks zes of zeven jaar oud, elke dag kruiden moest zoeken in de winter, zoals spurrie, om er een soort soep van te koken. Eens mocht het jongetje een brood gaan halen, bij een bedeling op het dorp, doch onderweg peuterde hij voortdurend kruimels los en holde op de duur het broodje helemaal uit, zodat enkel nog de korst overbleef. Toen hij thuis kwam kreeg hij een pak slaag, want er zaten nog hongerige kleintjes te wachten.

Rosalie Van Hulle stierf te Knesselare op 3 Oct. 1870, pas 55 jaar oud, aan typhus ; het was de Dinsdag van de grote kermis te Knesselare.

Zes jaar later overleed ook « Karelke » Ryserhove, op 3 Maart 1876, te Ursel, wijk Dries, vlak bij de grens van Knesselare, waar hij na de dood van zijn vrouw was gaan wonen. Hij stierf ten gevolge van een zware griep en werd op het kerkhof van Ursel begraven.

Kinderen van Karel-Lodewijk Ryserhove en Rosalie Van Hulle :

1) Virginie-Philomena, geb. Beernem op 13 Juli 1837, kantwerkster, gehuwd te Knesselare, op 26 Sept. 1863 met Serafien De Meyer, landman, geboren te Aalter op 7 Jan. 1829 ; vierden in 1913 hun gouden bruiloft ; de vrouw stierf te Aalter, Weststraat, op 2 Juni 1918, 81 jaar oud en de echtgenoot, eveneens te Aalter, op 1 Januari 1927, 98 jaar oud ;

(59) Bizonderheden verteld door zijn dochter Marla, † Melle, 23 Nov. 1945, meer dan 88 jaar oud.

2) Deodatus-Eduardus (Edward genoemd), geb. Beernem op 26 Juli 1839 en overl. te Knesselare op 1 Maart 1927, bijna 88 jaar oud, weduwnaar van Virginie Verheire (volgt hierna) ;

3) Francies, geb. Knesselare op 12 Juni 1843 en er overl. op 30 Aug. 1845, ruim twee jaar oud ;

4) Francies, geb. Odelem op 22 Mei 1846 en er overl. op 9 April 1847, bijna een jaar oud ;

5) Naamloos mannelijk kind, geb. en overl. Knesselare, op 26 Febr. 1849 ;

6) Marie-Louise, geb. Knesselare op 4 April 1850 en er overl. op 16 Mei 1856, ruim 6 jaar oud ;

7) Maria, geb. Knesselare op 4 Mei 1857, gehuwd te Gent op 16 Maart 1887 met Carolus-Livinus Vanderheyden, weduwnaar, die geb. was te Gent op 1 Febr. 1857 en er overleed op 25 Maart 1929 ; de weduwe stierf te Melle, op 23 Nov. 1945, meer dan 88 jaar oud ;

8) Marie-Ida, geb. Knesselare, op 11 Aug. 1859, zwak opgegroeid en ongehuwd overleden in het klooster te Zomergem, op 13 Aug. 1880, 21 jaar oud.

Edward Ryserhove, nr 2 hierboven, was mijn grootvader ; hij heeft zich te Knesselare opgewerkt tot een welstellend burger ; hij was voerman, winkelier en herbergier en woonde langs de Maldegemweg (waar thans Remi Van Kerrebroeck woont). Hoewel niet geleerd, was hij een uitstekend zakenman en zou men hem niet bedrogen hebben. Op 5 Maart 1886 opende hij, met toestemming van het Ministerie van Spoorwegen, Posterijen en Telegraaf, een regelmatige vervoerdienst op Brugge, zowel voor personen als voor goederen. Daartoe diende toen een borgsom van 100 fr. gestort te worden en men was verplicht alle poststukken van Knesselare en Odelem mee te nemen. De betrokken gemeentebesturen en de Bestendige Deputaties van Oost- en West-Vlaanderen moesten daarbij hun toestemming geven. Wij citeren uit de ministeriële vergunning :

« Les sieurs Edouard Ryserhove et Polydore De Roo de Knesselaere sont déclarés concessionnaires du service de messageries entre Knesselaere et Bruges, ci-après spécifié.

Départs : de Knesselaere à 5 h. 30 matin (passage à Oedelem 6 h. 30 mat.)

de Bruges à 11 h. matin (passage à Oedelem à midi.)

Le trajet se fera en deux heures.

Le service sera effectué au moyen d'une voiture à quatre roues suspendue sur ressorts et attelée de deux chevaux.

Les prix de transport des personnes et des marchandises sont réglés d'après le tarif suivant :

Voyageurs : coupé et intérieur : 1,20 fr. par place, aller et retour.

Marchandises : au-dessous de 10 kgs.	fr. 0,25
de 11 à 15 kgs.	0,35
de 16 à 25 kgs.	0,45
de 26 à 50 kgs.	0,55
de 51 à 75 kgs.	0,75
de 76 à 100 kgs.	1,25

Le principal bureau sera établi à Knesselaere, dans les maisons des entrepreneurs.

Il y aura un bureau secondaire à Bruges (« Le Lièvre ») et à la porte de Gand (chez Mr. Enneman)... » (60).

In zijn jeugdjaren was Edward Ryserhove paardeknecht te Sint-Joris-ten-Distel, hij een voornaam landbouwer, Lieven Dalle. Daar leerde hij Virginie Verheire kennen, die nabij de Vaart woonde. Hij vroeg haar ten huwelijk, op een Zondagnamiddag, en zij wees hem af. Voor de tweede maal herhaalde hij zijn vraag en, toen een nieuwe weigering volgde, stortte hij zich eenvoudig in het kanaal, onder de ogen van het verschrikte meisje. Enkele holders, op haar hulpgeroep toegesneld, gelukten er nog met grote moeite in, de wanhopige te redden. Nauwelijks uit het water, herhaalde hij koppig zijn vraag voor de derde maal, nu eindelijk met gunstig gevolg. Zo geraakte hij aan zijn vrouw !

(60) Oedelem, Gemeentearch. ; Briefwisseling 1885-86, Vervoerdienst, nr 7725.

Deodatus-Eduardus Ryserhove (nr 99) en Virginie Verheire.

Adolf Ryserhove (nr 141) en Maria-Ludovica Quysens.

Edward Ryserhove en Virginie Verheire, een kantwerkster, huwden te Sint-Joris-ten-Distel, op 20 April 1866. Eerst bleven zij aldaar wonen, nabij de Brug, maar verhuisden in 1879 naar Knesselare, Kluizestraat, 18, en in 1885 naar de Maldegemweg. Zij hadden twaalf kinderen. Virginie Verheire overleed te Knesselare op 29 Nov. 1909 (geb. St-Joris-ten-Distel, 16 Juli 1842) ruim 67 jaar oud, aan de gevolgen van een hartziekte en van algemene verzwakking ; Edward Ryserhove zelf stierf te Knesselare op 1 Maart 1927. Gans zijn leven had hij een grote devotie tot Sint Jozef en nooit zou hij 's avonds nagelaten hebben, hoe laat het ook was, nog een vaderons te bidden « om een goede dood te mogen sterven ». Zeer zacht en gelaten is hij overleden op de eerste dag van St-Jozefsmaand, in de gezegende ouderdom van 88 jaar...

In de kiezerslijst van 1 Mei 1909 tot 30 April 1910 zien wij, dat Edward Ryserhove, volgens het toenmalige stelsel, over het hoogste aantal stemmen beschikte, nl. 3 voor Kamer, Senaat en Provincie en 4 voor de Gemeente (daar hij een kadastraal inkomen had van 161,45 fr. per jaar, art. 1419, en 17,10 fr. personele belasting per jaar betaalde, art. 355). Op een totaal van 970 kiesgerechtigden waren er toen te Knesselare slechts 47 die over bedoelde 3 en 4 stemmen beschikten (61).

Kinderen van Deodatus-Eduardus Ryserhove en Virginie Verheire :

1) Leonie-Marie, geb. St-Joris-ten-Distel op 31 Jan. 1867 en overl. te Knesselare, in het klooster, op 6 Nov. 1944, volledig blind ; weduwe van Emiel Veevaete, die te Knesselare stierf op 25 Juni 1936 ;

2) Naamloos kind, geb. en overl. te St-Joris-ten-Distel, op 23 April 1868 ;

3) Emiel, geb. St-Joris-ten-Distel op 31 Oct. 1869 en overl. te Melle op 22 Nov. 1933 ; bloemist, weduwnaar van Cordula Cannoot, die overl. te Melle op 21 Maart 1921 ; (zie verder) ;

(61) Knesselare, Gemeentearch ; gedrukte Kiezerslijsten, 1909-10.

4) Maria, geb. St-Joris-ten-Distel op 30 Januari 1872, gehuwd Knesselare op 17 April 1899 met De Jaeger Henri-Camiel ; landbouwster, later bizondere, overl. Knesselare, Urselweg, op 28 Nov. 1952 ;

5) Cordula, geb. St-Joris-ten-Distel op 21 Febr. 1874, overl. Knesselare 25 Mei 1939, in huwelijk met Emiel De Loof, slachter-handelaar, Nieuwstraat ;

6) Mathilde-Virginie, geb. St-Joris-ten-Distel op 24 Maart 1876, in het klooster getreden der Zusters Franciskanessen van Gent (Crombeen), Leeuwstraat, 1, op 23 Mei 1899, gekleed op 4 Sept. 1899, geprofest op 14 Sept. 1901 en overleden in het klooster te Knesselare op 24 Juli 1954 ;

7) Alfons, geb. Knesselare op 22 Maart 1880 en er overl. aan de zwarte pokken op 3 Nov. 1882 ;

8) Hirma, geb. Knesselare op 24 Nov. 1881 en er overl. op 17 Aug. 1882 ;

9) Adolf, geb. Knesselare op 13 Nov. 1882 en er gehuwd op 27 Jan. 1910 met Maria-Ludovica Quysens ; aan-nemer van metselwerken ; (volgt hierna) ;

10) Alfons, geb. Knesselare op 6 Jan. 1886 en er gehuwd op 11 Sept. 1907 met Clementina Vlamynck, uit Knesselare ; gepensionneerd melkerijbediende ; (zie verder) ;

11) Carolus-Livinus-Edmondus-Hectorus, geb. Knesselare op 19 April 1888 en er overl. op 24 April 1888 ;

12) Maria-Camilla, geb. Knesselare op 12 April 1889, handelaarster te Ruddervoorde, weduwe in eerste huwelijk van Alphonse-Alfred De Zutter, echtgenote in tweede huwelijk van Henri Verbeerst, koopman te Ruddervoorde, Torhoutstraat, 3.

Kinderen van Adolf Ryserhove (nr 9, zie hierboven) en van Maria-Ludovica Quysens (geb. Beernem op 28 Febr. 1878) :

1) Jozef-Andreas, geb. Knesselare op 1 Maart 1911, telefoonbediende, Galgeveld, 29, St-Joris-ten-Distel ; gehuwd Knesselare op 12 Oct. 1934 met Maria-Juliana Brandt, geb. Knesselare op 28 Maart 1917 ; (zie verder) ;

2) Gerard-Leo, geb. Knesselare op 23 Juni 1912, werk-
opzichter B.A.P. der Militaire Gebouwen, Nieuwstraat, 28,
Knesselare ; gehuwd Knesselare 16 April 1939 met Geor-
gette-Hortence De Clercq, geb. Ursel op 10 Mei 1914 ; (zie
verder) ;

3) Suzanne-Maria-Julia, geb. Knesselare 4 Juni 1913,
zonder beroep, Nieuwstraat, 24, Knesselare ; gehuwd Knes-
selare 26 Nov. 1942 met Neiryndck Remi, geb. Knesselare
op 4 April 1908 ;

4) Theofiel-Alfons, geb. Knesselare op 26 Dec. 1914
en er overl. ten gevolge van Spaanse griep, op 9 Nov. 1919,
5 jaar oud ;

5) Hilaire-Leon-Jozef, geb. Knesselare op 9 Sept. 1916,
aannemer van bouw- en betonwerken, schepene te Knesse-
lare, Nieuwstraat, 26, aldaar ; gehuwd Knesselare op 10
Juli 1941 met Juliette-Margaretha De Corte, geb. Knesse-
lare op 8 Febr. 1920 ; zie verder ;

6) Alfons-Gustaaf-Willibrord, geb. Knesselare op 5
Nov. 1920, onderwijzer aan de Aangenomen Jongensschool,
Kloosterstraat, 50, Knesselare ; gehuwd Knesselare op 5
Jan. 1943 met Maria-Elisabeth Claeys, geb. Knesselare op
24 Aug. 1924 ; (zie verder).

Kinderen van Jozef-Andreas Ryserhove-Brandt (nr 1,
zie hiervoor) :

1) Robert-Joseph-Andreas, geb. St-Joris-ten-Distel op
6 Jan. 1935 en er overl. op 22 Jan. 1935, 16 dagen oud ;

2) Suzanna-Maria, geb. St-Joris-ten-Distel op 28 Juli
1937 ;

3) Eric-Adolf-Jozef, geb. St-Joris-ten-Distel op 10
Maart 1939 ;

4) Jeanine-Nicole, geb. St-Joris-ten-Distel op 9 Juli
1941 ;

5) Erna-Josephine, geb. Beernem op 22 Oct. 1947 ;

6) Patrick-Alfons, geb. Beernem op 12 Mei 1952 ;

7) Marnix-Maurice, geb. Beernem op 25 April 1953.

Alfons-Gustaaf-Willibrord Ryserhove (nr 195) en
Maria-Elisabeth Claeys.

Godelieve (nr 261), Lutgardis (nr 262) en Anneke
Ryserhove (nr 263).

Kinderen van Gerard-Leo Ryserhove-De Clercq (nr 2, zie hoger) :

- 1) Martina-Nicola, geb. Ursel op 16 Febr. 1940 ;
- 2) Liliana-Maria, geb. Knesselare op 4 Febr. 1942 ;
- 3) Monique-Nelly, geb. Knesselare op 22 Febr. 1943 ;
- 4) Frida, geb. Knesselare 13 Juni 1944 ;
- 5) Leopold, geb. Knesselare 7 Juli 1945 ;
- 6) Nelly, geb. Knesselare 3 Aug. 1946 ;
- 7) Luc, geb. Knesselare op 24 Dec. 1947 en er overl.
op 25 Dec. 1947 ;
- 8) Naamloos vrouwelijk kind, geb. en overl. Beernem
op 8 Aug. 1948 ;
- 9) Placide-Adolf, geb. Knesselare op 17 April 1951.

Kinderen van Hilaire-Leon-Jozef Ryserhove-De Corte (nr 5, zie hoger) :

- 1) Vera-Maria-Magdalena, geb. Knesselare op 5 Oct. 1942 ;
- 2) Diederik-Roger-Jozef, geb. Knesselare op 31 Jan. 1950.

Kinderen van Alfons-Gustaaf-Willibrord Ryserhove-Claeys (nr 6, zie hoger) :

- 1) Godelieve, geb. Beernem op 26 Jan. 1944 ;
- 2) Lutgardis, geb. Beernem op 14 Maart 1945 ;
- 3) Anneke, geb. Beernem op 18 Sept. 1953.

*

* *

Na de opgave in rechte linie hierboven, is het ons natuurlijk onmogelijk, binnen het bestek van dit artikel, alle levensbizonderheden op te geven voor de talrijke kinderen en voor de aanverwante takken, hoewel wij over al deze inlichtingen beschikken. Daarom volgt thans enkel een beknopte stamtafel van alle naamdragers Ryserhove, waarin de vrouwelijke lijnen verwaarloosd worden, gezien hun kin-

I. 1. Frederik van Reijserhove,

x Brugge 26 Dec. 1693 met :

a. Maria-Anna de Gersem,

^o 1664 ; † Beernem, 27 Maart 1724 ;

x Beernem 3 Mei 1727 met :

b. Theresia Martens,

^o 1693 ; † Beernem, 4 Dec. 1728.

10 gētib 110 baptizatus est ceteri propriis filiis. Petrus et Augustinus et
maria et alii de Burgis. et alii de Franciis et de Anglia et
de Ronella. et alii de aliis domibus. et alii de aliis locis.

[illegible]

4. ut fili: fuerint christiani & mariti omnes

1944-1945

Decima octava Bibl^a 720 Captivatus est cornelius p. p. d. n. i. l. b. g. m.
et maris domus eorum erat sub captivitate et cornelius eorum et ad rem
ut et hunc non b. p. d. n. i. l. b. g. m.

(Deinacoma) Mithras ...

[illegible]

— *Amphispiza bilineata* (Aud.) — *Amphispiza bilineata* (Aud.)

« 20 9bris 1701 baptisatus est Christophorus filius Frederici Rijserhove et Mariae Annae de Gersem conjug. Suscept^s Franciscus de Gersem et Petronilla Charlet, natus eodem die, p. dom. Verdisteldoncq, sacell. »

« Septima Octobris 1705 baptisatus est a domino Joanne Verdisteldoncq sacellano Isac fil. Frederici Rijserhove et Mariae Annae... »

« Decima octava 8bris 1710 baptisatus est Cornelius fil. Frederici Rijserhove et Mariae Annae Gersem conj. Suscept^s Cornelius Gersem et Adriana de Backere, natus 17a eiusdem. »

« Octava Febr. 1711 obiit Franciscus fil^s Frederici Rijserhove et Mariae Annae Gersem conj. et sepultus est nona eiusdem in caemiterio, Infans decem circiter annorum. »
(Betreft geboorten van nr 7, nr 9, nr 11 en overlijden van nr 6.)

II. Hun kinderen :

2. Josephus-Fredericus,
° Brugge, 5 Nov. 1694 ; jong gestorven ;
3. Maria-Anna-Theresia,
° Brugge, 14 Oct. 1695 ; ongehuwd ;
† Stalhille, 1 April 1733 ;
4. Maria-Francisca,
° Brugge, 20 Oct. 1696 ; † Beernem 14 Apr. 1762 ;
x Beernem 11 Mei 1726 met :
Versluys Jozef,
† Beernem, na 1762 ;
5. Catharina,
° Beernem, 28 Sept. 1698 ; jong gestorven ;
6. Franciscus,
° Beernem, 15 Juli 1700 ;
† Beernem, 8 Febr. 1711 ;
7. Christophorus,
° Beernem, 20 Nov. 1701 ;
† Beernem, 28 Febr. 1729 ;
x Beernem, 7 Sept. 1723 met ·
Martina Steyaert,
† Oedelem, 3 April 1744, wed. van Joannes de
Schepper ;
(afstamming volgt hierna} ;
8. Guillielmus,
° Beernem, 28 Aug. 1703 ;
† Beernem, 6 Nov. 1718 ;
9. Isaac,
° Beernem, 7 Oct. 1705 ;
wschl. † Beernem, 7 Oct. 1705 ;
10. Jacobus,
° Beernem, 20 Dec. 1707 ;
† Beernem, 20 Nov. 1776 ;
x Oedelem, 23 Nov. 1733 met :
 - a. Maria Bouters,
° Oedelem, 24 Juli 1706 ;
(afstamming volgt verder) ;
x Beernem, 5 Nov. 1735 met :

- b. Godelieve Cortein,
 (afstamming volgt verder) ;
 x Beernem, 11 Febr. 1744 met :
- c. Livina Van Speybrouck,
 (afstamming volgt verder) ;
- 11. Cornelius,
 ° Beernem, 17 Oct. 1710 ;
 † Beernem, 10 Dec. 1790 ;
 x Beernem, 7 Febr. 1734 met :
 Maria-Anna Blomme,
 ° Beernem, 3 Juli 1711 ;
 † Beernem, 9 Sept. 1783 ;
 (afstamming volgt verder) ;
- 12. Joanna-Maria,
 ° Beernem, 30 Oct. 1713 ;
 † Beernem, 1 Dec. 1715 ;
- 13. Petrus-Jozef,
 ° Beernem, 13 Juli 1716 ;
 † Beernem, 3 Mei 1717.

III Christophorus (nr 7) en Martina Steyaert :

- 14. Rosalia,
 ° Beernem, 6 Sept. 1724 ;
 † Beernem, 20 Juli 1744 ;
 x Oedelem, 30 April 1742 met :
 D'oore Petrus,
 ° Oedelem, 16 Nov. 1709 ;
 † Oedelem, 26 Maart 1744 ;
- 15. Jozef,
 ° Beernem, 24 Jan. 1727 ;
 † Beernem, 4 Oct. 1728 ;

Jacobus (nr 10) en Maria Bouters (a) :

- 16. Joanna-Theresia,
 ° Oedelem, 7 Jan. 1734 ;
 † Oedelem, 13 Jan. 1734 ;
- 17. Joannes-Jacobus,
 ° Oedelem, 9 Mei 1735 ;
 † Oedelem, 19 Sept. 1735 ;

Jacobus (nr 10) en Godelieve Cortein (b) :

18. Maria-Anna-Theresia,
° Beernem, 4 Oct. 1736 (zie voetnota 62) ;
† Beernem, 16 Jan. 1777 ;
x Beernem, 4 Mei 1762 met :
Petrus-Judocus Sutterman, uit Beernem ;
19. Ludovicus-Jacobus,
° Beernem, 21 Dec. 1741 ;
† Beernem, 7 Mei 1743 ;
20. Theresia,
° Beernem, 31 Oct. 1743 ;
† Beernem, 17 April 1744 ;

Jacobus (nr 10) en Livina Van Speybrouck (c) :

21. Martina,
° Beernem, 14 Febr. 1745 ;
† Beernem, 10 Sept. 1794 ;
x Beernem, 5 April 1766 met :

(62) Na deze **Maria-Anna-Theresia** moeten hier nog twee andere kinderen vermeld worden van **Jacobus** (nr 10) en van **Godelieve Cortein** (b), namelijk :

- 1) **Emerentiana Reyserhove**, ° Beernem, 11 Maart 1740 ; x Oedelem, 11 Jan. 1762 met **Petrus Musschoot**, uit Oedelem ; voor de tweede maal x **St-Joris-ten-Distel**, 15 Jan. 1788 met **Joannes Raes**, uit **St-Joris-ten-Distel** ; de geboorte van deze **Emerentiana Reyserhove** staat niet aangegeven in de alfabetische tafels van de gemeente Beernem ;
- 2) **Franciscus Reyserhove**, ° Beernem, 7 Maart 1738 ; † Moerkerke, 22 Maart 1788, landbouwer ; x Beernem, 29 Juni 1760 met **Anna-Theresia Van de Veire**, ° **St-Joris-ten-Distel**, die hem overleefde. Van dit gezin kennen wij acht kinderen, die echter verder geen mannelijke nakomelingen nalieten :
- 1) **Petrus Reyserhove**, ° Beernem, 18 Juni 1761 ; † Beernem, 25 Juni 1761 ;
- 2) **Joannes**, ° Beernem, 16 Juni 1762 ; † Beernem, 15 Sept. 1765 ;
- 3) **Catharina**, ° Beernem, 11 Febr. 1766 ; x Moerkerke, 3 Mei 1791 met **Laurentius Boterberghe**, uit Moerkerke ; na zijn dood x Moerkerke, 11 messidor V, met **Hilarius Martinus Crouble**, ° Wevelgem in 1766 ;
- 4) **Cecilia**, ° Moerkerke, 22 Nov. 1767 ; x Moerkerke in 1792 met **Petrus De Wandele** en daarna, in 1795, met **Carolus De Mets** ;
- 5) **Petrus-Joannes**, ° Moerkerke, 7 Oct. 1769 ; † Moerkerke, 10 April 1790, ongehuwd, 21 jaar oud ;
- 6) **Joanna-Maria**, ° Moerkerke, 29 Dec. 1771 ;
- 7) **Amandus**, ° Moerkerke, 13 Jan. 1774 ; † Moerkerke, 27 Febr. 1775 ;
- 8) **Maria-Jacoba**, ° Moerkerke, 15 Jan. 1777.
(Oude Parochieregisters van Moerkerke, Rijksarch. Brugge.)
- In de tafels van de geboorten te Beernem, staat hoger genoemde **Franciscus Reyserhove**, ° 7 Maart 1738, aangegeven als **Joannes-Franciscus Pufferoen** !

- a. Petrus-Franciscus De Clercq, uit Beernem ;
x Beernem, 27 Jan. 1784 met ;
- b. Petrus Van Ooteghem, eveneens uit Beernem ;
- 22. Joanna,
° Beernem, 5 Maart 1747 ;
† Beernem, 25 Maart 1747 ;
- 23. Jacobus,
° Beernem, 14 Maart 1748 ;
† Beernem, 1 Dec. 1749 ;
- 24. Naamloze dochter,
° en † Beernem, 8 Jan. 1751 ;
- 25. Naamloze dochter,
° en † Beernem, 29 Dec. 1751 ;
- 26. Petrus,
° Beernem, 10 Oct. 1753 ;
† Beernem, 19 Oct. 1753 ;
- 27. Naamloze dochter,
° en † Beernem, 29 Nov. 1754 ;
- 28. Naamloze dochter,
° en † Beernem, 22 Nov. 1755 ;
- 29. Naamloos kind,
° en † Beernem, 24 Febr. 1757 ;
- 30. Isabella,
° Beernem, 8 Mei 1758 ;
verder niets over bekend ;
- 31. Naamloze dochter,
° en † Beernem, 19 Oct. 1761 ;
- 32. Bernard-Ludovicus,
° Beernem, 25 Aug. 1764 ;
† Maldegem, 17 April 1807 ;
x Maldegem, 20 Aug. 1792 met :
Maria-Theresia Lamote,
(afstamming volgt verder) ;
- Cornelius (nr 11) en Maria-Anna Blomme :
- 33. Joanna-Maria,
° Beernem, 12 Sept. 1735 ;
† Beernem, 21 Sept. 1735 ;
- 34. Petrus-Jacobus,
° Beernem, 17 Nov. 1736 ;
† Beernem, 30 Mei 1740 ;

35. Joannes-Bernardus,
° Beernem, 24 Jan. 1739 ;
† Beernem, 11 messidor XII (1804) ;
x Beernem, 17 April 1769 met :
Cathelijne Geirnaert,
° Beernem, 7 April 1749 ;
† Brugge, 6 Maart 1837 ;
(afstamming volgt verder) ;
36. Bernardina,
° Beernem, 20 Aug. 1741 ;
† Beernem, 26 Febr. 1814 ;
x Beernem, 3 Maart 1767 met :
Joannes De Wispelaere, uit Oostkamp ;
37. Anna,
° Beernem, 10 April 1744 ;
† Beernem, 13 Sept. 1794 ;
x Beernem, 4 Juli 1781 met :
Jacobus Mincke, landbouwer te Beernem ;
38. Joanna,
° Beernem, 13 Maart 1746 ;
† Beernem, 14 Maart 1746 ;
39. Monica,
° Beernem, 16 Febr. 1747 ;
† Beernem, 8 Dec. 1748 ;
40. Franciscus,
° Beernem, 30 Aug. 1749 ;
† Brugge, 23 Sept. 1835 ;
x St-Michiels (Brugge), 18 Febr. 1772 met :
Petronella-Theresia Vermeire,
° St-Michiels, 12 Jan. 1748 ;
† Brugge, 10 Febr. 1815 ;
(afstamming volgt verder) ;
41. Jacobus,
° Beernem, 24 Jan. 1753 ;
† Beernem, 4 Oct. 1794 ;
x Beernem, 12 Febr. 1782 met :
Anna-Maria Vlamincx,
° Koolkerke, werkvrouw ;
† Beernem, 24 Mei 1836 ;
(afstamming volgt verder).

IV. Bernard-Ludovicus (nr 32) en Maria-Theresia
Lamote :

- 42. Victoria,
 - ° Maldegem, 27 Sept. 1793 ;
 - † Maldegem, 27 Mei 1831, ongehuwd ;
- 43. Angelina,
 - ° Maldegem, 2 Jan. 1795 ;
 - † Maldegem, 12 Dec. 1830 ;
 - was gehuwd (niet te Maldegem) met :
Petrus Verschoote, uit ?
- 44. Joanna-Maria,
 - ° Maldegem, 8 thermidor V ;
 - † Brugge, 14 Nov. 1830, ongehuwd ;
- 45. Bernard-Jacques,
 - ° Maldegem, 15 frimaire VIII ;
 - † Maldegem, 23 frimaire VIII ;
- 46. Isabella-Theresia,
 - ° Maldegem, 16 nivose IX ;
 - verder niets over bekend ;
- 47. Louise,
 - ° Maldegem, 30 prairial XI ;
 - † Maldegem, 25 nivose XIII ;

Joannes-Bernardus (nr 35) en Cathelijne Geirnaert :

- 48. Joanna-Maria,
 - ° Beernem, 27 Maart 1770 ;
 - † Beernem, 7 April 1770 ;
- 49. Joanna-Catharina,
 - ° Beernem, 5 Maart 1771 ;
 - † Beernem, 6 Dec. 1793, ongehuwd ;
- 50. Jacobus-Adrianus,
 - ° Beernem, 14 Sept. 1772 ;
 - overl. in huwelijk met :
Thérèse Vander Burght,
(afstamming volgt verder) ;
- 51. Victoria,
 - ° Beernem, 13 Juni 1775 ;
 - † Beernem, 4 Juli 1775 ;
- 52. Regina,
 - ° Beernem, 15 Juni 1776 ;
 - † Beernem, 27 Aug. 1776 ;

53. Joannes-Baptist,
 ° Beernem, 18 Juni 1777 ;
 † Beernem, 10 Nov. 1843 ;
 x Beernem, 11 floréal XII met :
 a. Maria-Theresia Brysse,
 ° Ardooie, 10 Dec. 1781 ;
 † Beernem, 26 Mei 1813 ;
 (afstamming volgt verder) ;
 x Sijsele, 3 Mei 1814 met :
 b. Joanna Allemeersch,
 ° Sijsele, 1 Jan. 1781 ;
 † Beernem, 19 Mei 1830 ;
 (afstamming volgt verder) ;
54. Joannes,
 ° Beernem, 18 April 1779 ;
55. Constantinus,
 ° Beernem, 24 Jan. 1781 ;
56. Franciscus-Joannes,
 ° Beernem, 9 Maart 1786 ;
57. Petrus-Jacobus,
 ° Beernem, 11 Maart 1790 ;
 (verder over deze vier zonen niets bekend) ;
58. Rosalia,
 ° Beernem, 27 April 1792 ;
 † Brugge, 24 Maart 1854 ;
 x Beernem, 14 Nov. 1818 met :
 Carolus Van der Eecken,
 ° Ursel ;
- Franciscus (nr 40) en Petronella-Theresia Vermeire :
59. Petrus-Franciscus,
 ° Loppem, 27 Jan. 1773 ;
 † Loppem, 8 Aug. 1842 ;
 x Loppem, 8 pluviöse X met :
 Marie Clarys,
 ° Nieuwkapelle, 19 April 1765 ;
 † Loppem, 10 Febr. 1847 ;
 (afstamming volgt verder) ;
60. Franciscus-Amandus,
 ° St-Andries (Brugge), 22 Febr. 1775 ;
 † St-Andries, 27 Febr. 1775 ;

61. Jacobus-Antonius,
° Loppem, 15 Oct. 1776 ;
† Loppem, 27 Mei 1856 ;
x Loppem, 24 Juli 1810 met :
a. Isabella Daelman, uit Loppem ; kinderloos ;
x Oostkamp, 26 Jan. 1824 met :
b. Theresia Rys, uit Oostkamp ; kinderloos ;
 62. Catharina,
° Loppem, 19 Febr. 1779 ;
† Brugge, 7 Nov. 1869, ongehuwd ;
(zie verder onwettig kind) ;
 63. Albertus,
° Loppem, 1 Oct. 1781 ;
† Loppem, 6 Oct. 1781 ;
 64. Helena,
° Loppem, 24 Oct. 1782 ;
† Loppem, 20 Sept. 1784 ;
 65. Francisca,
° Loppem, 8 April 1785 ;
† Brugge, 11 Juli 1809, ongehuwd ;
 66. Isabella,
° Loppem, 25 Febr. 1788 ;
† Loppem, 8 Juni 1791 ;
 67. Maria-Anna,
° Loppem, 3 Mei 1791 ;
verder niets meer over bekend ;
- Jacobus (nr 41) en Anna-Maria Vlaminck :
68. Augustinus-Jacobus,
° Beernem, 8 Jan. 1783 ;
† Oedelem, 2 Febr. 1855 ;
x Beernem, 28 Sept. 1802 met :
Petronella Herrebout,
° Oedelem, 11 Oct. 1778 ; landvrouw ;
† Oedelem, 10 Jan. 1834 ;
(afstamming volgt verder) ;
 69. Naamloze dochter,
° en † Beernem, 20 Aug. 1784 ;
 70. Carolus-Joannes,
° Beernem, 19 Juli 1786 ;
verder niets over bekend ;

71. Joannes-Franciscus,
 ° Beernem, 29 Nov. 1788 ;
 † Beernem, 11 Juli 1859 ;
 x Beernem, 11 Febr. 1812 met :
 a. Joanna-Catharina Bleyaert, kinderloos overl. ;
 x Beernem, 22 Oct. 1840 met :
 b. Francisca-Amanda Vanderburie,
 † Beernem ;
 (afstamming volgt verder) ;
72. Isabella-Theresia,
 ° Beernem, 14 Nov. 1790 ;
 † Oedelem, 8 Jan. 1844 ;
 x Oedelem, 3 Mei 1815 met :
 Roets Martinus, landbouwer ;
 ° Oedelem, 8 Nov. 1787 ;
73. Joanna-Catharina,
 ° Beernem, 12 April 1793 ;
 † Beernem, 23 Oct. 1876 ;
 in huwelijk met :
 Casimir Vanden Bruaene (niet x te Beernem) ;
 † Beernem, vóór 23 Oct. 1876.

V. Jacobus-Adrianus (nr 50) en Thérèse Vander Burght :

74. Charles-Louis,
 ° Hamme (VI.), 6 Sept. 1816 ;
 † ? vóór 1896 ;
 x wschl. te Asse met :
 Anna-Catharina-Livina Michiels,
 ° Asse ;
 (afstamming volgt verder) ;
75. Jean-François,
 ° Hamme, 7 Dec. 1819 ;
 † Brussel, 6 Febr. 1889 ;
 x Brussel, 17 Juli 1847 met :
 Anne-Cathérine Montreul,
 ° Asse, 21 Aug. 1815 ;
 † Hamme, 27 Maart 1896 ;
76. Eduardus,
 ° Hamme, 4 Jan. 1821 ;

† Luik, 19 Maart 1843, in het Militair Hospitaal,
ongetrouwd ;

Joannes-Baptist (nr 53) en Maria-Theresia Brysse
(a) :

77. Frédéric-Marin,

° Beernem, 28 messidor XIII ;

† Beernem, 21 Oct. 1833, ongetrouwd ;

78. Isabelle-Sophie,

° Beernem, 15 Mei 1808 ;

† Beernem, 9 April 1827, ongetrouwd ;

79. Karel-Lodewijk,

° Beernem, 21 Maart 1810 ;

† Ursel, 3 Maart 1876 ;

x Beernem, 1 Sept. 1836 met :

Rosalie Van Hulle,

° Knesselare, 28 Aug. 1815 ;

† Knesselare, 3 Oct. 1870 ;

(afstamming volgt verder) ;

80. Rosalie-Sophie,

° Beernem, 22 Juli 1811 ;

† Beernem, 1 Dec. 1811 ;

81. Joseph,

° Beernem, 23 Mei 1813 ;

† Beernem, 31 Juli 1813 ;

Joannes-Baptist (nr 53) en Joanna Allemeersch (b) :

82. Eulalie-Sophie,

° Beernem, 2 Maart 1815 ;

† Beernem, 23 Sept. 1835, ongetrouwd ;

83. Martin,

° Beernem, 8 Maart 1817 ;

† Beernem, 20 Oct. 1818 ;

84. Francies,

° Beernem, 1 April 1820 ;

† Maldegem, 21 Maart 1809 ;

x Beernem, 2 Jan. 1845 met :

Blondina Van de Castele,

° Knesselare, 23 Febr. 1814 ;

† Maldegem, 5 Dec. 1886 ;

(afstamming volgt verder) ;

Petrus-Franciscus (nr 59) en Marie Clarys :

85. François,

° Loppem, 10 fructidor XI ;

† Loppem, 4 Jan. 1858 ;

x Loppem, 15 Febr. 1843 met :

Cnockaert Ludovica,

° Vladslo, 29 Oct. 1814 ;

† Loppem, 10 Dec. 1871 ;

(afstamming volgt verder) ;

86. Jeanne-Thérèse,

° Loppem, 9 Oct. 1806 ;

† Loppem, 10 Jan. 1812 ;

Catharina Reyserhove (nr 62) :

87. Jeanne-Thérèse,

° Brugge, 19 Juni 1806 (onwettig) ;

† Brugge, 25 Mei 1876 ;

in huwelijk met :

Ludovicus Van Caijzeele, uit Brugge ;

Augustinus-Jacobus (nr 68) en Petronella Herrebout :

88. Isabeau-Thérèse,

° Beernem, 12 nivose XI ;

† Oedelem, 22 Febr. 1869 ;

x Oedelem, 17 April 1827 met :

Franciscus Guidé, uit Oedelem ;

† Oedelem, 17 Jan. 1871 ;

89. Cécile,

° Beernem, 29 brumaire XIII ;

† ? (in 1847 weduwe te Oedelem) ;

x Oedelem, 7 Oct. 1840 met :

Petrus Crappé, uit Oedelem ;

90. Amandus,

° Beernem, 17 Dec. 1806 ;

† Beernem, 29 April 1856 ;

x Beernem, 7 Mei 1829 met :

Maria-Anna Van Wijnsberghe,

° Knesselare, 12 thermidor X ;

† Oedelem, 9 Oct. 1865 ;

(afstamming volgt verder) ;

91. Fidelia,

° Beernem, 7 Oct. 1810 ;

† Oedelem, 3 Oct. 1832, ongehuwd ;

92. Pieter,

° Beernem, 17 Nov. 1813 ;

† Beernem, 2 Febr. 1876 ;

x Oedelem, 14 Nov. 1839 met :

a. Amelia Mouton,

° Oedelem, 9 Juli 1812, kinderloos ;

† Beernem, 25 April 1841 ;

x Beernem 21 Aug. 1845 met :

b. Anna-Catharina Vroman,

° Ruiselede, 25 Nov. 1812 ;

† Oedelem, 17 Oct. 1887 ;

(afstamming volgt verder) ;

93. Anna,

° Beernem, 16 Sept. 1817 ;

in 1845 spinster te Oedelem, ongehuwd ;

verder niets over bekend ;

94. Rosalie,

° Beernem, 18 Juni 1820 ;

† Oedelem, 16 Juli 1831 ;

Joannes-Franciscus (nr 71) en Francisca-Amanda
Vanderburie (b) :

95. Franciscus,

° Beernem, 26 Jan. 1842 ;

† Brugge, 17 Juni 1901 ;

x Beernem, 20 Mei 1874 met :

Emelie Vanlooche,

° Beernem, 15 Juni 1845 ;

† Brugge, 19 April 1915 ;

(afstamming volgt verder) ;

96. Joannes,

° Beernem, 20 Oct. 1843 ;

† St-Kruis (Brugge), 31 Mei 1896 ;

kleermaker, ongehuwd ;

vertrok in 1895 naar St Kruis.

VI. Charles-Louis (nr 74) en Anna-Catharina-Livina Michiels :

97. Maria-Ludovica,

° Hamme, 20 Nov. 1844 ;

† Brussel, 6 April 1845 ;

Karel-Lodewijk (nr 79) en Rosalie Van Hulle :

98. Virginie-Philomena,

° Beernem, 13 Juli 1837 ;

† Aalter, 2 Juni 1918 ;

x Knesselare, 26 Sept. 1863 met :

Serafien De Meyer,

° Aalter, 7 Jan. 1829 ;

† Aalter, 1 Jan. 1927 ;

99. Deodatus-Eduardus,

° Beernem, 26 Juli 1839 ;

† Knesselare, 1 Maart 1927 ;

x St-Joris-ten-Distel, 20 April 1866 met :

Virginie Verheire,

° St-Joris-ten-Distel, 16 Juli 1842 ;

† Knesselare, 29 Nov. 1909 ;

(afstamming volgt verder) ;

100. Francies,

° Knesselare, 12 Juni 1843 ;

† Knesselare, 30 Aug. 1845 ;

101. Francies,

° Oedelem, 22 Mei 1846 ;

† Oedelem, 9 April 1847 ;

102. Naamloos mannelijk kind,

° en † Knesselare, 26 Febr. 1849 ;

103. Marie-Louise,

° Knesselare, 4 April 1850 ;

† Knesselare, 16 Mei 1856 ;

104. Maria,

° Knesselare, 4 Mei 1857 ;

† Melle, 23 Nov. 1945 ;

x Gent, 16 Maart 1887 met :

Carolus-Livinus Vanderheyden, weduwnaar,

° Gent 1 Febr. 1857 ;

† Gent 25 Maart 1920 ;

105. Marie-Ida,

° Knesselare, 11 Aug. 1859 ;

† Zomergem, 13 Aug. 1880, ongehuwd ;

Francies (nr 84) en Blondina Van de Castele :

106. Augustus,

° Knesselare, 12 Dec. 1845 ;

† Knesselare, 12 Dec. 1845, 1 dag oud ;

107. Constantin,

° Knesselare, 17 Maart 1847 ;

† Knesselare, 23 Jan. 1848 ;

108. Augustus (tweeling),

° Knesselare, 14 Jan. 1848 ;

† Knesselare, 15 Jan. 1848 ;

109. Hippolitus (tweeling),

° Knesselare, 14 Jan. 1848 ;

† Knesselare, 15 Jan. 1848 ;

110. August-Henri,

° Knesselare, 25 Dec. 1848 ;

† Knesselare, 27 Mei 1854 ;

111. Polidorius,

° Knesselare, 7 Jan. 1850 ;

† Maldegem, 4 Jan. 1940 ;

kleermaker, ongehuwd ;

112. Marie-Louise,

° Knesselare, 30 Oct. 1852 ;

† Maldegem, 11 Maart 1931 ;

naaister, ongehuwd ;

113. Eugenia,

° Knesselare, 22 Mei 1857 ;

† Knesselare, 12 Jan. 1858 ;

François (nr 85) en Ludovica Cnockaert :

114. Petrus,

° Loppem, 4 Jan. 1844 ;

† Brugge, 6 Aug. 1913 ;

x Brugge, 25 April 1873 met :

Idalie-Philomène Vandenbussche,

° Oostkamp, 28 Nov. 1845 ;

† Assebroek, 6 Sept. 1911 ;

(waarvan de afstamming volgt) ;

115. Ludovicus-Josephus,
 ° Loppem, 7 Juli 1846 ;
 † Assebroek, 15 Maart 1889 ; kinderloos ;
 x Brugge, 5 Nov. 1875 met :
 Rosalie Ballegeer,
 ° Oedelem, 16 Mei 1843 ;
 † in huwelijk met E. L. C. Claeys ;
116. Silvia-Maria,
 ° Loppem, 11 Mei 1849 ;
 had 2 onwettige kinderen, die verder volgen ;
- Amandus (nr 90) en Maria-Anna Van Wijsberghen :
117. Eugenius-Franciscus,
 ° Beernem, 2 Juli 1830 ;
 † Sijsele, 21 Maart 1902 ;
 x Oedelem, 11 Mei 1859 met :
 a. Amelia-Theresia Hautekeete,
 ° Oedelem, 16 Juni 1831 ;
 † Sijsele, 10 Juni 1866 ;
 (afstamming volgt verder) ;
 x na 1866 met :
 b. Isabella-Clara Van den Abeele,
 † Sijsele, 26 Jan. 1886 ; kinderloos ;
 x St-Kruis (Brugge), 4 Jan. 1888 met :
 c. Catharina-Francisca Snep,
 ° St-Kruis, 19 Mei 1820 ;
 weduwe, kinderloos ;
118. Marie-Thérèse,
 ° Beernem, 9 Jan. 1833 ;
 verder niets over bekend ;
119. Virginie,
 ° Beernem, 28 Dec. 1834 ;
 had een onwettig kind (zie verder) ;
 x Oedelem, 16 Oct. 1865 met :
 Petrus-Bernardus Bleyaert,
 ° Sijsele, 21 Maart 1834, werkman ;
120. Juliana,
 ° Beernem, 22 Aug. 1837 ;
 † Oedelem, 10 Febr. 1925 ;
 x Oedelem, 20 Juni 1861 met :

Joannes-Franciscus Goegebuer,
° Oedelem, 25 Aug. 1836, werkman ;

121. Pieter,
° Beernem, 26 Jan. 1840 ;
soldaat te Kortrijk in 1867 ; vertrokken naar Brus-
sel op 9 Oct. 1869 ;
verder niets over bekend ;

122. Karel-Louis,
° Beernem, 7 April 1842 ;
† Assebroek, 6 Febr. 1933 ;
x Oedelem 4 Nov. 1867 met :

Julie Verniest,
° Knesselare, 22 Mei 1847 ;
† Assebroek, 13 Febr. 1926 ;
(hun kind volgt verder) ;

Pieter (nr 92) en Anna-Catharina Vroman (b) :

123. Levenloos vrouwelijk kind,
° Beernem, 7 Mei 1846 ;

124. Julia,
° Beernem, 2 April 1847 ;
† Beernem, 28 Febr. 1854 ;

125. Virginie,
° Beernem, 12 Mei 1848 ;

126. Karel-Louis,
° Beernem, 11 Maart 1855 ;
† Beernem, 18 Maart 1877, ongehuwd ;

Franciscus (nr 95) en Emelie Vanlooche :

127. Joannes-Baptista,
° Beernem, 9 April 1876 ;
x Brugge, 17 April 1899 met :

a. Maria-Leonia De Vos,
° Gent, 27 Febr. 1864 ;
† Brugge, 19 Aug. 1901 ;
(hun kind volgt verder) ;
x St-Kruis (Brugge), 30 Jan. 1907 met :

b. Rosalia-Francisca Prael, weduwe van August De
Brabander ;
° Houtave, 18 Dec. 1869 ;
† St-Kruis, 1 Juni 1934 ;
in tweede huwelijk kinderloos ;

128. Hector-Aloysius,
 ° Beernem, 28 Juli 1878 ;
 † Beernem, 14 Juni 1879 ;
129. Philemon-Jozef,
 ° Beernem, 25 April 1880 ;
 † Beernem, 16 Maart 1881 ;
130. Adolf,
 ° Beernem, 15 Jan. 1882 ;
 † Zeebrugge, 12 Sept. 1945 ;
 x Brugge, 18 Nov. 1903 met :
 Amelia Deschuyter,
 ° Aartrijke, 22 Aug. 1885 ;
 (afstamming volgt verder) ;
131. Silvie-Marie,
 ° Beernem, 4 April 1885 ;
 † Brugge, 26 Maart 1941 ;
 had een onwettig kind (zie verder) ;
 x Brugge, 18 Dec. 1906 met :
 Frederic-Joseph Poupaert, weduwnaar uit Brugge ;
 ° Brugge, 8 Febr. 1864 ;
132. Alphonse,
 ° Beernem, 15 Mei 1888 ;
 † Brugge, 4 Oct. 1951, schipper ;
 x Brugge, 7 Oct. 1922 met :
 Rachel-Margriet Vaneecke,
 ° Ardooie, 8 Maart 1898 ;
 (hun kind volgt verder) ;
 oud-strijder 1914-18.

VII. Deodatus-Eduardus (nr 99) en Virginie Verheire :

133. Leonie-Marie,
 ° St-Joris-ten-Distel, 31 Jan. 1867 ;
 † Knesselare, 6 Nov. 1944 ;
 x Knesselare, 5 April 1894 met :
 Emiel Veevaete,
 ° Knesselare, 14 Sept. 1864 ; metser ;
 † Knesselare, 25 Juni 1936 ; kinderloos ;
134. Naamloos kind,
 ° en † St-Joris-ten-Distel, 23 April 1868 ;

Emiel Ryserhove (nr 135).

Alfons Ryserhove (nr 177).

Virginie-Philomena
Ryserhove (nr 98).

Mathilde-Virginie Ryserhove
(E. Z. Euphémie, nr 138).

135. Emiel,

° St-Joris-ten-Distel, 31 Oct. 1869 ;

† Melle, 22 Nov. 1933 ; bloemist ;

x Knesselare, 20 Sept. 1894 met :

Cordula Cannoot,

° Knesselare, 1 Aug. 1870 ;

† Melle, 21 Maart 1921 ;

(afstamming volgt verder) ;

136. Maria,

° St-Joris-ten-Distel, 30 Jan. 1872 ;

† Knesselare, 28 Nov. 1952 ; bijzondere ;

x Knesselare, 17 April 1899 met :

Henri-Camiel De Jaeger,

° Knesselare, 4 Febr. 1873 ;

landbouwer ; rentenier sinds 1934 ;

137. Cordula,

° St-Joris-ten-Distel, 21 Febr. 1874 ;

† Knesselare, 25 Mei 1939 ;

x Knesselare, 22 April 1903 met :

Emiel De Loof,

° Knesselare, 6 Jan. 1877 ;

slachter-handelaar ; kinderloos ;

138. Mathilde-Virginie,

° St-Joris-ten-Distel, 24 Maart 1876 ;

† Knesselare, 24 Juli 1954 ; kloosterzuster ;

139. Alfons,

° Knesselare, 22 Maart 1880 ;

† Knesselare, 3 Nov. 1882 ;

140. Hirma,

° Knesselare, 24 Nov. 1881 ;

† Knesselare, 17 Aug. 1882 ;

141. Adolf,

° Knesselare, 13 Nov. 1882 ;

aannemer van bouwwerken ;

x Knesselare, 27 Jan. 1910 met :

Maria-Ludovica Quysens,

° Beernem, 28 Febr. 1878 ;

(afstamming volgt verder) ;

142. Alfons,
 ° Knesselare, 6 Jan. 1886 ;
 gepensionneerd melkerijbediende ;
 x Knesselare, 11 Sept. 1907 met :
 Clementina Vlamynck,
 ° Knesselare, 14 April 1886 ;
 (afstamming volgt verder) ;
143. Carolus-Livinus-Edmondus-Hectorus,
 ° Knesselare, 19 April 1888 ;
 † Knesselare, 24 April 1888 ;
144. Maria-Camilla,
 ° Knesselare, 12 April 1889 ;
 handelaarster te Ruddervoorde ;
 x Knesselare, 27 Jan. 1910 met :
 a. De Zutter Alphonse-Alfred,
 ° Knesselare, 20 Mei 1875 ; handelaar ;
 † Hertsberge, 20 Nov. 1915 ;
 x Oostkamp, 31 Oct. 1916 met :
 b. Verbeerst Henri,
 ° Ruddervoorde, 24 Juni 1892 ;
 koopman te Ruddervoorde ;

Petrus (nr 114) en Idalie-Philomène Vandenbusche :

145. Sylvie-Marie,
 ° St-Michiels (Brugge), 23 Febr. 1874 ;
 † St-Michiels, 25 Maart 1881 ;
146. Leon-Henri,
 ° St-Michiels, 22 Juli 1875 ;
 † Brugge, 6 Sept. 1940 ;
 x in 1900 met :
 Flavie-Marie Vangeenberghe,
 ° Geluwe, 28 Sept. 1877 ;
 (afstamming volgt verder) ;
147. Gustave,
 ° St-Michiels, 9 Jan. 1877 ;
 † St-Michiels, 10 Jan. 1877 ;
148. Henri-Franciscus,
 ° St-Michiels, 6 Dec. 1878 ;
 x Schaarbeek, 30 Aug. 1902 met :

- Antoinette-Marie Seye,
 ° Loppem, 20 Sept. 1875 ;
 (afstamming volgt verder) ;
149. Raymondus-Josephus,
 ° Assebroek, 30 April 1882 ;
 aannemer van schrijn- en timmerwerken, Voorzitter
 van de C. O. O. te Assebroek ;
 x Brugge, 11 Jan. 1911 met :
- a. Aline-Leopoldine Surmont,
 ° Brugge, 19 Dec. 1885 ;
 † Assebroek, 30 Sept. 1916 ;
 (hun dochter volgt verder) ;
 x Assebroek, 28 Juli 1920 met :
- b. Nathalie-Irène Vandecasteele,
 ° Vlissingen (Ned.), 14 Juni 1880 ;
 † Assebroek, 7 Juli 1946 ;
 tweede huwelijk bleef kinderloos ;
150. Helena-Maria,
 ° Assebroek, 8 Nov. 1883 ;
 † Assebroek, 14 Mei 1886 ;
151. Bertha-Julia,
 ° Assebroek, 1 Jan. 1886 ;
 kloosterzuster te Antwerpen ;
152. Carolus-Petrus,
 ° Assebroek, 2 Dec. 1887 ;
 † Assebroek, 1 Oct. 1892 ;
153. Levenloos mannelijk kind,
 ° Assebroek, 31 Mei 1889 ;
154. Valentine-Clementine,
 ° Assebroek, 2 Juni 1894 ;
 † Assebroek, 23 Jan. 1899 ;
- Silvia-Maria Reyserhove (nr 116) :
155. Emile,
 ° Brussel, 20 Sept. 1875 (onwettig) ;
 † St-Jans-Molenbeek, 9 Nov. 1875 ;
156. Cordule-Josephine,
 ° Brussel, 19 Nov. 1876 (onwettig) ;
 † Anderlecht, 12 Febr. 1877 ;

Eugenius-Franciscus (nr 117) en Amelia-Theresia Hautekeete (a) :

157. Petrus,

° Oedelem, 3 Juli 1859 ;

x Brugge, 25 April 1884 met :

Clémentine-Françoise Calleeuw,

° Brugge, 4 Jan. 1860 ;

w Schl. uitgeweken naar de vreemde ;

158. Henricus,

° Oedelem, 25 Maart 1861 ;

† Zeebrugge, 19 Nov. 1940 ;

x Brugge, 7 Juli 1897 met :

Catharina-Martina Maes,

° Sluis (Ned.), 12 Dec. 1867 ;

† Brugge, 24 Juni 1913 ;

(afstamming volgt verder) ;

159. Karel,

° Sijsele, 16 Aug. 1863 ;

† Sijsele, 3 Jan. 1944 ;

x Sijsele, 13 April 1892 met :

Virginie Verbeke,

° Sijsele, 14 Sept. 1867 ;

† Sijsele, 15 Dec. 1945 ;

(afstamming volgt verder) ;

Virginie Reyserhove (nr 119) :

160. Bernardina,

° Oedelem, 22 Oct. 1859 (onwettig) ;

wettig erkend bij akte van 24 Maart 1896 ;

Karel-Louis (nr 122) en Julie Verniest :

161. Levenloos mannelijk kind,

° Oedelem, 9 Jan. 1868 ;

Joannes-Baptista (nr 127) en Maria-Leonia De Vos (a) :

162. Julia-Léopoldine-Mathilde,

° Brugge, 24 Juni 1899 ;

† St-Kruis (Brugge), 11 Sept. 1899 ;

Adolf (nr 130) en Amelia Deschuyter :

163. Franciscus,
 ° St-Andries (Brugge), 29 Aug. 1904 ;
 x Brugge, 28 Oct. 1928 met :
 Madeleine-Leonie-Marie Dobbels,
 ° Brugge, 22 Mei 1907 ;
 (hun dochter volgt verder) ;
164. Irma,
 ° Zeebrugge, 18 Aug. 1907 ;
 x Brugge, 23 Nov. 1929 met :
 Eduardus-Franciscus Missiaen,
 ° Oostende, 23 Dec. 1903 ;
165. Frederik-Jozef,
 ° Zeebrugge, 16 Mei 1909 ;
 † Zeebrugge, 19 April 1940, ongehuwd ;
166. Théophile,
 ° Zeebrugge 10 Juni 1910 ;
 † Zeebrugge, 29 Juli 1911 ;
167. August-François,
 ° Zeebrugge, 14 Mei 1912 ;
 x Blankenberge, 11 Nov. 1942 met :
 Maria Wittevrongel,
 ° Blankenberge, 16 Mei 1916 ; kinderloos ;
168. Alfons,
 ° Zeebrugge, 23 Juni 1914 ;
 x Blankenberge, 2 Mei 1944 met :
 Ivonne Van Antwerpen,
 ° Blankenberge, 29 Maart 1925 ;
 (afstamming volgt verder) ;
169. Albrecht-Arthur,
 ° Zeebrugge, 9 Sept. 1916 ;
 x Heist-aan-Zee, 7 Juni 1941 met :
 Maria Couwijsder,
 ° Brouwershaven (Ned.), 29 Nov. 1915 ;
 (hun dochtertje volgt) ;
170. Julia,
 ° Zeebrugge, 26 Sept. 1919 ;
 x Blankenberge, 5 Febr. 1944 met :
 Albert-Camiel Van Audenaerde,
 ° Uitkerke, 9 Nov. 1914 ;

171. Suzanna-Irma,
 ° Zeebrugge, 20 Jan. 1921 ;
 x Brugge, 17 Dec. 1948 met ;
 Gerardus-Leopoldus Devroe,
 ° Wulpen, 20 Juli 1919 ;
 wonen : Rue Trieu Kaisin 27, Châtelineau ;
172. Rachel-Adronia,
 ° Zeebrugge, 7 Aug. 1922 ;
 x Brugge, 3 Aug. 1940 met ;
 Albert-Leopold-Jacob Raes,
 ° Ramskapelle, 3 Aug. 1918 ;
 wonen : Rue des Deux Puissances 43, Auvelais ;
173. Prosper-Alfons,
 ° Zeebrugge, 29 Aug. 1924 ;
 x Blankenberge, 23 Oct. 1945 met ;
 Elvire-Yvonne Mechelaere,
 ° Uitkerke, 23 Dec. 1914 ;
174. Denise-Marie,
 ° Zeebrugge, 6 Juni 1926 ;
 x Zeebrugge, 20 Sept. 1947 met ;
 Jozef Huyghebaert,
 ° Dudzele, 10 Aug. 1918 ;
- Silvie-Marie Reyzerhove (nr 131) :
175. Julien-Joseph,
 ° Brugge, 8 Nov. 1904 (onwettig) ; wettig erkend
 door de moeder bij akte van 7 April 1923 ;
 x Brugge, 5 Mei 1928 met ;
 Elvire-Hélène Dhont,
 ° Brugge, 3 April 1908 ;
 (afstamming volgt verder) ;
- Alphonse (nr 132) en Rachel-Margriet Vaneëcke :
176. Denise-Marie-Madeleine,
 ° Gent, 28 Febr. 1926 ;
 x Antwerpen (St-Paulus), 15 Mei 1948 met ;
 Florent-Antoine Maertens,
 ° Brugge, 14 Mei 1926 ; schippers, met Assebroek
 als domicilie.

VIII. Emiel (nr 135) en Cordula Cannoot :

177. Alfons,

° Knesselare, 8 Nov. 1894 ;
oorlogsvrijwilliger 1914-18 ; gesneuveld aan de
IJzer, 27 Febr. 1916 ; ongehuwd ;

178. Maria,

° Adegem, 21 Juli 1896 ;
x Gent, 19 Maart 1919 met :
Eduard De Decker,
° Vinderhoute, 26 Febr. 1894 ;

179. Leonia,

° Knesselare, 8 Nov. 1898 ;
† Knesselare, 20 Mei 1902 ;

180. Maurits-Jozef,

° Knesselare, 12 April 1900 ;
† Knesselare, 9 Mei 1900 ;

181. Martha-Cordula,

° Knesselare, 21 Maart 1901 ;
x Melle, 8 Juni 1921 met :
Bruggeman Amedée,
° Knesselare, 3 Febr. 1896 ;

182. Clarisse-Bertha,

° Knesselare, 27 Oct. 1902 ;
x Gent, in 1939 met :
Pierre Lombardi,
° op het eiland Corsika ;

183. Cyrillus-Gentillus,

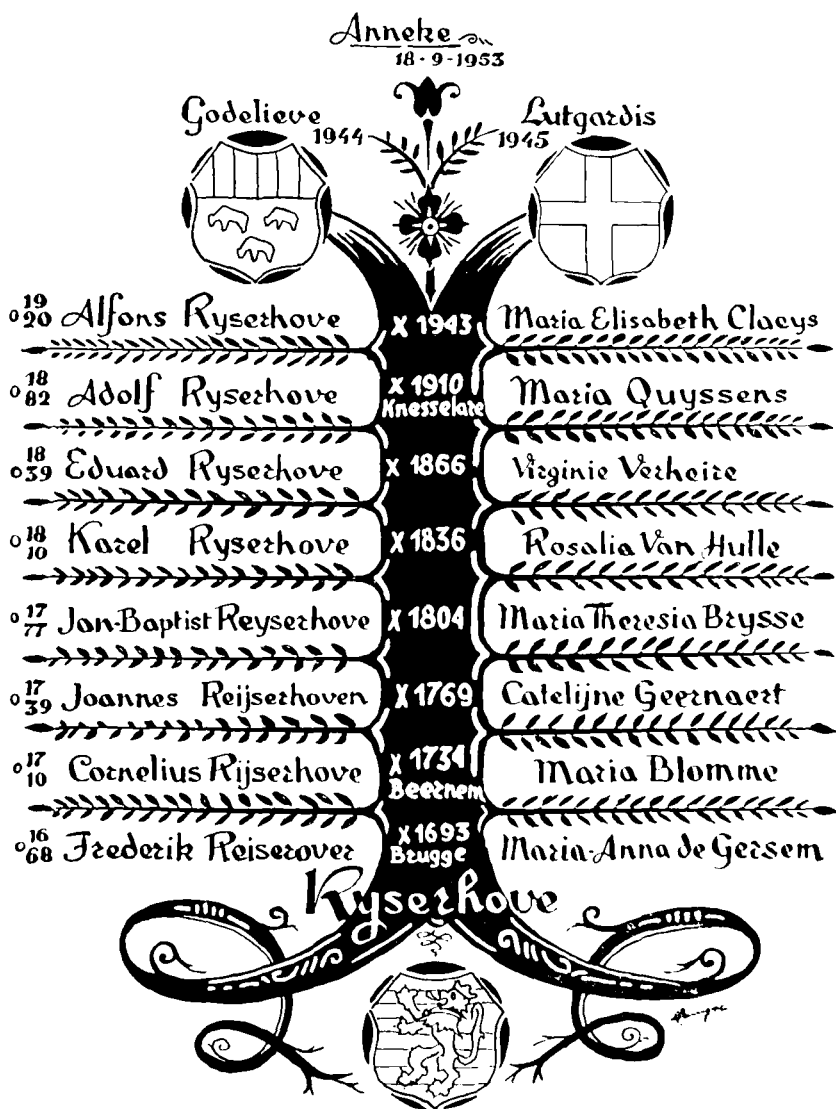
° Knesselare, 6 Febr. 1904 ;
† Melle, 15 Dec. 1953 ;
x Melle, 30 Juni 1932 met :
Rafaëla Geers,
° Melle, 11 Dec. 1899 ;
(afstamming volgt verder) ;

184. Gentiel,

° Knesselare, 2 Mei 1906 ;
x Ledeberg, 24 Jan. 1931 met :
Irma-Marie Matthys,
° Ledeberg, 18 Febr. 1909 ;
(hun dochter volgt verder) ;

185. Michaël,
 ° Knesselare, 13 Juli 1908 ;
 x Gentbrugge, 25 Jan. 1930 met :
 Simone Vispoel,
 ° Ledeberg, 16 Nov. 1909 ;
 wonen te Hove (Antw.), kinderloos ;
186. Margaretha-Huberta,
 ° Knesselare, 8 Nov. 1909 ;
 x Melle, 6 April 1929 met :
 Romain Meersschaut,
 ° Gontrode, 28 Juni 1908 ;
187. Clara-Camilla,
 ° Knesselare, 11 Juni 1912 ;
 x Melle, 20 Jan. 1934, met :
 Arthur Keverijn,
 ° Heusden, 16 Aug. 1909 ;
- Adolf (nr 141) en Maria-Ludovica Quysens :
188. Jozef-Andreas,
 ° Knesselare, 1 Maart 1911 ;
 x Knesselare, 12 Oct. 1934 met :
 Maria-Juliana Brandt,
 ° Knesselare, 28 Maart 1917 ;
 (afstamming volgt verder) ;
189. Gerard-Leo,
 ° Knesselare, 23 Juni 1912 ;
 x Knesselare, 16 April 1939 met :
 Georgette-Hortence De Clercq,
 ° Ursel, 10 Mei 1914 ;
 (afstamming volgt verder) ;
190. Suzanne-Maria-Julia,
 ° Knesselare, 4 Juni 1913 ;
 x Knesselare, 26 Nov. 1942 met :
 Remi Neirynek,
 ° Knesselare, 4 April 1908 ;
191. Theofiel-Alfons,
 ° Knesselare, 26 Dec. 1914 ;
 † Knesselare, 9 Nov. 1919 ;
192. Hilaire-Léon-Jozef,
 ° Knesselare, 9 Sept. 1916 ;
 x Knesselare, 10 Juli 1941 met :

Juliette-Margaretha De Corte,
 ° Knesselare, 8 Febr. 1920 ;
 (afstamming volgt verder) ;
 193. Alfons-Gustaaf-Willibrord,
 ° Knesselare, 5 Nov. 1920 ;
 x Knesselare, 5 Jan. 1945 met :
 Maria-Elisabeth Claeys,
 ° Knesselare, 24 Aug. 1924 ;
 (afstamming volgt verder) ;

Doopkaartje van Anneke Ryserhove (° 18 Sept. 1953), met
 gedeeltelijke stamboom der familie.

Alfons (nr 142) en Clementina Vlamynck :

194. Naamloos mannelijk kind,
° en † Knesselare, 18 Febr. 1908 ;
195. Cyrillus-Alberic,
° Knesselare, 15 Juni 1909 ;
x Knesselare, 28 April 1937 met :
Germana-Maria-Elisabeth Landuyt,
° Knesselare, 2 Juni 1915 ;
(afstamming volgt verder) ;
196. Hieronymus-Josephus (Jeroom),
° Knesselare, 20 Jan. 1911 ;
† Knesselare, 7 Nov. 1954 ;
x Knesselare, 4 Mei 1942 met :
Maria-Antoinette-Agnes Derycke,
° Knesselare, 22 April 1913 ;
(afstamming volgt verder) ;
197. Georgius-Adolphus-Josephus,
° Knesselare, 7 Maart 1913 ; ongehuwd ;
198. Albericus-Emilius,
° Knesselare, 6 Jan. 1915 ; ongehuwd ;
199. Elza-Elisabeth,
° Knesselare, 14 Dec. 1915 ;
x Knesselare, 12 April 1950 met :
Remigius-Josephus Wille,
° Knesselare, 28 Jan. 1914 ;
200. Edmondus-Josephus-Albertus,
° Knesselare, 3 Sept. 1918 ;
x Nijlen (Antw.), 16 Jan. 1943 met :
Angelina De Reyck,
° Ilegem, 11 Oct. 1919 ;
(afstamming volgt verder) ;
201. Christella-Irena,
° Knesselare, 13 Mei 1924 ;
x Knesselare, 21 Mei 1948 met :
Robert-Charles Bultinck,
° Zomergem, 1 Jan. 1920 ;
202. Robert-Henri-Joseph,
° Knesselare, 22 Maart 1933 ;
† Knesselare, 11 Juni 1948 ;

Leon-Henri (nr 146) en Flavie-Marie Vangeenberghe :

203. Julia-Bertha,

° Assebroek, 23 April 1902 ;

† Assebroek, 4 Mei 1902 ;

204. Pierre-François,

° Assebroek, 20 Mei 1904 ;

† Brugge, 7 Oct. 1951 ;

x Brugge, 6 Febr. 1932 met :

Pharaïlde-Léonie-Jeanne Ryelandt,

° Brugge, 23 Febr. 1907 ;

(hun dochter volgt verder) ;

205. Marguerite-Marie,

° Assebroek, 24 Dec. 1905 ;

† Brugge, 16 Sept. 1924, ongehuwd ;

206. Madeleine-Victorine,

° Assebroek, 6 Jan. 1908 ;

x Brugge, 31 Aug. 1929 met :

Joseph-Joachim Lonneville,

° Brugge, 26 Juli 1903 ;

207. Raymond-Leopold,

° Assebroek, 15 Nov. 1909 ;

seculier priester ; onderpastoor te Montaleux (Moeskroen), St-Antonius-van-Padua ;

208. Antoinette-Henriette,

° Assebroek, 6 Aug. 1911 ;

209. Marie-José,

° Assebroek, 7 Dec. 1912 ;

reeds overleden ;

x Brugge, 9 Juni 1942 met :

Michiel-Pieter-Jozef Supeene,

° Roeselare, 14 Juni 1916 ;

210. Albert-Charles,

° Assebroek, 31 Mei 1915 ;

werktuigkundige te Zandvoorde ;

x Brugge, 23 April 1938, met :

Julia De Baene,

° Sijsele, 25 Sept. 1916 ;

(afstamming volgt verder) ;

211. André-Fernand,

° Assebroek, 20 Jan. 1917 ;

Henri-Franciscus (nr 148) en Antoinette-Marie Seye :

212. Valentine-Henriette-Françoise,

° Etterbeek, 8 Jan. 1906 ;

haar vader was adjudant van het Belgisch Leger te St-Gillis (Brussel) (zie voetnota 63) ;

† Brussel, 1 April 1929 ;

x St-Gillis (Brussel), 12 Mei 1928 met :

Auguste-Emile D'Heure,

bankbediende te Brussel ;

° St-Gillis (Brussel), 3 Nov. 1904 ;

213. Louise-Julia-Bertha,

° Brussel, 22 Mei 1909 ;

op 6 Febr. 1941 te Elsene wettelijk gescheiden van

Jules-Antoine Lechoux ;

x Schaarbeek, 26 Febr. 1944 met :

Raymond Millier,

° Brussel, 5 Jan. 1913 ;

Raymondus-Josephus (nr 149) en Aline-Leopoldine Surmont (a) :

214. Marie-Simonne-Sylvie-Joseph,

° Assebroek, 11 Maart 1914 ;

x Assebroek, 28 Febr. 1946 met :

Georges Vandewalle,

° Brugge, 17 Maart. 1916 ;

meester-bakker te Brugge ;

Henricus (nr 158) en Catharina-Martina Maes :

215. Abraham-Jacobus,

° Sluis (Ned.), 21 Juni 1892 (onwettig) ;

bij huwelijk gewettigd ;

x Heist-aan-Zee, 17 Juli 1914 met :

Pharaïlde-Augusta Desmidt,

° Heist-aan-Zee en † Brugge, 8 Febr. 1933 ;

(hun dochter volgt verder) ;

(63) Henri-Franciscus Reyserhove (nr 148) en Antoinette-Marie Seye hadden vooraf nog een levenloos mannelijk kind, geboren te Etterbeek op 14 Nov. 1903 ; te plaatsen vóór nr 212.

216. Julie-Louise-Marie,
 ° Brugge, 3 Nov. 1895 (onwettig) ;
 bij huwelijk gewettigd ;
 x Brugge, 3 Nov. 1920 met :
 Albert-Antoine-Louis Willaert,
 ° Heist-aan-Zee, 4 Aug. 1894 ;
217. Louis-François,
 ° Brugge, 8 Nov. 1897 ;
 x Heist-aan-Zee, 6 Apr. 1923 met :
 Louise Marie Brouckaert,
 ° Heist-aan-Zee, 8 Febr. 1899 ;
 (afstamming volgt verder) ;
218. Amélie-Cathérine,
 ° Brugge, 1 Febr. 1899 ;
 † Brugge, 10 Febr. 1899 ;
219. Marguérite,
 ° Brugge, 10 Jan. 1900 ;
 x Brugge, 3 April 1918 met :
 Arthur-Karel Lannoye,
 ° Koolkerke, 11 Sept. 1897 ;
 zij had vooraf een onwettig kind (zie verder) ;
220. Albertine-Anna,
 ° Brugge, 21 Oct. 1901 ;
 x Brugge, 25 April 1936 met :
 Gaston-Richard-Gustaaf Pladys,
 ° Wenduine, 11 Jan. 1889 ;
 zij had vooraf een onwettig kind (zie verder) ;
221. Hélène-Marie,
 ° Brugge, 14 Maart 1904 ; (tweeling) ;
 † Brugge, 22 Maart 1904 ;
222. Polydore-Henri,
 ° Brugge, 14 Maart 1904 ; (tweeling) ;
 † Brugge, 14 Maart 1904 ;
223. Maurice-Leonard,
 ° Brugge, 21 Maart 1905 ;
 † Zeebrugge, 18 Aug. 1906 ;
224. Martha-Elisabeth,
 ° Brugge, 31 Juli 1907 ;
 x Brugge, 30 Sept. 1933 met :
 Edouard-Joseph Denys,
 ° Brugge, 20 Mei 1902 ; matroos ;

225. Eveline,

° Brugge, 12 Maart 1910 ;

† Zeebrugge, 12 April 1910 ;

Karel (nr 159) en Virginie Verbeke :

226. Romanie,

° Sijsele, 5 Aug. 1892 ;

(zie nr 282) ;

x Sijsele, 30 Juli 1930, met :

Octaaf De Jaeger, weduwnaar ;

° Maldegem, 14 Maart 1885 ;

227. Eugeen,

° Sijsele, 3 Aug. 1894 ;

x Sijsele, 9 Nov. 1922 met :

Lazaria Huyghe,

° Sijsele, 11 Febr. 1894 ;

(afstamming volgt verder) ;

228. Zulma,

° Sijsele, 2 April 1898 ;

x Sijsele, 2 Febr. 1921 met :

Henricus Bleyaert,

° Sijsele, 13 Jan. 1896 ; 11 kinderen in leven ;

229. Arthur,

° Sijsele, 8 Nov. 1900 ;

x St-Kruis (Brugge), 5 Juni 1926 met :

Martha Vanhoutte,

° St-Kruis, 1 Febr. 1904 ;

(afstamming volgt verder) ;

230. Léon-Joseph,

° Sijsele, 15 Mei 1907 ;

x St-Kruis, 27 Juni 1931 met :

Elza-Leonie Neyt,

° St-Kruis, 20 Jan. 1912 ;

(afstamming volgt verder) ;

231. Gerarda,

° Sijsele, 16 Juni 1911 ;

had een onwettig kind (zie verder) ;

x Sijsele, 11 Juli 1942 met :

André Vannevel,

° Sijsele, 23 Nov. 1912 ;

† Brugge, 21 Juni 1946 ;

Franciscus (nr 163) en Madeleine-Leonie-Marie Dobbels :

232. Lisette-Louise,

° Brugge, 27 Sept. 1930 ;

x Brugge, 4 Oct. 1952 met :

Etienne-Henri-Julien De Neve.

° Zomergem, 8 Mei 1928 ;

Alfons (nr 168) en Ivonne Van Antwerpen :

233. Armand,

° Blankenberge, 25 Nov. 1944 ;

234. Nicole,

° Blankenberge, 8 Juli 1948 ;

Albrecht-Arthur (nr 169) en Maria Couwijsder :

235. Ginette-Maria,

° Brugge, 21 April 1950 ;

Julien-Joseph (nr 175) en Elvire-Hélène Dhont :

236. Guillaume-Frederik,

° St-Kruis, 16 Sept. 1928 ;

237. Roland-Auguste-Hubert,

° Brugge, 25 Febr. 1937 ;

238. Jeannine-Marie-Louise,

° Brugge, 16 Sept. 1938 ;

† Brugge, 15 Jan. 1940 ;

dit gezin woont te Brugge, St-Jozefsplaats.

IX. Cyrillus-Gentillus (nr 183) en Rafaëla Geers :

239. Alfons,

° Gent, 18 April 1938 ;

† Gent, 20 April 1938 ;

240. Daniël,

° Gent, 10 April 1939 ;

241. Georges,

° Gent, 16 Juli 1940 ;

Gentiel (nr 184) en Irma-Marie Matthys :

242. Marguerite-Emilienne,

° Ledeborg, 31 Aug. 1933 ;

Jozef-Andreas (nr 188) en Maria-Juliana Brandt :

243. Robert-Joseph-Andreas,
° St-Joris-ten-Distel, 6 Jan. 1935 ;
† St-Joris-ten-Distel, 22 Jan. 1935 ;
244. Suzanna-Maria,
° St-Joris-ten-Distel, 28 Juli 1937 ;
245. Eric-Adolf-Jozef,
° St-Joris-ten-Distel, 10 Maart 1939 ;
246. Jeannine-Nicole,
° St-Joris-ten-Distel, 9 Juli 1941 ;
247. Erna-Josephine,
° Beernem, 22 Oct. 1947 ;
248. Patrick-Alfons,
° Beernem, 12 Mei 1952 ;
249. Marnix-Maurice,
° Beernem, 25 April 1953 ;

Gerard-Leo (nr 189) en Georgette-Hortence De Clercq :

250. Martina-Nicola,
° Ursel, 16 Febr. 1940 ;
251. Liliana-Maria,
° Knesselare, 4 Febr. 1942 ;
252. Monique-Nelly,
° Knesselare, 22 Febr. 1943 ;
253. Frida,
° Knesselare, 13 Juni 1944 ;
254. Leopold,
° Knesselare, 7 Juli 1945 ;
255. Nelly,
° Knesselare, 3 Aug. 1946 ;
256. Luc,
° Knesselare, 24 Dec. 1947 ;
† Knesselare, 25 Dec. 1947 ;
257. Naamloos vrouwelijk kind,
° en † Beernem, 8 Aug. 1948 ;
258. Placide-Adolf,
° Knesselare, 17 April 1951 ;

Hilaire-Leon-Jozef (nr 192) en Juliette-Margaretha
De Corte :

259. Vera-Maria-Magdalena,
° Knesselare, 3 Oct. 1942 ;

260. Diederik-Roger-Jozef,
° Knesselare, 31 Jan. 1950 ;

Alfons-Gustaaf-Willibrord (nr 195) en Maria-Elisa-
beth Claeys :

261. Godelieve,
° Beernem, 26 Jan. 1944 ;

262. Lutgardis,
° Beernem, 14 Maart 1945 ;

263. Anneke,
° Beernem, 18 Sept. 1953 ;

Cyrrillus-Alberic (nr 195) en Germana-Maria-Elisa-
beth Landuyt :

264. Rita-Suzanna,
° Knesselare, 10 Jan. 1941 ;
† Knesselare, 27 Jan. 1941 ;

265. Annie-Liliane-Clementine,
° Knesselare, 15 Jan. 1942 ;

Hieronymus-Josephus (nr 196) en Maria-Antoinette-
Agnes Derycke :

266. Walter-Roger,
° Knesselare, 12 Maart 1943 ;

267. Roger-Alfons,
° Knesselare, 5 Sept. 1945 ;

268. Levenloos kind,
° Beernem, 1949 ;

269. Robert-Alfons,
° Beernem, 4 Juni 1950 ;

Edmondus-Josephus-Albertus (nr 200) en Angelina
De Reyck :

270. André-Paul-Alfons,
° Nijlen, 8 Juli 1943 ;

271. Eddy-Jozef-August,
° Nijlen, 17 Jan. 1948 ;

Pierre-François (nr 204) en Pharaïlde-Léonie-Jeanne Ryelandt :

272. Georgette-Marguerite-Jenny,

° Brugge, 29 Dec. 1932 ;

Albert-Charles (nr 210) en Julia De Baene :

273. Lea-Martha-Maria,

° Brugge, 18 Dec. 1938 ;

274. Leon-Jules-Albert,

° Brugge, 1 April 1945 ;

275. Marie-José-Louise,

° Brugge, 20 Dec. 1948 ;

276. Wilfried-Achiel-Raymond,

° Brugge, 28 Sept. 1951 ;

Abraham-Jacobus (nr 215) en Pharaïlda-Augusta Desmidt :

277. Christiane-Pharaïlde,

° Brugge, 8 Febr. 1933 ;

Louis-François (nr 217) en Louise-Marie Brouckaert :

278. Henri-François,

° Heist-aan-Zee, 14 Oct. 1923 ;

† Brugge, 3 Febr. 1930 ;

279. Henriette-Euprasie,

° Brugge, 27 Dec. 1931 ;

Marguërite Reyserhove (nr 219) :

280. Juliaan-Albrecht,

° Brugge, 19 Nov. 1917 (onwettig) ;

† Zeebrugge, 22 Nov. 1917 ;

Albertine-Anna Reyserhove (nr 220) :

281. Maurits,

° Brugge, 3 Febr. 1919 (onwettig) ;

† Zeebrugge, 16 Febr. 1919 ;

Romanie Reyserhove (nr 226) :

282. Lionel-Joseph,

° Sijssele, 14 Dec. 1924 (onwettig) ;

uitdrukkelijk door de moeder erkend bij akte van
4 Aug. 1933 ;

x Ramskapelle, 7 Febr. 1952 met :

Georgina-Josephina De Bruycker,

° Ramskapelle, 25 Febr. 1927 ;

Eugeen (nr 227) en Lazaria Huyghe :

283. Simonne,

° Sijsele, 20 Juni 1924 ;

284. Maria,

° Sijsele, 8 Sept. 1929 ;

Arthur (nr 229) en Martha Vanhoutte :

285. Gaston-Joseph,

° Sijsele, 9 Jan. 1928 ;

x Sijsele, 2 Mei 1953 met :

Marcella-Clara De Coussemaecker,

° Sijsele, 16 Dec. 1927 ;

286. Georges-Joseph,

° Sijsele, 28 Oct. 1930 ;

x Sijsele, 12 Dec. 1953 met :

Inès-Agnes Vanhoutte,

° Sijsele, 14 Aug. 1932 ;

(hun zoontje volgt verder) ;

287. Oswald-Marie,

° Sijsele, 12 Febr. 1940 ;

Léon-Joseph (nr 230) en Elza-Leonie Neyt :

288. Lionel-Albert,

° Brugge, 7 Febr. 1933 ;

289. Roger-Albert,

° Brugge, 23 Febr. 1936 ;

290. Albert-Eugène-Adrien,

° St-Kruis, 25 Aug. 1940 ;

291. Christiane-Noëlla,

° St-Kruis, 20 Dec. 1944 ;

292. Franklin-Charles-Arthur,

° Brugge, 25 April 1948 ;

Gerarda Reyserhove (nr 231) :

293. Guido,

° Sijsele, 13 Sept. 1940 (onwettig) ;

bij huwelijk gewettigd, nu : Vannevel.

X. Georges-Joseph (nr 286) en Inès-Agnes Vanhoutte :

294. Rudy-Arthur-Bertha-Maria,

° Brugge, 7 Juli 1954.

Wij hadden ons voorgenomen, hierop thans ook nog acht kwartierstaten te laten volgen, met o.a. de volledig uitgewerkte moederlijke lijnen en tenslotte een ganse reeks interessante beschouwingen op gebied van erfelijkheid, bereikte leeftijd, vruchtbaarheid, lichamelijke en geestelijke eigenschappen. Bij gebrek aan plaatsruimte zijn wij echter verplicht, daarmee te wachten tot volgend jaar. En dan zal het eerst blijken, tot welk een rijkdom van ongekende en verrassende gevolgtrekkingen, het doorgedreven genealogisch onderzoek in staat is ons te brengen.

Alfons RYSERHOVE.

NAMEN VAN VONDELINGEN

Te Knesselare stierven er een zeer groot getal vondelingkinderen, in de jaren 1830-60, waarvan de ouders onbekend bleven. Vooral gedurende de tijd van de hongersnood, is hun aantal effenaf verbazend (tot méér dan 10 per jaar). Natuurlijk waren die kinderen meestal niet van Knesselaarse afkomst, doch werden zij hier uitbested (gevonden in de steden, vooral te Gent). De sterfte onder die verlaten kleinen was zeer groot. Eigenaardig zijn de familienamen, die men voor dergelijke vondelingen bedacht; hier volgen enkele staaltjes daarvan:

Theresia Bellem (akte nr 30/1846); Felicita Civil (33/1846); Judocus Hertel (41/1850); Karel Veraerde (81/1850); Alphonsius Evens (87/1850); Bernardina Yssels (90/1850); Josephina Hertog (26/1843); Joanna Nieuwerkerke (50/1844); Andreas Sleydingen (52/1844); Josephus Delft (55/1844); Joseph Tercera (82/1844); Rochus Charoy (90/1844); Rosalia Vlegel (95/1844); Juliana Neerwinden (2/11/1841).

Verder nog: Thérèse De Gand, Bernardus Eyckbosch, Melanie Libre, Paulus Galice, Norbertus Van Westphalen, Angeline Dieu, Martha Trouvée, Henri Floreal, Prudentia Vooruyt, Gustave Moncornet, Marie Inland, Christine Bari, Jacoba Zele, Marie Maroc, Josephus Vaccant, enz.

A. R.

NIETIGVERKLARING VAN HUWELIJK, ONDER HET OUD REGIEM

Op 4 Juli 1773 werd Theresia-Petronilla Bleyaert, dochter van Petrus en van Petronilla Landuyt, te Beernem geboren (fol. 2209). Zij huwde aldaar in de St-Amanduskerk, de 8 Mei 1796, met Josephus De Jonckheere uit Beernem, vóór de getuigen Pieter Versele en Willebrord Bleyaert (fol. 39/1796).

Twee maand later verzocht de bruidegom reeds om de ontbinding van zijn huwelijk:

« Aen de Seer Eerweirde Heeren Vicarissen Generael des Vacerende Bisdom van Brugge.

Supplierende vertoont seer reverentelijk Josephus De Jonckheere hoe dat hy op den 8en mej 1796 (meenende eene valide en wettelijk huwelijk te contracteren met Theresia Bleyaert) een invalide en onwettelijk heeft aengegaen voor soo vele de voorseyde Theresia Bleyaert by Pieter De Jonckheere (broeder van Josephus) bevrugt was, hetwelcke hy versekert maer geweten te hebben naer dat het voorseyde huwelijk gecontracteert was, want hadde hij het van te vooren geweten hy en soude noyt soo verre sijn begeven hebben, om het wettelijk beletzel datter tusschen hun was, en aengesien hy in alles ter goeder trouwe is voortgegaen, wenschende noyt zulck een huwelijk aengegaen te hebben. Daerom neemt hy sijnen toevlugt tot UL, Seer Eerweirde heeren Vicarissen, UL, oodmoedelijk biddende dat GijL. soude declareren het bovengeseyde huwelijk nul en van geender weerden, welck versoek ick hope GijL. sult toestaen.

Het merck + van Josephus De Jonckheere.

Ons present, (get.) A. Cools, pastor de Beernem ;

P. F. Versele. » (fol. 39, bijvoegsel.)

De beslissing viel vrij spoedig :

« Vicarissen Generael des Vacherende Bisdom van Brugge,

Gelet op den inhoud deser requeste aen Ons gepresenteert door Joseph De Jonckheere, tenderende tot becomen ons declaratie op de nulliteyt van zijn houwelijk door hem aengegaen in de parochiale kercke van Beernem met Theresia Bleyaert op den 8n der maend mey 1796 ; daer over gehoord die het behoort, mitsgaeders gehadt het Oordeel van Gods en rechtsgeleerde, hebben wij gedeclareert, zoo wij declareren mits desen, dat het houwelijk tusschen de voornoemde persoonen ter daeten voorseyt aengegaen, om het onder hun existerende dirimerende beletsel van affiniteyt in den eersten graed collaterael, nul is en van geender weerde, en gevolgentlijk dat het aen de partijen geoorloft

is ander houwelijk aen te gaen naer hun liefste, volgens nogtans de Wetten van onse Moeder de H. Kercke, ordonnerende voorts aen den Heere Pastor van Beernem, dat dese onse declaratie op den eersten Zondag naer t'ontfangen deser, naer het Sermoen, van den predickstoel afgelesen worde en t'eynde dies in het Register der Houwelijcken op de daete van den 8 mey 1796 ingevoegt worde. Aldus gedaen in het Vicariaat desen 31 Ougst 1796. (Get.) P. J. De Pauw, Deken, Vic. Gen.

Ter Ordonnantie, (get.) J. Herdies, Secretarus. » (Ibid.)

Een weinig later gingen beide betrokkenen reeds elk een nieuw huwelijk aan. Theresia Bleyaert stierf te Beernem op 16 Februari 1831, ongeveer 58 jaar oud, weduwe van Franciscus De Ketelaere, echtgenote van Jacobus Leenknecht, wijk Blommendale. (1831, nr 16).

A. R.

CURIOSITEITEN IN DE OUDE PAROCHIALE REGISTERS

Af en toe treft men wel eens een curiosum aan in de oude Latijnse parochieregisters. Hieronder volgen enkele voorbeelden daarvan :

« Vigesima quarta decembris 1717 sepultus est hic aliquis vagabundus, discurrens per parochias, dicebatur esse ex parochia Swevezele. » (Beernem, laatste akte 1717.)

« Januarij 1676. - 19a begraeven twee soldaten die hier doot geschoten zijn vande fransche. » (Oedelem, fol. 1524, reg. 3.)

« 11a Maij 1692 : baptizata est Petronella, filia illegitima unius vagabundi, nomini incogniti (vid. alterius nota) et Joannae Hollevoets. Susceptores : Adrianus Gailliaert et Petronella Spieghelaere. Nata est 10a eiusdem mensis. Declaravit ipsa : patrem esse vagabundum, Ipsum : et est militem sine testimonium et nullibi tenuerat suam Pascham ; volens introire matrimonio.

Nota : Dicitur nunc patrem esse Petrum de Gruttere, in Wijngheene, Pastores administr. ne assistant matrimonio cum aliis. » (Beernem, fol. 868, jaar 1692.)

« Item den 29n Julii 1643 is ondertrauwe ghedaen : Marten Sierens tot Bernem, met Tanneken de Vryent ende niet ghetraût. » (Oedelem, fol. 198, reg. 1.)

« Anno Domini 1759, die 15 Maii obiit Maria-Catharina Tack, filia Leopoldi, vidua seu uxor derelicto Petri-Jacobi Brysse, aetatis circiter 42 annor., ex Wackene ; et 17a sepulta est in hoc coemeterio, cum 1 sacro a confrat. misericord. » (Kortrijk, Overl. Sint-Maarten, fol. 1010.)

« 1a Octobris 1758 obiit Maria Bonte, vidua Joanni Gevens, etatis 68 annorum, et 3a in medio navi ecclesiae off. : 6 lectionum sepulta est. » (Oedelem, fol. 2250, jaar 1758.)

« 3a Septembris (1707) obiit et quarta sepulta est cum sacro Isabella Vander beke, vidua primo egidii Blanckaert, deinde hyeronime Coppens in navi ecclesiae prope chorum sub marmore prius posito, que ante obituum fundavit perpetuum anniversarium ad Omûs mense pauperum ; exequiae summae celebratae sunt undecima octobris. » (Oedelem, fol. 1610, jaar 1707.)

« Die 18 Septembris 1731 obiit circa horam 9. vespert., munitus Eccl. Sacramentis, et 21. sepult. : off. : 9 lect. in medio Eccles. prope scamnum communionis : Jacobus de Ceulenaere, viduus, etat. : 65 annor. » (Oedelem, fol. 2085, jaar 1731.)

« 4 Aug. A.D.1705, tempore fugae (quando Hollandi transfierant canalem Brugensem), natus est Jacobus De Crane, filius Petri et Mariae Blomme. Susceptores : Georgius Claes et Maria-Anna Hallaert. » (Aalter, slechts ingeschreven na een akte van 11 Maart 1708.)

« 9 Braeckmaent 1618 starf Louis van Meulebroeck, leydelver, jonckman van Anzeghem. »

« 9 van Sept. 1618 starf Marcus Wordincker, Enghelsman, in de Leye werckende. »

« 12 April 1621 wordt verslegghen Ywein Verras, jonckman, op de Leye. »

« 7 Sept. 1621 geschoten van soldaeten Jaspaert Gheernaert en Jooris zijn soone. »

« 8 Nov. 1621 wert doot geschoten vande sentenellen op de Leye, noch alle Kerckelijke rechten ontfanghen den selven dach eer hij stierf, Peter vanden Broucke, wijlen man van Jackemijne Lesnier. » (Overl. Aalter, R.A. G., Pal. 2.)

« Vigesima prima martii 1646 obiit venerabilis dominus Dominus Joannes de Zutter, filius Arnoldi et Antonie Bauters mane circa septimam etatis 50., pastoratus vero in hac parochia 22. anno, qui decima vesperi cadens cum equo, ab eodem oppressus fuit. » (Knesselare, R.A. G., jaar 1646.)

A. R.

DE INVAL VAN MAURITS VAN NASSAU IN HET MEETJESLAND OP 21 JUNI 1600

INLEIDING

Deze studie beperkt zich in hoofdzaak tot het Meetjesland waaronder we het gebied verstaan dat door de Heemkundige Kring van het Meetjesland als dusdanig werd aangenomen en waarover wordt gehandeld in een artikel van de hand van zijn eerste voorzitter, wijlen Dr E. Tieleman (1).

Bij het naslaan van locale en regionale geschiedenissen was het ons reeds opgevallen, dat doorgaans zeer weinig aandacht wordt besteed aan de periode 1585-1609. In eerste instantie is dat te wijten aan het bijna volledig ontbreken van bronnen en documenten en het gering aantal publicaties dat zich met de studie van haar geheel of een van haar hoofdstukken bezig houdt. In ons geval moesten we dan ook teruggaan tot een onderzoek van de nog bestaande archieven, waarbij we dan graag bekennen dat het hier nog maar een eerste peiling geldt en er ongetwijfeld nog heel wat materiaal op verdere bestudering te wachten ligt. Wat de bibliographie betreft kon hoogstens beroep gedaan worden op de kronieken van Bor, Van Meteren en Van Male, om maar de voornaamste te noemen en een paar korte bijdragen van Fruin die in zijn « Verspreide Geschriften » (2) terug te vinden zijn. Van groot belang voor onderstaande studie was het groots opgevatte stel « Resolutiën der Staten-Generaal » (3) dat door Japikse op touw werd

(1) Appeltjes van het Meetjesland nr 1, pag. 1 - Eeklo 1949.

(2) Uitg. Nyhoff. Den Haag - 10 dln.

(3) Id. - Het volledige werk moet van 1576 tot 1609 lopen. Op dit ogenblik zijn 12 delen verschenen waarvan het laatste deel de periode 1602-1603 behandelt.

gezet en waarvan na zijn dood reeds een voortzetting volgde op naam van H.H.P. Rijperman. Daarbij kan dan nog gevoegd worden het « Journaal van Anthonis Duyck » (4), advocaat-fiscaal van de Raad van State, die de bewuste tocht meemaakte en er een ooggetuigenverslag over schreef, dat een eersterangs bron bleek te zijn. Wat de archieven zelf betreft is de oogst al even mager. Het Algemeen Rijksarchief te Brussel bevat wel stukken van overzichtelijke aard maar weinig dat zich specifiek met het Meetjesland bezig houdt.

Centrale instellingen zoals de Raad van Vlaanderen en de grote steden en kasselrijen als Gent, Brugge en de Oudburg bewaarden hun documenten uit die periode, maar de schaarse notities over het hier bestudeerde onderwerp zijn zeer bondig. Nuttig bleek het « Memorieboek » (5) van Servaas van Steeland, hoogbaljuw van het Land van Waas, dat in het Rijksarchief te Gent berust. Van de steden, ambachten en dorpen van het betrokken gebied zelf zijn omzeggens geen documenten van die periode overgebleven. Als reden daarvoor kan opgegeven worden dat de openbare besturen, omwille van de beperkte veiligheid die in hun gebied heerste, te Gent of Brugge zetelden en zeer weinig administratieve bezigheden te verrichten hadden, door het gering aantal inwoners dat deze streek, om dezelfde reden, toen bevolkte.

TOESTAND VAN HET MEETJESLAND

Wanneer Farnese in 1584 het grootste deel van Vlaanderen op de rebellen heeft heroverd en hun nog maar een paar steden noodgedwongen heeft laten behouden, wordt het bevrijde gebied prijs gegeven aan de plunderingen van de opstandelingen. Van uit Oostende, Sluis, Bergen-op-Zoom en de Zeeuwse eilanden komen voortdurend vrijbuitersbenden het land binnenvallen en handelen hier op een barbaarse manier met de nog overblijvende inwoners. Nadat deze laatsten eerst voor de legers van Parma op de vlucht zijn gegaan rest hen opnieuw niets anders dan te wijken

(4) Id. 1862-1866, 3 dln.

(5) R.A. Gent : Land van Waas Nr 137.

en van have en goed te redden, wat nog te redden valt. De vooraanstaande personen zoals baljuws, schepenen, schouten en officieren, die dikwijls als gijzelaars door de rebellen worden meegevoerd, zijn de eersten om te vertrekken. De schepenen van het Land van de Woestijne beklagen er zich bij de Raad van Vlaanderen over, dat ze hun gebied niet kunnen besturen zoals het hoort gezien « d'excursiën van de viant » en verzoeken dit te mogen doen vanuit de stad Brugge (6). Een ongeveer gelijkaardig geval doet zich voor in het ambacht Boekhoute dat « teenemael gheruyneert ende gheabandonneert es jae tselvs de voornoemde hurchmeestre ende schepenen over bet dan III jaeren de zelve plaetsen ende huerliedder oude residentie hebben moeten verlaten » (7).

De dingdagen van de vierschaar van Evergem worden in 1591 te Meulestede gehouden « omme tdangier vande geussche vrijbuters » (8) terwijl men ook te Waarschoot die maatregel moet nemen (9) en de schepenbank van Assenede op zeker ogenblik haar zittingen te Zelzate moet doen doorgaan « omme te schuwen tpericle vanden vyandt » (10).

Weldra gaan ook de inwoners op de vlucht en bijna gans het Meetjesland wordt in een verlaten en verwilderde woestenij herschapen. In de smaldeling van de kasselrij van de Oudburg van het jaar 1591 worden Lotenhulle, Aalter, Ursel, Knesselare en Ruisselede genoemd, waar « niemant en resideert noch culture en gheschiet » (11). Van het Brugse Vrije wordt rond dezelfde tijd getuigd dat het « mal habité et en quelques endroits totalemente desert et desolé » is (12). In Middelburg in Vlaanderen dat « ghans afghelopen ende verbrandt es gheweest » (13) blij-

(6) R.A. Gent : Raad van Vl. Correspondentie nr 53, f. 32 - 27 Jan. 1585.

(7) R.A. Gent : R. v. Vl., Corr. nr 61, f. 24 - 10 Juli 1589.

(8) A. De Vos : De geschiedenis van Evergem in vogelvlucht, pag. 71 in Jubileumboek Davidsfonds, Evergem.

(9) R.A. Gent : R. v. Vl., Corr. nr 71, f. 114-24, Oost. 1596.

(10) De Potter en Broeckaert : Gesch. der gemeente Assenede, pag. 133.

(11) R.A. Gent : Oudburg nr 166, f. 52.

(12) id. R. v. Vl., Corr. nr 64, fol. 156.

(13) Id. Serie B. 1598 - fol. 367.

ven amper nog een drietal huizen rechtstaan. Wanneer Jeronimus Laurijn, heer van Watervliet dringende herstellingen wil doen uitvoeren aan het fort van IJzendijke vindt hij « gheen volck tot Eccloo, Caprycke ende andere prochyen » (14). Over het ambacht Boekhoute wordt onder meer medegedeeld dat het « tout ruiné et désolé et n'y ayant que seize mesnages destituez de tous moyens » (15).

Alles schijnt er op te wijzen dat de overigens nog al romantische beschrijving van deze streek door Van Meteren (16) toch heel gegrond de werkelijkheid weergeeft. Het resultaat daarvan voor beide partijen was, dat er een soort niemandsland geschapen werd waar zowel de Spanjaarden als de rebellen vrij in- en uitgingen maar waar niets meer te halen viel voor de « vrijbuitende » troepen. Dit zagen de opstandelingen spoedig in en daarop werd hier het contributiestelsel ingevoerd dat hen zou toelaten opnieuw voordelen te halen uit deze streek.

DE CONTRIBUTIE

Door de werken over algemene geschiedenis zijn de beweegredenen die tot deze inval aanleiding gaven genoegzaam bekend. Men citeert daar het ontzet van de stad Oostende en de verovering van de Vlaamse havensteden, terwijl het in hoofdzaak zou gaan om het kapersnest Duinkerken, de doorn in het oog van de Nederlandse vloot, te bezetten en te vernietigen. Toen echter ten gevolge van tegenwind de oorspronkelijke landing te Oostende diende afgelast te worden en men op de kusten van Westerschelde voet aan wal zette, ondergingen ook de plannen een wijziging in de volgorde van hun belangrijkheid. Was men het aanvankelijk eens om in de mate van het mogelijke het contributiestelsel in Vlaanderen weder in te voeren, dan was dit van een bijkomstigheid, door de landing in Vlaanderen, een van de bijzonderste contributiegebieden, ook een eerste punt op de dagorde geworden.

(14) Id. Oudburg, nr 161, fol. 53.

(15) Id. R. v. Vl., Corr. nr 3106.

(16) Van Meteren : Historie der Nederlandscher ende haerder naburen oorlogen ende geschiedenissen - Den Haag 1614 - fol. 270.

Deze « contributie ofte brantschat » zoals ze werd genoemd bestond er in dat de dorpen van het platteland en in sommige gevallen ook afzonderlijke personen, zich van overvallen en plunderingen van de zijde der rebellen konden vrijwaren, door het betalen van een maandelijks bijdrage of belasting in geld. Sinds 1591 zetelde te Middelburg in Zeeland een speciaal daartoe aangestelde controleur, Charles Everwijn, die de omvang van het maandgeld per gemeente vaststelde en voor een regelmatige inning zorg droeg. Deze controleur of ontvanger werd aangesteld door de Raad van State als « commis vanden tresorier van Zeeland » (17). Het spreekt van zelf dat een dergelijk belastingstelsel dat zich over gans het noorden van Vlaanderen uitstreckte, aanzienlijke geldsommen in de krijgskas van de vijanden binnenbracht, want in een resolutie van de Staten-Generaal wordt vermeld « dat de contributiën die aen deze zijde van de platte landen ontfangen worden (moeten dienen) tot redemptie van dezelve streken ». Zo hadden onder meer de gemeenten van het Brugse Vrije zich collectief vrijgekocht voor een maandelijks bedrag van 3000 gulden (18) terwijl Michiel Everwijn, ontvanger van de contributiën in West-Vlaanderen, die te Oostende zetelt en in 1595, 40.000 lb. als contributie had binnengebracht, meende dat dit bedrag nog met een derde verhoogd kon worden.

De landvoogden hadden zich krachtdadig tegen deze handelwijze verzet en waren er mits het afkondigen van strenge straffen en een uitgebreid verdedigingssysteem tegen de invallende plunderhenden grotendeels in gelukt deze contributie te doen ophouden. Ook de Verenigde Provinciën namen echter maatregelen en nog in 1599 hadden de Staten-Generaal gedreigd dat de dorpen die twee maanden contributie lieten verlopen een supplementaire maand zouden te betalen hebben (19). Toen deze bedreiging slechts weinig resultaat opleverde zou een inval in Vlaanderen dit stelsel dan opnieuw rendabel moeten maken.

(17) Japikse : Res. Staten Generaal - 1 Nov. 1591 - pag. 458.

(18) Van Male : Geschiedenis van Vlaanderen, p. 297.

R.A. Brugge : Vrije, nr 27 fol. 52.

(19) R.A. Gent : R. v. Vl. Corr. nr 76, fol. 1 - 11 Januari 1599.

DE INVAL

Reeds zeer vroeg was men hier ten lande ingelicht over een aanstaande agressieve actie van de vijand. Dit blijkt best uit de Memorieboeken van de hoogbaljuw van het Land van Waas die reeds einde Mei berichten ontvangt over troepenbewegingen in Holland, niettegenstaande de veldheer Maurits van Nassau zich slechts begin Juni bereid verklaart « hem wederom metten leger te velde te begeven tot sulcker plaitssen daer men den vijande in de tegenwoordige zijne confusion van muyterin, cortheit van gelde ende jalousin den meesten afbreuck soude moeten doen » (20).

Het tijdstip van de inval was aanvankelijk bepaald op 19 Juni en de stad Nieuwpoort zelf als landingsplaats gekozen, maar door de sterke westenwind die op die dag heerste kon aan het oorspronkelijke plan niet worden vastgehouden. Daags nadien stelde Maurits voor, gezien de onveranderde weertoestand, om naar Sluis over te steken, van waaruit de Spaanse galeien dikwijls overlast bezorgden aan de Nederlandse vloot, en de stad en de haven te heroveren (21). Dit voorstel werd echter door verschillende leden in twijfel getrokken en toen op 21 Juni de wind nog even sterk was besloot men met algemene instemming te Filippine aan wal te gaan en over land tussen Gent en Brugge door naar Oostende te trekken (22). Volgens Van Meteren (23) werden meer dan 800 schepen van alle slag gereed gehouden om de overtocht te wagen. Bij anderen wordt dit aantal zelfs opgedreven tot duizend (24) terwijl de anders zo precieze Bor de vloot op niet minder dan « twee duysent schepen zoo groot als cleyne » raamt (25).

Dit schijnt ons fel overdreven gezien de nauwe vaargeul en de toestand van de Braakman waar deze schepen geland zijn. Blijkens rekeningen van het ambacht Bockhoute was de verzanding van de Braakman toen reeds volop

(20) Japikse : Res. Staten Generaal - 3 Juni 1600, pag. 29.

(21) Duyck : Journaal, II, pag. 638.

(22) Van Meteren : Fol. 451 v. - Bor : 37e boek, fol. 38 v.

(23) Id. fol. 450 r.

(24) Van Male : Gesch. van Vlaanderen.

(25) Bor : 37e boek, fol. 38 v.

aan gang en moesten er regelmatig baggerwerken worden uitgevoerd. In zijn verder verhaal der gebeurtenissen voegt Van Meteren er overigens zelf nog aan toe dat men de vloot veel groter schatte dan ze in werkelijkheid was (26). Ook de schattingen die door de spionnen van de hoogbaljuw van Waas zijn overgebracht, en wellicht zijn ook die nog aan de ruime kant, gewagen slechts van « vijf oft zes hondert zo schepen als schuyten » (27). De troepenmacht zelf bestond uit 12.000 voetgangers en 3.000 ruiters vergezeld van 30 stukken belegeringsgeschut en 7 stukken veldartillerie (28). Hoe goed men hier bij ons was ingelicht blijkt weer uit de raming die Servaes van Steeland daarvan maakt in een schrijven aan de Raad van Vlaanderen in datum van 14 Juni, waarin hij verklaart « dat de vyant wel zoude sterck wesen ontrent XV^m mannen » (29).

De wijzigingen in het aanvalsplan brengen voor Maurits grote moeilijkheden mede. Eerst en vooral betekent het een aanzienlijk tijdverlies daar het doel nu langs een omweg moet bereikt worden, terwijl anderzijds aan de aartshertogen de gelegenheid wordt geboden om tegenmaatregelen te nemen die wellicht te laat zouden gekomen zijn bij een rechtstreekse landing te Oostende of Nieuwpoort. Ten slotte bestond er in het leger gebrek aan uitrusting en proviand, daar in het geheel slechts 100 wagens en 250 trekpaarden waren aangeworven om de bagage, munitie en levensmiddelen van de soldaten te vervoeren (30). In alle haast tracht Maurits nog een aantal wagens samen te brengen op Walcheren maar de tijd is daartoe te kort en aan Nicolaes Heyns, baljuw van Axel en Terneuzen wordt opdracht gegeven, op straf van brand, onmiddellijk dertig tot vijftig « goede ende bequame » wagens naar het Mauritsfort te Filippine te brengen (31). Ook dit bleek echter niet mogelijk en zo moesten er ten slotte dan toch nog enige wagens uit Walcheren worden nagezonden (32).

(26) Van Meteren : fol. 451 v.

(27) R.A. Gent : Land van Waas nr 137 - 12 Juni 1600.

(28) Duyck : II, pag. 629.

(29) R.A. Gent : Land van Waas nr 137 - 14 Juni 1600.

(30) Duyck, id.

(31) Japikse : Res. 21 Juni 1600 - pag. 31.

(32) Duyck : II, p. 612.

In de namiddag van 21 Juni zeilden de eerste schepen, waarop zich de voorhoede van het leger, onder bevel van Ernst van Nassau, bevond, uit Vlissingen weg in de richting van Biervliet en Filippine. Rond 5 uur kwamen ze daar aan en werden de eerste twee vendels aan wal gezet (33). Filippine, een plaats « seeachtich, woest ende niet bewoont als van visschen der zee » (34), zoals het wel eens luidt, bestond uit een fort, dat volgens Duyck niet deugde (35), waarop slechts een bezetting van een 30 manschappen lag, en enige huizen daarrond gebouwd. Onmiddellijk na de landing werden deze gebouwen door de soldaten in brand gestoken terwijl de Spanjaarden zich tot de verdediging gereed maakten. De bevelhebber van de rebellen zond daarop een onderhandelaar om de overgave te verzoeken maar de verdedigers wilden daarvan niet horen en vuurden op de afgezant waarbij dan een schermutseling ontstond tussen beide groepen. De sergeant die het bevel over het fort voerde werd bijna onmiddellijk gedood terwijl drie andere soldaten ernstig werden gekwetst wat de overigen er deed toe besluiten de strijd te staken en met wapens en bagage de schans te verlaten (36).

Intussen was ook het gros van het leger onder leiding van de veldheer uitgevaren en tot bij Biervliet genaderd waar het anker werd uitgeworpen en op verdere berichten gewacht. Toen het nieuws van de verovering van Filippine daar aankwam was het echter reeds te laat om nog met de ontschepping te beginnen en men besloot de morgen af te wachten. Nog dezelfde dag wordt de Raad van Vlaanderen reeds ingelicht maar men is nog niet zeker over de bedoeling van de vijand, waarvan men eerder een aanval op Sas van Gent vreest en zo zien we dan dat soldaten aan de omsingeling van Oostende worden onttrokken en naar hier gedirigeerd (37). Ook de hoogbaljuw van Waas die slechts op 22 Juni melding krijgt van de vijandelijke aanval weet niet goed wat doen en bepaalt er zich toe boden en ver-

(33) Id. II, p. 640 ; R.A. G. Oudburg nr 173, fol. 74.

(34) De Flou : Toponymisch woordenboek, zie aldaar.

(35) Duyck, id.

(36) Id.

(37) Bor : 37e boek, fol. 38.

kenners uit te zenden, maar onthoudt zich verder van enige militaire actie omdat de vijand nog niet in zijn gebied is doorgedrongen (38).

Volgens Duyck (39) was het op 22 Juni schoon weder en kon de vloot rond de middag met hoog water op het slik gezet en met laag water ontscheept worden. Volgens de schets die hij er eigenhandig aan toevoegt werd de landing op drie plaatsen gelijk uitgevoerd zodat het leger in minder dan vijf uur aan wal was gebracht (40). Onmiddellijk wordt achter de dijken een kampeerplaats ingericht waar het leger de nacht zal doorbrengen terwijl Maurits van Nassau met de bevelhebbers en de inmiddels aangekomen Staten-Generaal krijgsraad houdt over de verder te volgen weg. Sommige leden van deze laatste zouden gaarne zien dat ook het fort Patientie tussen Boekhouten en IJzendijke nog wordt ingenomen maar Maurits wil zich door al die kleine manœuvres niet van zijn eigenlijke taak laten afleiden (41). Daarentegen geeft hij bevel de sterkte van Filippine met de grond gelijk te maken en de « goteling » het enige stuk geschut dat daar aanwezig was, naar Axel over te brengen (42).

Het verhaal van Duyck verder volgend (43) zien we dat vroeg in de morgen van 23 Juni, bij regenachtig weer, het kamp wordt opgebroken en de voorhoede in de richting van Assenede optrekt. Een stenen fort aan de dijk van Assenede was door de Spanjaarden verlaten geworden maar op het kasteel van de heer van Wacken, in het dorp zelf, lagen 30 manschappen die weerstand wilden bieden. Wanneer echter de bevelhebber van de voorhoede twee stukken geschut deed opstellen met de bedoeling hen te beschieten, gaven ze zich over en vertrokken van daar met hun wapens. In het kasteeltje zelf vonden de soldaten een rijke buit aan goederen die daar door de omwonende boeren in veiligheid waren gebracht.

(38) Memorieboek 22 Juni 1600.

(39) Duyck p. 642.

(40) Id.

(41) Bor : 37e boek, fol. 38.

(42) Id.

(43) Duyck : id. p. 642.

Intussen zijn de Staten-Generaal reeds volop aan het beraadslagen over de manier waarop het contributiestelsel weer zou kunnen ingevoerd worden. Voor de aanvang van de tocht reeds waren deze er stellig van overtuigd dat men op de hulp en bijstand van de bevolking zou kunnen rekenen. Van verschillende zijden immers waren berichten binnen gekomen dat de bewoners ontevreden en het Spaanse juk moe zijn. Ook door die rekening wordt echter een streep getrokken. Wanneer naar de omliggende dorpen boodschappers met brieven gezonden worden waarin een goede behandeling beloofd wordt zo ze wagens en levensmiddelen ter beschikking van de troepen stellen, en plundering en brandstichting wanneer ze dit niet doen, vinden de afgezanten op een paar uitzonderingen na alles leeg en verlaten (44). Inderdaad, nauwelijks waren de eerste berichten van de inval tot het volk doorgedrongen of een algemene exodus van het platteland naar de versterkte steden was begonnen (45).

Noodgedwongen moesten de Staten-Generaal dan gebruik maken van de diensten van enige gevangen boeren om hun contributiebrieven over te brengen (46). Nog dezelfde dag ontvingen de dichtst bijgelegen dorpen een schrijven waarvan de tekst in bijlage wordt weergegeven. Voor de plaatselijke overheden is het een echt probleem om de goede handelwijze vast te stellen. Enerzijds worden ze bedreigd met brand en plundering door de opstandelingen als ze niet aan de contributie voldoen, anderzijds zijn daar de ordonnantiën en plakكاتen die hen dit ten strengste verbieden en eveneens zware straffen voorschrijven. De inwoners van Boekhoutte vinden er niets beters op dan zich tot de Raad van Vlaanderen te wenden en hun moeilijkheden daar voor te leggen. Om « meerder apparent pericle ende schaede van brande ende anderssins t' ontgaene ende verhoeden » zijn ze wel bereid om met de afgezanten van de Staten-Generaal te onderhandelen op voorwaarde nochtans dat ze later daarom niet zullen vervolgd worden van Spaanse zijde. Het antwoord van de Raad van Vlaanderen is

(44) Van Meteren : fol. 451 v.

(45) R.A. G. : Oudburg nr 178, f. 75 ; id. nr 174 ,f. 49.

(46) Duyck, p. 643.

zeer kategoriek en beveelt hen zich uitsluitend te richten naar de voorschriften van de plakaten (47). Gent zelf en ook Brugge krijgen een dergelijke brief waarin de eerste stad onder meer wordt aangemaand 60.000 gulden te betalen wilde ze niet dat de vele molens en huizen rond de stad staande, zouden verbrand worden (48). Een gevangen landbouwer uit Kaprijke, genaamd Hutsebaut, wordt met brieven naar het Land van Waas gezonden waarvan al de dorpen te samen 38.000 gulden moeten opbrengen en die in handen van de ontvanger der contributie Charles Everwijn afleveren (49). De man wordt ook hier gevangen genomen en aan de justitie overgeleverd terwijl hier al evenmin enig gevolg wordt gegeven aan de eisen.

In de nacht van 23 op 24 Juni zijn de laatste schepen met ammunitie en proviand te Filippine aangekomen, gelost en weer naar hun thuishaven vertrokken. In de vroege morgen met zeer mooi weer, wordt de tocht van het leger door het Meetjesland aangevangen. Waarom de weg langs Bassevelde en Kaprijke, naar Eeklo wordt gekozen is niet duidelijk, maar aanhalingen in het verhaal van Duyck (50) schijnen er op te wijzen dat men zo dicht mogelijk bij de waterkant wenst te blijven. Overigens verliep het begin van de tocht niet zonder moeilijkheden. De voorhoede die waarschijnlijk door gidsen werd begeleid kwam reeds 's middags te Eeklo aan, maar de legertros, het geschut en de achterhoede marcheerden in een zodanige verwarring dat ze op een gegeven ogenblik zelfs de weg naar Gent insloegen. Noodgedwongen moest men te Bassevelde dan halt maken en de tocht reorganiseren zodat het laat in de avond werd vooraleer de laatste soldaten te Eeklo binnenkwamen.

Ondertussen was in het leger het nieuws verspreid dat enige soldaten te Eeklo door de boeren waren gevangen genomen en aan de bomen opgehangen. Zelfs Duyck heeft echter geen volledige zekerheid over deze gewelddaden die overigens een zeer grote beroering moeten verwekt hebben

(47) Duyck, p. 643.

(48) R.A. G. : Raad v. Vl. Serie N, 1597-1600, fol. 491.

(49) Servaes Van Steeland : Memorieboek 27 Juni.

(50) (51) Duyck, p. 645-646.

bij de krijgslieden. Wanneer in de morgen van 25 Juni het leger uit Eeklo vertrekt en naar Brugge oprukt « werden alle huysen van dien aengestecken ende verbrant in wederwraeck van thangen van tvolck, twelcke uytgestroyt werde op gisteren geschiet te wezen, ende dien helen dach en dede tcrysvolck niet dan branden alle de huysen die se ergens vonden » (51).

Toen de troepen te Maldegem passeerden vonden ze er geen bewoners meer. Deze waren bij het vernemen van de brandstichting te Eeklo op de vlucht geslagen. Daar verliet het leger van Maurits het Meetjesland en kampeerde 's avonds onder de muren van Brugge.

N. KERCKHAERT.

BIJLAGE

Hedent den 26 Juny 1600, Alzoo eenighe notable upzetenen vande prochie van Bouchaute den hove ghecommuniqueert hebben de bescrevinghe hiernaer volghende bij copie, over drie daeghen an hemlieden ghedaen ende ghesonden van wegghen de ghene hemlieden intitulerende de Staeten generale vande vereenichde Nederlanden Omme vanden hove te wetene ende verstaene, of zij van Bouchaute (ten sijne van meerdere apparent pericle ende schaede van brande ende anderssins, t' ontgaene ende verhoeden) zouden moghen met haerlieder ghecommitteerde tracteren ende overcommen, angaende de somme daerbij van hemlieden gheheescht, zonder begrijp, ende namale daeromme bij Justitie anghesproken te wordenen ; soo is bij den hove in antwoorde ghegheven gheweest, dat zij hemlieden daeraf alleszins wachten en vermijden zouden, nemaer dat zij hemlieden dien angaende reguleren naer d' ordonnantien ende placcaeten daeraf ghemaect ende ghepubliceert upde peinen ende verbuerten daerbij ghestatueert zonder eenich verdrach of dissimulatie

hiernaer volcht de copie vande voorghenompte Beschrijvinghe. De Staeten generael der Vereenichde Nederlanden. Alsoo alle werelt kennelick is dat de Spaignaerts ende haer

adherenten vianden vanden welstandt der Nederlanden niet jeghenstaende het slaefsche transport vande Nederlanden opte Infante onbehoirlick ghedaen, niet alleene onder haer ghewelt houden, die voorneempste steden ende sterckten der Nederlanden ; maer ooc inde Nederlanden alsnu meer ghesach usurperen als oyt te vooren, doende de provincien, steden ende quartieren onder de handt bijden volcke van oorloghe brantschatten, ende alle soorten van moetwille, hoomoet ende tirannie over den zelve pleeghen sulcx dat noch prelaeten, noch heeren, edelen, burghers noch huysluyden ofte haere goederen verschoont en worden. Ende datmen ziet d'eene zwaricheit de andere voorts te brenghen ooc dat alle willens eenighe provincien steden ende dorpen overghegheven worden tot een openbaer Roof Waerdeure de prelaeten, heeren, Edelen, Burghers ende huysluyden, metter daet bevindende dat zij bedroghen zijn meenende deur de Eertshertoghen de zaeken tot een welstandt te brengen. Wel verstaen dat nootelijk conform voorgaende Resolutie, bij ghemeene consent der Nederlanden ghenomen de spaignaerts vremdelinghe ende haere adherenten uut de voorscreven steden, stercten ende landen zullen moeten verdreven worden, om eens de Nederlanden in haeren ouden welstandt te brenghen Ende wij van tzelve ghevoelen ende overzulcx gheresolveert zijn in onze debvoiren tot dien eynde te continueren, up een vaste vertrauwen dat God de heere Almachtich ons voornemen met zijn goddelicke ghenade voorder zeghenen, ende die voorscreven prelaeten, heeren, Edelen, Burghers ende huysluyden sulcx animeren zal dat zij tot haeren ende onzen besten ghelijcken cours als wij zullen nemen, ende redelick is dat sulcken nootelijk werck voor de ghemeene welstandt der Nederlanden bij alle inghesetenen der zelve ghehantiert worden met furnisement van penninghen ende andere. Soo worden bij dese precise verzocht die van bouchaute omme binnen vier daeghen in onsen leghere te furnieren in handen van Charles Everwijn die somme van LXXXIII lb.gr. vlaems, soo anderssins gheprocedeert zal worden nae den noodt ende gheleghentheit der zaeken ende ghelijck jeghene den ghenen die de welstandt van haere vaderlandt ende het verdrijven vande der spaignaer-

den ende vremdelinghen wederstaen, behoort. Mits betaelende die voorscreven penninghen worden die van Bouchaute ghenomen in protectie vande heeren Staeten-generael, ende zijne Ex^{tie} voor een maent, omme middelertijt, op haere maendelicke contributie ghehandelt te worden naer redene ende billicheit. Aldus ghedaen ende gheresolveert ter vergaderinghe vande voorn heeren Staeten generael In Sgravenhaege, den XIII^{en} Juny sestienhondert.

Ter odonnantie vande zelve heeren Staeten generael

Aerssens.

Ende zal dese ondertusschen dienen an die van Bouchaute voor sauvegarde ende passeport, om met de selve pennin-
ghen in onse leghere te moghen commen ende keeren. Des
ter oorconden is deze bij ons onderscreven als daartoe ghe-
admitteert zijnde. Acte inde leghere ontrent Philippinen
desen XXII^{en} Juny 1600.

Sypesteyn,

Charles Everwijn

hiermede worden ghequicteert alle ulieden achterstellen en-
de zal voorts up de voors somme ul. valideren tgene ghy-
lieden betaelt hebt op de maenden Augusti, September,
October, November ende December lestleden.

R.A. Gent : R. v. VI., Serie N. 1597-1600 ; f. 491, 492.

OVER HET STALINGOED EN DE GANZEPLAS TE AALTER

In Oostergem, ongeveer twintig minuten oostwaarts van de kerk van Aalter, staat een oud huis, met een grote tuin en een nederhof, het geheel besloten binnen wallen. Dit is het *Stalingoed*, in de volksmond, beter bekend als het « Rattekasteel ». Het huis staat op een lage mote gebouwd ; het heeft geen verdieping, maar het dak, zowel langs de voor- als langs de achterkant, is versierd met een « kapelleke ». Op de voorgevel staat een jaartal, verdoken onder een dikke laag witsel, dat 1552 zou zijn.

Dit goed werd in 1556 gekocht van een joncvrouwe Landrade 's Conincx door *Thomas de Harduyn*, alias Harduwijn.

De percelen waarop het woonhuis en het nederhof staan, lagen onder geen enkele heerlijkheid. Andere bij dit goed behorende percelen renteerden, deels onder het Land van de Woestijne, deels onder Woeste ; één enkel perceel was leen van het Land van de Woestijne.

In de Zomer van dit jaar (1954), ter gelegenheid van de herdenking, te Oudegem, van de dichter *Justus de Harduyn* († 1635) werd de naam van dezen grootvader, Thomas de Harduyn, menigmaal geciteerd in artikels in dagbladen en tijdschriften.

De afstamming van Justus de Harduyn werd breedvoerig uiteengezet in het werk van dr O. Dambre, « De dichter Justus de Harduyn ».

Volgens dr Dambre was Justus de Harduyn de zoon van Frans en de kleinzoon van Thomas de Harduyn en van dezen eerste vrouw, Joanna Hauweel. Nochtans leest men op folio 91 van het register van de schepen van de Keure van Gent van 1567, dat Thomas de Harduyn een

rente overlaat aan zijn drie kinderen gesproten uit zijn huwelijk met Anna Boele, zijn tweede gezelnede, namelijk aan *Fransken*, *Tanneken* en *Mayken*.

Joanna Hauweel († 1566), de eerste vrouw van Thomas de Harduyn, was de dochter van Christiaan Hauweel, heer van Aveschoot en Barendelare en Aalschoot te Lembeke.

Na de dood van zijn tweede vrouw, *Maria Boele* († 1560), huwde Thomas de Harduyn voor de derde maal, en dat met *Anna van Lake*. Deze was de dochter van Willem en de kleindochter van Jan van Lake, die alle twee heren waren van ter Walle en van Venakker, twee heerlijkheden op Aalter.

Sedert 1548 was Thomas de Harduyn « commis » en beheerder van de in Vlaanderen gelegen goederen van Mher Lodewijk van Vlaanderen. Hetzelfde jaar werd hij baljuw van het Land van de Woestijne en van Woeste, en, dienvolgens, ook baljuw van Aalter en Knesselare.

Lodewijk van Vlaanderen, die heer was van deze twee laatste heerlijkheden was een aanzienlijk man. Hij was afstammeling van een bastaardzoon van Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen. Hij was ridder van de Orde van het Gulden Vlies, raad, opperkamerling en hoofd van de financiën van keizer Karel V, heer van het Land van de Woestijne, Woeste, Praat, Elverdinge, Vlamertinge, enz., enz. Hij was ruwaard van Vlaanderen bij zijn overlijden in 1555 ; hij ligt begraven in het koor van de kerk te Aalter.

Als baljuw van de heer van het Land van de Woestijne en als beheerder van dezes goederen had Thomas de Harduyn Jan van Lake, die de grootvader was van haar die zijn derde vrouw zou worden, opgevolgd. Hij bleef deze functies uitoefenen tot in 1568, dus ook nog onder de opvolgers van Lodewijk van Vlaanderen.

Ten minste van in 1559 tot aan zijn overlijden in 1571 was hij bovendien baljuw van Bellem en Schuurveld, functie die Jan van Lake voordien eveneens uitgeoefend had. Thomas' oudste zoon, Christiaan de Harduyn, volgde hem

op in deze laatste functie, van 1571 tot 1577 ; deze was schepen van het Land van de Woestijne in 1586 en 1587.

Behalve van het *Stalinsgoed* (toen nog de *Wallekens* geheten), was Thomas de Harduyn de eigenaar van nog veel ander goed op Aalter, onder meer van het *goed ten Bokhoute* op het Aaltershoeckje.

Na zijn overlijden werden de Wallekens geërfd door zijn zoon Denijs (Dionysius), een geleerd latinist, die weduwnaar en kinderloos overleed te Gent in 1604. Dezes erfgename was Livina Tayaert, weduwe van Frans de Harduyn, broeder van Denijs en moeder van Justus, de dichter. In October 1626 verkoopt Livina Tayaert dit goed aan jonker *Jan Stalins*, weduwnaar van Isabella de Harduyn († Februari 1626).

Deze laatste was, volgens dr Dambre, de dochter van Christiaan, de oudste zoon van Thomas de Harduyn. Nochtans leest men in het archief van het Land van de Woestijne dat zij een dochter was van Thomas. (Leenboek L. v. d. W., 96e leen en renteboek Woeste 1649, art. 82.)

Jo^r Jan Stalins was beheerder van het goed van de heer van het Land van de Woestijne en baljuw van die heerlijkheid van 1607 tot 1623. Hij droeg zelfs de titel van hoog-baljuw, want hij had twee luitenant-baljuws onder hem : een voor Aalter en een voor Knesselare. Hij werd heer van Lembeke in 1626, door het in pand nemen ervan jegens de koning en bleef tot in 1642, wanneer deze laatste Lembeke aan Lodewijk van der Haeghen verkocht.

Jo^r Jan Stalins overleed in 1643. Hij liet de Wallekens te Aalter (voortaan *Stalinsgoed* geheten) aan zijn zoon Jan, die in 1667 stierf en te Aalter begraven ligt.

Tot in 1892 bleef het *Stalinsgoed* de eigendom van de rechtstreekse nakomelingen van jo^r Jan Stalins. Onder deze valt te vermelden jo^r Karel-Gillis Stalins, heer van Straten en Strijpen, die in 1790, door koop, heer werd van de heerlijkheid en parochie Sint-Joris-ten-distel en van de heerlijkheid van den Berghe in de gezegde parochie.

Tegenwoordig is de heer Karel van Crombrugghe, van Sint-Maartens-Leerne, eigenaar van het besproken goed.

Als *bronnen* werden ontelbare stukken uit het archieffonds Land van de Woestijne en ook uit het fonds Bellem geraadpleegd. Verder de jaarregisters en de registers van de staten van goed (Stadsarchief Gent). Gebruik werd gemaakt van allerlei genealogische werken.

Als bibliographie vallen te vermelden :
Dr O. Dambre - De dichter Justus de Harduyn. Uitgave Rijksunivers. Gent. Recueil des travaux publiés par la faculté de philos. et de lettres, 58 fasc, 1926.

Baron Stalins - Origine et histoire de la famille Stalins, de Flandre, Gand-Paris, 1945.

*

* *

Tot een andere tak van de familie *Stalins* als de hierboven besproken, behoren de heren van *Boscheyde*.

Ik vind die titel voor het eerst vermeld als toebehorende aan Pieter Stalins († rond 1713) en vervolgens aan zijn zoon Jan-Frans († rond 1731). Dezes dochter Anna-Catharina Stalins († 1749) erfde de titel ; zij was gehuwd geweest met Karel-Maximiliaan *Penneman* († 1731) en liet de titel na aan haar zoon Karel-Frans *Penneman*.

Tot nog toe heb ik vruchteloos gepoogd te ontdekken waar het gezegde *Boscheyde* wel zou mogen gelegen zijn. Weliswaar situeren de Potter en Broeckaert (Geschiedenis van Aalter, blz. 27) het kasteel van Bosheide op Aalter en vereenzelvigen zij het met een « kasteel », de *Ganzeplas* genaamd. Doch dit is een grove vergissing !

Inderdaad. Gans het gewest op *Aalterveld* (alias het *Loveld*) waarin de vroegere Ganzeplasvijvers lagen, lag onder de heerlijkheid van Bellem en Schuurveld en heeft nooit aan de Stalins, heren van Bosheide toebehoord. Er is

bovendien geen enkel spoor te vinden dat die heren ooit enige bezitting op Aalter zouden gehad hebben.

Het is slechts in 1756 dat de uitgestrekte heide van het Loveld van de toenmalige eigenaars, « pro indiviso », gekocht werd door Petrus-Joannes van Laerebeke en de voormelde Karel-Frans Penneman de Boschheyde. (Deze laatste was sedert het jaar te voren heer van Buigezele op Aalter geworden, door aankoop van die heerlijkheid. Buigezele is tegenwoordig de hofstede van de heer Vercouteren op de Kattewegel, ter plaats gezegd de « Eendekooi ».)

De door de twee consorten gekochte heide van het Loveld strekte zich uit van even ten westen van de Krompoel, westwaarts tot aan de huidige weg van Aalter naar Lotenhulle, langsheen de grens met en deels ook op deze laatste gemeente. Hij was 374 gemet groot.

In 1771 verkochten de erven van Laerebeke hun aandeel aan Henricus van der Stadt, geneesheer te Gent, en de twee nieuwe deelgenoten besloten uit onverdeeldheid te komen.

Het Loveld wordt in twee bijna even grote delen gesplitst ; van der Stadt kreeg het deel langs de kant van Bellem, terwijl aan Penneman het deel langs de kant van Aalter toegewezen werd.

Beide eigenaars, daartoe aangespoord door de toenmalige regeringspolitiek, wijdden zich uit al hun krachten aan de ontginning van hun uitgestrekte heide.

In 1773 geeft van der Stadt 150 gemet in cijnspacht, met verplichting voor de pachter daar een woonhuis en stokerij, met schuur en stallen op te bouwen. (Dit werd de hofstede tegenwoordig door Victor Vercruysse gebruikt, Kadaster, sectie C nr 943 en volg.)

Hij bouwde nog twee andere hofsteden, ene ten noorden van de stokerij (C 984, thans gebruikt door Raymond Verheecke) en een andere ten zuiden ervan, op Lotenhulle (thans gebruikt door de kinderen Lema).

Doch reeds in 1778 verkocht van der Stadt de stokerij aan Penneman, die het jaar daarop insgelijks van de twee andere hofsteden eigenaar werd, zodat deze, op weinig na, alleen eigenaar werd van het ganse Loveld.

Penneman, anderdeels, had op zijn paart een hofstede gebouwd (de *Ganzeplas*, Kad. C 1000, thans gebruikt door Dhulster) en verscheidene kortwinningen langsheen de weg van Aalter naar Lotenhulle. (Een van deze was de herberg « de Gans », die op cijns gebouwd werd.)

De ontginning van het Loveld vorderde zó snel, dat het Kadaster van 1839 aldaar hoegenaamd geen heide meer aanduidt.

Deze heide, zoals reeds gezegd, lag onder de heerlijkheid Bellem en Schuurveld. Door een transactie, in 1745 gesloten, hadden de heren van Aalter (Land van de Woestijne) en van Bellem wederkerig aan elkander afgestaan al de bezittingen en al de jurisdictie die de een op des anders parochie bezat. Daar het Loveld aan geen van beide partijen behoorde, werd het in de transactie niet uitdrukkelijk vermeld. Trouwens, wie zou er zich toen om dat woesteveld bekommerd hebben ! Maar nu, in 1776, toen men volop met de ontginning ervan bezig was, stonden de zaken anders. Er onstond twist tussen beide heren nopens het recht van jurisdictie erop en een proces dreigde. De zaak kon in der minne geregeld worden en het deel van van der Stadt bleef onder Bellem en Schuurveld, terwijl dat van Penneman onder de jurisdictie van het Land van de Woestijne kwam te liggen.

In 1778 rezen nieuwe moeilijkheden op tussen beide heren. Er lagen op het Loveld lenen van Bellem en Schuurveld die niet nauwkeurig omschreven waren, doch een ervan moest zich tot aan de weg van Aalter naar Lotenhulle uitstrekken. Dit laatste leen zou dus liggen op het deel van het Loveld dat aan het Land van de Woestijne toegewezen geweest was ! Opnieuw dreigde een proces, doch ten slotte werd er overeengekomen dat men die nieuwe hofstede, de stokerij, voor de niet vindelijke lenen van Bellem en Schuurveld zou aanzien.

Karel-Frans Penneman de Boschheyde, die in 1789 brieven van bevestiging in de adel verkregen had, overleed te Gent in 1800. Al zijn goederen te Aalter werden geërfd door zijn zoon Bruno-Bernard-Emmanuel Penneman. Die was eerst gehuwd geweest met Anna-Lucie Odemaer, vrouw van Ruien, die in 1793 overleden was, en daarna, in 1797, met Maria-Aloysa Roelandts, de dochter van de gewezen griffier van het Land van de Woestijne.

Bruno Penneman had zijn buitenverblijf op de hiervoren vermelde hofstede op het Loveld, Kadaster C 984 ; verscheidene van zijn vele kinderen werden aldaar geboren. Gelijk zijn schoonbroeder, J.B. Roelandts op de Blekkervijver te Aaltershoekje, deed Penneman hier aan paardenfokkerij : zij waren leveranciers van het Frans leger.

Reeds eigenaar van het Loveld en van Buigezele, vermeerderd Bruno Penneman zijn bezit op Aalter door aankoop, tijdens het Frans bewind, van het goed te Lake, gelegen dicht bij de brug van Aalter. Aldus werd hij eigenaar van 206 hectare grond op Aalter.

Penneman besloot een kasteel te bouwen op de Ganzeplas ! De daar reeds bestaande hofstede zou het nederhof van het nieuwe kasteel worden. Brede wallingen werden gedolven, een tamelijk hoge mote aangelegd en met de bouw van het kasteel werd begonnen.

Wij weten niet met zekerheid wat er gebeurd is. Deed Penneman slechte zaken ? Hij geraakte in processen verwickeld die hij verloor en de bouw van het kasteel werd gestaakt.

In 1816 verkoopt hij de Eendekooi (Buigezele) aan zijn schoonbroeder, J.B. Roelandts, die in 1819 insgelijks het Loveld, met het niet afgewerkte kasteel, koopt. In dit laatste jaar ook verkoopt hij zijn laatste eigendommen, namelijk het goed te Lake aan de heer Egied Poelman van Gent.

Ondertussen was Bruno Penneman naar Aalter-dorp komen wonen, in het ouderlijk huis van zijn vrouw (huis Goeminne). Toch blijkt hij niet arm te zijn, want, b.v., in 1826 vinden wij hem nog onder de 23 hoogst aangeslages-

nen van de gemeente in de personele aanslag. Hij overleed in 1832.

J.B. Roelandts, de nieuwe eigenaar van het Loveld met het onafgewerkte kasteel, stierf kinderloos op de Blekkervijver te Aalter in 1839. Hij liet al zijn goed na aan zijn nicht, Camilla van Cutsen, die getrouwd was met Alexander Jullien. De Jullien's verbleven op de Blekkervijver en verwaarloosden het « kasteel » op het Loveld, dat weldra in verval geraakte.

In 1849 verkochten zij het Loveld aan mevrouw de weduwe Eugene de Naeyer, geboren Jeanne van Caneghem, de eigenares van het kasteel van Bellem en van de Krompoel. Zij liet het « kasteel » in een woonhuis veranderen en van de woning op het geplande neerhof maakte zij een schuur. Zij stierf in 1862 en haar goed op het Loveld viel ten deel aan een van haar dochters, Zoé-Isabella, die met Hendrik 't Kindt de Roodenbeke getrouwd was. Deze liet een verdieping van het « kasteel » afbreken en de zoon van de boswachter van de familie de Naeyer, Francies Dhulster, kwam op de doening boeren.

Heden ten dage behoort dit goed toe aan graaf 't Kindt de Rodenbeke en het « kasteel » wordt nog bewoond door nakomelingen van Francies Dhulster.

Bronnen : voornamelijk R.A. Gent, archief-fondsen Land van de Woestijne en Bellem, het modern archief van Aalter, allerhande genealogische werken en papieren uit de nalatenschap Hulin de Loo, door schrijver dezes aan het Rijksarchief Gent afgestaan om ze in het fonds Land van de Woestijne te incorporeren. Ook het archief van de familie de Grunne, in haar bezit.

Arth. VERHOUSTRÆTE.

SPROKKELING

Nr 106 R.A. Gent Fonds Oosteklo

Memorieboek vant Clooster van Oostecloo, begost
27 Octobre 1668 door Sr. Catarine van Leemput.

Los blad daarin gevonden en geschreven door dezelfde
hand.

« Alsoo het Clooster van Oostecloo, eertijds gefon-
deert is buyten Oostecloo tot het jaer 1577 als waeneer de
hereticken hetselve Clooster gheheel gheruyneert hebben
soo dat Mevrauwe d'Abdesse met alle de religieusen com-
men woonen sijn in Stadt van Ghendt in haer Lieden re-
fugie alwaer sij gebleven sijn tot het jaer 1594 en 1598 en
alsdaen bij consente van Ede. heeren Schepenen haerlie-
den gheconsenteert hebben aen deerwer, Mevrau Abdesse
en Religieusen van het voornt. Clooster, te moghen coopen
de plaetsen en huysen daer nu tegenwoordich 't Clooster is
staende ghelijck het blijktt bij de coopbrieven gheteekent
tot Anthonis Triest heer van Ruddershove, tot Pacques
Ziellebeke heer van Sachoy, daen naer iov. Cornelia d'her-
toghe. »

Hierbij wordt gewezen op het uitzonderlijk rijk archief
van dit klooster der Cistercienserinnen dat met vrucht kan
geraadpleegd worden door alle navorsers van het Meetjes-
land.

O. LIPPENS.

SPROKKELING

Onlangs werd mij een fragment overhandigd van een
register van het gilde van Sint Sebastiaan te Lembeke. Dit
register moet nog volledig bestaan hebben toen de hr Nele-
mans, rond 1870, zijn Geschiedenis van Lembeke schreef en
waarin hij belangrijke uittreksels publiceert (blz. 175 tot
198). Het fragment thans in mijn bezit is ongetwijfeld het
enige overblijfsel van dit register, waarvan men met leed-
wezen moet vaststellen dat de rest waarschijnlijk verdwenen
is. Dit lot heeft vele archieven getroffen welke met de beste

bedoelingen en vol toewijding door navorsers werden bewaard en nadien als oud vuil werden weggeworpen of verbrand door onkundige nazaten of ten prooi vielen van de kuiswoede van propere huismoeders.

Het copiëren van de oude stukken of het publiceren ervan en het deponeren van de originelen in de archieven, behoeden ons voor dit euvel.

Een fragment uit het register (blz. 45).

Item dezen een en twintigsten January 1804.

Ten voornoemden daege bij de exterende gilde broeders geviert wordende den feestdag van den heyligen Sebastiaen den welken bij gevolge van de revolutie en de decreten van het gouvernement der fransche republique, benevens alle voordere vergaederingen en de vreugden bedrijven ontrent de derthien jaeren was gesuspendeert geweest als nu getolereert zijnde, is bij de meerderheyd der exterende gilde broeders gehouden hunne plegtige bij eenkomste naer de gewoonte van de geprocedeert tot het kiezen van de noodige bediende van het zelve gilde ende zijn bij meerderheid van stemmen gekozen voor hoofdman Joannes franciscus Stockman, voor deken Joannes Verheecke d'oude, voor besorgers ende ontfangers francies boelens ende jan francies verheecke de jonge ende voor banlliu jan francies van de Wattijne de welke hebben gedaen den eed daer toe staende ende hebben de afgaende ontfangers gedaen hunne rekeninge. toirconden.

get. J. Fr. Stockman, J. Fr. Verheecke, Jacobus de Taeye, Joannes francies Boelens, Jacobus Boelens, Jan Frans vande Wattijne, Joannes B de langhe als keyser, joannes Stockman, B. De Vriendt, pieter Ingels, J. V. D. Wattijne, P. M. Van Daele.

O. LIPPENS.

NIEUWE LEDEN

vanaf 10 September 1953 tot 10 September 1954
(zie Appeltjes van het Meetjesland III blz. 160 ; IV blz. 191)

—

BESCHERMENDE LEDEN

Mevrouw Duplice de SCHEPPERE, Watervliet
Stadsbestuur EEKLO

STEUNENDE LEDEN

Z. E. H. E. de KEYZER, Pastoor, Gavere
Drukkerij PAUWELS, Eeklo
Gemeentebestuur van ADEGEM
Gemeentebestuur van BASSEVELDE
Gemeentebestuur van EVERGEM
Gemeentebestuur van KLUIZEN
Gemeentebestuur van LEMBEKE
Gemeentebestuur van SINT-LAUREINS
Gemeentebestuur van ZOMERGEM

LEDEN

Mijnheer J. ALYN, Aalter
Mejuffer A. BASTIEN, Onderwijzeres, Eeklo
Z. E. H. J. BAUDTS, Pastoor, Gent
Mijnheer M. BOUSSAUW, Gent
Z. E. H. A. van BRABANDT, Pastoor, Gent
Mejuffer M. CAFMEYER, St-Kruis (Brugge)
Mijnheer A. CLYNCKE, Eeklo
Mijnheer M. COEMELCK, Ambtenaar, Eeklo
Mijnheer J. de CONINCK, Architect, Eeklo
Z. E. H. J. CORNAND, Directeur, Gent
Mijnheer L. CORNELIS, Eeklo
Z. E. H. B. de CRAENE, Pastoor, Merendree
Mijnheer FRAEYMAN, Apotheker, Wingene
Mijnheer H. FRANSOO, Apotheker, Gent
E. H. GOEGHEBUER, Marchienne-au-Pont
Mevrouw R. GOETHALS, Eeklo
E. H. GYSELBRECHT, Drongen
Mijnheer M. HAER, Eeklo
E. H. U. HAES, Onderpastoor, Adegem

Mijnheer B. HUYSMAN, Landbouwer, Eeklo
 Mijnheer C. van LAERE, Landbouwer, Zomergem
 Mijnheer P. LEROUX, Apotheker, Eeklo
 Mijnheer R. MAES, Usumbura, Belgisch Congo
 Mijnheer M. MICHIELS, Aalter
 Mevrouw C. MOORTGAT, Tiegem
 Z. E. H. van der MYNSBRUGGE, Directeur, Knesselare
 Z. E. H. P. PANNEKOEK, Pastoor, Watervliet
 Mijnheer W. PREVENIER, Zelzate
 Mijnheer F. ROBBRECHT, Bediende, St-Amandsberg
 Rev. Father R. de ROO, St-Boniface, Manitoba, Canada
 Mijnheer H. RYSERHOVE, Schepen, Knesselare
 Mijnheer R. SCHEIRE, Bibliothecaris, Wachtebeke
 Mijnheer H. STALPAERT, Schoolhoofd, Assebroek
 Mijnheer P. van STEENBERGE, Oud-Senator, Ertvelde
 Mejuffer Chr. STOCKMAN, Eeklo
 Mejuffer Chr. TUYPENS, Beroepslerares, Adegem
 Mijnheer Th. VERSTRAETE, Geneesheer, Assenede
 Z. E. H. de VLEESCHOUWER, Pastoor, Knesselare
 Mijnheer J. de WAELE, Nijveraer, Evergem
 Mijnheer A. van de WALLE, Leraar, St-Niklaas

DIT JAARBOEK WERD UITGEGEVEN
DOOR HET HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP
VAN HET MEETJESLAND EN
GEDRUKT OP DE PERSEN VAN DE
DRUKKERIJ V. PAUWELS & ZONEN,
KERKSTRAAT 93 - MARKT 29, EEKLO

INHOUD

	blz.
Dr L. ELAUT. — Uit de brieven van een Frans geneesheer naar een Eeklose familie	5
A. DE VOS. — Het Goed te Geetschuur te Evergem	17
D. VERSTRAETE. — Wessegem	67
A. DE VOS. — Uit het vroegere volksleven : Verbeurdverklaring van goederen. - Een nachtelijke aanranding en de gevolgen ervan. - Rumoer op een bruiloft	85
A. RYSERHOVE. — De familie Ryserhove	91
A. RYSERHOVE. — Namen van vondelingen. Nietigverklaring van huwelijk, onder het oud regiem. Curiositeiten in de oude parochiale registers	172
N. KERCKHAERT. — De inval van Maurits van Nassau in het Meetjesland op 21 Juni 1600	177
Arth. VERHOUSTRAETE. — Over het Stalinsgoed en de Ganzeplas te Aalter	191
O. LIPPENS. — Sprokkeling	199
Nieuwe leden	201